FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÜSKÜDAR HAFIZ ALİ PAŞA SOKAĞI 78 PARSELDE YER ALAN KONAĞIN KORUMA PROJESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Esad IŞILDAR

Anabilim Dalı: Mimarlık

Mimari Koruma-Restorasyon Programı

MAYIS 2018

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÜSKÜDAR HAFIZ ALİ PAŞA SOKAĞI 78 PARSELDE YER ALAN KONAĞIN KORUMA PROJESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Esad IŞILDAR
(160211017)

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Alidost ERTUĞRUL

FSMVÜ, Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 160211017 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi, "Mehmet Esad IŞILDAR", ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "Üsküdar Hafız Ali Paşa Sokağı 78 Parselde Yer Alan Konağın Koruma Projesi" başlıklı tezini, aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Alidost ERTUĞRUL …….

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Juri Üyeleri: Dr. Öğr. Üyesi Gülhan BENLİ …….

Medipol Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mine ESMER …….

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Teslim Tarihi: 17 Mayıs 2018

Savunma Tarihi: 19 Haziran 2018

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca beni yönlendiren, çalışmalarımda yakın ilgi ve desteğini esirgemeyen, zaman zaman temposu düşen çalışma sürecinde teşvik eden, eğitim hayatıma katkısı çok büyük olan, danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Alidost ERTUĞRUL'a minnettarım.

Her konuda destek sağlayan FSMVÜ Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalı öğretim üyelerine, başta Yücel Şentürk ve Safa COŞGUN olmak üzere katkısı ve emeği olan tüm arkadaşlarıma, evinin kapılarını bizlere açan ve bilgi birikimlerini bizimle paylaşmaktan kaçınmayan, tez konusu yapının sahibi Ekrem Fildişi ve oğlu Fatih Fildişi'ne teşekkür ederim.

Her zaman bana büyük destek ve çalışma gücü veren, tüm eğitim hayatım boyunca yanımda olan, maddi manevi yardımlarını esirgemeyen aileme sonsuz teşekkür ederim.

Ahşap konakların kaybolma nedenlerinin tek yapı bazında incelendiği bu çalışmanın araştırmacılara faydalı olmasını dilerim.

Mayıs 2018

Mehmet Esad IŞILDAR
Mimar

İÇİNDEKİLER **SAYFA**

-ÖNSÖZ.....*Vİİ*

-İÇİNDEKİLER.....*İX*

-ŞEKİL LİSTESİ.....*Xİİİ*

-ÖZET.....*XVİ*

-SUMMARY.....*XVİİ*

1. GİRİŞ.....**1**

1.1. TEZİN AMACI.....1

1.2. KAPSAM VE YÖNTEM.....1

2. İSTANBUL KONAKLARI VE YOKOLMA NEDENLERİ.....**3**

2.1. İSTANBUL KONAKLARININ GENEL ÖZELLİKLERİ.....3

2.2. KONAKLARIN MEKÂNSAL ÖZELLİKLERİ.....10

2.2.1. SELAMLIK.....14

2.2.2. HAREMLİK.....15

2.2.3. SOFA.....17

2.2.4. ODA.....18

2.2.5. AVLU.....19

2.3. 17-19. YY. ARASI İSTANBULDA TOPLUMSAL YAŞAM VE MEKÂNLARA YANSIMASI.....20

2.4. KONAKLARIN YOKOLMA NEDENLERİ.....23

2.4.1. SOSYAL DEĞİŞİM.....23

2.4.2. İŞLEVSEL DEĞİŞİM.....24

2.4.3. FİZİKSEL DEĞİŞİM.....25

2.4.3.1. MALZEMENİN ESKİMESİ.....25

2.4.3.2. YANGINLAR.....26

2.4.3.3. DOĞAL AFETLER.....28

3. ÜSKÜDAR'DAKİ TARİHİ EVLER VE KONAKLAR.....**29**

3.1. ÜSKÜDAR TARİHİ MERKEZDE GÜNÜMÜZE ULAŞAN SİVİL MİMARLIK ÖRNEKLERİ.....29

3.1.1. YENİ İŞLEV VERİLEN KONAKLAR.....31

3.1.1.1. İBRAHİM PAŞA KONAĞI.....31

3.1.3. TESCİLLİ YAPILAR.....40

3.2. GÜNÜMÜZE ULAŞMAYAN ÖNEMLİ KONAKLAR.....75
3.2.1. MOLLA EŞREF KONAĞI.....75
3.2.2. YAKUP ŞEVKİ PAŞA KONAĞI.....75
3.2.3. DÜRRİZADELER KONAĞI.....75
3.2.4. TOSUN PAŞA KONAĞI.....76
3.2.5. ŞEYHÜLİSLAM ZEYNELABİDİN KONAĞI.....76
3.2.6. ALİ PAŞA KONAĞI (KÖPRÜLÜ KONAK).....76
3.2.7. KEVAKİBİZADE KONAĞI.....77
3.2.8. HÜSEYİN HAKİ BEY KONAĞI.....77
3.2.9. SERASKER MEHMET NAMIK PAŞA KONAĞI.....77

4. KONAĞIN KORUMA SORUNLARI.....79
4.1. YAPININ KONUMU VE TARİHÇESİ.....79
4.2. YAPININ GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU.....81
4.2.1. PLAN ÖZELLİKLERİ.....81
4.2.1.1. BODRUM KAT.....81
4.2.1.2. ZEMİN KAT.....82
4.2.1.3. BİRİNCİ KAT.....86
4.2.1.4. İKİNCİ KAT.....90
4.3. STRÜKTÜR VE CEPHE ÖZELLİKLERİ.....91
4.3.1. KUZEY CEPHESİ.....91
4.3.2. GÜNEY CEPHESİ.....93
4.3.3. BATI CEPHESİ.....94
4.4. MALZEME ANALİZİ.....95
4.4.1. TEMEL.....95
4.4.2. SÜREKLİ TAŞIYICI DUVARLAR.....95
4.4.3. AHŞAP TAŞIYICI DUVARLAR.....96
4.4.4. DÖŞEMELER.....96
4.4.5. TAVANLAR.....96
4.4.6. ÖRTÜ SİSTEMİ.....97
4.5. HASAR ANALİZİ.....98
4.5.1. KULLANICI VE FONKSİYON DEĞİŞİKLİKLERİNİN NEDEN OLDUĞU BOZULMALAR.....98
4.5.2. STRÜKTÜREL BOZULMALAR.....98
4.5.3. AHŞAP MALZEMELERDE GÖRÜLEN BOZULMALAR.....98
4.5.4. TUĞLA, TAŞ VE MERMERLERDE GÖRÜLEN BOZULMALAR.....99

4.5.5. SIVA VE BOYA BOZULMALARI.....99
4.5.6. METAL MALZEMELERDE GÖRÜLEN BOZULMALAR.....100
4.6. YAPININ RESTİTÜSYONU.....100
4.6.1. TİPOLOJİK KARŞILAŞTIRMA.....101
4.6.1.1. ÇENGELKÖY, KÖÇEOĞLU YALISI.....102
4.6.1.2. ÜSKÜDAR, İHSANİYE; TÜRKMENZADE İSMAİL KONAĞI.....102
4.6.1.3. ÜSKÜDAR, ÇENGELKÖY CADDESİ'NDE EV.....103
4.6.1.4. ÜSKÜDAR, SELİMİYE'DE EV.....104
4.6.1.5. ÜSKÜDAR, SALACAK'TA EV.....104
4.6.2. YAPIDA AYIRT EDİLEN FARKLI DÖNEMLER.....105
4.6.2.1. BİRİNCİ DÖNEM.....105
4.6.2.1. İKİNCİ DÖNEM.....107
4.7. RESTORASYON ÖNERİSİ.....109
4.8. YAPININ ONARIMINA İLİŞKİN ÖNERİLER.....109
4.8.1. TEMİZLEME.....109
4.8.1.1. NİTELİKSİZ EKLERİN KALDIRILMASI.....109
4.8.1.2. MALZEME TEMZİLİĞİ.....109
4.8.1.3. CEPHE TEMİZLİĞİ.....110
4.8.2. SAĞLAMLAŞTIRMA.....110
4.8.2.1. TAŞIYICI SİSTEMİN SAĞLAMLAŞTIRILMASI.....110
4.8.2.2. MALZEMENİN SAĞLAMLAŞTIRILMASI.....111
4.8.3. BÜTÜNLEME.....111
4.8.4. YENİDEN YAPIM.....111
4.8.5. ÇAĞDAŞ DONANIM İLE DESTEKLEME.....112

5.SONUÇ.....115

KAYNAKLAR.....116

EKLER.....121

EK1: RÖLÖVE
EK2: MALZEME VE HASAR TESPİT
EK3: RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
EK4: RESTİTÜSYON 2. DÖNEM

EK5: RESTORASYON
EK6: FOTOĞRAF ALBÜMÜ
EK7: CD

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1: 18. YY. Sultanahmet At Meydanı'nda Ahşap Konaklar……4
Şekil 2.2: Süleymaniye'de Yeniçeri Ağaların Oturduğu ve Ağa Kapısı Denilen Konağın Yanmadan Önceki Hali……...5
Şekil 2.3: Beyazıt Civarında Bulunan ve Günümüze Ulaşmayanlar Konaklar……..6
Şekil 2.4: Yerebatan Konağı 18. YY……..7
Şekil 2.5: Süleymaniye Ferit Paşa Konağı 19. YY…….8
Şekil 2.6: Abdüllatif Suphi Paşa Konağı 19. YY……...9
Şekil 2.7: Kagir Olarak İnşa Edilen Tophaneli Konağı 19. Yüzyılın Ortaları……...9
Şekil 2.8: Beyazıt Kaptan Paşa Konağı……....10
Şekil 2.9: Konakların Tipolojik Analizi (Reha Günay, Türk ev Geleneği ve Safranbolu Evleri)……....12
Şekil 2.10: Galata Bereketzade Çeşmesi Yakınındaki Konağın Zemin Kat Planı……...13
Şekil 2.11: Sadrazam Konağında İftar Merasimi……15
Şekil 2.12: Harem'de Alışveriş……16
Şekil 2.13: Hafız Ali Paşa Konağı Birinci Kat Rölöve Planı....……...18
Şekil 2.14: Odanın Ana Kullanım ve Hizmet Alanı ……19
Şekil 2. 15: Küçüksu Çeşmesi Çevresindeki İstanbul Hanımları…….20
Şekil 2.16: İstanbul'da Bir Kahve……21
Şekil 2. 17: Toplumsal Değişim Ve Yapısal Değişim Şeması…….23
Şekil 2.18: Yapılarda İşlevsel ve Sosyal Eskime.....…...……25
Şekil 2.19: Malzemenin Eskimesi.....…….26
Şekil 2.20: 1911 Yılında Mercan'daki Yangın Sonrası Ali Paşa Konağının Durumu……27
Şekil 2.21: Zeynep Hanım Konağı'nın Yangından Önceki Hali……..…28

Şekil 3.1: Üsküdar'da Konut Olarak Kullanılan Çürüksulu Ahmet Paşa Yalısı……..29
Şekil 3.2: Konağın Pervititch Haritasındaki Konumu……..32
Şekil 3.3: Konağın Hava Fotoğrafı……...32
Şekil 3.4: Konağın Günümüzdeki Durumu (2018)……..33
Şekil 3.5: Konağın Restorasyondan Önceki Durumu (1995)……..…….33
Şekil 3.6: Konağın Birinci Kat Planı……34
Şekil 3.7: Konağın Restorasyondan Sonraki Durumu (2000) …….35
Şekil 3.8: Konağın Selamlık Merdiveninin Restorasyondan Önceki Durumu…….36
Şekil 3.9: Konağın Selamlık Merdiveninin Restorasyondan Sonraki Durumu…….…..36
Şekil 3.10: Konağın Ön Cephesinin Restorasyondan Önceki Durumu……37
Şekil 3.11: Konağın Ön Cephesinin Restorasyondan Sonraki Durumu……...37
Şekil 3.12: Konağın Günümüzdeki Kullanım Şeması……...38
Şekil 3.13: Konağın Günümüzdeki Kullanım Şeması……..38
Şekil 3.14: Halk Caddesi, No: 2-4 (364 ada, 5 parsel)…….40
Şekil 3.15: Kasap Veli Sokak, No:7 (367 ada, 28 parsel)……40
Şekil 3.16: Sümbülzade Sokak, No:30 (400 ada, 18 parsel)……41
Şekil 3.17: Sümbülzade Sokak, No:30 (400 ada, 18 parsel)……41
Şekil 3.18: Topraklı Tahir Sokak, No:10 (361 ada, 18 parsel)…….42

Şekil 3.19: Kuruntu Sokak, No:5 (368 ada, 25 parsel)…….....42
Şekil 3.20: Kuruntu Sokak, No:7 (368 ada, 16 parsel)..……...43
Şekil 3.21: Egemen Sokak, No:7 (353 ada, 34 parsel).……43
Şekil 3.22: Egemen Sokak, No:9 (353 ada, 40 parsel)……44
Şekil 3.23: Egemen Sokak, No:11 (353 ada, 38 parsel)……...44
Şekil 3.24: Selahattin Egemen S. No:25 (353 ada, 19 parsel)……..45
Şekil 3.25: İskele Arkası Sok., No:9, 11 (353 ada, 2-3 parsel)……45
Şekil 3.26: Salacak İskele S. No:11, 13 (358 ada, 12 parsel)……...46
Şekil 3.27: Salacak İskele Sokak, No:15 (358 ada, 11 parsel)……46
Şekil 3.28: Salacak İskele Sokak, No:19 (358 ada, 10 parsel)……47
Şekil 3.29: Salacak İskele Sokak, No:19 (358 ada, 10 parsel)……47
Şekil 3.30: Salacak İskele Sokak, No:18 (368 ada, 5 parsel)……...48
Şekil 3.31: Salacak İskele Sokak, No:18 (368 ada, 5 parsel)……...48
Şekil 3.32: Öğdül Sokak, No:10 (377 ada, 3 parsel)……49
Şekil 3.33: Öğdül Sokak, No:10 (377 ada, 3 parsel)……49
Şekil 3.34: Öğdül Sokak, No:10 (377 ada, 3 parsel)……50
Şekil 3.35: Ressam Ali Rıza Sok., No:3 (384 ada, 8 parsel)……50
Şekil 3.36: Ressam Ali Rıza Sok., No:7 (384 ada, 6 parsel)……51
Şekil 3.37: Ressam Ali Rıza Sok., No:7 (384 ada, 6 parsel)……51
Şekil 3.38: Ressam Ali Rıza Sok., No:5 (384 ada, 7 parsel)……52
Şekil 3.39: M. Paşa Değirmeni S. No:30 (379 ada, 9 parsel)…….....52
Şekil 3.40: Mehmet Paşa Değirmeni S. No:24, 22 (379 ada, 5-6 parsel)…….53
Şekil 3.41: Mehmet Paşa Değirmeni S.No:22 (379 ada, 5parsel)……53
Şekil 3.42: Karakol Sokak, No:8 (374 ada, 1-2 parsel)…….....54
Şekil 3.43: Tulumbacılar Sokak, No:3,5 (374 ada, 1-2 parsel)……...54
Şekil 3.44: Tulumbacılar Sokak, No:4 (373 ada, 8 parsel).....55
Şekil 3.45: Tulumbacılar Sokak, No:4 (373 ada, 8 parsel).....55
Şekil 3.46: Tulumbacılar Sokak, No:2 (373 ada, 7 parsel).....56
Şekil 3.47: Tulumbacılar Sokak, No:1 (374 ada, 3 parsel).....56
Şekil 3.48: Tulumbacılar Sokak. No:9 (378 ada, 1 parsel).....57
Şekil 3.49: Tulumbacılar Sokak, No:16 (380 ada, 4 parsel).....57
Şekil 3.50: Velioğlu Sokak, No:4 (373 ada, 1 parsel)…….....58
Şekil 3.51: Hasbahçe Sokak, No:12 (372 ada, 40 parsel)…….....58
Şekil 3.52: Şemsi Paşa Bostanı S. No:37 (372 ada, 42 parsel).…….....59
Şekil 3.53: Şemsi Paşa Bostanı S. No:37 (372 ada, 42 parsel).....59
Şekil 3.54: Doğancılar Caddesi No:53 (388 ada, 1 parsel).....60
Şekil 3.55: Tebhirhane Sokak, No:2 (427 ada, 11 parsel).....60
Şekil 3.56: Tebhirhane Sokak, No:6,8 (427 ada, 12 parsel).....61
Şekil 3.57: Tebhirhane Sokak, No:6,8 (427 ada, 12 parsel).....61
Şekil 3.58: Eşref Saati Sokak, No:31 (427 ada, 14 parsel).....62
Şekil 3.59: Eşref Saati Sokak, No:90 (428 ada, 6 parsel).....62
Şekil 3.60: Açık Türbe Sokak, No:61 (400 ada, 2 parsel).....63
Şekil 3.61: Açık Türbe Sokak, No:55,57 (400 ada, 4-5 parsel).....63
Şekil 3.62: Açık Türbe Sokak, No:49 (400 ada, 136 parsel).....64

Şekil 3.63: Açık Türbe Sokak, No:49 (400 ada, 136 parsel).....64
Şekil 3.64: Açık Türbe Sokak, No:72 (401 ada, 11 parsel).....65
Şekil 3.65: Açık Türbe Sokak, No:72 (401 ada, 11 parsel).....65
Şekil 3.66: Hafız Ali Paşa Sokak, No:12 (355 ada, 7 parsel).....66
Şekil 3.67: Doğancılar Caddesi No:120 (375 ada, 10 parsel).....66
Şekil 3.68: Enfiyehane Sokak, No:15 (375 ada, 1 parsel).....67
Şekil 3.69: Enfiyehane Sokak, No:13 (375 ada, 2 parsel).....67
Şekil 3.70: Enfiyehane Sokak, No:9,11 (375 ada, 3 parsel).....68
Şekil 3.71: Enfiyehane Sokak, No:7 (375 ada, 4 parsel).....68
Şekil 3.72: Kaptan Paşa Sokak, No:3 (388 ada, 26-27 parsel).....69
Şekil 3.73: Kaptan Paşa Camii S. No:4 (401 ada, 7 parsel).....69
Şekil 3.74: Kaptan Paşa Camii S. No:6 (401 ada, 5 parsel).....70
Şekil 3.75: Kaptan Paşa Camii S. No:8 (401 ada, 8 parsel).....70
Şekil 3.76: Hüdai Mahmut SK., No:9 (408 ada, 5 parsel).....71
Şekil 3.77: Tunus Bağı Caddesi, Dönme Dolap Sokak, No:31(126 ada, 2 parsel).....71
Şekil 3.78: Tunus Bağı Caddesi, Dönme Dolap Sokak, No:31 (126 ada, 2 parsel).....72
Şekil 3.79: Tunus Bağı Caddesi, Dönme Dolap Sokak, No:31 (126 ada, 2 parsel).....72
Şekil 3.80: Tunus Bağı Caddesi, Dönme Dolap Sokak, No:1 (127 ada, 4 parsel).....73
Şekil 3.81: Selimiye Mahallesi, Selahattin Pınar S., No:100 (357 ada, 1 parsel).....73
Şekil 3.82: Beylerbeyi Mahallesi, Eski Çınar Sokak, No:37.....74
Şekil 3.83: Beylerbeyi Mahallesi, Abdullah Ağa Çeşmesi Sk, No:6.....75
Şekil 3.84: Köprülü Konak.....77

Şekil 4.1: Hafız Üsküdarlı Ali Efendi.....79
Şekil 4.2: Bodrum Kat Planı.....82
Şekil 4.3: Zemin Kat Planı.....86
Şekil 4.4: Birinci Kat Planı.....89
Şekil 4.5: İkinci Kat Panı.....91
Şekil 4.6: Kuzey Cephesi.....92
Şekil 4.7: Güney Cephesi.....93
Şekil 4.8: Batı Cephesi.....94
Şekil 4.9: Birinci Kat Tavan Planı.....97
Şekil 4.10: Cephedeki Ahşabın Çürümesi ve Mantar Oluşumu.....99
Şekil 4.11: Pervititch Sigorta Haritası, 1930.....101
Şekil 4.12: Alman Mavileri Haritası.....101
Şekil 4.13: Çengelköy Köçeoğlu Yalısı.....102
Şekil 4.14: Üsküdar, İhsaniye, Türkmenzade İsmail konağı.....103
Şekil 4.15: Üsküdar, Çengelköy Caddesi'nde Ev.....103
Şekil 4.16: Üsküdar, Selimiye'de Ev.....104
Şekil 4.17: Üsküdar, Salacak'ta Ev.....104
Şekil 4.18: Hafız Ali Paşa Konağı, 1960.....106
Şekil 4.19: Yapının Karşısındaki Dükkan, 1964.....106
Şekil 4.20: Hafız Ali Paşa Konağı, 1992 107
Şekil 4.21: Hafız Ali Paşa Konağı, 1992).....108

Şekil 4.22: 3D Çalışması , Doğancılar Cad. Görünüş.....113
Şekil 4.23 : 3D Çalışması , Hafız Ali Paşa Sok. Görünüş.....113
Şekil 4.24: 3D Çalışması , Arka Cephe Görünüş.....114
Şekil 4.25: 3D Çalışması , Doğancılar Cad. Görünüş.....114

ÖZET

Tarih boyunca önemli ulaşım ve konaklama merkezi olan Üsküdar, 1453'te İstanbul'un fethi ile hızla gelişme göstermiş, gerek anıtsal gerekse sivil mimari eserlerle yüzyıllar boyunca kentin önemli yerleşim yerlerinden biri olma özelliğini korumuştur.

Tez konusu olarak seçilen konak, 19. yy sonu 20.yy başı Osmanlı sivil mimarisinin günümüze ulaşan bir örneğidir. Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 08.01.1971 gün 5684 sayılı genel kararı ile korunması gerekli sivil mimarlık örneği olarak tescil edilmiştir.

İstanbul Tapu ve Kadastro Bölge Müdürlüğü'nde yapılan araştırmalar sonucu, yapı hakkında elde edilen en eski belge 15 Şevval 1327 (30 Ekim 1909) tarihli Osmanlıca tapu bilgileridir. Bu bilgilere göre; yapının bu tarihte mevcut olduğu tespit edilmiştir.

Üsküdar Aziz Mahmud Hüdai Mahallesi'nde 400 ada, 78 ve 79 parsellerde yer alan yapı dört katlı ve bahçelidir. Zemin katı kâgir, üst katlar ise ahşap karkas üzeri bağdadi yapım tekniği ile inşa edilmiştir. Orta sofalı geleneksel Türk evi plan tipine sahiptir. Kemerli anıtsal giriş kapısı ile dikkat çekmektedir. Yapı içinde ve dışında çeşitli bezeme öğeleri barındırmakta (ahşap tavan, söve, silme, sarkıt, korkuluk v.b.), tuğla ve ahşap işçiliğinin çeşitli örneklerini sergilemektedir.

Bu çalışmanın amacı; günümüze kadar ulaşan bu yapının mevcut durumunun belgelenmesi ve yapıldığı dönemin özelliklerini kaybetmeden, çağdaş konfor ve sağlık koşulları da sağlanarak, gelecek kuşaklara aktarılabilmesidir. Bu amaç doğrultusunda yapının rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri hazırlanmıştır.

SUMMARY

Üsküdar, which has been an important transportation and accommodation center in history, developed fast after conquest of Istanbul in 1453, and by means of monumental and civil architectural heritage, preserved its property of being an important settlement place for centuries.

This thesis study, Mansion/House, is an example of late 19th century and early 20th century of Ottoman civil architecture, which has reached until today. The house was registered at 08.01.1971as ―an example of civil architecture which has to be conserved‖ by the 5684 numbered decision of Conservation of Cultural and Natural Property (GEAYK).

The oldest information found for the building is documented by Istanbul Land Office. It is determined that the building was existed at 30.10.1909 according to the title deed documents written in Ottoman Turkish.

The building is placed in Aziz Mahmud Hüdai Neighborhood at 400 Block – 78 and 79 Lots. It has four stories and a garden. Ground-floor is brick masonry and upper floors were constructed with lathing technique (timber-frame structure, which is covered with wood-laths and plastered). Plan type of the building is traditional Turkish house type with middle hall and it has a vaulted, monumental main entrance door. The building has lots of ornamental motifs (timber ceiling, casing, molding, pendant, railing etc.) and shows various examples of timber and brick workmanship.

The aim of this study is to document the present situation of the building and to carry it to the future, supplying modern comfort and health conditions, without disturbing the authenticity of the building. According to this goal measured drawing, restitution and restoration projects have been produced.

1.GİRİŞ

Yapı İstanbul'un Üsküdar ilçesi, Aziz Mahmud Hüdai Mahallesi'nde, Hafız Ali Paşa Sokak'ta yer almaktadır. Günümüzde de ilk işlevine uygun olarak zemin katı dükkân, üst katlar konut olarak bulunmaktadır ancak kullanımda değildir.

Yapının yapım tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte 19.yy sonu 20.yy başı Osmanlı sivil mimari özelliklerini taşımaktadır.

1.1.Tezin Amacı

Tezin amacı; günümüze kadar ulaşan bu yapının mevcut durumunun belgelenerek yapıldığı dönemin özelliklerini yitirmeden gelecek kuşaklara aktarabilmesi ve bu doğrultuda restorasyon projesinin hazırlanmasıdır.

Konağın tez konusu olarak seçilmesinin sebebi, yapıya bazı eklemeler yapılsa da cephe, yapı elemanları ve çabuk algılanabilen ekleriyle özgün halini açığa veren bir tarihi değer olmasının yanı sıra Üsküdar'da yok olmaya yüz tutan konak geleneğinin örneği olmasıdır. Bunun yanı sıra yapı hasarları ve bakımsızlığı sebebiyle restorasyona ihtiyaç duymaktadır.

Tez ile; yapı ayrıntılı olarak ele alınarak, rölövesinin çıkarılıp, tarihsel verilerinin araştırılması, gerekli müdahalelerin tespit edilmesi, yaşatılması için gerekli işlev ve önerilerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra ahşap tarihi yapılarda; özellikle konutlarda, koruma sorunları nelerdir? Nasıl çözümler üretilebilir? Sınırlarımız ve yapabileceklerimiz neler olabilir? Yeniden kullanılır bir biçim alabilmeleri için nasıl entegre olabilirler? gibi sorulara bir cevap sunması beklenmektedir.

1.2.Kapsam ve Yöntem

Tez çalışması kapsamında öncelikle yapının fotoğrafları çekilerek, rölöve için gerekli krokiler hazırlanmıştır. Yapının rölövesi geleneksel yöntemlerin yanı sıra aletli rölöve ile tamamlanmıştır. İç mekân plan ölçüleri üçgenleme yöntemi ile alındıktan sonra, yapının dış köşeleri teodolit kullanılarak belirlenmiştir. Oluşturulan poligon noktaları ile iç yapı ve kabuk bağlantısı kurulmuştur.

Cephe ve kesitlerde genel konturları ile total station kullanılarak ölçüm yapılmıştır. Cephelerde yer alan kat silmeleri, payandalar, saçaklardaki bezemeler profil tarağı kullanılarak, ulaşılamayan elemanlar ise fotoğraflardan faydalanılarak çizilmiştir.

Rölöve çalışmasına paralel yürütülen literatür araştırmasında; yapı ve bulunduğu çevrenin tarihsel, mimari, sosyal gelişimi ile ilgili yayınlar ve belgeler incelenmiştir. Yapının restitüsyonu için kaynak olabilecek aynı dönem konut tipolojisi araştırılarak, karşılaştırmalar yapılmıştır. Tüm veriler doğrultusunda yapının restitüsyon önerisi hazırlanmıştır.

Yapılan tespitler ve restitüsyon projeleri değerlendirilerek, hazırlanan restorasyon projesiyle yapının sahip olduğu değerlerle yaşatılması hedeflenmektedir.

2. İSTANBUL KONAKLARI VE YOKOLMA NEDENLERİ

2.1.İstanbul Konaklarının Genel Özellikleri

Selami Alan'ın tanımına göre konak; saraydan küçük, normal evden büyük olan, geleneksel Osmanlı aile yapısının ortaya çıkardığı gösterişli mesken tiplerindendir. Osmanlı dönemi geleneksel İstanbul yaşamında kent içindeki büyük konutlar olarak da kabul edilirler. Köşk ve yalı ise konak kültürünün sayfiye semtlerinde ve su kenarlarında şekillenmiş halleridir. Sayfiyede, yazlık konut için "köşk", su kıyılarındaki büyük konutlar için "yalı" ve "sahil saray" sözcükleri kullanılmıştır.[1]

Osmanlı Dönemi İstanbul'unun sosyal yaşamında konaklar önemli bir yer tutmuştur. Ancak birçoğu daha ileriki bölümlerde belirtilecek sebeplerden dolayı günümüze ulaşamamış, ulaşanlar ise yeni sosyal yapı içinde özgün işlevlerini koruyamamışlardır.

Doğan Kuban'ın tanımına göre İstanbul tarihinde konak, büyük bir ailenin, çocuklarını, damat ve gelinlerini, torunlarını ve hizmetkârlarını barındıracak büyük bir konuttur.

Osmanlı'nın her önemli şehrinde devlet erkânı ile taşra ileri gelenleri için çeşitli boylarda konak ve saraylar yapılmıştır. Hanım sultanların, vezirlerin sarayları ya da konakları olur. Fakat padişahın sarayı, köşkü ya da kasrı olurdu. Konakların en önemlileri İstanbul ve Edirne'de yapılmıştır.

Genellikle büyük evlerde oturması adet edinen Türk halkı, saray sayılabilecek derecede önem kazanan yapılar meydana getirmişlerdir. Türk evlerinde genellikle en azı hizmetliler dâhil on nüfusun yaşamasına karşılık, konaklarda yüzleri aşan kalabalık bir nüfus barınmıştır. Bu kalabalığın büyük bir kısmını aileye hizmet eden kişiler oluşturmaktadır.[2]

Konaklar, çadır, yurt ve evin ötesinde sosyal statüyü işaret eden bir anlamda kullanılmışlardır. Paşa Konağı, Bey Konağı, Eşref Konağı, Vali konağı, Vilayet Konağı gibi gereğinde kişilerin devlet işlerini de gördükleri, büyük konutlar anlamına gelmektedir.

16. ve 17. yüzyıl konakları günümüze ulaşmadığından dolayı bunlarla ilgili bilgileri, yazılı vesikalardan, yabancı ziyaretçilerin tarifleri, mahkeme kararları ve ünlü gezgin Evliya Çelebi'nin rivayetlerinden öğrenmekteyiz. Örneğin Akbıyık semtindeki Sokullu Mehmet Paşa Konağı'na ait bir mahkeme dökümü ve tarifler arasında Lady Montogue Miss Pardeo'nun Paşa ve Damat konaklarına ait yazıları vardır.

Evliya Çelebi, konakları, saray olarak adlandırmaktadır ve ismini verdiği İstanbul konakların sayısı 37 tanedir. Bunların oda sayıları da 200 ve 300'ü aşkındır. Daha küçük

[1] Selami Alan, **Sâmiha Ayverdi'nin Eserlerinde Üç Temel Mekân: Konak, Köşk ve Yalı**, *Yüksek Lisans Tezi*, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2005, s.37
[2] Sedat Hakkı Eldem, **Türk Evi II**, TAÇ Vakfı Yayınları, İstanbul, 1986, s.14

ölçüde, 20-30 odalı konakları sayıları binleri bulmaktadır. Bugün bu konaklardan maalesef hiçbirisi günümüze ulaşmamıştır.

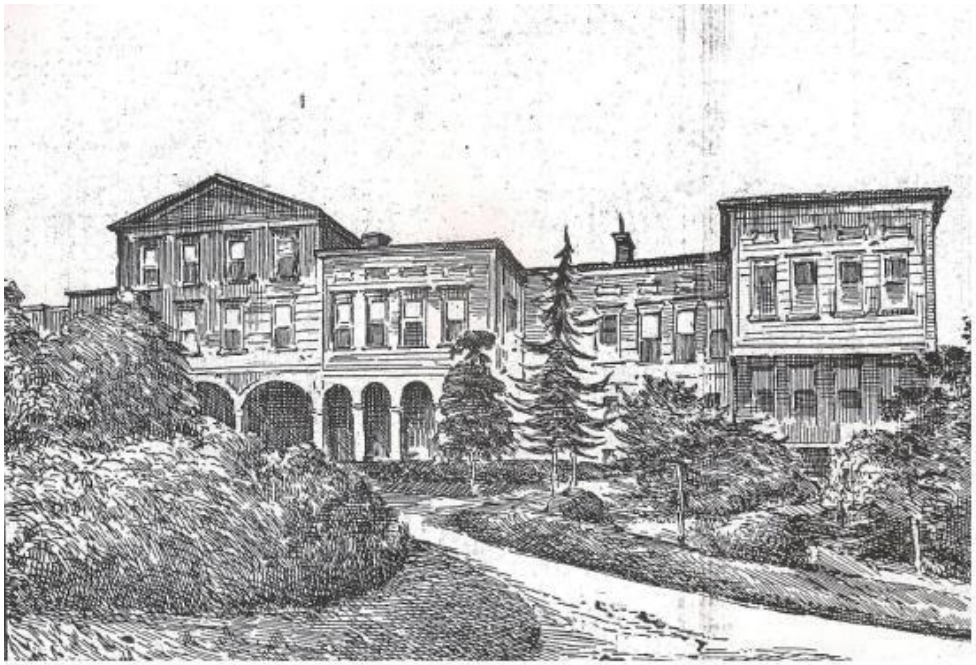

Şekil 2.1: 18. YY. Sultanahmet At Meydanı'nda Ahşap Konaklar
(http://www.eskiistanbul.net/)

İstanbul'un konakları ile meşhur semtleri devirlere göre değişiyordu. Saray mensupları çoğu zaman padişah ikametgâhları etrafında yerleşiyorlardı. Bu nedenle uzun zamanlar Demirkapı, Sirkeci, Bahçekapı semtleri büyük konakları ile meşhur olmuştur. Dolmabahçe Sarayı'nın inşasından sonra Beşiktaş semtinde de çeşitli konakların inşasına başlanıldı. II. Abdülhamit'in Yıldız Sarayı'na yerleşmesi üzerine Serencebey bir konaklar mahallesi haline gelmiştir. İstanbul'da dönem dönem Beyazıt, Şehzadebaşı, Fatih, Aksaray, Cihangir ve son dönemlerde Nişantaşı, Şişli büyük konakların yapıldığı semtlerdi.

Konakların etrafında büyük duvarlar ve bunların arkasında büyük bahçeler bulunurdu. Bazı semtlerde konakların bahçeleri birbirine yaklaşır, orta halli ev ve bahçelere pek yer kalmayabilirdi.

Padişah kızları, hanım sultanlar, damatlar ve çoğu zaman veziriazam gibi devlet erkânına tahsil edilen konakların mülkiyeti, çoğu zaman bağış yolu ile aileye geçtiği gibi (vezirlerin görev süreleri dolduğunda ise) müsadere şekli ile tekrar devlete veya vakıflara verilmekteydi.

Şekil 2.2 : Süleymaniye'de Yeniçeri Ağaların Oturduğu ve Ağa Kapısı Denilen Konağın Yanmadan Önceki Hali (http://www.eskiistanbul.net/)

Eskiden hükümet dairesi olarak da kullanılan konaklarda, vezirler, kadıaskerler, seraskerler, şeyhülislamlar gibi devirlerinin makam ve mevki sahipleri oturmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihiyle benzer özellik gösteren bu konaklar, son dönemde artık eski ihtişamlarını kaybederler.

Kapı halkı sayılarının azalmasına rağmen konaklar, uzun bir geçmişin ve köklü bir düzenin getirisiyle, toplumdaki yerlerini ve önemlerini uzun süre muhafaza ederler. Fakat Sâmiha Ayverdi'nin deyimiyle son bir parıltıdan ibaret olan bu süreç de uzun sürmez. Sonunda, Cevdet Paşa'nın İstanbul bahçesinin güzel çiçekleri olarak nitelediği bu Paşa ve Bey konakları, birer birer yok olup giderler.[3]

Lale Devri, konut mimarisinde önemli bir dönemdir. Batılı ressamların çarpıcı bir anlatımla tasvir ettikleri Haliç ve Boğaz kıyılarındaki büyük konakların en olgun örnekleri bu yüzyılda yapılmış ve ilk değişim bezemede başlamıştır.

Lale Devrinde devletin ileri gelenleri Kâğıthane çevresinde konaklar ve köşkler yaptırmış, bu konutlar Bahariye'ye kadar Haliç'in iki yanına dizilmiştir. On yıl içerisinde inşa edilen saray ve konut sayısı olağanüstüdür. Bu yoğun inşaat çalışması sadece Haliç'te olmayıp, Boğaziçi ve Üsküdar'da da yüzlerce zengin konak yapılmış, ancak bu konaklardan hiçbirisi günümüze ulaşmamıştır.

[3] Selami Alan, **Sâmiha Ayverdi'nin Eserlerinde Üç Temel Mekân: Konak, Köşk ve Yalı**, *Yüksek Lisans Tezi*, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2005, s.35-36

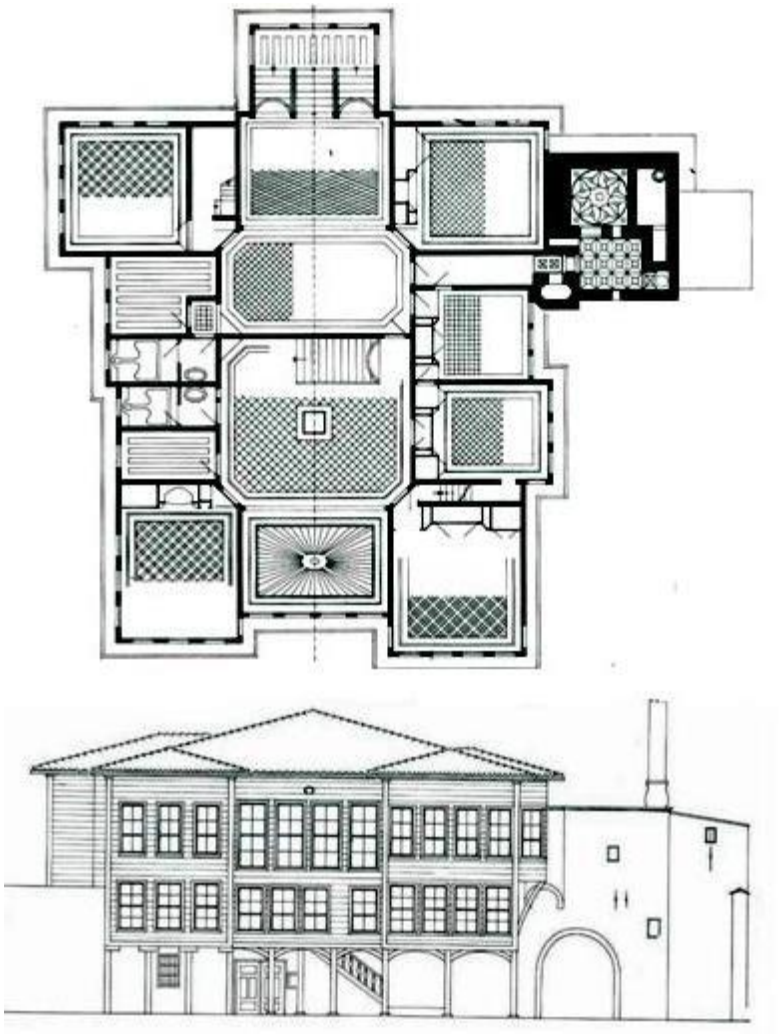

Şekil 2.3 : Beyazıt Civarında Bulunan ve Günümüze Ulaşmayanlar Konaklar (http://www.eskiistanbul.net)

19. yüzyıla kadar konaklar, yüksek duvarlarla çevrili, büyük bahçeli ve meydanlar içinde ayrı ayrı binalardan oluşurdu. Bu nedenle hiçbir zaman ölçüsüz binalarla karşılaşılmazdı.

19. yüzyılda ise 10-20 odalı küçük, 20-40 odalı büyük konaklardan söz edilebilir. Hizmet yapıları ve hizmetlilerin daireleri ile bu sayı artabilir. Konağın boyutsal büyüklüğü kadar, sahibinin sosyal statüsü ve zenginliği de önemlidir. Bu nedenle büyük olmayan konaklara konak adı verilmemektedir. Ancak asıl konak, tasarım şeması gereği, daha fazla odalı olmamaktadır. Bunlar iki ya da üç katlı, tek kütleler olarak düzenlenmiştir.[4]

[4] Doğan Kuban, **İstanbul Yazıları**, Yem, Yayınları, İstanbul, 1998, s. 191

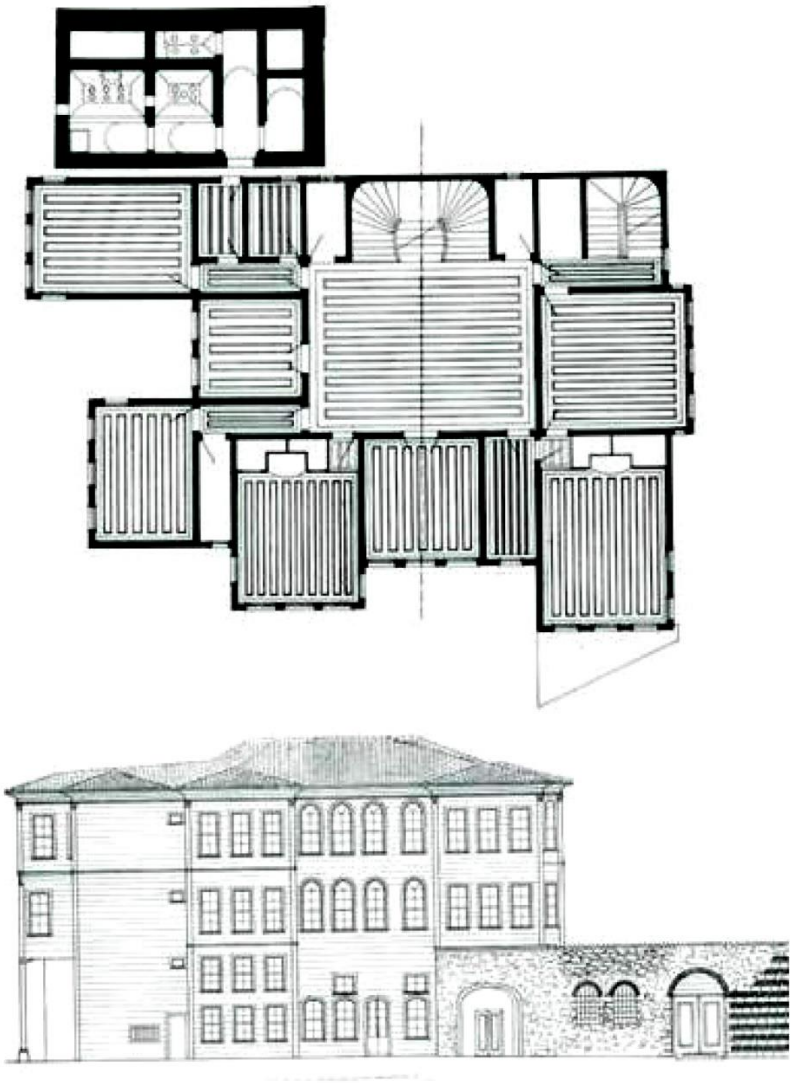
Şekil 2.4 : Yerebatan Konağı 18. YY. (Eldem, S. H., 1955)

Kent içi konaklarının da diğer evler gibi arka bahçeleri vardı. Bu konaklara son dönem de doğrudan girilebildiği gibi, bir ön ve ya da yan bahçeden girilebilirdi. Konağın büyüklüğüne göre bu bahçe bütün servis bölümlerini içerebildiği gibi, bir ön kapıcıların, bekçilerin bulunduğu bir dış bahçe, ahır, samanlık, arabalık ve yatakhanelerin olduğu bir iç bahçeden de oluşabilirdi.

Mahalle içlerindeki büyük konakların sağır duvarları ve vurgulanmış kapılarıyla belirgin olan görünümleri, 19. yüzyılın ikinci yarısında ve özellikle de 20.yüzyılın başında pek görülmemektedir. İstanbul'da II. Dünya Savaşı sırasında, geleneksel kent içi görünümü ancak Çamlıca, Kısıklı, Boğaziçi ve Anadolu yakasında sayfiye niteliğini koruyan yerlerde görülmekteydi.

19. yüzyılın ikinci yarısından sonra konaklarda pencere boyutları giderek büyümüş, merdivenler Avrupa geleneğinin etkisi altında, anıtsal olarak tasarlanmışlar ve simetri ön plana çıkmıştır. Orta sofalar tasarımın özenle vurgulandığı alanlar haline gelmiş ve iç süsleme ise 18. yüzyılın birinci yarısından bu yana başlayan köklü değişmelerle tümüyle batılı bir bezeme geleneğini yansıtmıştır.

Son dönem konaklarında, plan tasarımında orta sofanın uzunlamasına (karnıyarık tipi) ya da haç biçimli plan tipleri egemen olduğu görülür. Son dönemlerden önce büyük orta sofa daha çok sirkülasyon alanı olarak kullanılmaktaydı. Ancak batılı yaşam anlayışının yerleşmeye başlaması ile sofa, Avrupa konutlarının oturma salonuna dönüşmüştür. Yeni eşyaların konaklara girmesiyle sofanın etkisi değişmiştir.[5]

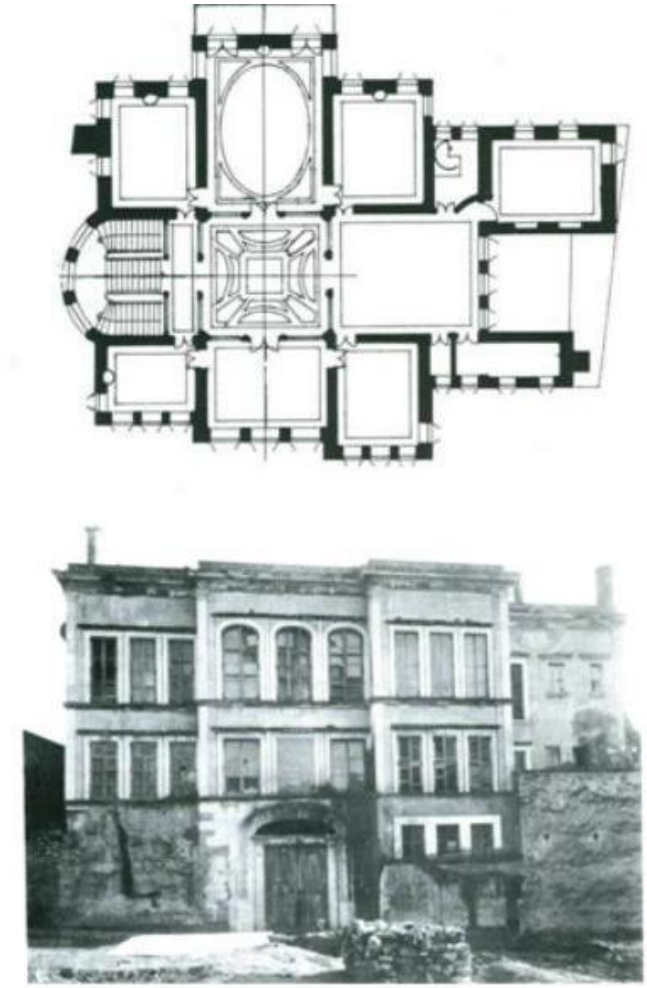

Şekil 2.5 : Süleymaniye Ferit Paşa Konağı 19. YY. (Eldem, S. H., 1955)

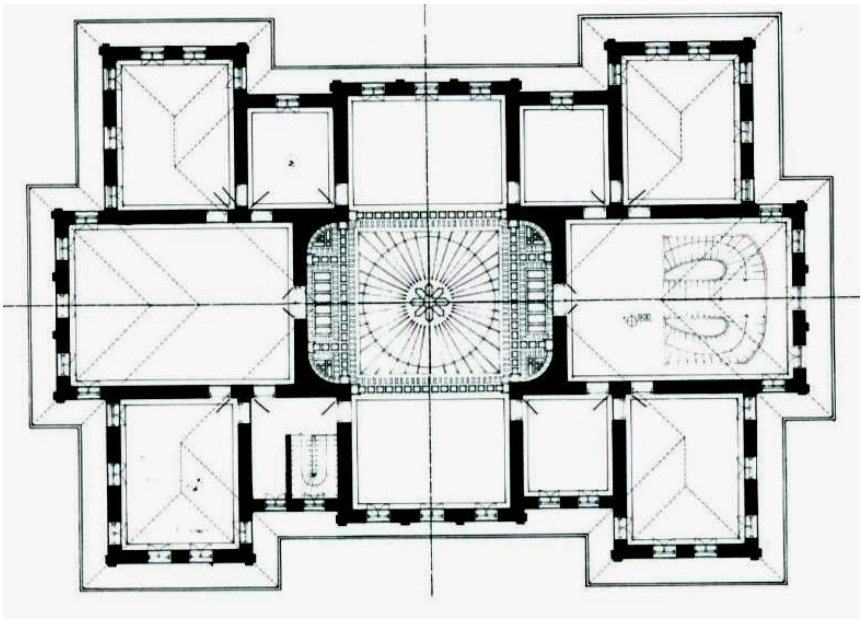
19. yüzyıl içinde eski gelenekten uzaklaşılarak, büyük kâgir konaklar inşasına başlanmıştır. Dış görünüşleri bakımından tamamen batı mimari üslupları tesirinde kurulan bu konaklar, özellikle ortalarındaki büyük sofaları ve sofaya açılan odaları ile geleneksel plan tiplerine sadık kalınarak yapılmışlardır. İlk kâgir konaklardan biri Fatih ilçesi, Horhor yokuşunda 1855'e doğru inşa edilen Abdullatif Suphi Paşa Konağıdır.[6]

[5] Doğan Kuban, **İstanbul Yazıları**, Yem, Yayınları, İstanbul, 1998, s. 193

[6] **İslam Ansiklopedisi**, Tarihi Eserler, 53.-A.B.C. Cüzleri, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1967, s. 126-127

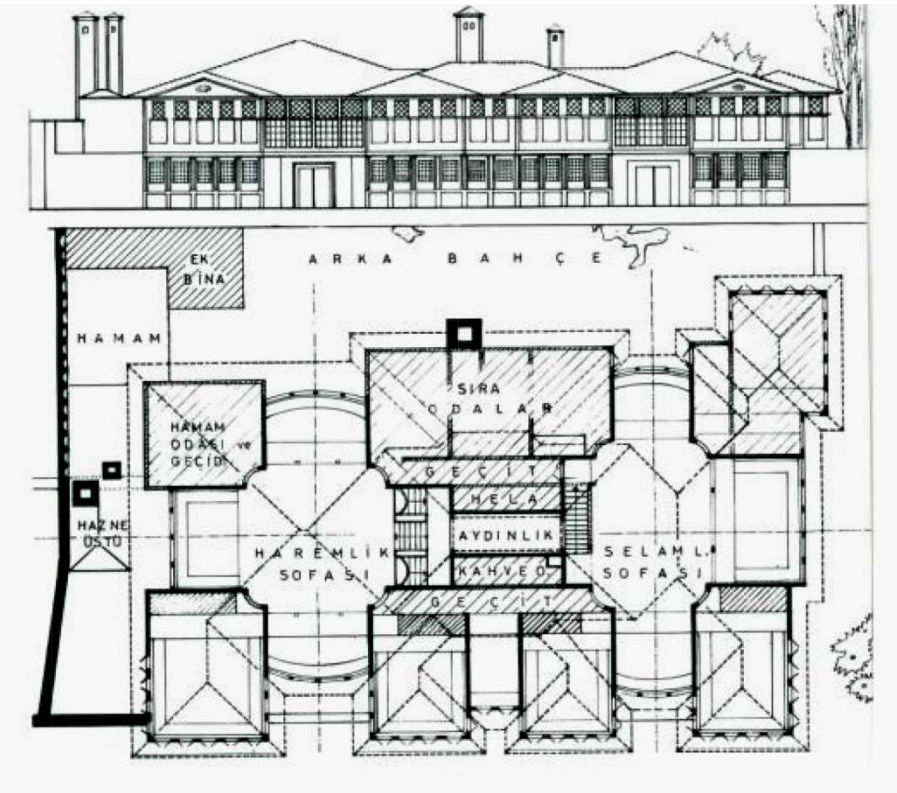
Şekil 2.6 : Abdüllatif Suphi Paşa Konağı 19. YY. (Eldem, S. H., 1955)

Şekil 2.7: Kagir Olarak İnşa Edilen Tophaneli Konağı 19. Yüzyılın Ortaları (Eldem, S. H., 1955)

2.2.Konakların Mekânsal Özellikleri

Osmanlı aile yapısına uygun olarak planlanan ve Türk evinin geleneksel özelliklerinin tümünü içeren büyük konaklar haremlik selamlık olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Dışarıya ayrı kapılarla açılan bu bölümlerden selamlık, hareme oranla çok daha gösterişliydi. O dönemlerde kapı, resmi daire anlamına geldiğinden, bu yapılar aynı zamanda devlet adamlarının resmi görevlerini yürüttükleri yer olmaktaydı. Ayrıca konaklar, Paşa Kapısı, Ağa Kapısı gibi isimlerle de anılmaktaydı.[7]

Şekil 2.8 : Beyazıt Kaptan Paşa Konağı (Eldem, S. H., 1955)

Konakların genel tipolojisini Sedat Hakkı Eldem yapmıştır. Genelde iki ayrı konutun harem ve selamlık işlevlerini görmek üzere yan yana getirilmesi ya da bir mabeyn bölümü ile birleştirilmesi ya da hayat evinin temel ünitesinin tekrarı ile konak tipolojileri oluşturulmuştur.

Genellikle konakların büyüklüğü nedeniyle sofaların sayıları da fazla olurdu. En çok rastlanan ve orta büyüklükteki konaklara özgü olan plan tipi, haremlik selamlığa ait olmak üzere iki kat üzerinde iki sofadır. (Şekil 2.8)

Konaklar genellikle iki ya da üç katlı yapılardır. Üst kat, evin efendileri ve erkek misafirlere mahsustur. Alt kat ve avlu ise hizmetçi odaları ve hizmet birimlerine ayrılmıştır.

[7] **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, Cilt 2, Yem Yayınları, İstanbul, 1997, s.1039

Genellikle, zemin kat taştan, üst katlar ise ahşaptan yapılmışlardır. Üst katlarda zemin katın duvarları üzerine dışarıya cumba dediğimiz çıkıntılar yapılır. (Arseven, 1970, 106)

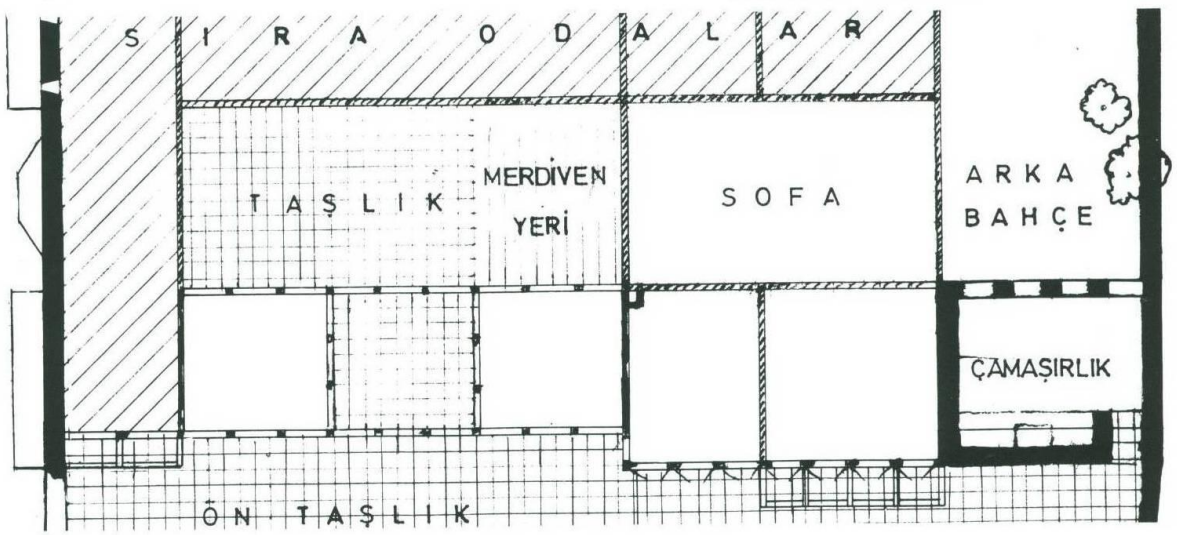
Konakların çeşitli kısımları herhangi bir geometriye göre tertiplenmemekle beraber bölüklerin içinde planlı, düzenli, disiplinli ve iç ve dış sofalı tiplerdedirler. Kullanım katının bütün iç mekânları, zamanın en zengin süsleme ve döşeme imkânlarına göre bezenmişlerdir.

Konakların alt katları çoğu zaman taşlık ve sarnıç olur. Genellikle de taşlıktan sonra bir ara kat olurdu. Arazi meyilli olduğu zaman istinat duvarları bulunur ve binanın kat sayısını ve yüksekliğini etkilerdi.

OSMANLI KONUT MİMARLIĞI

Yapım tekniği			Tipik özellikleri	Tarihsel gelişimi	Coğrafi dağılımı
Ahşap	Çatkı	Kerpiç dolgu		Türk evi özelliklerini belirleyen tip Giderek Batı etkisine girip 20. Yüzyıla kadar devam ediyor.	Çoğunlukla kıyılara yakın iç bölgeler Merkezi yönetimin hakim olduğu bölgeler
		bağdadi İki yüzü sıvalı	İki veya üç katlı		
		bağdadi Dış yüzü ahşap kaplı	Zemin kat kagir ve ahşap direkli		
		Tuğla dolgu	Üst katlar ahşap çatkılı		
		Taş dolgu	Dört eğimli çatı, yöresel olark düz Damlı		
		Sepet örgü, toprak dolgu			
Kagir		Kesme taş veya kaplama	Avlulu, eyvanlı, düz damlı,oyma ve yontma süslemeli	Kuzey Suriye etkili	Kapadokya,Güneydoğu Anadolu, Suriye, Kuzey Mısır
		Moloz veya yonu taş Harçlı	Düz damlıveya kırma çatılı kübik	Eski Akdeniz-Ege ve sonraları Batı etkili	Akdeniz ve Ege kıyıları
			Ahşap cumbalı		
			Düz damlı, ahşap hatıllı	Yöresel	Doğu Anadolu
		Moloz taş Kuru duvar,sık ahşap hatıllı	Evin yarısı ahşap,pedavra çatılı	Yöresel	Toroslar
		Tuğla Ahşap döşemeli Demirden kiriş,konsol ve direkli	Alımlıklı,cumbalı,balkonlu	Yöresel	
	Kerpiç	Ahşap hatıllarla takviye edilen yığma kerpiç-tuğla duvarlı	Çoğunlukla tek katlı,Düz toprak damlı	Tarihöncesi çağlardan beri süregelen bir gelenek	Çoğunlukla iç ve ormansız , taşsız bölgeler
	Yığma ahşap	Yuvarlak veya biçilmiş ağaçtan, üstüste bindirme ve geçme tekniğiyle yapılmış ahşap duvarlı	Birleşen uçlar çıkıntılı Beşik çatılı, pedavra kaplı	Eski bir gelenek	Ormanlık ve dağlık bölgeler

Şekil 2.9: Konakların Tipolojik Analizi (Günay R., Türk ev Geleneği ve Safranbolu Evleri, 1999)

Şekil 2.10 : Galata Bereketzade Çeşmesi Yakınındaki Konağın Zemin Kat Planı (Eldem, S. H., 1955)

Konağın varlığı kapısından belli olurdu. Yayalar için yapılmış ana giriş kapısının yanında bazen atlı arabalar için yapılmış yüksek girişli ikinci bir kapı daha bulunurdu. Kapıların üstü saçaklı olur ve yanında halka açık bir çeşme olurdu. Kapının yanında ve hizasında bir hariciye koğuşu ve gözetleme yeri olurdu. Kapıdan içeri girilince kapı arası denilen yere girilir, Ayvaz (büyük konaklarda mutfak işlerine bakan erkek hizmetkâr) ve bekçiler burada bulunurdu. Buradan konağın büyüklüğüne göre çeşitli iç sokaklar ve duvar aralarından geçilir ve selam taşlığına varılırdı.[8]

Konağın büyüklüğüne bağlı olarak selam ve harem bölümleri bitişik veya ayrı olabilirdi. Bunların özel hamam, mutfak bazen de hazinehanesi ve meşkhanesi olurdu. Hamam ve mutfakların sayısı da konağın büyüklüğüne göre değişirdi.

Meşkhane ve hazine bölümü demir kepenkli ve parmaklı taş odalardır. Bu odalar bazen son derece süslü, malakari panolar ve lale demetleriyle bezeli ve öncelikle hava sirkülâsyonu için yapılmış ocakları olurdu. Bazı konaklarda bunların dışında taştan yapılmış kitap odası veya binası bulunurdu.

Sedat Hakkı Eldem, büyük bir konağın, selamlık ve harem dairelerine bağlı dua odaları veya mescitler, mektepler, özel bahçeler, havuzlar, kameriye ve köşkleri olduğunu söylemiştir. Bütün bu mekânların zamanın en zengin süsleme ve döşemeleri ile bezendiğini, yerlerin duvardan duvara kadar üzerinde atlas işlemeli mısır halıları ile döşendiğini, duvarların en güzel kumaşlarla yapılmış perde ve kumaşlarla örtülü olduğunu, ayrıca bunların odayı soğuktan da koruduğunu da belirtmiştir.[9]

[8] Sedat Hakkı Eldem, **Türk Evi II**, TAÇ Vakfı Yayınları, İstanbul, 1986, s.15
[9] Sedat Hakkı Eldem, **Türk Evi II**, TAÇ Vakfı Yayınları, İstanbul, 1986, s.16

Konaklarda genellikle erkek aşçı kullanıldığı için mutfak selamlık avlusunun bir tarafında ve binadan ayrı olarak yapılırdı. Mutfak çok sayıda konuğa yemek pişirebilecek ölçüde büyük olurdu. Konakların birçoğunda hazırlama, pişirme ve bulaşık yıkamak için ayrı bölümler vardı ve bütün konaklarda mutfaklar kâgir olarak yapılmıştır. Bahçe ve mutfağın yanında yangın mahzeni, su haznesi, ahır, arabalık gibi yapılar bulunurdu. Hizmetlilerin (ağalar, ustalar, seyisler, muhafızlar, aşçılar, tablacılar, kapıcılar ve arabacıların) ayrı daireleri vardır. Haremde kalfa cariye ve kadın ustaların kendi oda veya koğuşları olurdu.

2.2.1. Selamlık

Eski İstanbul konaklarının ve evlerinin erkeklere ve erkek misafirlere ayrılan bölümüne selamlık dairesi bazen de hariciye denmiştir. Eski tabirlerde harem ve selamlığı olan konaklar için enderuni (haremlik) ve biruni (selamlık) daireli konaklar denilmiştir.

Erken dönem konaklarının selamlıkları genellikle devlet dairesi olarak kullanılmışlardır. Sadrazam, veziriazam ve devletin önde gelen görevlilerinin konakları özel meskenden çok resmi işlevli konaklardı ve padişah saraylarının köşklerini hatırlatacak biçimde görkemli ve zengin donanımlıydı. Geniş bir sofa ve aynı genişlikte bir eyvan vardır.

Mustafa Nuri Paşa'nın verdiği bilgilere göre, İstanbul'da ya da taşrada, orta halli bir vezirin selamlığında, divan efendisi, mektupçu, kethüda, kâtipler, imam, iç ağaları, silahdar ağa, selam ağası, kapıcılar kethüdası, hazinedar, mühürdar, devattar (yazıcı), kaftan ağası, çuhadar ağası, çamaşır ağaları, vekilharç, anahtar ağası, sancaktar, tütünbaşı, ibriktar, kilercibaşı, sofracıbaşı, kahvecibaşı, peşkir ağası, seccadecibaşı, kavaslar (muhafaza memuru) ve seyislerle (at bakıcıları) tatar (postacı) ağası gibi görevlilerden oluşan seksen ile yüz kişi arasında daire halkı bulunuyordu. Bu kadro devlet görevlisinin mevkiine göre orantılı olarak azalmakta veya artmaktadır.[10]

Konaklarda harem ile selamlık bölümleri mabeyin bölümü ile ayrılmıştır. Ayrıca, haremlikte bulunan kadının, selamlıkta bulunan erkeklere, görülmeden bir şey verilebilmesi için, bu iki bölümünü ayıran duvarın kalınlığı arasına dik bir eksen etrafında dönen, halk arasında ise "dönme dolap" olarak bilenen dolap yerleştirilmiştir.

18. yüzyılın başında Lale devri yenilikleriyle birlikte selamlık dairesi resmi daire niteliğini kaybetmeye başlar ve özel yaşam alanına dönüşür. Selamlıklar saz âlemleri, helva sohbetleri için, batılı tarzda, çok süslü, geniş ve bol pencereli yapılmaya başlanmıştır.

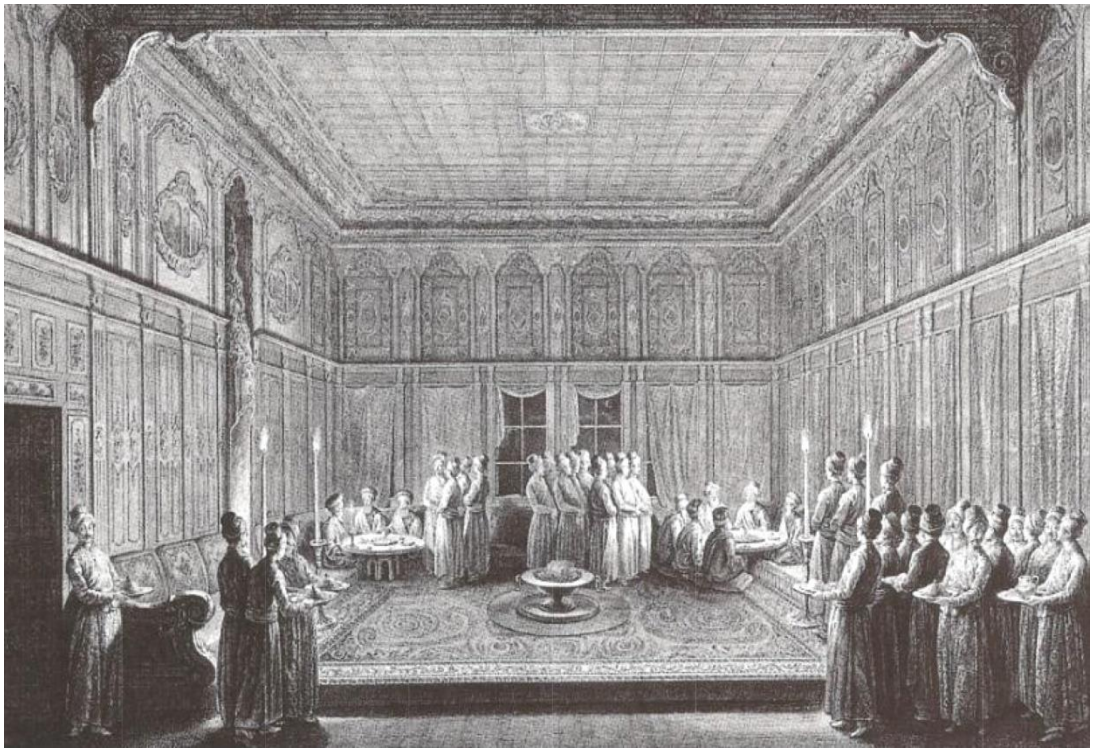
19. yüzyılda selamlıklar, geleneksel formlar ve işlevlerin, Batı üslubu ile sentezinden oluşan yeni bir tarz da ve daha özenle yapılmaya başlanmıştır. Selamlık üst katta üçdört oda, iki-üç mabeyin odası, bir setli sofa ve divanhane, alt katta bunlara hizmet eden, kahve odası, setli sofa, mermer döşeli sebil, fıskiyeli divanhane gibi yardımcı mekânlar bulunmaktadır.

---

[10] Necdet Sakaoğlu, Selamlık, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Cilt 6, Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994, s. 493

Selamlık dairelerinde giderek, yıldızlı tavanlar, ceviz ağacından parkeler ve merdivenler, kristal merdiven korkulukları, gümüş kapı tokmakları ve duvarda yağlı boyalar kullanılmaya başlanmıştır.

İstanbul yaşamının renkli ve zengin gelenekleri, sünnet düğünleri, bayram kutlamaları, mevlitler, ziyafetler ve iftar davetleri ile, edebi söyleşiler, tasavvuf sohbetleri, dil, musiki ve hat dersleri gibi özel eğitim çalışmaları konakların selamlıklarında yapılmaktaydı.

Şekil 2.11 : Sadrazam Konağında İftar Merasimi (istanbul-constantinople.culturalspot.org)

2.2.2. Haremlik

Osmanlı konak ve saraylarında kadınlara ayrılan ve yabancı erkeklerin girmesi yasak olan bölüme haremlik (dâhiliye) denir.

Konağın büyüklüğüne ve sahibinin konumuna göre harem dairesi, harem evi, harem bölümü, harem odası, kafes odası gibi değişik adlarla anılan ve bahçe tarafına dönük olan bu bölümle selamlık arasında mabeyin odası bulunur. Haremlerin dışa dönük olan cumba ve pencereleri kafeslerle örtülüdür.[11]

Necdet Sakaoğlu'nun verdiği bilgilere göre, saray denebilecek kadar büyük konaklarda, harem taşlığı veya sofası etrafında, eşlere mahsus, birer ikişer odalı özel daireler, harem ağalarına ayrılan bir daire, kalfalar dairesi ile diğer hizmetliler için ayrılmış oda ve

[11] Necdet Sakaoğlu, Selamlık, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Cilt 3, Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994, s. 552

daireler bulunurken daha küçüklerinde büyük hanımın odası, büyük gelinin odası, ortanca odası ve kızlar odası gibi isimlendirilen mekânlar bulunmaktadır.

Vezir ve paşa konaklarında, valide hanım, büyük hanım, hanım efendi, kadın efendi, odalık, (cariye) kâhya kadın, hazinedar kalfa, bacı, aşçı kadın gibi adlarla hitap edilen kişiler vardır. Haremde, günlük ibadetlerin yanı sıra ailenin çocuklarına ve cariyelerine din eğitiminin verildiği namaz odası ile kürk, çarşaf, hamam takımı gibi eşyaların saklandığı sandık odası bulunmaktadır. Yapı bakımından kimi haremler basık, asma katlı, loş iken, bazıları ferah ve geniştir. Kent merkezindekiler daha çok dışa kapalı yapılmışlardır. Ayrıca haremde, loğusa ve matem cemiyetleri, düğün eğlenceleri, kına gecesi, mevlitler yapılır. Lale Devrinden itibaren vezir konaklarında müzik eğitimi de verilmeye başlanmıştır.

Şekil 2.12 : Harem hayatını gösteren bir gravür (A. I. Melling, Voyage pittoresque de Constantinople et des rives du Bosphore, Paris 1819, Tablo 10)

Haremlerde ocaklı oda pek nadir bulunur. Isınma mangal, tandır ve en çok kalın giysilerle olurdu. Gusülhane ya da magsel denen dolap içi banyolar mangalla ısıtılmakta ve bunların içi çinko-taş kaplı ve zeminleri malta taşı ile döşelidir.

19. yüzyıl devlet adamlarına ait konakların harem bölümü şu şekilde tarif edilmiştir; selamlık avlusundan girilir ve sokağa açılan bir kapısı daha vardır. Harem ve selamlık bahçeleri yüksek bir duvar ile ayrılmıştır. Selamlık ve haremlik bölümleri arasında dönme dolap vardır. Harem sofası hasır döşeli ve diğer dekorasyonu selamlığa benzer. Alt katta çeşitli hizmet ve hizmetli odaları bulunmakta ve orta kata çift kollu merdiven ile orta kat sofasına çıkılır. Bu katta hanımın odası, misafir odası, kız ve erkek çocukların odaları, sandık

odası, evli çocuklar içi küçük daireler (2 oda, 1 banyo, 1 kiler ve giyecek odası) bulunmaktadır. Haremde özel yemek hazırlamak için ayrı bir mutfak ve bitişiğinde çamaşırlık bulunur. Ev sahibi ve ailesine ait özel bir hamam vardır. Bu hamam, bahçe tarafında bir oda, soğukluk ve hamam ve abdesthane bölümlerinden oluşmaktadır. Ayrıca kahya kadın, nedime, kalfa ve cariyelere mahsus ikinci bir hamam daha vardır.[12]

2.2.3. Sofa

Sofa odalar arası ilişkinin sağlanabildiği ortak yaşam alanıdır. Eski Türk aile yapısının çekirdek aile değil de, büyük anne babalar ve onların çocuklarının aileleriyle birlikte yaşadığı düşünülürse, odalar bu büyük aile içindeki çekirdek aileler için kendi kendine yeterli, gerekli hizmeti sağlayabilecek odalar onların hemen hemen bütün ihtiyaçlarına cevap verebilir. Sofalar ise bütün aile fertlerinin bir arada olduğu mekanlardır. Sofanın mekan kurgusu içinde vurgulanmış olması, geleneksel aile yapısının ortak yaşama ve yaşamı paylaşmaya verdiği önemi vurgulamaktadır. Aynı konut içinde birden fazla neslin birlikte yaşaması kuşaklar arasındaki düşünsel ve duygusal kopukluğu en aza indirdiği gibi örf ve adetlerin yeni kuşaklara aktarılması ve yaşatılmasını sağlamıştır.[13]

Eldem odaları evlere, sofaları da evlerin açıldığı sokaklara benzetir. " Sofa aslında bir geçittir, ancak aynı zamanda ev halkının toplandığı düğün ve eğlencelerin düzenlendiği ve mahremiyet açısından genel bir alandır. Çok amaçlı kullanım sofada da geçerlidir".

Odaların sofaya açılarak sofayı bir hareket merkezi haline getirmesi Türk evini Batı Avrupa evinden ayıran önemli bir özellik olarak görülmektedir. Sofalar üzerinde kot farkları oluşturularak fonksiyonları artırılmıştır. Bunlar eyvan seki, taht veya köşk gibi isimler almıştır.

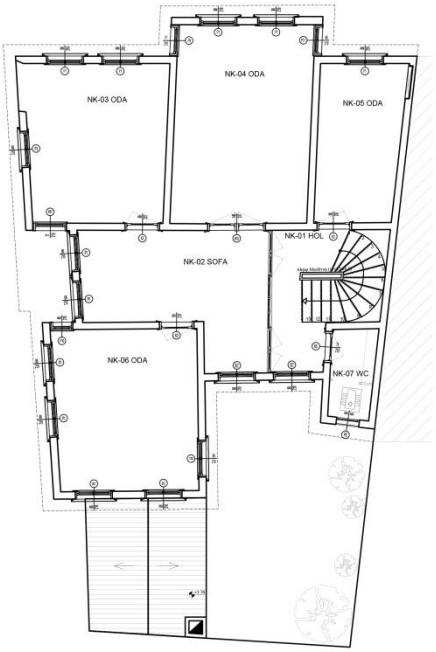
Ayda Arel, orta sofanın geleneksel konut mimarisinde 18 yy dan başlayarak yaygınlaşmasını, tarımsal ekonominin yönlendirdiği bir yaşama düzeninin ticaret ve zanaata dönük bir kent yaşam özellikleri gösteren ev tipinin yerini, başkentten gelen ve üst yapı kültürünün izlerini taşıyan iç ve orta sofalı ev tipine bırakmasına bağlıyor ve yeni ev planında, bir süre özerk konumunu koruyan başodanın, işlevini ve mekânsal özerkliğini orta sofaya bıraktığını belirtiyor. İç ve orta sofa önceleri dışa açıkken, soğuğu ve tozu önlemek için dışa kapanmıştır. Ayrıca kentleşmenin getirdiği bitişik düzen yapıda bunu gerekli kılmıştır. Bir başka neden de varlıklı ailelerin konutlarında güvenlik açısından da sofaların kapalı olması gerekliliğidir.[14]

---

[12] Reha Günay, **Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri**, Yem Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 1999, s.76

[13] Rana Kutlu, **İkinci Konutların Tasarımında Geleneksel Türk Evi Tasarım İlkelerinin Kullanılması**, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul,1999

[14] Murat Deniz Soygeniş, **19.Yüzyılda İstanbul Evinin Mekansal Değişimi ve Nedenlerinin Değerlendirilmesi**, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1995

Şekil 2.13 : Tez Konusu Olan Konağın Birinci Kat Rölöve Planı

2.2.4. Oda

Geleneksel Türk evinde tasarımın en önemli etkeni fonksiyon ve ondan kaynaklanan gereksinmelerdir. Bu gereksinmelerin büyük çoğunluğu oda içinde gerçekleşebilmektedir. Oturma, yemek yeme, yatma, ibadet (namaz kılma) gibi eylemlerin hepsi aynı mekanda; oda içinde gerçekleşebilir. Bu sayede odalar çok amaçlı kullanılmış ve mekansal verimlilik elde edilmiş olur. Günümüzde ise odalar, yatak odası, çalışma odası, çocuk odası gibi işlevlerle sınırlandırılmış, mekânsal verimlilikten uzaklaşılmıştır. Eski yöntemde oda günün her saati kullanılırken, günümüzde odalar belirli zaman aralıklarında kullanılıp, geri kalan zamanlarda batıl kalmaktadır. Ancak bu değişen sosyal yapıdan kaynaklanmaktadır. Geleneksel Türk evinde de ayrıcalık gösteren bazı odalar bulunur; Baş Oda, Kışlık Oda, Yazlık Oda, Yeşil Oda gibi. Bu odalardaki farklılıklar bazı kullanım önceliklerinden, örneğin; ısısal gereksinmelere ilişkin yapısal önlemlerden öteye gitmediği görülmektedir.[15]

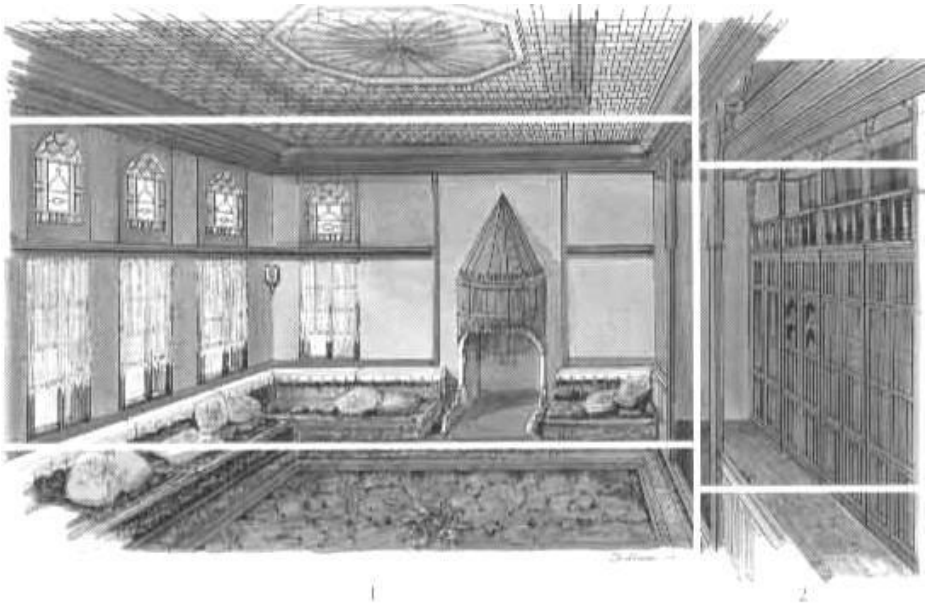
Avrupa'da Rönesans Devri'nde ev ve saraylarda en değerli oda ortadayken, Türk evinde köşededir. Bunun sebebi köşenin birden fazla yöne ve manzaraya açılmasıdır. Orta odalarda ise odaya çıkma yapılarak ayrıcalık kazandırmaya çalışılmıştır. Önem derecesi fazla olan odalar en üst katta yapılmıştır, ara katta yapılmış ise de üzerine başka kat yapılmamış çatı ile bitirilmiştir.[16]

[15] Rana Kutlu, **İkinci Konutların Tasarımında Geleneksel Türk Evi Tasarım İlkelerinin Kullanılması**, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul,1999

[16] Murat Deniz Soygeniş, **19.Yüzyılda İstanbul Evinin Mekansal Değişimi ve Nedenlerinin Değerlendirilmesi**, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1995

Odaya köşesinden girilir, ortasından değil. Bu sayede oda köşegensel olarak algılanır. Oda planı genelde dikdörtgendir ve seki üstü ve seki altı (pabuçluk) olmak üzere iki bölüme ayrılır, (Şekil 2.13). Seki üstü planı karedir ve tavanı süslemelidir. Seki altı, kapının hemen önündeki bölümdür ve odaya giren kişi pabucunu burada çıkarıp içeri öyle girer. Oda içinde çoğu gereksinmelerin karşılanmasından dolayı evin küçük bir modeli olarak düşünebilir. Bu nedenle nasıl eve girerken ayakkabı çıkarılıyorsa, odaya girerken de ev içinde sirkülasyon alanları ve servis mekanlarında kullanılan bu terlikler çıkarılıp öyle odaya girilir. Çünkü günlük yaşam bu odada geçer ve temiz olması gerekir.

Odada inşaat sırasında yapılan sedirlerden başka eşya bulunmaz. Sedirler oturma, dinlenme eylemleri sırasında kullanılır. Bunun dışında yemek yeme, namaz kılma, yatma, çocukların oyun oynaması ortadaki boş alanda gerçekleşir. Bu yüzden temizlik daha önem kazanır. Seki altı denilen bölümde yüklük denen sabit eleman bulunmaktadır. Yatak ve yorganlar gündüzleri bu yüklüklere kaldırılır. Bazen bu yüklüklerin içinde gusülhane denen boy abdesti almak için kullanılan bölümde bulunur. Odada tuvalet ve pişirme eylemi dışında bütün eylemler gerçekleştirilebilir.

Şekil 2.14: Odanın Ana Kullanım ve Hizmet Alanı (Eldem, S. H., 1984)

2.2.5. Avlu

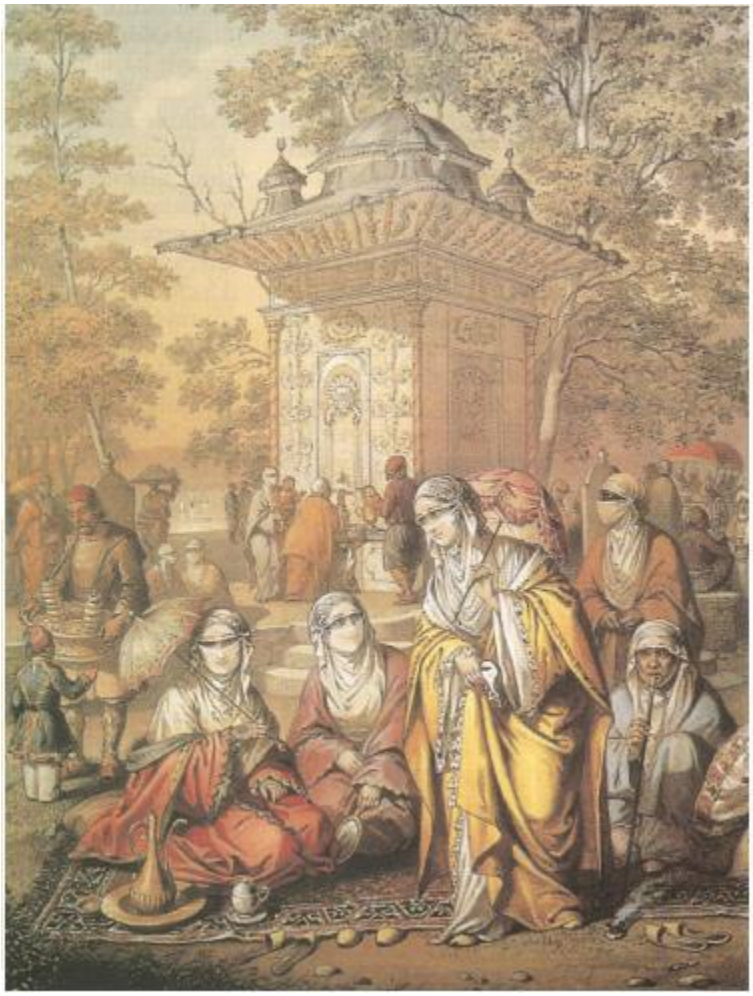
Avlu evin ilk bölümüdür. İlk başta kullanım amacı evin havalandırma ve ışık ihtiyacını karşılamaktı. Evin bütün pencere ve kapıları avluya açılır ve avluda genellikle evin güneyinde bulunurdu. Daha sonraları pencerelerin sokağa açılmaya başlamasıyla, yüksek duvarlara sahip avlu, evin mahremiyetinin sağlandığı, dışa kapalı, ailenin günlük işlerinin görüldüğü açık mekanlar halini aldı. Bu sebepten avluda çeşme veya kuyu, ocak, tandır, çamaşır taşı, dibek taşı ve ambar gibi günlük işlevler sırasında kullanılacak elemanlar bulunurdu.[17]

[17] Rana Kutlu, **İkinci Konutların Tasarımında Geleneksel Türk Evi Tasarım İlkelerinin Kullanılması**, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul,1999

2.3. 17.-19. yy. Arası İstanbul'da Toplumsal Yaşam Ve Mekânlara Yansıması

Osmanlı toplumunda sosyal hayat, gelenek, görenek ve dini kurallara dayanmakta olup, barış, uyum ve kardeşlik duyguları ön plandadır. Toplumunun çekirdeğini oluşturan aile, özellikle zengin ortamlarda ve konak gibi büyük konutlar sayesinde çok kişiden oluşmaktadır. Bu konaklarda aile, evin reisi olan baba, anne, büyükbaba, büyükanne, evli ve bekâr oğullar, gelinler, bekâr kızlar, torunlar, cariyeler, hizmetliler ve köleler grubundan oluşmaktadır.[18]

Osmanlı Devleti'nin en yüksek memurlarından bazıları aynı zamanda başkentin sivil, dini ve askeri yöneticisi ve bunların makamı İstanbul'da bulunmaktadır. Bu yöneticiler, resmi işlerini ve özel işlerini kendi evlerinde yaparlardı. Padişahtan sonra devletin ikinci adamı olan veziriazam göreve atandıktan sonra kendi özel konutundan ayrılarak genellikle saraya yakın bir konağa taşınmaktadır.[19]

Şekil 2. 15 : Küçüksu Çeşmesi Çevresindeki İstanbul Hanımları (istanbul-constantinople.culturalspot.org)

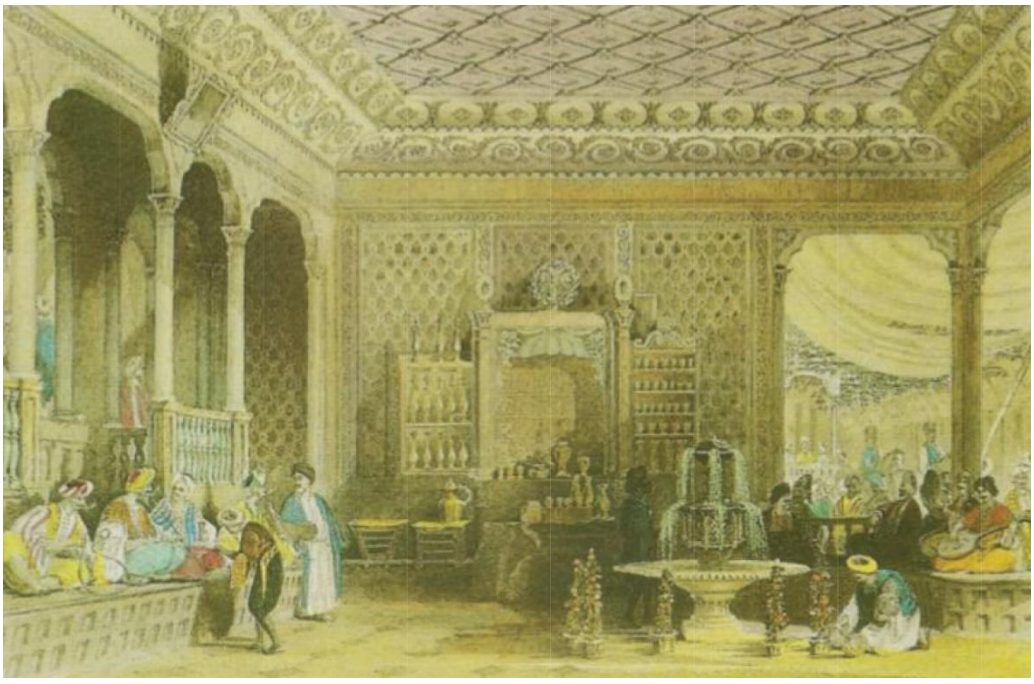
[18] Gülgün Üçel Aybet, XVII. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Sosyal İlişkiler, **Türkler Ansiklopedisi**, Cilt 12, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.359

[19] Robert Mantran, **17. Yy'ın 2. Yarısında İstanbul**, Cilt 1, Verso Yayınları, Ankara, 1986, s.71

Kadınlar ile erkekler arasında ilişkiler gerek sokakta ve gerekse evde haremlik selamlık boyutunda gelişirdi. Kadınlar ve genç kızlar sokağa pek nadir çıkmakla birlikte genellikle anne, babalarını ve akrabalarını ziyaret ederler, hamamlara, düğünlere ve bedestene giderlerdi. Buralara giderken de haremağaları veya dadıları ile birlikte çıkarlar ve akrabalarından bir erkek dahi olsa sokakta konuştukları pek nadir görülürdü.[20]

Haremlerde İslam hukukçularının verdikleri fetvalara dayanılarak, ud, keman, def, çalpare, ney ve tambur gibi müzik aletleri çalınmış, bu aletleri çalmak için cariyelerden, oyun saz ve hanedan takımı oluşturulmuştur. Ayrıca haremde yaşayan kadınların sıkılmaması için bahar ve yaz aylarında geziler düzenlenmiştir.

Halka açık eğlenme ve dinlenme yerlerinin başında kahvehaneler gelmektedir. Muhitlerine göre ekonomik durumu zayıf olanların gittikleri mütevazı kahvelerin yanında gençlerin porselen fincanlarda amber kahvelerini ikram ettikleri lüks kahvelerde vardır.

Şekil 2.16: İstanbul'da Bir Kahve (istanbul-constantinople.culturalspot.org)

Mahalle aralarına dağılan konaklar, mahalledeki fakir halka, özellikle bayramlar başta olmak üzere çeşitli yardımlar yapardı. Ayrıca konaklarda gençler yetiştirilmekte, çeşitli eğitimler verilmekteydi.

Osmanlı kentinde yerel yöneticiler ve hükümet erkânı işlerini kendi evlerinde yaparlardı. Kadınların ise kamu yaşamına hiçbir şekilde katkıları yoktur. Ramazan ayında zengin ve devletin önde gelen kişilerinin konaklarında, halka ve devlet erkânına iftar davetleri yapılırdı. Bu davetler üç sofra olarak tertip edilir, birinci sofrada konağın sahibi tarafından

[20] Gülgün Üçel Aybet, XVII. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Sosyal İlişkiler, **Türkler Ansiklopedisi,** Cilt 12, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.362

davet edilen resmi zevat mabeyinde, ikinci sofrada hanımefendinin davet ettiği kişiler ve yaşlı kadınlar haremde, üçüncü sofrada ise semtin fakir halkı selamlıkta ağırlanırdı. Yemekten sonra eğlenceler, edebi ve dini sohbetler yapılırdı. Davet sonrasında da misafirlere mevkilerine göre hediyeler verilirdi.[21]

2.4. Konakların Yokolma Nedenleri

Konut mekânının biçimlenmesinde sosyo-kültürel yapı (dini inançlar, aile yapısı, sosyal organizasyon, bireyler arası sosyal ilişkiler) öncelikli olurken, diğer fiziksel olgular olan iklim, yapım teknikleri, teknoloji, arazinin durumu gibi özellikler ikincil ve değiştirilebilir etkiye sahiptirler. Konutun biçimi ve organizasyonu o insan grubunun ait olduğu kültürel ortamdan etkilenmektedir. Genelde geleneksel Türk evinin özelde ise İstanbul konaklarının yıpranması ve yok olmasının nedenlerinde sosyal, fiziksel, işlevsel değişimler ile ekonomik etkenler ön planda gelmektedir.

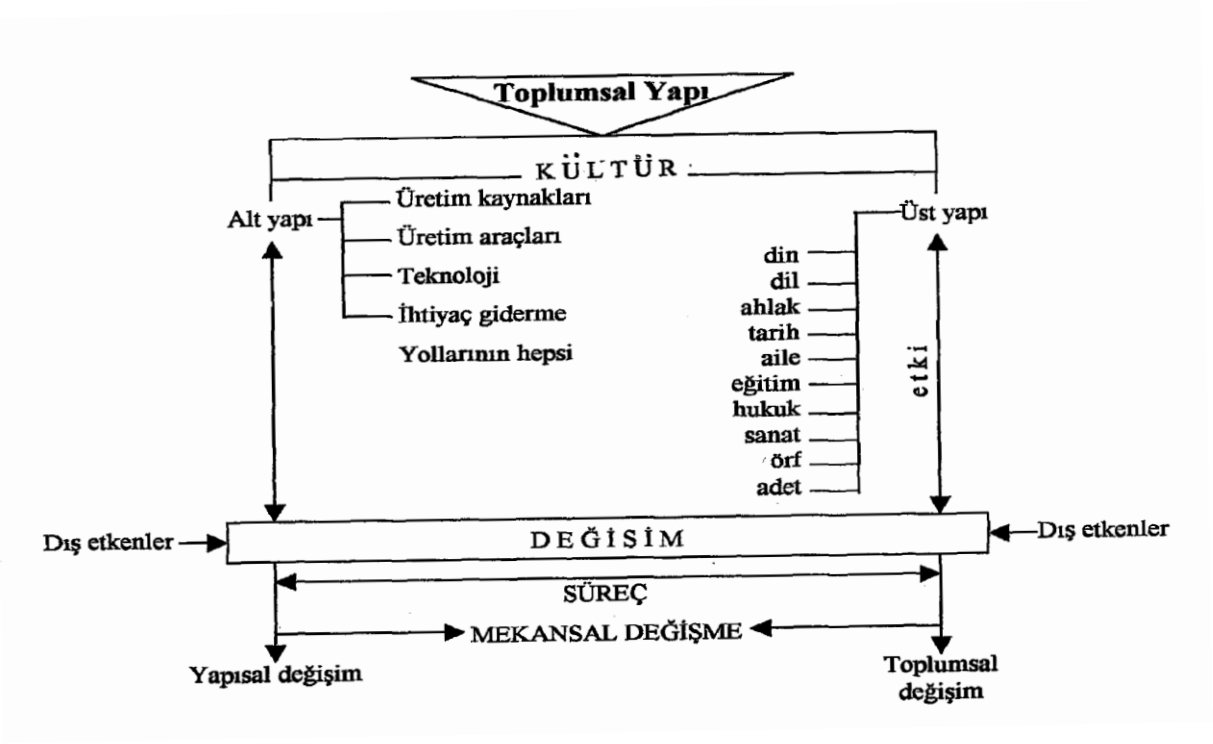
2.4.1. Sosyal Değişim

Bir toplumdaki kültürel üst yapı değişimleri, toplumsal değişmeye neden olurken kültürel alt yapı değişimleri ise yapısal değişime neden olmaktadır. Bunların birbirine etkileri ise kaçınılmazdır. Toplumsal değişimin mimariyle yakından ilgisinin sebebi fiziki mekâna yansımasıdır.

İslamiyet'ten önce Türkler, göçebe yaşam şeklini benimsediklerinden dolayı küçük aile kurgusunda görülmektedir. İslamiyet'le birlikte yerleşik düzene geçen Türk ailesinde, tarım faaliyetleri başlamış ve toprağın işlenmesi için insan gücünün kullanılması ve günlük yaşantı içinde kişilerin birbirleri ile olan ilişkilerinde değişimler olmuştur. Üretimi artırmak için birey sayılarında buna paralel bir artış olmuş ve sonunda Osmanlı toplumundaki aile yapısı geniş aileye dönüşmüştür. Tanzimat Fermanı ile başlayan batılılaşma etkisi ile aile yapısı değişmeye başlamış ve cumhuriyetin ilanı ile de bu süreç hızlanmıştır. Ayrıca kentlerdeki ailelerinde üretimden tüketime geçişleri ile geleneksel aile tipi olan geniş aile yerini çekirdek aile bırakmaya başlamıştır. Kişiler arasındaki haremlik ve selamlık gibi ilişkilerde değişmeye başlamıştır.

Osmanlı'da geleneksel geniş ailenin getirdiği örf ve adetler, gerek mekân oluşumunda gerekse toplumsal ilişkiler açısından çok önemlidir. Osmanlı toplumunda ailenin sosyal hayatı konut içinde geçmekte ve toplum ile ilişkisi erkek vasıtası ile kurulmaktadır. Türkiye toplumunda, çekirdek aile yapılanmasında kadın ve erkekler toplum içinde eşit haklara sahiptir. Kadınlarda artık iş hayatına katılmışlar ve zamanlarının çoğunu işte geçirmeye başlamışlardır. Ayrıca Osmanlı toplumunda mahalleler gelir grubu gözetilmeden oluşturulurken günümüzde aynı gelir grubuna hitap eden semtler ortaya çıkmıştır. Bu yüzden büyük konaklara ihtiyaç kalmamıştır.

[21] Uğur Göktaş,İftar Adetleri, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Cilt 4, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994, s.141

Şekil 2. 17: Toplumsal Değişim Ve Yapısal Değişim Şeması

Günümüzde geleneksel konut dokusunu kullanan nüfusun sosyal ve ekonomik yapısı bu alanların içinde yer aldığı bölge ve yerleşmeye göre değişiklik göstermekteyse de genel kullanıcıların, karşılaştıkları sorunlar şöyle sıralanabilir. Alt yapı yetersizliği, eskime ve kullanım zorlukları ile kişilerin yeni ve modern yapılarda yaşama isteğinden kaynaklanan nedenlerle, bu yapılarda ev sahibi oranı giderek azalmakta ve bunun sonucunda yapılar boş kalmakta ya da düşük gelirli kiracılar tarafından kullanılmakta ve yapının onarımı ve bakımına önem gösterilmemektedir.[22]

Ekonomik ve sosyal statü nedeni ile terk edilmiş veya kentlerin çöküntü bölgelerinde olan evlerin bugünkü sahipleri, bu yapıları oluşturan tarihi kent kültürü ile ilgisi olmayan kentleşmemiş, köylü ya da taşralı, gelir seviyesi düşük halka kiraya vermektedirler.

İstanbul'da Zeyrek ve Süleymaniye semtlerindeki konakların sahipleri kentin yeni bölgelerine taşınmaları ile konaklarını gelir düzeyi düşük kişilere kiralamışlardır. Kültür Bakanlığı'nın aynen korunması kararından hoşnut olmayan sahipleri, yıkılsın da yerine yenisini yapalım diye yapıları boş bırakılmışlardır. Bu nedenle yapılar her yıl biraz daha harap olmaktadır.[23]

[22] Emre Madran ve Nimet Özgönül, **Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması**, Mimarlar Odası Yayınları, Ankara, 2005, s. 42

[23] Zeynep Ahunbay, **Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon**, Yapı Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 2004, s. 56

2.4.2. İşlevsel Değişim

Sosyal değerlerin ve yaşam tarzlarının değişimi ile konaklar ve geleneksel konutlar kullanışlılıklarını kaybetmeye başlamışlardır.

Geleneksel Türk evinde, özellikle de konaklarda birkaç neslin bir arada yaşadığı dönemlerde, bakımları büyük aile tarafından yapılmaktaydı. Fakat bu konaklar kardeşler ve varisleri tarafından ortak olarak kullanılmaya başlayınca veya sahipleri tarafından küçük ailelere kiraya verilmeye başlanması ile birtakım elverişsiz değişiklikler yapılmaya başlanmıştır. Tek ailenin malı olarak kullanıldığı zaman büyük bakım zorlukları ortaya çıkmakta ve günümüz konfor şartlarını sağlamak için modern tesisatları yapı bünyesine ilave etmek bir hayli güç olmaktadır. Dolayısıyla gerek işlevsel ve gerek ekonomik etkenler bu yapıların yok olmalarına sebep olmaktadır. Ayrıca günümüz yaşama modasına katılma isteği de halkın geleneksel evini yeni yapılarla değiştirmek istemesine yol açmaktadır.[24]

Değişen sosyal yapı ile birlikte değişen işlevsel değişimin sonucunda geleneksel Türk evleri ve konaklar eskime sürecine girmiştir. İşlevsel değişimler aşağıda özetle sıralanmıştır.

• Değişen insan eylemlerine bağlı olarak mekân geometrilerinde ve boyutlarında farklılaşma isteğinin doğması
• Değişen kullanıcı eylemlerine ilişkin yeni donatıların oluşması ve mekâna yansıması
• Teknoloji gelişimi ile değişen ve gelişen donatılar ile kullanıcı eylemlerinin farklılaşması
• Çok işlevli odanın yerini özelleşen mekânların alması ile geleneksel evin odalarında gereksiz büyüklüklerin veya yetersizliklerin oluşması
• Çok işlevli odanın unsurunun yok olması ile her odada bulunan yüklüklerin kalması, çekirdek aile tipinin yaygınlaşması sonucunda gusülhane gibi mekânlara gerek duyulmaması
• İslam dininin gereği olan haremlik-selamlık mekânlarına ve dönme dolap çözümüne gerek duyulmaması[25]

[24] Doğan Kuban, **İstanbul Bir Kent Tarihi**, Çeviren, Zeynep Rona, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000, s.118
[25] Nazlı Ferah Akıncı, **Geleneksel Sivil Mimarinin Sosyo-Kültürel ve İşlevsellik Bağlamında Tarihsel Sürekliliği için Planlama/Finans Modeli**, *Doktora Tezi*, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2000, s.46

Şekil 2.18: Yapılarda İşlevsel ve Sosyal Eskime (www.istanbul.net.tr)

2.4.3. Fiziksel Değişim

Mimaride fiziksel değişim, mevcut yapı elemanlarının iklim, malzeme, yapım yöntemleri ve teknoloji gibi fiziksel etmenler sonucunda değişime uğramasıdır. Evin biçimsel ve mekânsal oluşumundaki belirleyicileri, toplumsal ve kültürel etmenlerdir.

2.4.3.1. Malzemenin Eskimesi

Genellikle Türk evinin ve konakların başlıca taşıyıcı malzemeleri ahşaptır. Temel ve zemin katlarda taş, dolgu malzemesi olarak da taş, kerpiç, tuğla ve ahşap kullanılmıştır.[26]

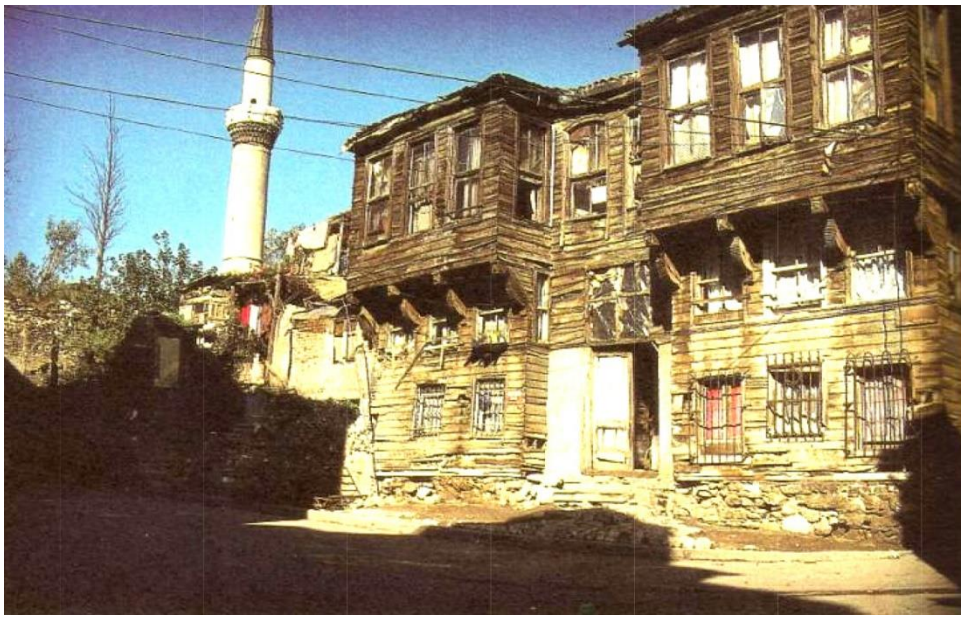
Yapı malzemesindeki sorunlar niteliğine göre üç kısımda incelenebilir. Bunlar ana yapı malzemeleri (taş, ahşap, tuğla), dolgu malzemeleri (harçlar ve derzler) ve örtücü malzemeler (sıva, badana, kremit vb.) olarak sıralanabilir.

Geleneksel konutlarda kullanılan ahşaplar farklı nedenlere bağlı olarak bozulmakta ve niteliklerini kaybetmektedirler. Bu bozulmalar renk değiştirme, böceklenme, liflenme, yatay ve düşey çatlaklar şeklinde ortaya çıkmaktadır. Çoğunlukla nem ve rutubetin neden olduğu bu bozulmalar sonuç olarak ahşap elemanların dönmesine, eğrilmesine, yataylık ve düşeyliklerini kaybetmesine, hatta genişliklerinin azalması sonucunda taşıyıcı özelliklerini yitirmesine sebep olmaktadır.[27]

---

[26] Reha Günay, **Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri**, Yem Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 1999, s.30

[27] Emre Madran ve Nimet Özgönül, **Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması**, Mimarlar Odası Yayınları, Ankara, 2005, s. 41

Şekil 2.19: Malzemenin Eskimesi (www.istanbul.net.tr)

2.4.3.1. Yangınlar

Ülkemizde özellikle de İstanbul da sıkça görülen yangınlar neticesinde konaklar harap olmuştur. Bu konakların, ahşap ve karma strüktürlü (duvarları kâgir, döşemeleri ahşap) olanları çoğu kez yaşanmaz, bazen de onarılamaz duruma getirmektedir. Bu nedenle konutların kâgir yapılması için çoğu zaman fermanlar çıkartılmıştır.[28]

1864'te Mecmua-i Fünun'da "Harik-i İstanbul" başlıklı bir makale yayımlayan Münif Paşa'ya göre İstanbul doğal güzelliklerine ve tarihsel zenginliğine karşılık yangın ve veba gibi iki ayıptan kurtulamamıştır. Münif Paşa, yangınları ihmale, yerleşim kusurlarına ve göksel olaylara bağlar. Yaşadığı dönemde yalnızca 1858-1864 yılları arasında İstanbul'da 160 yangın çıktığını, toplam 114 konağın, 1246 işyeri ve dükkânın, 23 han ve hamam, 1 saray ve son olarak da 2730 konutun yandığını saptamıştır.[29]

[28] Zeynep Ahunbay, **Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon**, Yapı Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 2004, s. 53
[29] Necdet Sakaoğlu, Selamlık, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Cilt 6, Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994, s. 427-428

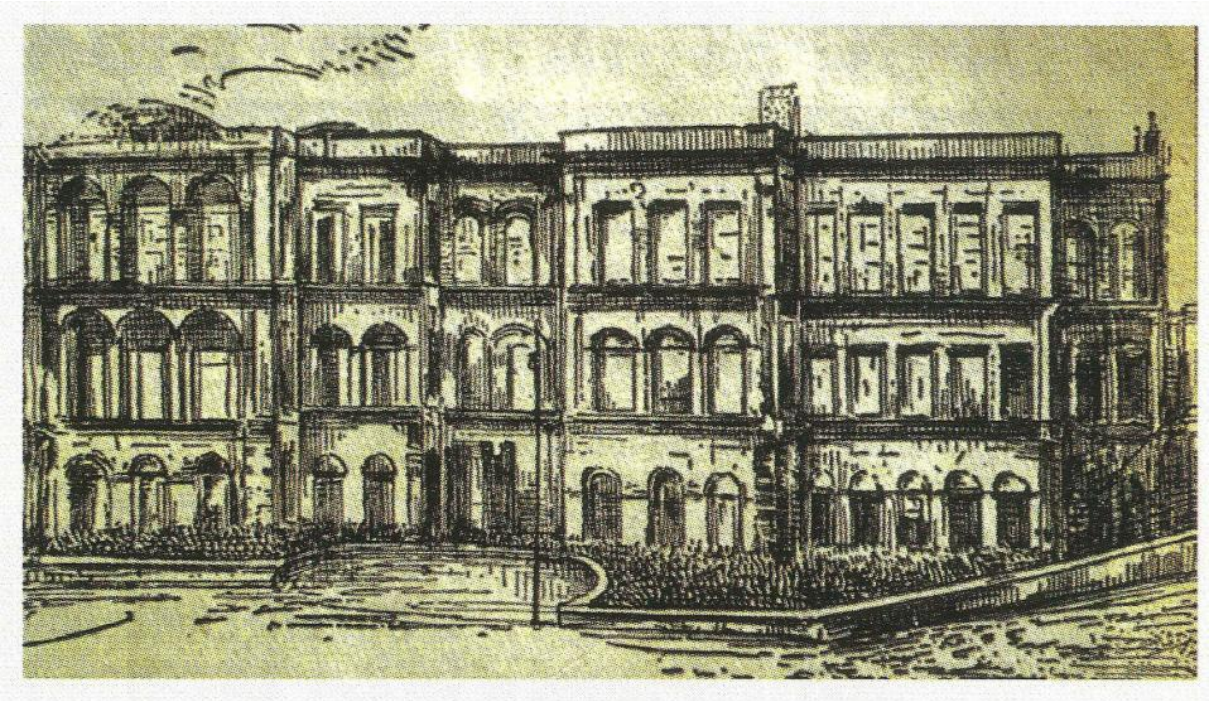

Şekil 2.20: 1911 Yılında Mercan'daki Yangın Sonrası Ali Paşa Konağının Durumu (Eldem, S. H., 1984)

Cumhuriyet'in ilanından sonra itfaiye kayıtlarına geçen yüzlerce yangın olmuştur. Bu kayıtlarda özellikle konakların yandığı yangınlar şunlardır; 23 Ağustos 1927'de Üsküdar Atik Valide'de 201 ahşap ev ve konak, 28 Şubat 1942'de Veznecilerde günümüzde İstanbul Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi'nin bulunduğu yerde bulunan Zeynep Hanım Konağı, 14 Eylül 1944'te Üsküdar İcadiye'de 23 konak yok olmuştur.[30]

1750-1927 tarihleri arasında Üsküdar'daki yangınlar birçok konutun yok olmasına sebep olmuştur. 1750'de 100, 1874'te 365, 1889'da 100, 1927'de 201 ev yanarak yok olmuştur. 1962'de Selimiye Kışlası'nda çıkan yangın büyük hasara neden olmuştur.

[30] Necdet Sakaoğlu, Selamlık, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Cilt 7, Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994, s. 438

Şekil 2.21: Zeynep Hanım Konağı'nın Yangından Önceki Durumu, 1509 (Eldem, S. H., 1984)

2.4.3.3. Doğal Afetler

Ne zaman olacağı önceden bilinmeyen, aniden şiddetli bir felaket olarak ortaya çıkan deprem, toprak kayması, sel tayfun gibi olaylar da tarihi yapıların hasar görmesine neden olmaktadır.

İkinci derece deprem kuşağı üzerinde bulunan İstanbul tarih boyunca birçok deprem geçirmiştir. Mustafa Cezar'ın verdiği bilgiye göre, 22 Ağustos 1509 tarihinde büyük bir deprem meydana gelmiş ve tarihe "kıyamet-i sugra" yani küçük kıyamet olarak geçmiştir. Sarsıntılar 45 gün devam etmiş ve depremde 109 cami ve 1070 ev tamamen yıkılmıştır. Yedikule surlarının büyük kısmı ve Bahçekapı'ya kadar Topkapı Sarayı'nın surları da yıkılmıştır. Topkapı Sarayı'nın bazı kısımları ile Fatih ve Beyazıt camilerinin kubbeleri hasar görmüştür. Beyazıt Cami'nin Medreseleri yerle bir olmuş ve şehirde daha birçok hasar meydana gelmiştir. Ancak ahşap yapılar da fazla hasar olmamıştır.[31]

[31] Mustafa Cezar, **"Osmanlı Devrinde İstanbul Yapılarında Tahribat Yapan Yangınlar ve Tabii Afetler"** Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri-I, İstanbul, 1963, s.380

3. ÜSKÜDAR'DAKİ TARİHİ EV VE KONAKLAR

Bu bölümde, Jacques Pervititch Sigorta Haritalarında bulunan konaklar araştırılmıştır. Üsküdar İlçesi'nde bulunan büyük ölçekli on bir konaktan on tanesi tamamen yok olmuş ve yerlerine apartmanlar inşa edilmiştir. Kalan bir konak ise konut olarak kullanılmaktadır.

Şekil 3.1: Üsküdar'da Konut Olarak Kullanılan Çürüksulu Ahmet Paşa Yalısı (Mehmet Esad Işıldar Arşivi)

3.1. Üsküdar Tarihi Merkezde Günümüze Ulaşan Sivil Mimarlık Örnekleri

Osmanlı döneminde Üsküdar, konut ağırlıklı bir yerleşim alanı olmuştur. Bölgede birçok anıt ve konutun yok olmasına sebep olan yangınlar meydana gelmiştir. Bölgede 20.yy başlarında ahşap malzemeli yapılara getirilen yangın kısıtlamalarına rağmen, bölgedeki ahşap yapılar kâgir olanlardan sayıca çok fazladır. 1934 tarihli Pervititch haritasına göre o dönemde Doğancılar'da ayrık ve bitişik nizamda çok sayıda ahşap konut mevcuttur. Haritaya göre ayrık yapılar bahçe içerisinde konumlanan büyük parseller iken, bitişik nizamdaki yapılar daha küçük parsellerde konumlanmaktadır.

Günümüzde Üsküdar, Doğancılar semti sivil mimari dokusu; 19.yy ile 20.yy başlarında inşa edilmiş ahşap konutların yanı sıra az sayıda kagir ve çok sayıda betonarme yapıdan oluşmaktadır. Bölgenin bir kısmı Ayazma ve Rumi Mehmet Paşa Camileri Çevresi Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı sınırları içerisinde yer almaktadır. Ne yazık ki bölgedeki yapıların çoğu bakımsızlık ya da bilinçsiz onarımlar nedeniyle özgün niteliklerini hızla kaybetmektedir. Günümüzde bölgede yer alan tescili parsellerin bir bölümünde betonarme apartmanlar bulunmaktadır.

Bölgede yer alan tescilli yapılarda görülen bozulmalar; cephelerde doluluk boşluk oranlarının değişmesi, malzeme değişikliği, kat sayısının arttırılması, çatı formunda değişiklik ve plan tipine müdahale olarak gruplanabilir.

Çoğunlukla özgün pencere oranlarının değiştirilip, yerlerine daha geniş pencerelerin yapıldığını örneklere rastlamaktayız. Birçok yapıda girişin küçültüldüğü ve bundan dolayı giriş kapısı formunun değiştirildiğini görmekteyiz. Yapıların bir kısmında cephe kaplama malzemesi değiştirilmiş, cephe sıvanmıştır. Ahşap cephe kaplaması yerine sıva üzerine yatayda devam eden fugalarla ahşap görüntüsü verilmeye çalışıldığı da görülmektedir.

Onarım geçirip, betonarme üzeri ahşap kaplama olarak yeniden inşa edilmiş bazı yapılarda özgün kat sayısına uyulmayarak ek kat yapıldığı da görülmektedir. Bu ek katların ahşap kaplama cepheleri olabildiği gibi, geri çekilerek birden fazla ek kat yapıldığı da görülmektedir. Yeni mekânlar elde etmek amacıyla özgün çatı formu ve eğiminin değiştirildiği de görülmektedir. Bu değişim sonunda açılan yeni pencereler ve yükselen gabari yapının mimari kimliğini değiştirmektedir.

Bölgede yer alan konutlar arasında tamamen kagir olanlar bulunmasına karşın, çoğunlukla kagir bodrum veya zemin kat üzeri ahşap karkas olarak inşa edilmiş olanlar görülmektedir. Yapılar genellikle 2 katlı olup, 3 kata kadar yükselebilmektedir. Kagir duvarlar tuğla yada taş örgüdür. Mutfak, banyo gibi hizmet mekânları bazı yapılarda kagir zemin katta yer almakta iken, bazılarında ise yapıya bitişik kagir ek mekân olarak görülmektedir.

Örtü çoğunlukla kırma çatılı olup, bazı örneklerde beşik çatı da görülmektedir. Günümüzde marsilya tipi kiremit ile kaplı olan bu yapıların yapım tarihi dikkate alındığında özgün hallerinin alaturka kiremit ile kaplı olduğu düşünülebilir. Genellikle dar saçaklar tercih edilmiş olup, bazı yapılarda saçak altlarında ahşap furuşlar görülmektedir.

Yapılan gözlemlere göre bölgede yer alan yapılar için iki tip çıkmadan söz edilebilir. Dörtgen ve üçgen çıkma. Zemin katlarda arazi şeklinden kaynaklanan çarpıklığın üst katlarda dörtgen mekânlara dönüşmesini sağlamak amacıyla yapılan üçgen çıkmalar cephelerde görülmektedir. Zemin katta dörtgen mekânlar elde edildiğinde ise üst katlarda çıkmalar cepheye paralel olarak yapılmaktadır.

Giriş kapıları genellikle niş içerisinde yer almakta olup, bazı örneklerde cephe ile aynı hizada olduğu da görülebilmektedir. Çoğu yapıda bodrum kat üzerinde yer alan yüksek girişe merdivenler ile ulaşılmaktadır. Niş içerisinde yer alan yüksek giriş önünde mermer veya mozaik kaplı giriş sahanlığını bulunmaktadır. Merdivenler genellikle tek kollu ve bir kaç basamaktan oluşmakta iken, bazı yapılarda çift kolludur. Kapı genellikle iki kanatlı olup, kanatlar 2 yada 3 tablalıdır. Kapı üstlerinde sabit tepe pencereleri bulunmaktadır. Kapının her iki yanında pencereler yer alabilmektedir.

Cephelerde pencereler yatay ve düşeyde aynı akslarda yer almaktadır. Bodrum ve zemin kat pencereleri daha küçük olabilmekte ve güvenlik nedeniyle bu pencerelerin önlerinde demir parmaklıklar bulunmaktadır. Çıkma yanlarında bulunan pencereler diğerlerinden daha dardır. Pencereler genellikle kafesli olup bazı örneklerde kepenk de görülmektedir. Tüm pencereler söveli olup, bazılarında pencere etrafında bezeme görülmektedir.

Bölgede cephesi bezemesiz, yalın görünüme sahip yapılar bulunmakla birlikte gösterişli, cephelerinde birçok bezeme öğesini barındıran yapılar da görülmektedir. Kat silmeleri, pencere sövesi, pencere eteğinde veya fotozda görülen bezemeler, çıkma altlarında ahşap pasalarla oluşturulan geometrik formlar, payandalar, saçak altlarında yer alan furuşlar, sarkıtlar, balkon korkulukları ve demir parmaklıklar bezeme öğelerinin yoğun alarak görüldüğü yerlerdir.

3.1.1.Yeni İşlev Verilen Konaklar

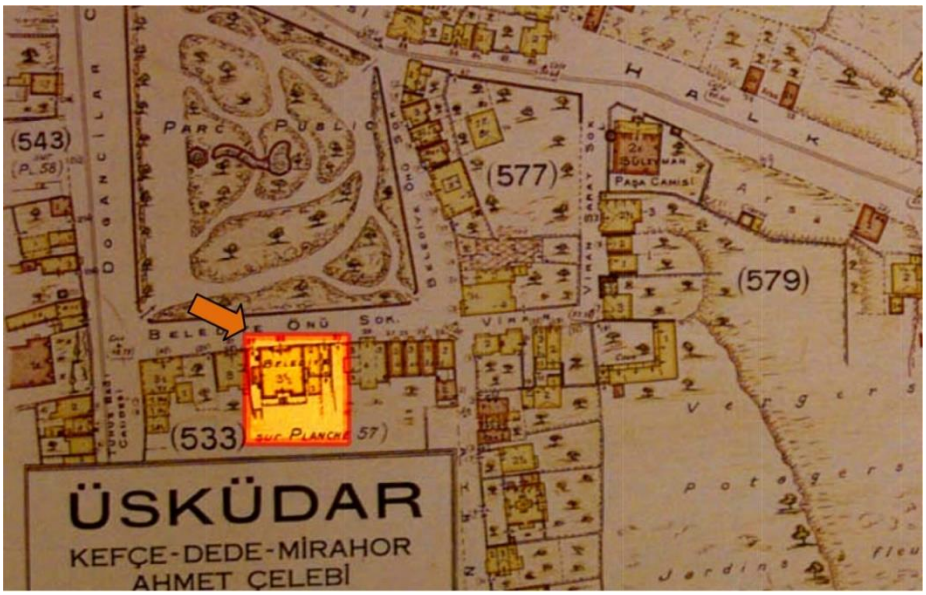
Geleneksel mimari yapılar; değişen yasam biçimi ve ona bağlı olan toplum gereksinimlerindeki farklılaşmalar sonucunda özgün işlevini yitirip farklı bir işleve hizmet etmek için uyarlanmaktadır. Kervansarayların özgün işlevini yitirip otele dönüştürülmesi, depo yapılarının üniversite olarak kullanılması, müze olarak işlevlendirilen Bursa'da Murat Evi, Birgi'de Çakır Ağa Konağı, Amasya'da Hazeranlar Konağı gibi önemli tarihi evlerin işlev değiştirerek korunması konusundaki örneklerdir.

Yeni işlev verilerek kullanım, eski yapıların yıkılmadan korunması için önemlidir. Venedik Tüzüğü'nün 5. maddesinde "Anıtların korunması her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanılmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu çeşit bir kullanım arzu edilir, bu nedenle yapının planı ya da süslemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir" denilerek yeniden kullanımla ilgili temel yaklaşım ana hatlarıyla belirtilmiştir.[32]

3.1.1.1 İbrahim Paşa Konağı

Konak, Üsküdar İlçesi, Kefçededе Mahallesi, Eski Belediye Önü Sokak (28 pafta, 408 ada, 3 parsel) üzerinde bulunmaktadır. Konağın, yapım tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte 19. Yüzyılın sonlarında veya 20. Yüzyıllın başlarında yapıldığı tahmin edilmektedir.

[32] Zeynep Ahunbay, **Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon**, Yapı Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 2004, s. 97

Şekil 3.2: Konağın Pervititch Haritasındaki Konumu, 1930 (Jacques Pervititch Sigorta Haritaları, Tarih Vakfı, 2000, P:59)

Şekil 3.3: Konağın Hava Fotoğrafı

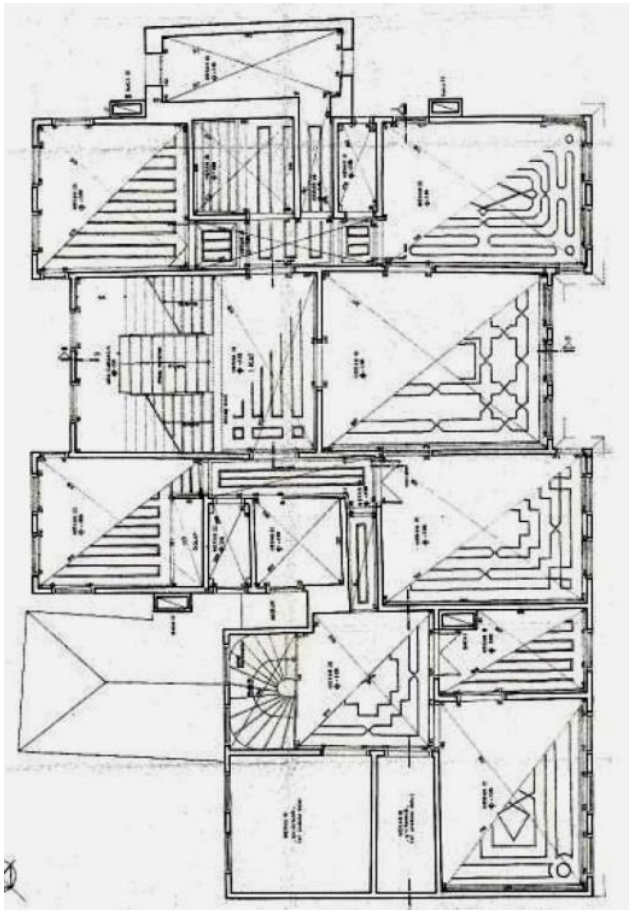

Şekil 3.4: Konağın Günümüzdeki Durumu (2018)

Şekil 3.5: Konağın Restorasyondan Önceki Durumu (1995)

Konak, üç normal kat ve bir cihannüma katı olmak üzere toplam 4 katlıdır. Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü ile belediyeye bağlanışı arasında kalan sürede kim tarafından kullanıldığı bilinmemekle beraber, işlevini 1980 yılına kadar konut olarak sürdürmüştür. Konak 1980 yılından itibaren değişik işlevlere hizmet etmiştir.

Şekil 3.6: Konağın Birinci Kat Planı (Aras L., 1991)

Konak, 1980-1995 yılları arası Üsküdar Belediyesi tarafından kullanılmıştır. Konağın, 1995 yılında restorasyonu ve 1998 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi adına tescili yapılmıştır.

Konak günümüzde iki işleve hizmet etmektedir. Konağın selamlık bölümü anaokulu olarak, haremlik bölümü ise Tarih ve Tabiat Vakfı merkezi olarak kullanılmaktadır. Konağın selamlık kısmı yani anaokul olarak kullanılan bölümü yetkililer tarafından izin verilmediği için incelenememiştir. Konağın bahçesinde restoran olarak kullanılan ve konaktan bağımsız tek katlı ahşap yapı mevcuttur.

Şekil 3.7: Konağın Restorasyondan Sonraki Durumu (2000)

Konağın, haremlik bölümü Tarih ve Tabiat Vakfı tarafından kullanılmaktadır. Bu bölüme, bahçeye giden yol üzerinden konağa girilmektedir. Giriş mekânın sağında bulunan kısım sekretarya olarak kullanılmaktadır. Giriş holü bekleme salonu olarak işlevlendirilmiştir.

Konağın, Tarih ve Tabiat Vakfı tarafından kullanılan bölümünün odaları ve sofasının duvarları boya, döşeme kaplaması ahşap parke ve tavanlar rölöve planına uygun olarak ahşap kaplama yapılmıştır. Konağın selamlık bölümünde bulunan çatı katındaki odalar, konferans salonu olarak işlevlendirilmiştir.

Şekil 3.8: Konağın Selamlık Merdiveninin Restorasyondan Önceki Durumu (Aras L., 1991)

Şekil 3.9: Konağın Selamlık Merdiveninin Restorasyondan Sonraki Durumu (Aras L., 1991)

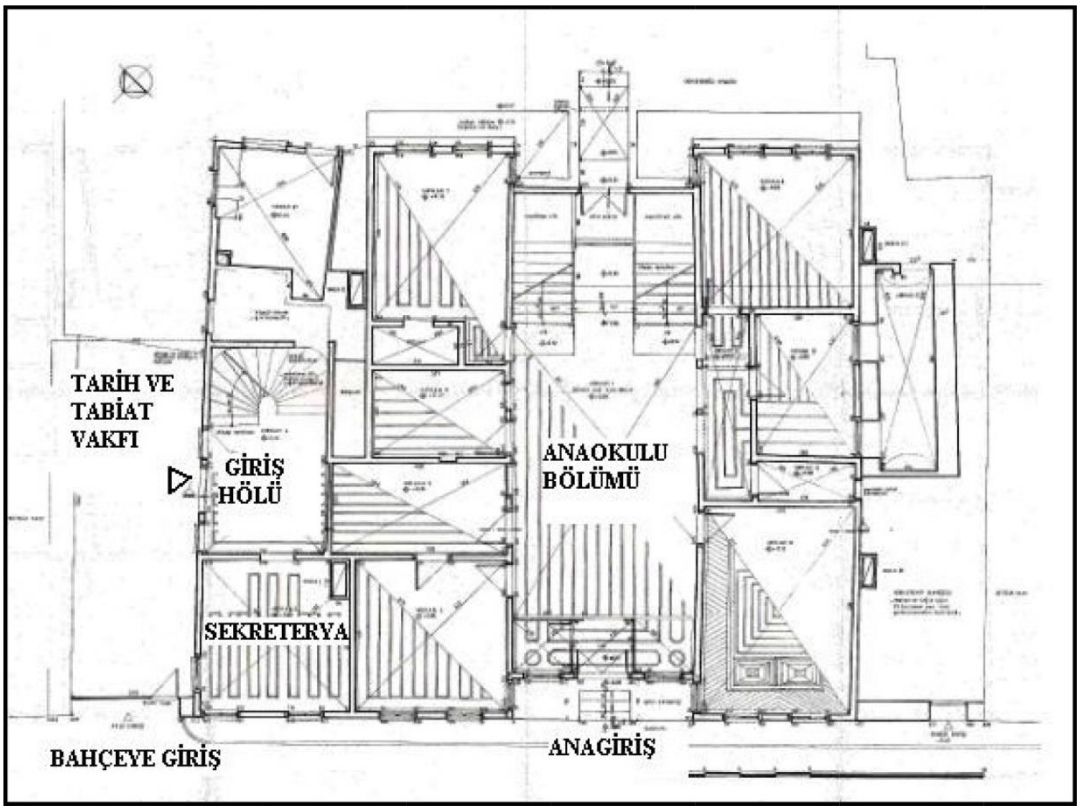
Konakta en büyük değişiklik cephelerde meydana gelmiştir. Konak, cephesi ve pencere söveleri aslına uygun bir renkte boyanmayarak tarihi bir yapı görüntüsü vermemektedir. Konağın anaokulu olarak kullanılan selamlık bölümünün birinci, ikinci ve çatı katlarının pencerelerinin önüne yaklaşık otuz santimetre yüksekliğinde demir korkuluklar yapılmıştır.

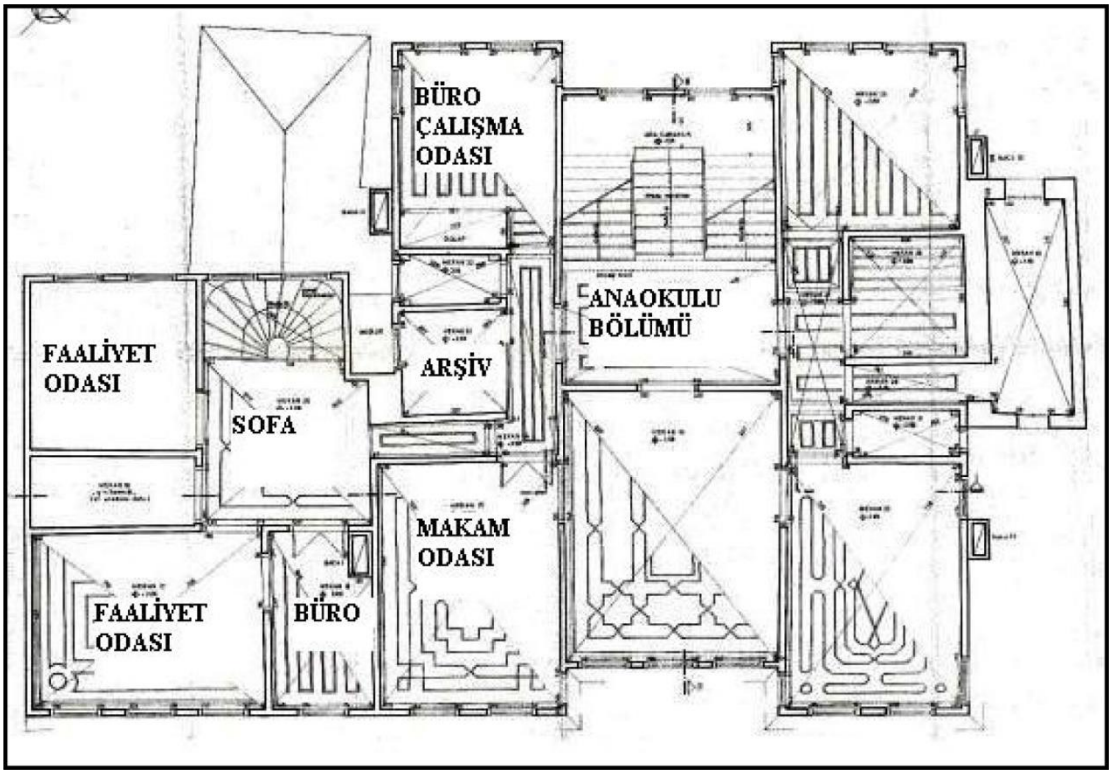
Şekil 3.10: Konağın Ön Cephesinin Restorasyondan Önceki Durumu (Aras L., 1991)

Şekil 3.11: Konağın Ön Cephesinin Restorasyondan Sonraki Durumu (Aras L., 1991)

Şekil 3.12: Konağın Giriş Katı, Günümüzdeki Kullanım Şeması (Aras L., 1991)

Şekil 3.13: Konağın Birinci Katı, Günümüzdeki Kullanım Şeması (Aras L., 1991)

Konağın selamlık bölümü anaokulu olarak, haremlik bölümü ise Tarih ve Tabiat Vakfı tarafından büro olarak kullanılmaktadır. Konağın bahçesindeki yapı ise restoran olarak işlevlendirilmiştir.

Her işlevin kendine özgü, fonksiyon şeması ve mekânlara ihtiyacı vardır. Birinci dereceden tescilli olan bu konağın sürekli işlev değiştirmesi konağın gerek taşıyıcı ve gerekse diğer karakteristik özelliklerinin yıpranmasına neden olmaktadır. Yapılan restorasyon çalışması değerlendirildiğinde, birinci dereceden korunması gerekli yapı olmasına rağmen dış cepheleri farklı ve aslına uygun olmayan renklere boyanmıştır. İç mekânda ise plan sistemi ve mimari elemanların dış cepheye oranla daha iyi korunduğu belirlenmiştir.

3.1.3. Tescilli Yapılar

Şekil 3.14: Halk Caddesi, No: 2-4 (364 ada, 5 parsel)

Şekil 3.15: Kasap Veli Sokak, No:7 (367 ada, 28 parsel)

Şekil 3.16: Sümbülzade Sokak, No:30 (400 ada, 18 parsel)

Şekil 3.17: Sümbülzade Sokak, No:30 (400 ada, 18 parsel)

Şekil 3.18: Topraklı Tahir Sokak, No:10 (361 ada, 18 parsel)

Şekil 3.19: Kuruntu Sokak, No:5 (368 ada, 25 parsel)

Şekil 3.20: Kuruntu Sokak, No:7 (368 ada, 16 parsel)

Şekil 3.21: Egemen Sokak, No:7 (353 ada, 34 parsel)

Şekil 3.22: Egemen Sokak, No:9 (353 ada, 40 parsel)

Şekil 3.23: Egemen Sokak, No:11 (353 ada, 38 parsel)

Şekil 3.24: Selahattin Egemen S. No:25 (353 ada, 19 parsel)

Şekil 3.25: İskele Arkası Sk., No:9, 11 (353 ada, 2-3 parsel)

Şekil 3.26: Salacak İskele S. No:11, 13 (358 ada, 12 parsel)

Şekil 3.27: Salacak İskele Sokak, No:15 (358 ada, 11 parsel)

Şekil 3.28: Salacak İskele Sokak, No:19 (358 ada, 10 parsel)

Şekil 3.29: Salacak İskele Sokak, No:19 (358 ada, 10 parsel)

Şekil 3.30: Salacak İskele Sokak, No:18 (368 ada, 5 parsel)

Şekil 3.31: Salacak İskele Sokak, No:18 (368 ada, 5 parsel)

Şekil 3.32: Öğdül Sokak, No:10 (377 ada, 3 parsel)

Şekil 3.33: Öğdül Sokak, No:10 (377 ada, 3 parsel)

Şekil 3.34: Öğdül Sokak, No:10 (377 ada, 3 parsel)

Şekil 3.35: Ressam Ali Rıza Sk., No:3 (384 ada, 8 parsel)

Şekil 3.36: Ressam Ali Rıza Sk., No:7 (384 ada, 6 parsel)

Şekil 3.37: Ressam Ali Rıza Sk., No:7 (384 ada, 6 parsel)

Şekil 3.38: Ressam Ali Rıza Sk., No:5 (384 ada, 7 parsel)

Şekil 3.39: M. Paşa Değirmeni S. No:30 (379 ada, 9 parsel)

Şekil 3.40: Mehmet Paşa Değirmeni S. No:24, 22 (379 ada, 5-6 parsel)

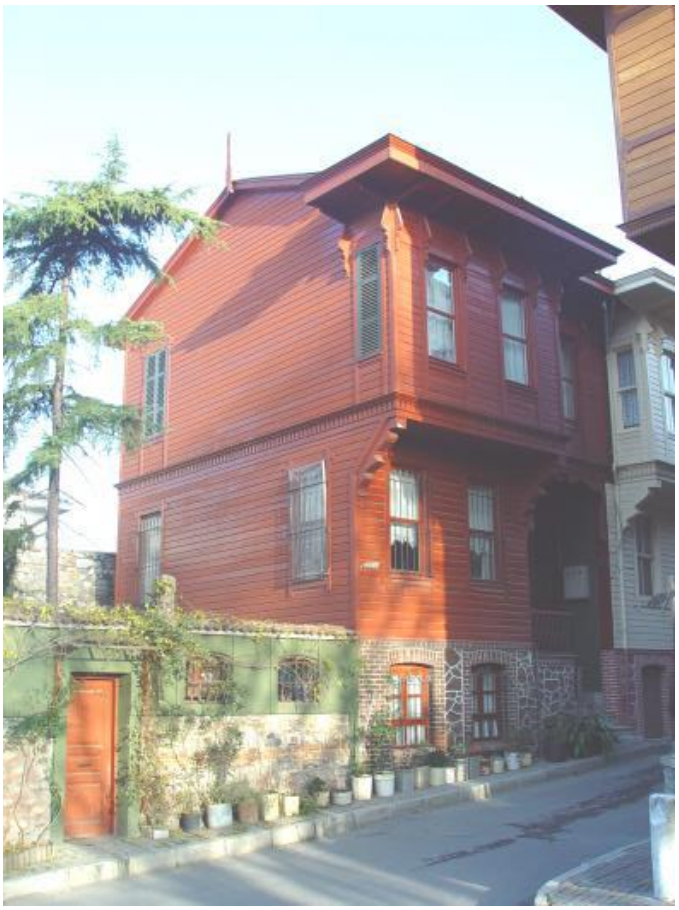
Şekil 3.41: Mehmet Paşa Değirmeni S.No:22 (379 ada, 5parsel)

Şekil 3.42: Karakol Sokak, No:8 (374 ada, 1-2 parsel)

Şekil 3.43: Tulumbacılar Sokak, No:3,5 (374 ada, 1-2 parsel)

Şekil 3.44: Tulumbacılar Sokak, No:4 (373 ada, 8 parsel)

Şekil 3.45: Tulumbacılar Sokak, No:4 (373 ada, 8 parsel)

Şekil 3.46: Tulumbacılar Sokak, No:2 (373 ada, 7 parsel)

Şekil 3.47: Tulumbacılar Sokak, No:1 (374 ada, 3 parsel)

Şekil 3.48: Tulumbacılar Sokak. No:9 (378 ada, 1 parsel)

Şekil 3.49: Tulumbacılar Sokak, No:16 (380 ada, 4 parsel)

Şekil 3.50: Velioğlu Sokak, No:4 (373 ada, 1 parsel)

Şekil 3.51: Hasbahçe Sokak, No:12 (372 ada, 40 parsel)

Şekil 3.52: Şemsi Paşa Bostanı S. No:37 (372 ada, 42 parsel)

Şekil 3.53: Şemsi Paşa Bostanı S. No:37 (372 ada, 42 parsel)

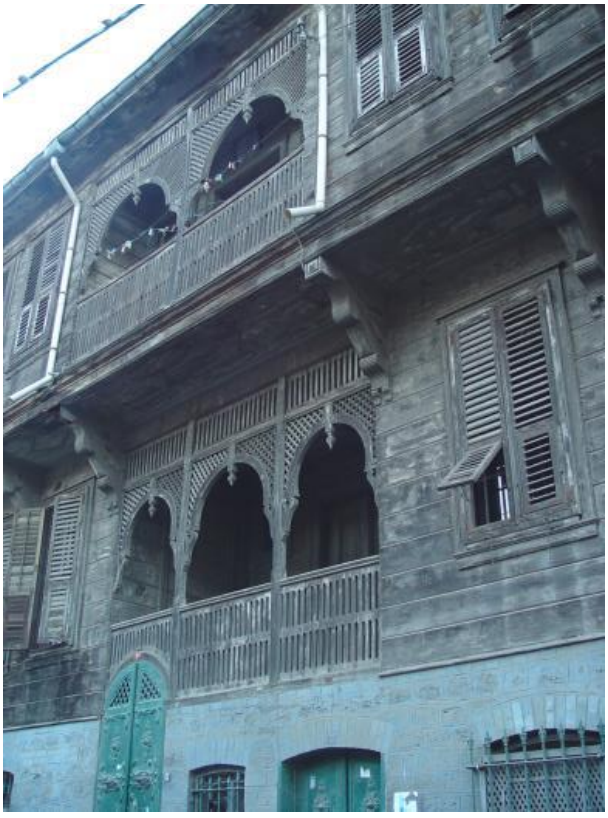
Şekil 3.54: Doğancılar Caddesi No:53 (388 ada, 1 parsel)

Şekil 3.55: Tebhirhane Sokak, No:2 (427 ada, 11 parsel)

Şekil 3.56: Tebhirhane Sokak, No:6,8 (427 ada, 12 parsel)

Şekil 3.57: Tebhirhane Sokak, No:6,8 (427 ada, 12 parsel)

Şekil 3.58: Eşref Saati Sokak, No:31 (427 ada, 14 parsel)

Şekil 3.59: Eşref Saati Sokak, No:90 (428 ada, 6 parsel)

Şekil 3.60: Açık Türbe Sokak, No:61 (400 ada, 2 parsel)

Şekil 3.61: Açık Türbe Sokak, No:55,57 (400 ada, 4-5 parsel)

Şekil 3.62: Açık Türbe Sokak, No:49 (400 ada, 136 parsel)

Şekil 3.63: Açık Türbe Sokak, No:49 (400 ada, 136 parsel)

Şekil 3.64: Açık Türbe Sokak, No:72 (401 ada, 11 parsel)

Şekil 3.65: Açık Türbe Sokak, No:72 (401 ada, 11 parsel)

Şekil 3.66: Hafız Ali Paşa Sokak, No:12 (355 ada, 7 parsel)

Şekil 3.67: Doğancılar Caddesi No:120 (375 ada, 10 parsel)

Şekil 3.68: Enfiyehane Sokak, No:15 (375 ada, 1 parsel)

Şekil 3.69: Enfiyehane Sokak, No:13 (375 ada, 2 parsel)

Şekil 3.70: Enfiyehane Sokak, No:9,11 (375 ada, 3 parsel)

Şekil 3.71: Enfiyehane Sokak, No:7 (375 ada, 4 parsel)

Şekil 3.72: Kaptan Paşa Sokak, No:3 (388 ada, 26-27 parsel)

Şekil 3.73: Kaptan Paşa Camii S. No:4 (401 ada, 7 parsel)

Şekil 3.74: Kaptan Paşa Camii S. No:6 (401 ada, 5 parsel)

Şekil 3.75: Kaptan Paşa Camii S. No:8 (401 ada, 8 parsel)

Şekil 3.76: Hüdai Mahmut SK., No:9 (408 ada, 5 parsel)

Şekil 3.77: Tunus Bağı Caddesi, Dönme Dolap Sokak, No:31(126 ada, 2 parsel)

Şekil 3.78: Tunus Bağı Caddesi, Dönme Dolap Sokak, No:31 (126 ada, 2 parsel)

Şekil 3.79: Tunus Bağı Caddesi, Dönme Dolap Sokak, No:31 (126 ada, 2 parsel)

Şekil 3.80: Tunus Bağı Caddesi, Dönme Dolap Sokak, No:1 (127 ada, 4 parsel)

Şekil 3.81: Selimiye Mahallesi, Selahattin Pınar S., No:100 (357 ada, 1 parsel)

Şekil 3.82: Beylerbeyi Mahallesi, Eski Çınar Sokak, No:37

Şekil 3.83: Beylerbeyi Mahallesi, Abdullah Ağa Çeşmesi Sk, No:6

3.2. Günümüze Ulaşmayan Önemli Konaklar

Evliya Çelebi konakları saray olarak belirtmiş ve işittiği konakların birçoğunu nitelikleri ile anlatmıştır.

I. Süleyman ve II. Selim zamanında, Mimar Sinan'a büyük saraylar yaptırılmıştır. Süleyman Han, Fatih Sultan Mehmed'in yaptırdığı yeni saray yanınca sarayı yeniden tamir ettirmiş ve Beyazıd Han'ın yaptırdığı Galata Sarayı'nı da ihya ettirmiştir. Yenikapı Sarayı, Kadırga Limanı'nda, Mehmed Paşa Sarayı Ayasofya'da Rüstem Paşa Sarayı ve Koca Ali Paşa Sarayı, Atmeydanı'ndadır. Güzel Ahmed Paşa Sarayı sonra yerine Sultan Ahmed Cami yapılmıştır. Beyazıd Cami yakınında Ferhat Paşa Sarayı, Vefa Meydanı'nda Pertev Paşa Sarayı ve Koca Sinan Paşa Sarayı, yapılmıştır. Koca Paşa Mahallesi'nde, Sofi Mehmed Paşa Sarayı, Yenibahçe yakınında Mehmed Ağa Sarayı, Kara Kasım Paşa Çeşmesi yakınında Şah Huban Sarayı yapılmıştır.[33]

A. Süheyl Ünver "İstanbul Risaleleri" isimli kitabında dönemin önemli kişilerine ait Üsküdar konaklarının bir kısmının isim ve yerleri belirtmiştir. Bunlar;

3.2.1. Molla Eşref Konağı

Üsküdar'da, Selman Ağa Cami Civarında ve Molla Eşref Sokak ile Selmani Pak Caddesi arasındaydı. Molla Eşref ulemadan olup genç yaşta vefat etmiştir.[34]

3.2.2. Yakup Şevki Paşa Konağı

Üsküdar'da Nuhkuyusu Caddesi ile Küçük Çamlıca Caddesi'nin birleştiği yerde ve ikinci caddenin sağ köşesindeydi. Üç katlı ahşap konak harap durumda olduğundan dolayı 1970 yılında yıktırılmıştır. Yerinde Dilek Düğün Salonu vardır. Yakup Şevki Paşa, Birinci Dünya Savaşı'nda üstün başarı göstermiş bir generaldir.[35]

3.2.3. Dürrizâdeler Konağı

Üsküdar'da, Paşakapısı mevkiinde ve Üsküdar Paşakapısı Ceza Evi, Üsküdar Adliyesi, Paşakapısı İlköğretim Okulu ve Üsküdar Lisesi'nin üzerinde bulunduğu geniş alanı kaplıyordu. Konak, harem ve selamlık kısımları ile etrafındaki birçok müştemilat binasından oluşmaktaydı. Selamlık kısmın 70-80 kişiye hizmet edebilecek büyüklükteydi. Üsküdar'daki en meşhur ve en büyük konaklar arasında olup denize nazır, bağ ve bahçeler içinde

[33] Sedat Hakkı Eldem, **Türk Evi II**, TAÇ Vakfı Yayınları, İstanbul, 1986, s.21

[34] Mehmet Mermi Haskan, **Yüzyıllar Boyunca Üsküdar**, Cilt 3, Üsküdar Belediyesi Üsküdar Araştırmaları Merkezi Yayınları, İstanbul, 2001, s.1390

[35] Mehmet Mermi Haskan, **Yüzyıllar Boyunca Üsküdar**, Cilt 3, Üsküdar Belediyesi Üsküdar Araştırmaları Merkezi Yayınları, İstanbul, 2001, s.1456

bulunuyordu. Konak, Sultan I. Mahmut (1730-1754) devrinin şeyhülislamlarında Dürri (inci gibi parlayan) Mehmet Efendi tarafından yaptırılmıştır.[36]

3.2.4. Tosun Paşa Konağı

Üsküdar'da, Büyük İhsaniye semtinde, Tosun Paşa Sokağı, Köprülü Konak Sokağı, Eski Çit yeni Neyzenbaşı Halil Can Sokağı ve Şerif Bey Çeşmesi Sokağı ile çevrili geniş alanı kapsayan bahçe içindeydi. Konak, haremlik ve selamlık olmak üzere iki bölümden oluşmaktaydı. Selamlık kısmı 1918 yılında çıkan yangında, kalan kısmı ise 1919 yılında yok olmuştur. Konağın sahibi Harputlu Tosun Paşa mutassarıf görevlerinde bulunmuş vezirdir.[37]

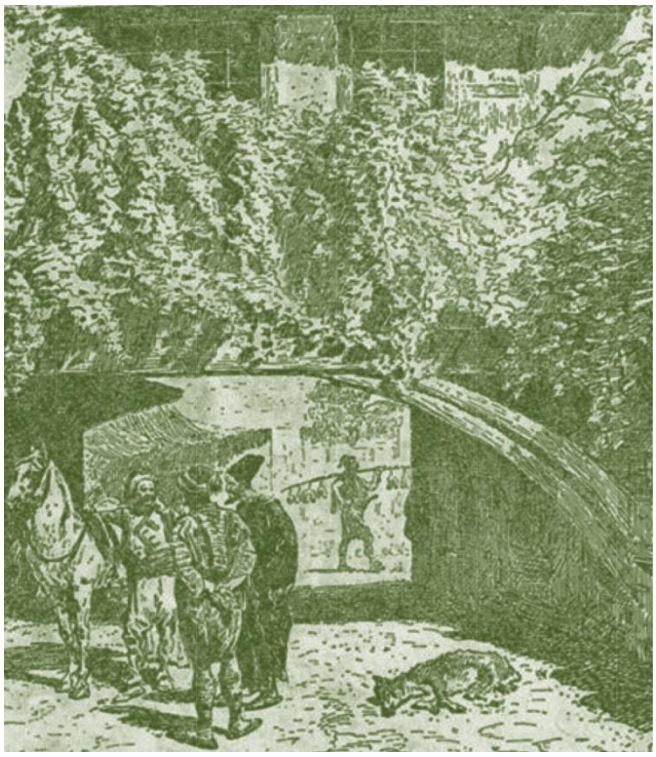
3.2.5. Şeyhülislam Zeynelabidin Konağı

Üsküdar, Sultantepe'de Mihrimah Sultan Cami yanından tepeye çıkan Yeni Dünya Sokağı'nın tam karşısına gelen yerde bulunmaktaydı. Konak, üç katlı ve ahşap yapılıdır. Zeynelabidin Efendi tarafından yaptırılmıştır.[38]

3.2.6. Ali Paşa Konağı (Köprülü Konak)

Üsküdar'da Nuhkuyusu civarında, Kartalbaba Caddesi ile Miroğlu Sokağı'nın birleştiği yerde ve sokağın sağ köşesindeydi. Geniş bir alana sahip olan konak 3 katlı olup, alt tarafında büyük bir çeşme vardı. Konağın kendisine ait hamam ve müştemilatı vardı. Bu bölüme geçmek için bir ahşap bir köprü yapılmıştı. Bu nedenle Köprülü Konak ismini almıştır. Konak Kaptan-ı Derya Seyidi tarafından 1800 tarihinde inşaa ettirilmiş ve 1940 yılında varisleri tarafından yıktırılmıştır.[39]

[36] Mehmet Mermi Haskan, **Yüzyıllar Boyunca Üsküdar**, Cilt 3, Üsküdar Belediyesi Üsküdar Araştırmaları Merkezi Yayınları, İstanbul, 2001, s.1347
[37] Mehmet Mermi Haskan, **Yüzyıllar Boyunca Üsküdar**, s.1441
[38] Mehmet Mermi Haskan, **Yüzyıllar Boyunca Üsküdar**, s.1436
[39] Mehmet Mermi Haskan, **Yüzyıllar Boyunca Üsküdar**, s.1320

Şekil 3.84: Köprülü Konak (Haskan M.,2001)

3.2.7. Kevakibizade Konağı

Üsküdar'da Selamsız caddesi üzerinde, Solak Sinan Camisi ile Toygar Hamza Camii yakınında ve Kevakibizade Çıkmazı ile Solak Çıkmazı arasındaydı. Günümüzde bu alanda konutlar mevcuttur. Konağın Şeyh el-Kevakibi'nin oğlu Veliyüddin Efendi tarafından yaptırıldığı veya babasından intikal ettiği tahmin edilmektedir.[40]

3.2.8. Hüseyin Haki Bey Konağı

Üsküdar'da Sultantepe eteklerinde, Şeyh Cami Sokağı üzerinde, Mihrimah Sultan Camisi'nin arkasındaki set üzerinde ve Servilik Caddesi'nin tam karşısındaydı. Haremlik ve selamlığı olan konak 1970 yılında yıktırılmıştır.[41]

3.2.9. Serasker Mehmet Namık Paşa Konağı

Üsküdar'da, Kefçededе Mahallesi, Tunusbağı Caddesi üzerinde bulunmaktaydı. Konak büyük olduğundan dolayı bir kapısı Tunusbağı Caddesine diğer bir kapısı da Şair Naili Sokağı'na açılıyordu. Konağın geniş arazisi parsellenerek yerine apartmanlar yapılmıştır.

[40] Mehmet Mermi Haskan, **Yüzyıllar Boyunca Üsküdar**, Cilt 3, Üsküdar Belediyesi Üsküdar Araştırmaları Merkezi Yayınları, İstanbul, 2001, s.1320
[41] Mehmet Mermi Haskan, **Yüzyıllar Boyunca Üsküdar**, s.1364

Namık Paşa, Sultan II. Mahmut, Sultan Abdülmecit, Sultan Abdülaziz ve Sultan Abdülhamit devirlerini idrak etmiş önemli bir devlet adamıdır.[42]

[42] Mehmet Mermi Haskan, **Yüzyıllar Boyunca Üsküdar**, Cilt 3, Üsküdar Belediyesi Üsküdar Araştırmaları Merkezi Yayınları, İstanbul, 2001, s.1412

4. KONAĞIN KORUMA SORUNLARI

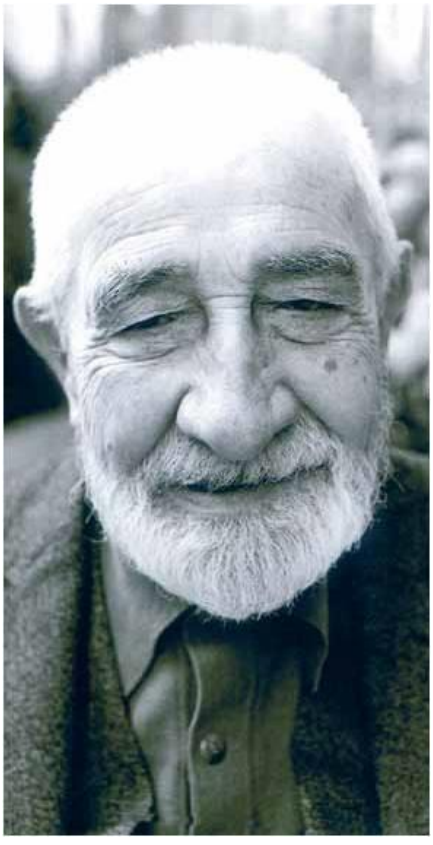
4.1. Yapının Konumu Ve Tarihçesi

Konak, Üsküdar Aziz Mahmud Hüdai Mahallesi'nde, Doğancılar Caddesi ile Hafız Ali Paşa Sokak'ın kesiştiği köşede 400 ada, 78 ve 79 parsellerde yer almaktadır. Dört katlı yapı bahçesi ile birlikte 207.37 m²'lik alanda konumlanmaktadır.

Hafız Ali Paşa Sokak üzerinde yapının 1 kapı numaralı ana giriş kapısı ve 3 numaralı bahçe giriş kapısı yer almaktadır. Doğancılar Caddesi üzerinde kapı numaraları 73, 73-A olan dükkan girişleri bulunmaktadır.

İstanbul Tapu ve Kadastro Bölge Müdürlüğü'nde bulunan, yapı hakkında elde edilen en eski belge 15 Şevval 1327 (30 Ekim 1909) tarihli Osmanlıca tapu bilgileridir.

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 08.01.1971 gün 5684 sayılı kararı ile korunması gerekli sivil mimarlık örneği olarak tescil edilmiştir.

Şekil 4.1: Hafız Üsküdarlı Ali Efendi (Üsküdarlı Meşhurlar Ansiklopedisi, Üsküdar Belediyesi, 2012)

Sokağa ismini veren Hafız Ali Paşa İstanbul Üsküdar'da doğdu. Adı Ali Sadettin'dir. Daha sonra aldığı Üsküdarlı soyadıyla tanındı. Babası, şair Üsküdarlı Talat Bey'in kardeşi, posta telgraf memuru Mustafa Vehbi Efendi, annesi Saîde Hanım'dır. İlk tahsilinden sonra, arkadaşları Şemseddin Günaltay ve Burhan Felek gibi, devrin Üsküdar'daki önemli eğitim kurumlarından özel Üsküdar Ravza-i Terakki rüşdiyesini bitirdi. Buranın Kur'ân-ı Kerim hocası Rüşdü Efendi'den hâfızlığını tamamladı. Tecvid ve tashih-i huruf derslerini Kaptanpaşa Camii İmamı Üsküdarlı Hâfız Ahmed Nazif Efendi'den almıştır. Emine İhsan Hanım'la evlenen ve Mehmet Lutfullah ile Mehmet Ayetullah İzzet adlı iki çocuğu bulunan Hoca, 27 Ağustos 1976'da vefat ederek Sahrâ-yı Cedid kabristanına defnedilmiştir.[43]

Hafız Ali Paşa'nın yaşadığı konak, tez konusu olarak ele alınan konağın güney kısmında bulunmaktaydı. Çevresinde yer alan yapılar ise Hafız Ali Paşa Konağı'nın müştemilatı olarak kullanılmaktaydı. Hafız Ali Paşa vefatından önce bu yapıları çalışanlarına oturması için vermiştir. Bu çalışanlardan birinin kızı olan Elmas Temel, tez konusu konağın bitişiğinde bulunan iki katlı kâgir yapıda yaşamaktaydı. 95 yaşında olan Elmas Temel, Alzheimer hastası olduğundan birkaç yıl önce yaşlı bakım evine yerleştirilmiştir. Tez konusu konak, Hafız Ali Paşa Konağı'nın müştemilatlarından biri olup, 1970'lerde sahibi değişmiştir. Satın alan kişi, iki kardeş olan Meziyet ve Hamiyet Kahvecioğlu'nun babalarıdır. Ancak babaları ile ilgili bilgiye ulaşılamamıştır. Bu iki kardeş bekâr olup bu evde yaşamaktaydı. 2008 yılında ölümlerinden sonra babalarının akrabası tarafından satılmıştır. Konağın içinde sökülen bazı öğelerin (mermer lavabolar, bakır borular) bu kişi tarafından söküldüğü bilinmektedir. Yapının günümüzdeki sahibi aile ile akrabalığı olmayan Ekrem Fildişi'dir.[44]

[43] Mustafa Uzun, **Üsküdarlı Meşhurlar Ansiklopedisi**, Üsküdar Belediye Başkanlığı Kültür Yayınları 23, İstanbul, 2012, s.57

[44] Dr. Öğr. Üyesi Gülhan Benli, kişisel görüşme, 6 Haziran 2018

4.2. Yapının Günümüzdeki Durumu

4.2.1. Plan Özellikleri

Yapının taban alanı 93.5 m²'dir. Yapı dükkânların bulunduğu zemin kat, birinci kat, ikinci kat ve üçüncü kat olmak üzere yaklaşık olarak 257.5 m²'lik kapalı kullanım alanına sahiptir. 107.5 m² bahçe alanı mevcuttur.

4.2.1.1. Bodrum Kat

Dükkan 1

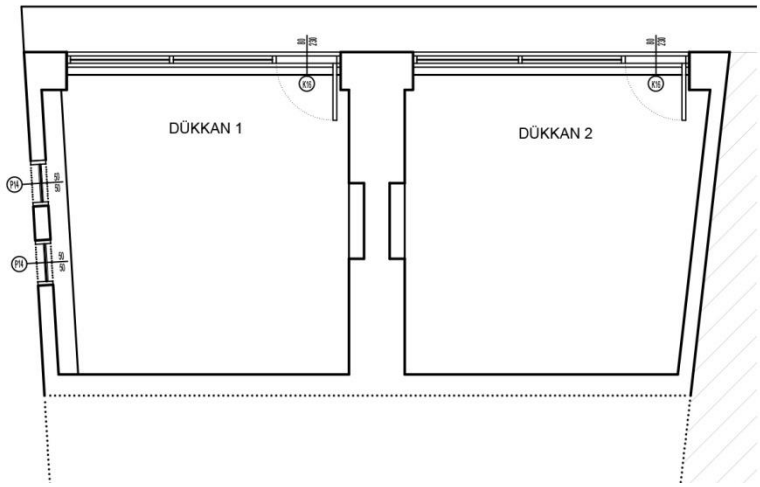
Doğancılar Caddesi üzerinde yer alan giriş, özgün olmayan tek kanatlı alüminyum doğrama kapıdan yapılmaktadır. Dükkânın zemini; kaldırım kotunun 20 cm altında kalmıştır ve iki basamakla inilmektedir. Mekânın yüksekliği 237,8 cm'dir.

16.13 m²'lik bir alana sahip olan mekânın duvarları kâgirdir ve duvar kalınlığı yaklaşık 40 cm'dir. Volta döşemeli mekânın putrel aralığı yaklaşık 60 cm'dir. Güney duvarında iki adet basık kemerli formda pencere bulunmaktadır. Ayrıca giriş cephesinde alüminyum doğrama yer almaktadır. Zemin 30x30 cm ebatlarında karo mozaik ile kaplanmıştır.

Dükkan 2

Doğancılar Caddesi üzerinde yer alan giriş, özgün olmayan tek kanatlı alüminyum doğrama kapıdan yapılmaktadır. Dükkânın zemini; kaldırım kotunun 20 cm altında kalmıştır ve iki basamakla inilmektedir. Mekânın yüksekliği 237,8 cm'dir.

15,05 m²'lik bir alana sahip olan mekânın duvarları kâgirdir ve duvar kalınlığı yaklaşık 40 cm'dir. Volta döşemeli mekânın putrel aralığı yaklaşık 60 cm'dir. Giriş cephesinde alüminyum doğrama yer almaktadır. Zemin 30x30 cm ebatlarında karo mozaik ile kaplanmıştır.

Şekil 4.2: Bodrum Kat Planı

4.2.1.2. Zemin Kat

Z-01 Giriş Holü

Yapının ana giriş mekânı olan 4.35 m²'lik alan kaplayan bu mekân; iki farklı kottadır. Kapının açıldığı +1.00 kotlu döşeme ve tek basamakla çıkılan +1.25 kotlu döşemedir.

Mekâna; güney duvarında yer alan, yarım daire şeklinde kemerli kapı ile girilmektedir. Kapının her iki yanında sivri kemerli pencere bulunmaktadır.

Bu mekân sofadan ahşap bölme ile ayrılır. Bölme, bir nevi rüzgârlık işlevi görmekte ve çift kanatlı kapı içermektedir. Bu kapı giriş mekânından 25cm yüksektedir. Bu mekândan Z-03 ve Z-07 numaralı odaya açılan kapılar bulunmaktadır. Her iki kapı eşiği de ahşap olup, bu mekândan 25 cm yüksektedir.

Tüm mekân karo 20x20 cm ebatlarında mozaik ile kaplanmıştır, kenarlarda 15x20 cm'lik bordür ve duvar eteklerinde bordürün deseninde mozaik süpürgelik bulunmaktadır. Krem zemin üzeri siyah ve grinin kullanıldığı karolar geometrik desenli olup, bordürlerde lale motifleri yer almaktadır. Mekânın ahşap kaplama tavanı geometrik formlar oluşturacak şekilde ahşap pasalarla kaplanmıştır. Duvarlar ve tavan arasında profilli ahşap tavan silmesi mevcuttur.

Z-02 Sofa

Yapının duvarları altında kalan tüm mekânlara ve bahçeye açılan sofa yaklaşık 18 m²'lik bir alan kaplar. Mekânın yüksekliği 339 cm olup, döşeme kotu +0.44'tür. Orta sofalı plan tipine sahip olan yapıda sofanın 4 köşesinde de odalar bulunmakta ve bu odaların üçüne pahlı köşelerden girilmektedir.

Mekânın doğu duvarında yer alan bahçe kapısının her iki yanında kapı sövesine bitişik iki giyotin pencere mevcuttur. Pencerelerin bahçe tarafında demir parmaklık ve ahşap kafes bulunmaktadır. Sofa bu iki pencere ve giriş holü ile sofayı ayıran ahşap bölmedeki pencereler ile aydınlanmaktadır.

Sofadan üst kata çıkan merdiven bulunmaktadır. Merdiven altından ahşap tek kanatlı kapı ile yüklüğe girilmektedir. Mekânın ahşap döşemesi muşamba ile kaplanmıştır. Döşeme ile duvar arasında ahşap süpürgelik mevcuttur. Ahşap pasalar ile kaplanmış olan tavanda çeşitli geometrik formlar oluşturulmuştur. Mekânın duvarları sıva üzeri boyalı olup, duvarlar ve tavan arasında profilli ahşap tavan silmesi mevcuttur.

Z-03 Oda

Sofanın kuzeybatı köşesinde yer alan bu mekân 14.20 m² alan kaplamaktadır. Hafız Ali Paşa Sokak ve Doğancılar Caddesi'ne cephelidir. Mekânın yüksekliği 339 cm olup, döşeme kotu +1.50'dir.

Mekânın kuzeydoğu duvarında sofaya açılan ve doğu duvarında girişe açılan iki ahşap kapısı vardır. Güney ve batı duvarında ikişer adet giyotin pencere bulunmaktadır.

Döşeme ile duvar arasında ahşap süpürgelik mevcuttur. Duvarlar sıva üzeri boyalı olup, kuzey duvarında 80 cm yüksekliğinde başlayan ve 11.5 cm yüksekliğinde, 1.5 cm kalınlığında profilli ahşap koltuk silmesi bulunmaktadır. Ahşap tavan kaplaması üzerinde geometrik formlar oluşturacak şekilde ahşap pasalar bulunmaktadır. Göbekte sekizgen form mevcuttur. Mekânın duvarları ve tavan arasında profilli ahşap tavan silmesi mevcuttur.

Z-04 Oda

Zemin katta yer alan ve Doğancılar Caddesi'ne cephesi olan mekân 4.40 m² alan kaplamaktadır. Mekânın yüksekliği 339 cm olup, döşeme kotu +1.50'dir. Mekâna doğu duvarında bulunan ahşap kapı ile girilmektedir. Batı duvarında giyotin pencere yer almaktadır.

Mekânın ahşap döşemesi muşamba ile kaplanmıştır. Döşeme ile duvar arasında ahşap süpürgelik mevcuttur. Duvarlar sıva üzeri boyalıdır. Mekânın ahşap tavanı iki adet dikdörtgen form oluşturacak şekilde pasalarla kaplanmıştır. Duvarlar ve tavan arasında ahşap tavan silmesi bulunmaktadır.

Z-05 Oda

Doğancılar Caddesi'ne cephesi olan mekân 12.65 m²'lik alan kaplamaktadır. Mekânın yüksekliği 341 cm olup, döşeme kotu +1.50'dir. Mekâna güneydoğu köşesi üzerinde yer alan ahşap kapı ile girilmektedir. Batı duvarı üzerinde iki adet ahşap giyotin pencere bulunmaktadır.

Mekânın ahşap döşemesi muşamba ile kaplanmıştır. Döşeme ile duvar arasında ahşap süpürgelik mevcuttur. Duvarlar sıva üzeri boyalı olup kuzey duvarında ve kısmen batı duvarında 80 cm yüksekliğinde başlayan ve 11.5 cm yüksekliğinde, 1.5 cm kalınlığında ahşap koltuk silmesi bulunmaktadır. Ahşap tavan kaplaması üzerinde geometrik formlar oluşturacak şekilde ahşap pasalar bulunmaktadır. Göbekte sekizgen form mevcuttur. Mekânın duvarları ve tavan arasında profilli ahşap tavan silmesi mevcuttur.

Z-06 WC

Sofanın kuzeydoğu köşesinde yer alan bu mekân 2.30 m²'lik bir alan kaplar. Mekânın yüksekliği 330 cm olup, döşeme kotu +1.50'dir.

Kuzey duvarında mevcutta olmayan ancak izleri yer alan mermer lavabo ve altında ahşap dolap mevcuttur. Lavabonun yer aldığı tezgah yüksekliği 68 cm olup, genişliği 33 cm'dir. Helâ taşı 28.5 cm yüksekte ve mermerdir.

Mekânın doğu duvarında pencere bulunmaktadır. Helâ ile lavabonun olduğu kısım birbirinden ahşap bölme ile ayrılmaktadır. Bu bölme üzerinde tek kanatlı kapı bulunmaktadır.

Mekânın ahşap döşemesi muşamba ile kaplanmıştır. Döşeme ile duvar arasında ahşap süpürgelik bulunmakta iken, helâ taşı çevresinde mermer bordür mevcuttur. Mekânın duvarları sıva üzeri boyalı olup, tavanı ahşap ile kaplanmıştır. Duvarlar ve tavan arasında ahşap tavan silmesi bulunmaktadır.

Z-07 Oda

Hafız Ali Paşa Sokak ve bahçeye cephesi olan bu mekân sofanın güneydoğu köşesinde yer alır. Toplam alanı 8.40 m² olan mekânın yüksekliği 339 cm olup döşeme kotu +1.50'dir.

Mekâna batı ve kuzeybatı duvarında yer alan kapılar ile girilmektedir. Ayrıca doğu duvarında bu mekândan mutfağa geçişi sağlayan kapı bulunmaktadır. Güney duvarında iki pencere yer almaktadır. Kuzey duvarında bulunan, bahçeye bakan pencere yer almaktadır. Tüm pencereler demir parmaklık ve ahşap kafeslidir. Mekânın doğu duvarında ahşap dolap yer almaktadır. Mekânın kuzey duvarında 39 cm genişliğinde, 101.5 cm yüksekliğinde, 13 cm derinliğinde bir niş mevcuttur. Bu nişin başlangıç yüksekliği 103 cm'dir.

Mekânın ahşap döşemesi muşamba ile kaplanmıştır. Döşeme ile duvar arasında ahşap süpürgelik mevcuttur. Duvarlar sıva üzeri boyalıdır. Ahşap tavan kaplaması geometrik

formlar oluşturacak şekilde ahşap pasalarla kaplanmıştır. Duvarlar ve tavan arasında ahşap tavan silmesi mevcuttur.

Z-08 Mutfak

Yapının beden duvarları dışında ve ahşap karkas yapıya bitişik konumlanan bu mekân 6.68 m²'lik alan kaplar. Kâgir olan bu mekânın duvar kalınlığı 20 cm'dir. Mekânın yüksekliği 254.5–257.5 cm arasında değişmektedir. Döşeme kotu +1.20'dir.

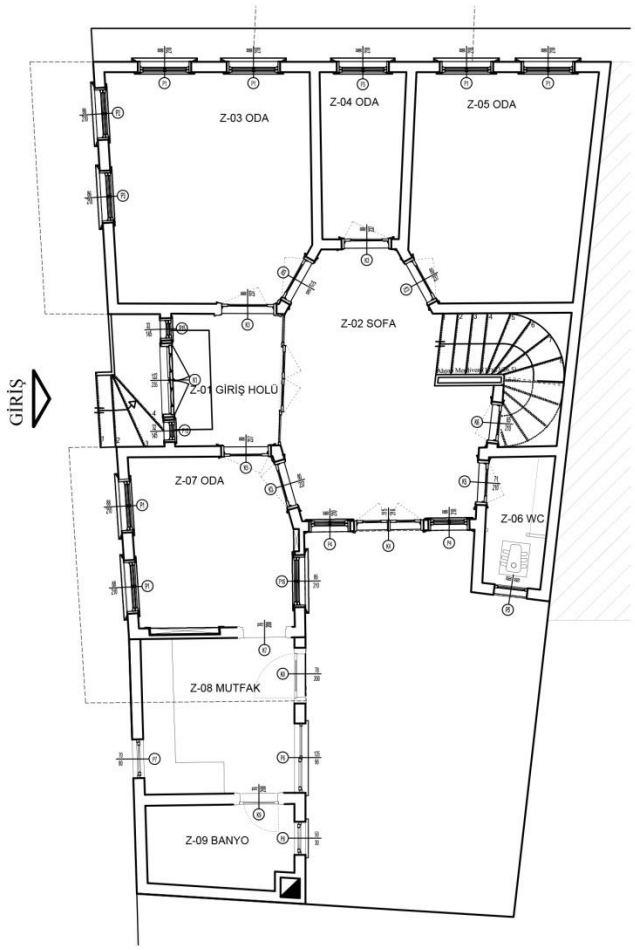
Bu mekâna batı duvarında yer alan Z-07 mekânından çift kanatlı ahşap kapı ile ulaşılmaktadır. Ayrıca kuzey duvarında bahçeye açılan ahşap kapı ve doğu duvarında banyoya açılan kapı bulunmaktadır. Mekânın kuzey duvarında bahçeye bakan pencere yer almaktadır. Güney duvarında yer alan pencere ise kemerlidir. Güney duvarından doğu duvarına uzanan tezgâh L şeklinde, 65 cm genişliğinde, 88 cm yüksekliğinde ve karo seramik kaplıdır.

Mekânın duvarları sıva üzeri boyalı olup, tavan kireç badanadır. Karo mozaik ile kaplanmış olan zemin mozaik süpürgelik ile çevrelenmiştir.

Z-09 Banyo

4.90 m²'lik alan kaplayan bu mekân mutfağın doğusunda yer almaktadır. Kâgir yapım tekniği ile inşa edilmiş olup duvar kalınlığı 20cm'dir. Mekânın yüksekliği 256 cm olup, döşeme kotu +1.20'dir. Mekânın kuzeydoğu köşesinde baca bulunmaktadır.

Bu mekâna batı duvarında yer alan Z-08 den açılan kapı ile ulaşılmaktadır. Kuzey duvarında ise bahçeye cepheli pencere bulunmaktadır. Zemin karo mozaik ile kaplanmıştır ve tüm mekânı mozaik süpürgelik çevrelemektedir. Mekânın duvarları 128 cm yüksekliğine kadar karo seramik ile kaplanmıştır. Seramik kaplama bittiğinde duvarlar sıva üzeri boyalı ve tavan kireç badanalıdır.

Şekil 4.3: Zemin Kat Planı

4.2.1.3. Birinci Kat

NK-01 Hol

Birinci katta yer alan hol, 4.60 m² olup sofadan ahşap bölme ile ayrılmıştır. Isınma sorunu nedeni ile yapılan ahşap bölmenin iki tarafında, sofaya açılan çift kanatlı kapı bulunmaktadır. Döşeme kotu +5.10'dur.

Holden NK-05 ve NK-07 mekânlarına geçiş yapılmaktadır. Bahçe cephesine bakan duvarda ahşap giyotin pencere bulunmaktadır ve hol sadece bu pencereden ışık almaktadır.

Mekânın ahşap döşemesi kısmen muşamba ile kaplanmıştır. Döşeme ile duvar arasında ahşap süpürgelik mevcuttur. Duvarlar sıva üzeri boyalıdır. Mekânın ahşap tavanı farklı renklerde boyalı ve göbekte kare içinde yıldız, kenarlarda ise dikdörtgen form oluşturacak şekilde ahşap pasalarla kaplanmıştır. Duvarlar ve tavan arasında profilli, ahşap tavan silmesi bulunmaktadır.

NK-02 Sofa

Bahçe ve Hafız Ali Paşa Sokak'a cephesi olan bu mekân 13.90 m²'lik alan kaplamaktadır. Mekânın yüksekliği 302 cm olup, döşeme kotu +5.10'dur. Bu katta yer alan mekânlar arasındaki bağlantıyı sağlayan sofanın kuzeyinde alt ve üst katla bağlantıyı sağlayan ahşap merdiven bulunmaktadır. Merdivenin bulunduğu hol, sofadan ahşap bölme ile ayrılmıştır. Batı doğu yönünde uzanan ahşap bölme ile bölünen mekâna, bölme üzerinde sağda ve solda yer alan çift kanatlı kapılardan girilebilmektedir.

Sofadan NK-03, NK-04 ve NK-06 numaralı mekânlara geçiş yapılmaktadır. Mekânın güney ve doğu duvarında ikişer ahşap pencere yer almaktadır.

Mekânın ahşap döşemesi kısmen muşamba ile kaplanmıştır. Döşeme ile duvar arasında ahşap süpürgelik mevcuttur. Duvarlar sıva üzeri boyalı olup, duvarlarda kısmen ahşap koltuk silmesi bulunmaktadır. Mekânın ahşap tavanı farklı renklerde boyalı ve göbekte kare içinde yıldız, kenarlarda ise dikdörtgen form oluşturacak şekilde ahşap pasalarla kaplanmıştır. Duvarlar ve tavan arasında profilli, ahşap tavan silmesi bulunmaktadır.

NK-03 Oda

14.95 m² alan kaplayan bu mekân sofanın güneybatı köşesinde yer almaktadır. Hafız Ali Paşa Sokak ve Doğancılar Caddesi'ne cephelidir. Mekân Hafız Ali Paşa Sokak yönünde çıkma yapmaktadır. Mekânın yüksekliği 303 cm olup, döşeme kotu +5.10'dur.

Doğu duvarı üzerinde sofaya açılan ahşap kapısı vardır. Güney ve batı duvarında ikişer, çıkma üzerinde doğuda ise bir penceresi bulunmaktadır. Hafız Ali Paşa Sokak yönündeki doğramalardan biri hasar görmüş ve duvarın kısmı çökmesi sonucu yerinde mevcut değildir.

Mekânın ahşap döşemesi gözükmektedir. Döşeme ile duvar arasında ahşap süpürgelik mevcuttur. Duvarlar sıva üzeri boyalıdır ve duvarlarda kısmen 80.5 cm yüksekliğinde başlayan ve 11.5 cm yüksekliğinde, 1.5 cm kalınlığında ahşap koltuk silmesi bulunmaktadır. Ahşap tavan kaplaması farklı renklerde boyalıdır ve üzerinde çeşitli geometrik formlar oluşturacak şekilde ahşap pasalar bulunmaktadır. Göbekte yıldız formu yer almaktadır. Mekânın duvarları ve tavan arasında ahşap tavan silmesi mevcuttur.

NK-04 Oda

Doğancılar Caddesi'ne cephesi olan mekân 18.40 m²'lik alan kaplamaktadır. Batı yönünde çıkmaya sahip olan mekânın yüksekliği 303 cm olup, döşeme kotu +5.10'dur.

Mekâna doğu duvarında yer alan çift kanatlı kapı ile girilmektedir. Çıkma kenarlarında kuzey ve güney yönünde birer penceresi bulunan mekânın, batı duvarı üzerinde de iki adet penceresi bulunmaktadır.

Mekânın ahşap döşemesi muşamba ile kaplanmıştır. Döşeme ile duvar arasında ahşap süpürgelik mevcuttur. Mekânın duvarları sıva üzeri boyalı olup, duvarlarda kısmen 80.5 cm yüksekliğinde başlayan ve 11.5 cm yüksekliğinde, 1.5 cm kalınlığında ahşap koltuk silmesi bulunmaktadır. Ahşap tavan kaplaması boyalı olup, üzerinde geometrik formlar oluşturacak şekilde ahşap pasalar yer almaktadır. Göbekte dairesel form mevcuttur. Mekânın duvarları ve tavan arasında profilli ahşap tavan silmesi mevcuttur.

NK-05 Oda

Doğancılar Caddesi'ne cephesi olan mekân 8.90 m² alan kaplamaktadır. Mekânın yüksekliği 303 cm olup, döşeme kotu +5.10'dur.

Mekâna güney duvarında yer alan ahşap kapı ile girilmektedir. Batı duvarında bir adet penceresi mevcuttur. Kuzey duvarında 96.7 cm genişliğinde ve 190.3 cm yüksekliğinde niş bulunmaktadır. Bu niş iki kapaklı dolap olarak kullanılmaktadır.

Mekânın ahşap döşemesi muşamba ile kaplanmıştır. Döşeme ile duvar arasında ahşap süpürgelik mevcuttur. Kuzey, güney duvarında ve kısmen batı duvarında 80 cm yüksekliğinde başlayan ve 11.5 cm yüksekliğinde, 1.5 cm kalınlığında ahşap koltuk silmesi bulunmaktadır. Duvarlar sıva üzeri boyalıdır. Mekânın ahşap tavanı basit geometrik formlar oluşturacak şekilde ahşap pasalarla kaplanmıştır. Duvarlar ve tavan arasında ahşap tavan silmesi bulunmaktadır.

NK-06 Oda

Sofanın güneyinde konumlanan bu mekân 15.70 m²'lik alan kaplar. Hafız Ali Paşa Sokak yönünde çıkma yapmaktadır. Mekânın yüksekliği 302.5 cm olup, döşeme kotu +5.10'dur.

Bu mekâna kuzey duvarında yer alan kapı ile ulaşılmaktadır. Dört yöne de cephesi olan bu mekânın kuzey duvarında bir penceresi, doğu ve güney duvarında ikişer penceresi ve çıkma üzerinde de batıda bir penceresi bulunmaktadır.

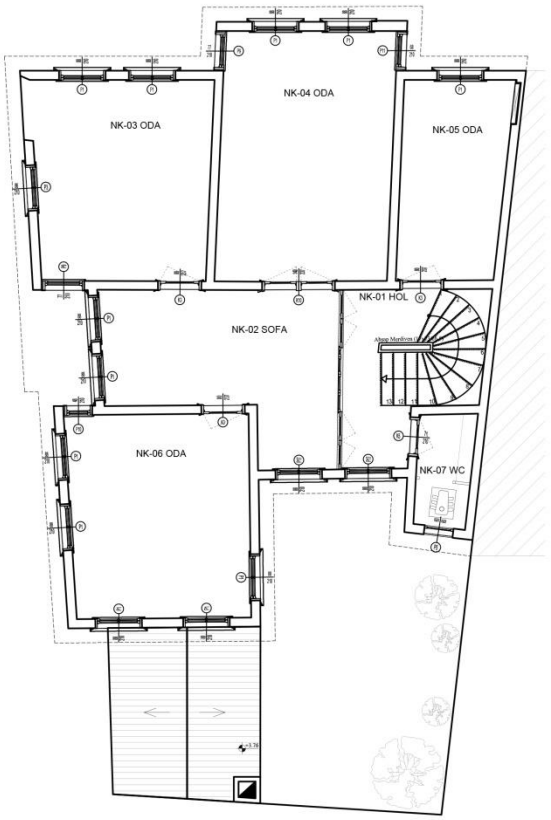
Mekânın ahşap döşemesi kısmen muşamba ile kaplanmıştır ve bahçe cephesindeki döşemenin bir bölümü yenilenmiştir. Döşeme ile duvar arasında ahşap süpürgelik mevcuttur. Mekânın duvarları sıva üzeri boyalı olup, duvarlarda kısmen 80.3 cm yüksekliğinde başlayan ve 11.5cm yüksekliğinde, 1.5cm kalınlığında ahşap koltuk silmesi bulunmaktadır. Ahşap tavan kaplaması üzerinde geometrik formlar oluşturacak şekilde ahşap pasalar bulunmaktadır. Tavan kaplaması çift renkte boyanmıştır. Mekânın duvarları ve tavan arasında ahşap tavan silmesi mevcuttur.

NK-07 WC

Sofanın güneydoğu köşesinde yer alan bu mekân 2.60 m²'lik bir alan kaplar. Mekânın yüksekliği 309 cm olup, döşeme kotu +5.10 dur. Mekânın kuzeyinde lavabo bulunduğu izlerden anlaşılmaktadır ancak mevcut değildir. Lavabo 70 cm yüksekliğindedir ve tezgah altında tek kanatlı ahşap dolap mevcuttur. Lavabo etrafında 40 cm yükseklikte, 3 cm kalınlıkta mermer bordür bulunmaktadır. Helâ taşı 20 cm yüksekte ve mermerdir.

Helâ ile lavabonun olduğu kısım birbirinden 113 cm genişlikte, 190 cm yükseklikte, kalınlığındaki ahşap bölme ile ayrılmaktadır. Bölme üzerinde ahşap kapı bulunmaktadır. Güney duvarında yer alan kapı ile girilen mekânın, kapı eşiği bulunmamaktadır. Mekânın doğu duvarında tek kanatlı pencere yer almaktadır.

Mekânın ahşap döşemesi muşamba ile kaplanmıştır. Döşeme ile duvar arasında ahşap süpürgelik bulunmakta iken, helâ taşı çevresinde mermer bordür mevcuttur. Mermer bordür üzerinde doğu duvarında iki sıra, güney ve kuzey duvarında ise tek sıra 15x15 cm ebatlarında karo seramik kaplama bulunmaktadır. Duvarlar sıva üzeri boyalıdır. Mekânın ahşap tavanı dikdörtgen form oluşturacak şekilde paşalarla kaplanmıştır. Duvarlar ve tavan arasında ahşap tavan silmesi bulunmaktadır.

Şekil 4.4: Birinci Kat Planı

4.2.1.4. İkinci Kat

NK1-01 SOFA

24.23 m²'lik bir alan kaplayan sofanın zemini ahşap kaplamadır ve döşeme kotu +8.35'tir. Mekânın tavanı ortada düz yanlarda ise iki yöne eğimlidir. Mekânın yüksekliği batıda 161 cm, ortada 190 cm ve doğuda 114.5 cm'dir.

Batı duvarı üzerinde NK1-03 ve NK1-04 numaralı mekânlara açılan iki kapı, doğu duvarında ise çatı arasına açılan kapı bulunmaktadır. Güney duvarında iki ahşap pencere bulunmaktadır.

Mekânın güneyinde pencerelerden geçilen +7.15 kotunda balkon yer alır. Balkonun ahşap oymalı korkuluğu hasar görmüş ve yerinde mevcut değildir. Balkonun üstü çatı ile örtülü olup, saçak altı ahşap pasalarla kaplanmıştır.

Merdiven kovası etrafında ahşap korkuluk bulunmaktadır. Tüm mekânın ahşap döşemesi ile duvarları arasında ahşap süpürgelik ve tavanla duvarlar arasında ahşap silme bulunmaktadır. Duvarlar sıva üzeri boyalıdır. Mekânın eğimli ahşap tavanı, kuzey güney yönünde dikdörtgenler oluşturacak şekilde ahşap paşalarla kaplanmıştır.

NK1-02 Depo

NK1-03 numaralı mekandan geçiş yapılabilen bu mekan depo olarak kullanılmaktadır. Döşeme kotu +8.35'tir. 2.69 m² alana sahip mekanın tavanı, duvarları ve zemini ahşaptır. Tavanı batı yönünde eğimli olup, doğu yönünde 147 cm, batı yönünde 130 cm'dir.

NK1-03 Oda

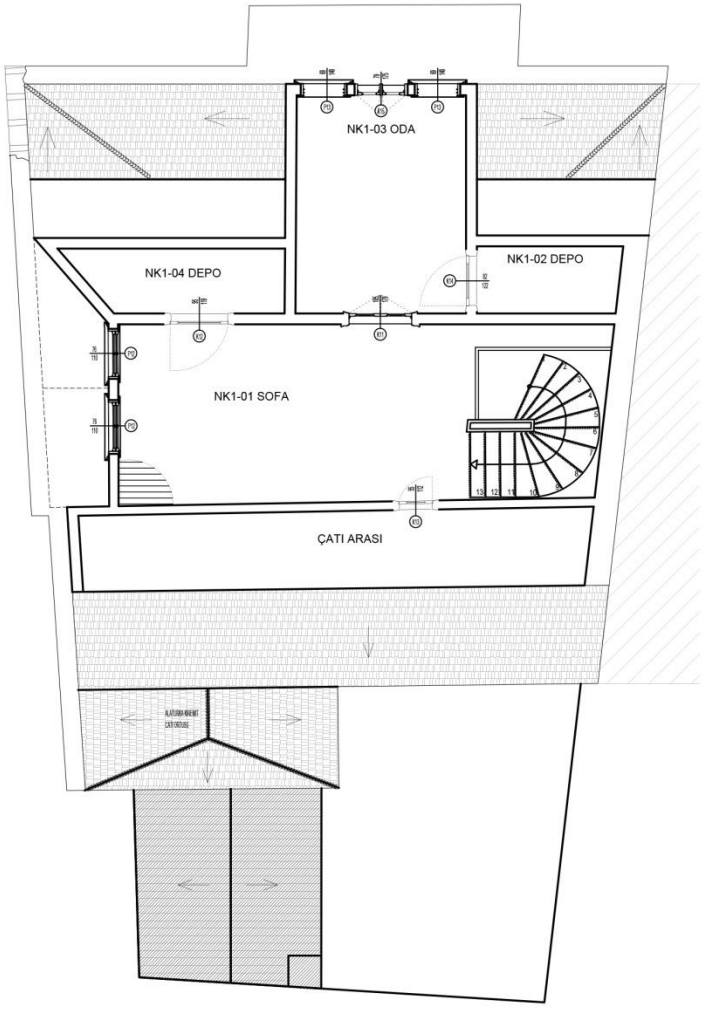
Doğancılar Caddesi'ne cephesi olan mekân 10.43 m²'lik alan kaplamaktadır, mekânın döşeme kotu +8.35'tir. Kuzey güney yönünde eğimli tavanın, ortası düz ve 187.5 cm yüksekliğindedir. Tavanın güney duvarı ile kesiştiği yer 148 cm, kuzey duvarıyla kesiştiği yer ise 138.5 cm yüksekliğindedir.

Mekâna doğu duvarında yer alan çift kanatlı ahşap kapı ile girilmektedir. Batı yönünde ise balkon yer almaktadır. Balkonun korkuluğu mevcut değildir. Balkona çift kanatlı ahşap kapı ile ulaşılmaktadır, kapının her iki yanında pencereler yer almaktadır. Bu mekandan NK1-02 numaralı mekana geçiş yapılmaktadır.

Mekânın zemini ahşap kaplama üzeri muşamba kaplamadır ve ahşap süpürgelik mevcuttur. Ahşap tavan kaplaması üzerinde geometrik formlar oluşturacak şekilde ahşap pasalar bulunmaktadır. Mekânın duvarları sıva üzeri boyalıdır ve duvarlar ile tavan arasında ahşap tavan silmesi mevcuttur.

NK1-04 Depo

Sofanın kuzeyinde yer alan, 3,63 m² alana sahip bu mekâna doğu duvarında yer alan kapı ile girilmektedir. Mekânın zemini ahşap kaplama ve döşeme kotu +8.35'tir. Ahşap kaplama tavan tek yöne eğimli olup, mekânın yüksekliği doğuda 147.5 cm'dir, batı yönünde ölçüm yapılamamıştır.

Şekil 4.5: İkinci Kat Panı

4.3. Strüktür Ve Cephe Özellikleri

4.3.1. Kuzey Cephesi

9.32 m uzunluğundaki Doğancılar Caddesi'ne bakan cephesinin, bodrum katı kâgir, üst katları ahşap karkas olarak inşa edilmiştir.

Yapının kâgir zemini ortada ve her iki yanda tuğla örgülü duvarlar arasında kalan net açıklığa sahiptir. Bu açıklıklar içerisinde dükkânların alüminyum doğrama cepheleri

bulunmaktadır. Her iki dükkânın da kuzey yönünde giriş kapısı yer almakta ve kapıya bitişik orta kayıtla ikiye ayrılmış pencereleri bulunmaktadır. Zemin katın güneyinde yer alan dükkânın zemini, yol kotunun bir basamak altında kalmıştır.

Şekil 4.6: Kuzey Cephesi

Yapının zemin katı; ahşap silme ile başlar ve cephe ahşap kaplama ile devam eder.

Cephede kullanılan kaplama tahtaları ortalama 24.5 cm genişliğinde olup üstten ve alttan pahlıdır. Oldukça sade olan zemin katta, beş pencere bulunmaktadır. Bu pencereler ahşap kafesli olup, ayrıca söve ve pencere eteğinde ahşap oyma bezemeler yer almaktadır.

Birinci katta yapının ortasında yer alan cumba üzerinde cepheye bakan iki pencere bulunur. Yapının; cumbanın kuzeyinde kalan kısmında bir pencere, güneyinde ise iki penceresi bulunmaktadır. Bu kattaki tüm pencereler birinci kat pencereleri ile aynı özellikleri taşımaktadır.

Cumba altında kenarlarda iki furuş bulunmaktadır. Bu ahşap furuşlar barok özellikler taşımaktadır. Ayrıca cumba eteğinde ters palmet motifli, ahşap bezemeli sarkıt yer almaktadır.

İkinci kat çinko kaplı, dar saçakla bitmekte ve saçak altıda cephe boyunca devam eden ahşap furuşlar bulunmaktadır. Bu furuşlar eğrisel formda, barok özellikler taşımaktadır. Saçak ucunda ise ters palmet motifli sarkıt, ahşap bezeme grubu bulunmaktadır.

İkinci katta cumba üzerinde balkon bulunmaktadır. Bu balkondan çift kanatlı ahşap kapı ile içerlek mekâna girilmektedir. Kapı sövesine bitişik her iki yanda ahşap pencere bulunmaktadır.

Yapı; kuzey güney yönünde eğimli çatı ile +10.51 kotunda sonlanmaktadır.

4.3.2. Güney Cephesi

Yapının güney cephesi 7.57 m uzunluğunda olup bahçeye bakmaktadır. Cephe ahşap karkas üzeri ahşap kaplama olarak inşa edilen arkadaki kısım ve cephenin önünde yer alan kâgir tek katlı mekânlardan oluşmaktadır. Yapının yerleştiği arazinin eğimi sebebiyle bu cepheden bodrum kat görülememektedir.

Şekil 4.7: Güney Cephesi

Kâgir mekânların cephesi sıvalı ve bu mekânlardan yapıya bitişik olan beşik çatılı ve tuğla örgü bacaya sahiptir. Önde yer alan ise tek yöne eğimli çatılıdır. Bu mekânın batısında tuğla örgü basık kemerli bahçe girişi görülmektedir.

Arkadaki ahşap kısmın ortası geriye çekilerek cepheye hareket kazandırılmıştır. Bu orta içerlek bölüm birinci katta Z-02 numaralı mekâna açılan kapıyı içermektedir. Çift kanatlı, tablalı ahşap kapının her iki yanında söveye bitişik pencere yer almaktadır. Bu pencereler demir parmaklıklı ve ahşap kafeslidirler. Cephenin güneyi birinci katta sıvalı, ikinci katta ahşap kaplama ve her iki katta da tek pencerelidir. Bu pencereler helâ penceresi olup, diğerlerinden küçük ve tek kanatlıdır.

Cephenin güneyi bezemeleri ile diğer kısımlardan daha gösterişlidir. Birinci kat ahşap silme ile sonlanmakta ve ikinci kat seviyesinde güney yönünde çıkma görülmektedir. Çıkma altında ahşap payanda bulunmaktadır. Eğrisel formda olan bu payanda, barok esintilidir. İkinci katta bu kısımda iki pencere bulunmaktadır. Bu pencereler ahşap kafeslidir, ayrıca söve ve pencere eteğinde ahşap oyma bezemeler bulundururlar.

İkinci kat ahşap silmeli, dar saçakla bitmektedir. Cephenin güney kısmında saçak altında bu kısım boyunca devam eden ahşap furuşlar bulunmaktadır. Bu furuşlar eğrisel formda, barok özellikler taşımaktadır. Diğer cephelerden farklı olarak saçak altında bezemeli sarkıtlar bulunmamaktadır. Yapı marsilya tipi kiremit ile kaplı çatı ile +10.51 kotunda sonlanmaktadır.

4.3.3. Batı Cephesi

Yapının en gösterişli cephesi olan, Hafız Ali Paşa Sokak'a bakan cephesi 14.98 m uzunluğunda olup, bodrum katı kâgir, üst katlar ahşap karkas olarak ile inşa edilmiştir. Zemin katta cephenin doğusunda, kâgir üzeri sıvalı tek katlı mekân ve devamında bahçe duvarı yer alır.

Şekil 4.8: Batı Cephesi

Bodrum kat tuğla örgülü olup, cephenin batısında iki adet basık kemerli formda pencere bulunmaktadır. Bu pencereler ahşap, çift kanatlı ve kafeslidirler. Bodrum kat ahşap silme ile sonlanmakta ve cephe üst katlarda ahşap karkas üzeri ahşap kaplama olarak devam etmektedir. Cephede kullanılan kaplama tahtaları ortalama 24.5 cm genişliğinde olup üstten ve alttan pahlıdır.

Cephenin en belirgin özelliği görkemli giriş kapısıdır. Kapı içerlek olup, önünde mermer giriş sahanlığı bulunmaktadır. Sahanlık kotu bugünkü yol kotundan dört basamak yüksekliği kadar yukarıdadır. Bu sahanlık 239 cm uzunluğunda ve 90 cm derinliğindedir. Ortada yarım daire şeklinde kemerli, yanlarda ise sivri kemerli formdaki pencereler ile birlikte bütünlük oluşturan ahşap kapı ile yapının birinci katına girilir. Kapı üzerindeki kemerli form üç parçaya ayrılmış ve renkli camlıdır. Yanlardaki pencerelerde demir parmaklık ve ahşap kafes bulunmakta ayrıca pencere eteğinde ahşap oyma, barok bezemeler yer almaktadır.

Zemin kat cephesinde; giriş sahanlığı ve sahanlığın her iki yanında yer alan ikişer pencereli bölümler mevcuttur. Cephenin doğusundaki üzeri sıvalı kâgir bölüm tuğla örgü ile çerçevelenmiştir. Bu bölümün ortasında tuğla söveli basık kemerli formda pencere bulunmaktadır. Tek katlı bu bölüm, kirpi saçak silme ile sonlanmaktadır. Cephenin doğusunda yapıya bitişik kâgir bahçe duvarı bulunmaktadır. Bu duvarın yaklaşık olarak ortasında tuğla örgü basık kemerli formda bahçe girişi bulunur.

Birinci katta cepheye hareket kazandıran üç adet çıkma bulunur. Bu çıkmaların her birinde aynı formda ikişer adet pencere bulunmaktadır. Yapının içerlek girişi üzerinde yer alan çıkma diğerlerine göre daha içerlek ve sadedir. Batı ve doğuda yer alan çıkmaların altında ikişer payanda bulunur. Bu payandalar eğrisel formda olup, barok esintilidir. Yapının kuzey cephesinde birinci kat seviyesinde yer alan cumbaya ait yan pencere ve cumba altında ahşap furuş bulunmaktadır. Cumba eteğinde ahşap oyma sarkıt bezeme grubu bulunur.

İkinci kat bitiminde üzeri çinko kaplı çatı saçağı bulunur. Saçak altlarında ahşap oyma sarkıtlar mevcuttur. Barok özellikler taşıyan, ters palmet motifli bu bezeme grubu beş küçük motiften sonra bir büyük motif ile tekrarlanmaktadır. Cephenin ortasında ikinci katta içerlek balkon bulunmaktadır. Palmetten kaynaklanan barok, ahşap balkon korkuluğu 78.5 cm yüksekliğindedir. Kuzey - güney yönünde eğimli çatı balkon üzerini örtmektedir. Çatı saçağında stilize edilmiş ters palmet motifli bezemeli sarkıt bulunmaktadır.

4.4. Malzeme Analizi

4.4.1. Temel

Yapının zemininde kazı çalışması yapılamadığı için temellerle ilgili bilgi elde edilememiştir.

4.4.2. Sürekli Taşıyıcı Duvarlar

Yapının altyapı sistemini oluşturan kagir taşıyıcı duvarlar 20 - 45 cm arasında değişen kalınlıklarda olup, ahşap karkas sistemle inşa edilmiş olan üst yapıdan gelen düşey yükleri yapının temellerine aktaran en önemli strüktürel elamanlardan biridir. Bodrum kat duvarları sıvalı olduğu için duvarları oluşturan yapı elemanları görülememiştir. Ancak cephenin bodrum katta tuğla örgü olması nedeniyle duvarları oluşturan tuğla boyutları hakkında bilgi edinilebilmiştir. 20x10x6 cm boyutlarında olan tuğlalar cephede 1 cm ile 2 cm arasında değişen derz aralıkları ile örülmüştür.

Yapının güneyinde zemin kat seviyesinde yapıya bitişik tek katlı mutfak ve banyo mekânları da kâgir olarak inşa edilmiştir. Tek çatı altında yer alan bu mekânlarda taşıyıcı duvar kalınlığı 20 - 25 cm arasında değişmektedir. Cephedeki sıvalarda kısmen dökülme olduğu için duvarları oluşturan tuğla örgü görülebilmektedir. Yapıda kullanılan tuğlaların bir

yüzünde kelebek amblemi, diğer yüzünde ise firma ve ürün adı bulunmaktadır. Üç ayrı satır halinde olan bu yazı ve aşağıda belirtilmiştir.

“MPIERRE SALOMON, BRIQUETERIE, DETOUTES QUALITES”

4.4.3. Ahşap Taşıyıcı Duvarlar

Üst yapı taşıyıcı sistemi ahşap karkas olup, zemin kat Z-02 mekânın duvarında yer alan açıklıktan sadece bağdadi çıtaları ve sıva görülebilmiştir. 2.5 cm enindeki ahşap çıtalar 0.8 cm aralıklarla ve yatay konumda yerleştirilerek, çıta araları ve üzeri sıva ile kapatılmıştır.

Yapının güney ve batı yönlerinde yer alan çıkmalar ve cumba altında ahşap payandalar bulunmaktadır. Ayrıca yapıda yer alan saçaklar, taşıyıcı sisteme ek olarak furuşlarla da desteklenmiştir.

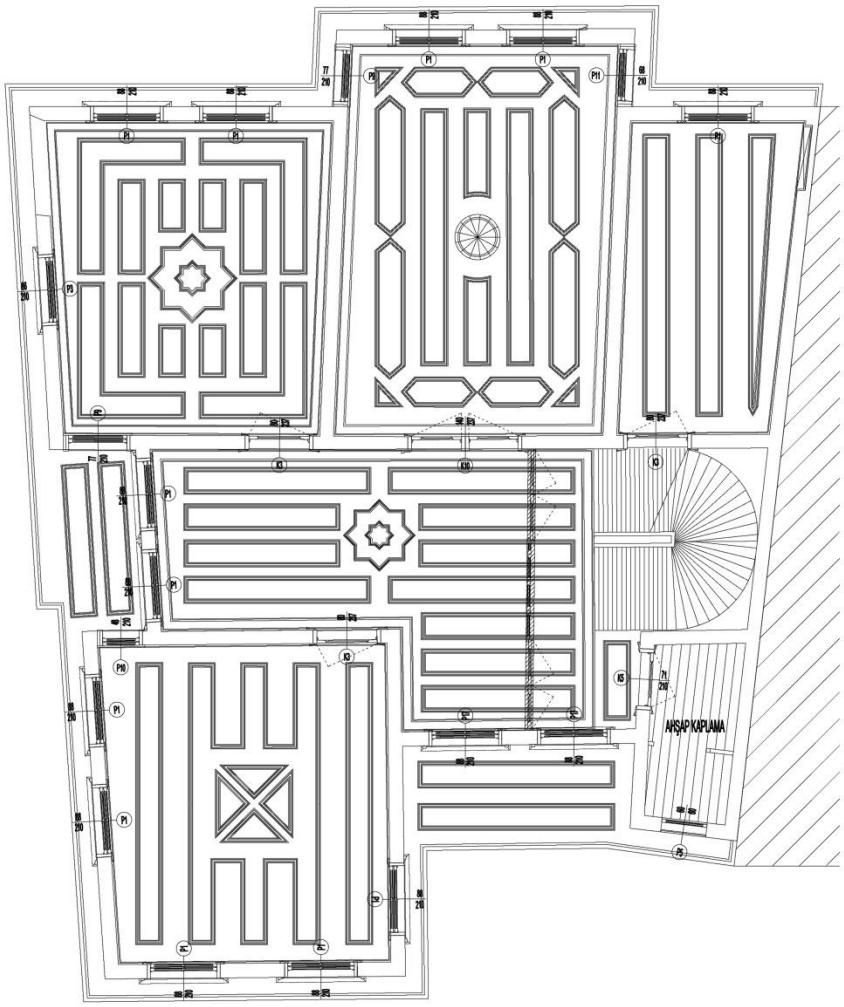
4.4.4. Döşemeler

Yapının bodrum katı 30x30 cm ebatlarında karo mozaik ile kaplanmıştır. Üst katlarda ise zemin katta yer alan mutfak ve banyo hariç ahşap döşemedir. Zemin kat ve birinci katta ahşap döşeme kaplamaları üzerine muşamba kaplanmıştır. İkinci katta ahşap kaplama tahtaları görülebilmektedir. Bu tahtalar 19.5 cm genişliğinde olup uzunlukları 195-250 cm arasındadır. Ancak ahşap döşeme kaplamalarında hiçbir açılma olmadığı için sistem hakkında bilgi edinilememiştir.

Zemin katta yapının batısında yer alan giriş sahanlığı mermer kaplamadır. Giriş holü karo mozaik ile kaplanmıştır. Yapının güneyinde yer alan tek katlı mekânlardan banyo ve mutfak 20x20 cm ebatlarında karo mozaik ile kaplanmıştır. Yapının bahçesi özgün olmayan malzemeler ile kaplanmıştır. Zemin kat sofa ile mutfak kapılarının açıldığı alan 20x20 cm ebatlarında karo mozaik ile kaplanmıştır. Bahçenin geri kalan kısımları topraktır.

4.4.5. Tavanlar

Bodrum kat volta döşeme tavanı sıvalı ve boyalıdır. Volta döşeme putrel aksları ortalama 57 cm aralıklarla görülmektedir. Zemin kat, birinci kat ve ikinci katta ana yapının tüm tavanları ahşap kaplama olup, pasalarla çeşitli geometrik formlar verilmiştir. Zemin katta ahşap yapıya bitişik konumlanan kâgir mekânlardan; mutfak ve banyo mekânları betonarme tavanı, kireç badanalıdır.

Şekil 4.9: Birinci Kat Tavan Planı

4.4.6. Örtü Sistemi

Yapı marsilya tipi kiremit ile kaplı kırma çatı ile örtülüdür. Çatı zaman içerisinde küçük onarımlar geçirse de özgünlüğünü büyük ölçüde koruyarak günümüze ulaşmıştır. İkinci kat sofası çatı arasına açılmaktadır. Ahşap çatı sisteminin güney bölümü buradan görülebilmektedir. Çatı dikmeleri, kalın döşeme kirişleri ile duvar üzerindeki kirişlere taşıtılmaktadır. Merteklerin üzerinde kiremit altı kaplama tahtası bulunmaktadır. Yapının çatısında kullanılan marsilya tipi kiremitler üzerinde yazı ve at amblemi bulunmaktadır. Ancak bu kiremitlerin devşirme malzeme mi yoksa yapının özgün kiremitleri mi olduğu bilinmemektedir.[45] İki ayrı satır halinde olan bu yazı, aşağıda belirtilmiştir.

"GUISHARD FRER ES, SEON ST HENRI MARSEILLE"

[45] Ev sahibi ile yapılan görüşmeye göre, 2000 yılında Üsküdar'da yıkılan bir yapının kiremitleri kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Yapının güneyinde yer alan tek katlı mekânlar ise farklı çatılara sahiptir. Bunlardan mutfak ve banyo mekânı tek bir çatı ile örtülü olup bu çatı ondülin kaplı beşik çatıdır.

4.5. Hasar Analizi

4.5.1. Kullanıcı ve Fonksiyon Değişikliklerinin Neden Olduğu Bozulmalar

Uzun yıllar boyunca aynı aile tarafından kullanılmış olmasına rağmen zaman içerisinde ortaya çıkan gereksinimler doğrultusunda, yapının plan şemasında bazı değişiklikler yapılmış ve yeni mekânlar eklenmiştir. Örneğin, zemin katta yer mutfak ve banyo, özgün mutfak mekânın 17 cm kalınlığında bir duvar örülerek ikiye bölünmesiyle oluşturulmuştur. Bu ek duvar üzerine yapının özgün kapılarından farklı olan kapılar ve mekânın batı duvarına ise niteliksiz pencereler açılmıştır.

Mutfağın özgün tezgâhı yıkılarak, yerine beton üzeri karo seramik kaplama tezgâh yapılmıştır. Mutfak mekânının özgün mermer lavabosu ise bahçede kullanılmıştır.

Zemin kat ve birinci katta, cephede soba borusu için delikler açılmıştır.

Z-02 numaralı mekânın kuzey ve güney duvarlarında karşılıklı olarak yuvarlak formda kesilmiş olan sıvanın altındaki, ahşap karkas duvarın bağdadi çıtaları gözükmektedir. Bu sıvaların soba borusu geçirmek amacıyla delindiği ama sonradan vazgeçildiği bilinmektedir.

Yapının ikinci katındaki sofadan çıkılan balkonun zemini, metal malzeme ile kaplanmıştır.

4.5.2. Strüktürel Bozulmalar

Yapının kâgir ve ahşap karkas duvarları taşıyıcı özelliğini yitirmemiştir. Yapının zemin katında yer alan kâgir mekânlardan günümüzde banyo olarak kullanılan mekânın tuğla örgü bacası 7 cm düşeyden ayrılmıştır, ancak sıva ile kapatılmıştır.

4.5.3. Ahşap Malzemelerde Görülen Bozulmalar

Ahşabın dış etkenlere açık bir malzeme olması nedeniyle, yapının ahşap kaplı cephelerinde bozulmalar görülmektedir. Rüzgâr nedeniyle oluşan kopmalar, yağmurdan kaynaklanan çürümeler ve mantar oluşumu, yapının bakım görmemesi nedeniyle zaman içerisinde hızla artmıştır. Kopmalar özellikle saçak ve cumba altında yer alan bezemeli sarkıtlar, kat silmeleri, furuşlar, payanda kaplama çıtaları, pencere alınlık ve söveleri, pencere ahşap kafesleri, balkon korkulukları ve kısmen cephe kaplama tahtalarında görülmektedir.

İç mekânlarda pencere sövesini oluşturan profilli çıtalarda kopmalar görülmektedir. Özgün ahşap kapı kasa ve kanatlarında bozulma görülmemesine karşın dış mekânlara açılan

kapılarda mantarlaşma ve çürüme meydana gelmiştir. Zemin kattaki sofadan bahçeye açılan kapı çürüme ve böceklenme nedeniyle çok hasar gördüğü için kullanılamamaktadır.

Şekil 4.10: Cephedeki Ahşabın Çürümesi ve Mantar Oluşumu

Çatının uzun süredir onarım görmemiş olması ve çatı kaplamasını oluşturan marsilya tipi kiremitlerin bir kısmının tahrip olması, kiremit altı tahtalarının çürümesine yol açmıştır. Bu nedenle yağmur suyu içeri girerek ikinci kat tavan ve döşemesinde çürümeye neden olmuştur.

4.5.4. Tuğla, Taş ve Mermer Malzemelerde Görülen Bozulmalar

Tuğlanın dış etkenlere karşı ahşaptan daha dayanıklı bir malzeme olduğu bilinmektedir. Bodrum katta cepheyi oluşturan tuğla yüzeylerde kısmen yosunlanma ve kirlenme görülmektedir. Zemin katta ise mutfak ve banyo cephesinde yer alan kirpi saçakta kopmalar meydana gelmiştir.

Yapının batısında yer alan moloz taş örgü bahçe duvarının harpuştasında ki kopmalar nedeniyle su alması sonucunda, yer yer kopmalar ve yoğun olarak yosunlanma görülmektedir. tuvaletlerdeki helâ taşında temizlik amaçlı kullanılan kimyasal maddelerden kaynaklandığı sanılan yoğun aşınmalar görülmektedir. Ayrıca tuvaletlerde yerleri belirli olan mermer lavaboların, geçtiğimiz senelerde hırsızlar tarafından çalındığı bilinmektedir.

4.5.5. Sıva ve Boya Bozulmaları

Zemin kattaki mutfak ve banyonun batı cephesi olan bahçe duvarında ve harpuştada meydana gelen kopmalar duvarın su almasına ve dolayısıyla sıva kopmalarına neden

olmuştur. Zemin kat merdiven altında yer alan yüklüğün doğu ve kuzey duvarlarında sıva kopmaları görülmektedir.

Yapının tüm mekânlarında boya dökülmeleri görülmekle birlikte, bu bozulmalar zemin kat kuzey cephesi, birinci kat kuzey ve batı cephelerinde, daha yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.5.6. Metal Malzemelerde Görülen Bozulmalar

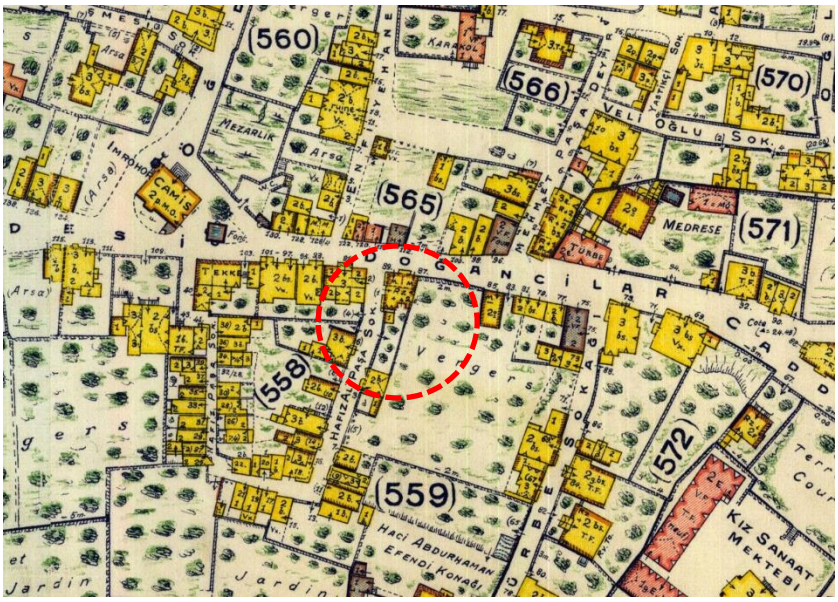
Yapının demir cephe elemanları dış etkilere açık oldukları için su ve oksijen ile temas ederek zaman içerisinde korozyona uğramışlardır. Pencere parmaklıkları, giriş sahanlığında yer alan demir korkuluk ve pencere kilit sistemlerinde de korozyon görülmektedir. Pencere kilit sistemlerinin çoğu kullanılamaz haldedir. Bodrum katı örten volta döşemenin demir putrellerinden bazıları, korozyona uğramıştır.

Kapı kilit sistemleri, sürgü ve menteşeleri ile pencere tutamaklarında kayda değer bir bozulma görülmemektedir.

4.6. Yapının Restitüsyonu

Hafız Ali Paşa Sokak'ta yer alan konak günümüze ulaşan iyi korunmuş sivil mimarlık örneği olarak kabul edilebilir. Yapı günümüze kadar işlev değişikliğine uğramadan gelmiş olmasına rağmen zaman içerisinde kullanıcı ve fonksiyon değişikliklerinin neden olduğu bozulmalar görülmektedir. Ancak bozulmalara rağmen; rölöve aşamasında tespit edilen elemanlarının büyük oranda özgünlüğünü koruduğu gözlenmiştir.

Restitüsyon çalışmasına; aynı dönemde inşa edildiği bilinen ve plan tipolojisi, cephe düzeni, bezeme ve yapı elemanları açısından konak ile benzerlik gösteren yapıların incelenmesi ile başlanmıştır. Yapının zaman içerisinde geçirdiği değişikliklerin belirlenebilmesi ve bunların özgün biçimlerinin saptanabilmesi için incelenen yazılı ve görsel kaynaklar, yapıdan elde edilen verilerle birlikte değerlendirilmiştir.

Şekil 4.11: Pervititch Sigorta Haritası, 1930 (Jacques Pervititch Sigorta Haritaları, Tarih Vakfı, 2000, P:59)

Şekil 4.12: Alman Mavileri Haritası (Taksim Atatürk Kitaplığı, Pafta: D10/4)

4.6.1. Tipolojik Karşılaştırma

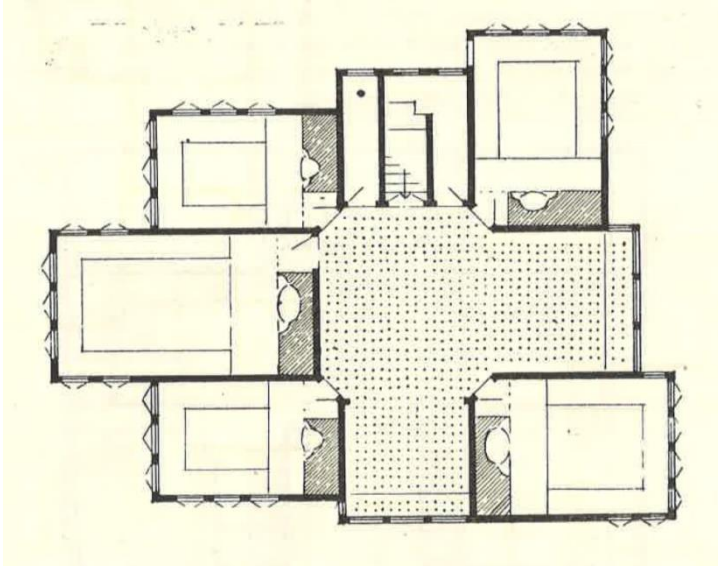
Tez konusu yapı ile plan özellikleri açısından benzerlik gösteren yapılar incelenerek, karşılaştırma yapılmıştır. Koağın plan tipi açısından Sedat Hakkı Eldem' in pahlı köşeli, orta sofalı olarak sınıflandırdığı plan tipinde inşa edilmiştir. Bu tipin karakteristik özellikleri; bir ya da iki eyvanlı sofanın dört köşesinin pahlı, sekizgen plana sahip olması ve odaların pahlı köşelerde yer almasıdır. Konağın plan tipinde; ideal plan tipinden uzaklaşma görülmektedir. Yapıda yer alan sofanın sadece üç köşesi pahlı ve sofa kenarlarından biri bahçeye açılmaktadır. Plan tipinin ideal tipten uzaklaşması yapının bir cephesinin sağır olmasından kaynaklanabileceği gibi arsanın formundan da kaynaklanabilmektedir.

Sofanın dış hava tesirlerinden korunması, planın toplu bir halde olması, odalar arasındaki mesafenin azalması orta sofalı plan tipinin büyük şehirlerde ve bilhassa İstanbul'da çok kullanılmasına sebep olmuştur.[46]

4.6.1.1. Çengelköy, Köçeoğlu Yalısı

Köçeoğlu Yalısı merkezi sofalı plan tipinin olgunluğa yaklaşmış örneklerinden biridir, yapım tarihinin 1780'ler olduğu kabul edilebilir.[47]

Zemin katta tek eyvanlı orta sofanın bir kenarında üç kollu merdiven yer almaktadır. Yapının birinci katında sekizgen formda, pahlı köşeli, orta sofa yer almaktadır. Sofa farklı yönlere bakan iki eyvana sahiptir. Kapı arkasında konumlanan merdiven sofada açıklık olarak etki etmemektedir. Sofa etrafında beş adet oda yer almakta, bunlardan dördüne pahlı sofa köşelerinden girilmektedir. Sofa kenarından girilen diğer oda ise cephenin ortasında yer alan başodadır.

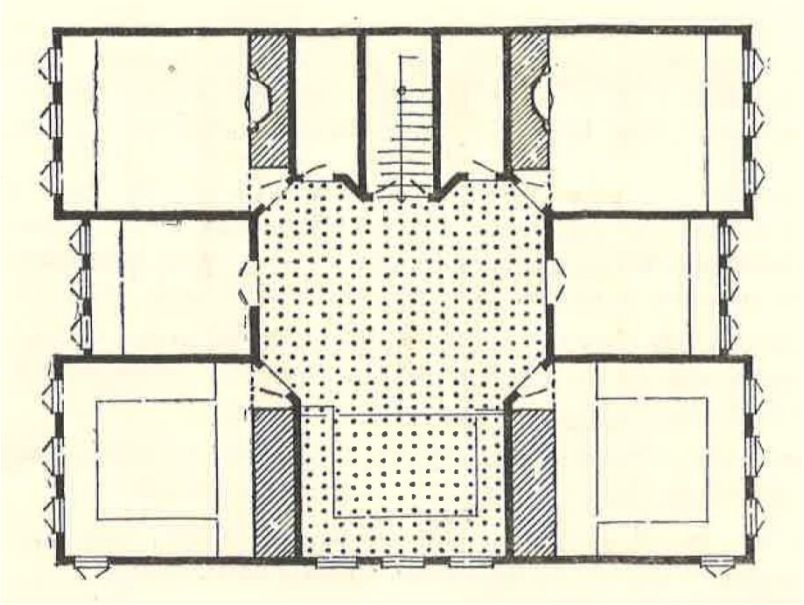

Şekil 4.13: Çengelköy Köçeoğlu Yalısı (Eldem S. H., 1984)

4.6.1.2. Üsküdar, İhsaniye; Türkmenzade İsmail Konağı

Yapı Eldem tarafından 19. yüzyıl başlarına tarihlendirir. Bir cephesi sağır olan yapı, merdiven ekseninden geçen simetrik plana sahiptir. Pahlı köşeli orta sofa tek eyvanlı olup, eyvan karşısında kapı arkasında merdiven yer almaktadır. Merdivenin sofa içerisine taşması ideal plan tipinden uzaklaşmaya neden olmaktadır. Sofa etrafında pahlı köşelerden ve iki kısa kenardan girilen altı adet oda yer almaktadır.

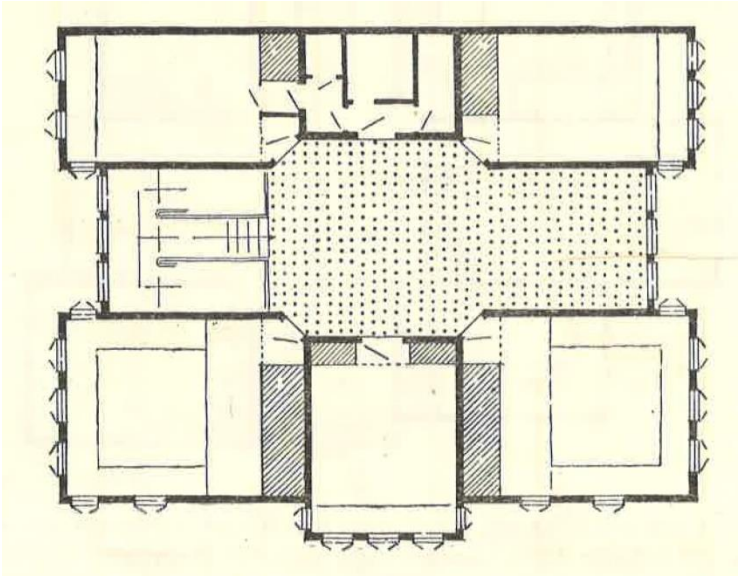
[46] Sedat Hakkı Eldem, **Türk Evi I**, TAÇ Vakfı Yayınları, İstanbul, 1984, s.19
[47] Sedat Hakkı Eldem, **Türk Evi I**, s.190

Şekil 4.14: Üsküdar, İhsaniye, Türkmenzade İsmail Konağı (Eldem S. H., 1984)

4.6.1.3. Üsküdar, Çengelköy Caddesi'nde Ev

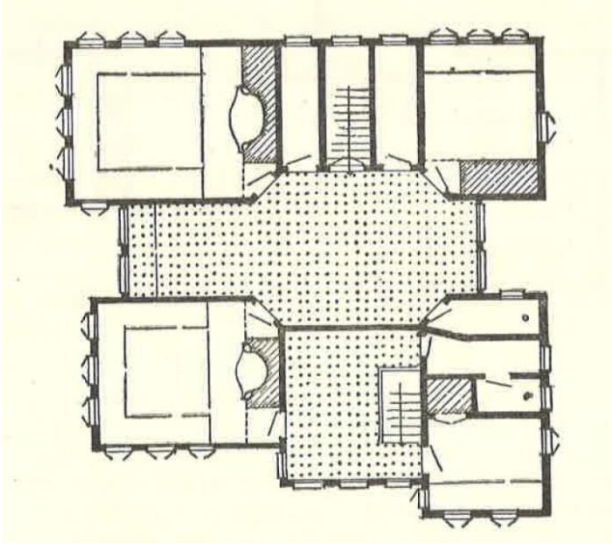
Bir cephesi sağır olan yapının merdiveni Türkmenzade İsmail Konağı'ndan farklı olarak sağır cephede yer almaz. Tek eyvanlı orta sofanın köşelerinde pahlı sofa köşelerinden girilen odalar yer alır. Sofanın iki kenarından sağır duvar tarafında tali mekânlar, karşında ise oda yer almaktadır.

Şekil 4.15: Üsküdar, Çengelköy Caddesi'nde Ev (Eldem S. H., 1984)

4.6.1.4. Üsküdar, Selimiye'de Ev

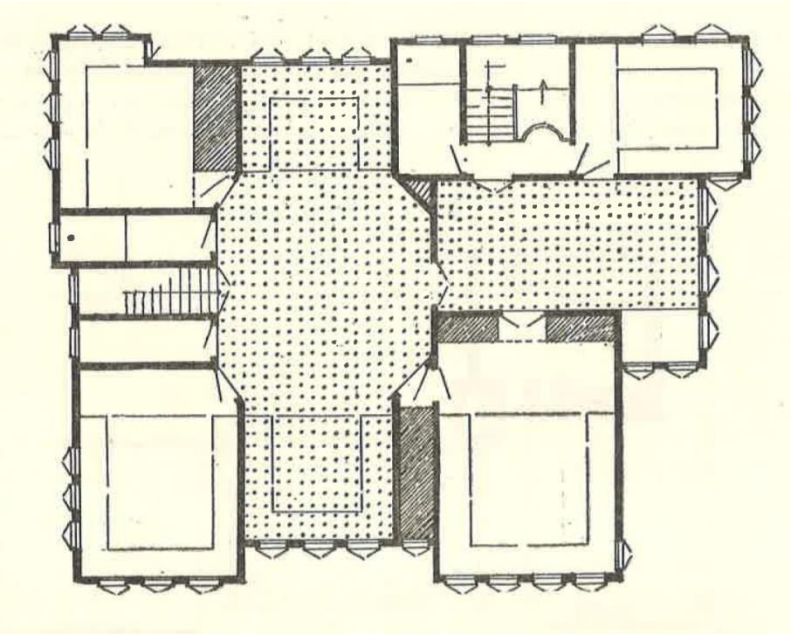
Eldem tarafından 19. yüzyıla tarihlendirilen yapı; üçer katlı selamlık ve harem olarak iki bölümden oluşmaktadır. Zemin katta parselden kaynaklanan çarpıklığı gidermek için üst katta çıkma yapılarak odaların düzgün formda olması sağlanmıştır. Sofa köşelerinde odalar, kenarında ise merdiven yer almaktadır. Tek eyvanlı pahlı orta sofadan bölme duvarı ile ayrılan yan sofa selamlığa aittir. Birinci katta haremde cumbalı başoda bulunmaktadır.

Şekil 4.16: Üsküdar, Selimiye'de Ev (Eldem S. H., 1984)

4.6.1.5. Üsküdar, Salacak'ta Ev

Salacak'ta, Şemsipaşa Caddesi'ndeki bu köşkte, Selimiye'deki evin plan esasları aynen mevcuttur. Yalnız orta sofaya iki eyvan ilave edilmiştir. Merdiven aynı şekilde merkezi sofaya bağlanmış, diğer merdiven ise sofanın dışında bırakılmıştır.

Şekil 4.17: Üsküdar, Salacak'ta Ev (Eldem S. H., 1984)

4.6.2. Yapıda Ayırt Edilen Farklı Dönemler

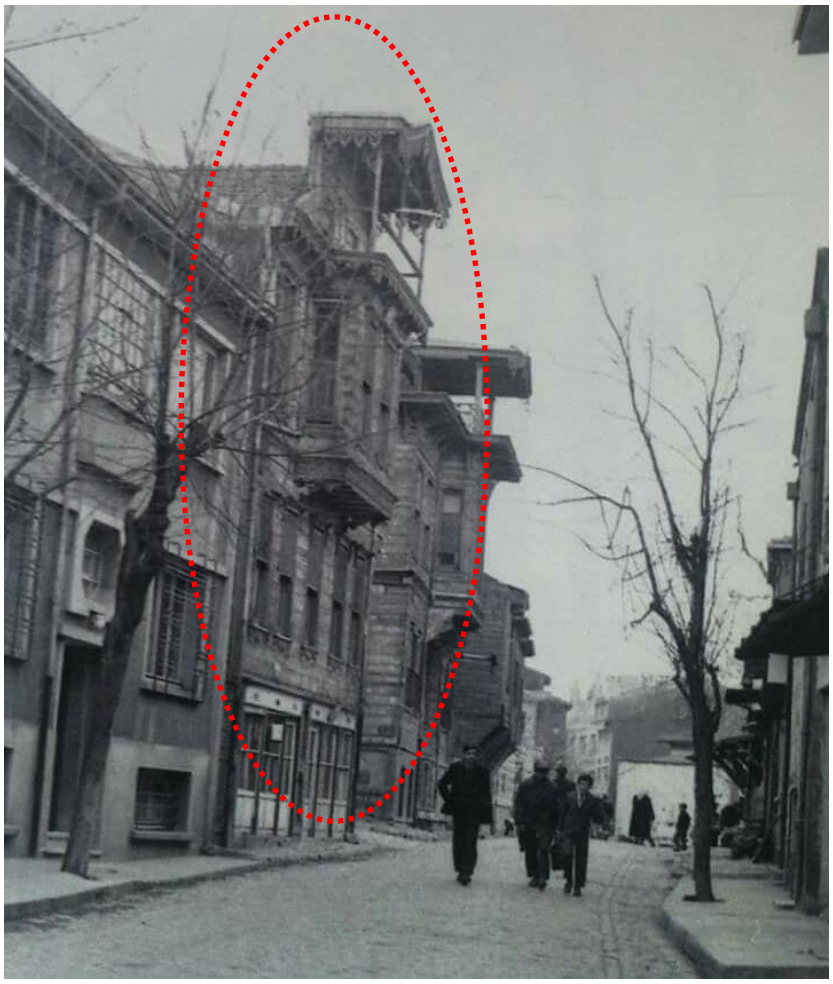
4.6.2.1. Birinci Dönem

30.10.1929 tarihli tapu belgesinde yapı cinsi; iki dükkânı olan ev olarak tanımlanmıştır. Bu belgeye dayanarak bodrum katta yer mekânların o tarihte dükkân olarak kullanıldıkları anlaşılmaktadır.

Yapının zemin katında giriş holü ile sofayı ayıran ahşap bölmenin, tavandaki geometrik formları kesintiye uğratması nedeniyle özgün olmadığı anlaşılmaktadır. Profil detaylarının yapının özgün kapı profillerine benzemesi, ahşap bölmenin yapıya bu dönemde eklenmiş olduğunu düşündürmektedir.

Yapının birinci katında sofayı bölen ahşap bölme, tavanda yer alan geometrik formların sürekliliğini kesintiye uğratmaktadır. Bu nedenle yapının ilk yapım dönemine ait değildir. Bölmenin profil detayları ve kullanılan malzemelerin özgün olanlardan farklılığı nedeniyle bu dönemde eklenmiş olduğu düşünülmektedir.

NK-06 numaralı mekân batı yönünde çıkma yapmakta ve çıkma altında yer alan pasalarla oluşturulmuş geometrik formlar, yapıya bitişik konumlanan tek katlı mekânlar nedeniyle kesintiye uğramaktadır. Bu sebeple mutfak ve banyo mekânlarının bu dönemde yapıldığı öngörülmektedir. Mutfaktan geçilen bir banyonun uygunsuz olması bu iki mekânın o tarihlerde tek bir mekân olduğunu düşündürmektedir. Bu mekânlar 1934 tarihli Pervititch haritasında sarı renk ile gösterilmişlerdir. Haritanın lejantı incelendiğinde sarı renk ahşabın ifade ediliş şeklidir, bu mekânların o dönemde ahşap karkas yapım tekniği ile inşa edildiği anlaşılmaktadır. Banyo ve mutfak arasında bağlantıyı sağlayan kapının; yapının özgün kapı profillerine oldukça yakın, ancak farklı olmasının yanı sıra yüksekliğinin de az olması nedeniyle bu dönemde yapılmış olduğu düşünülmektedir.

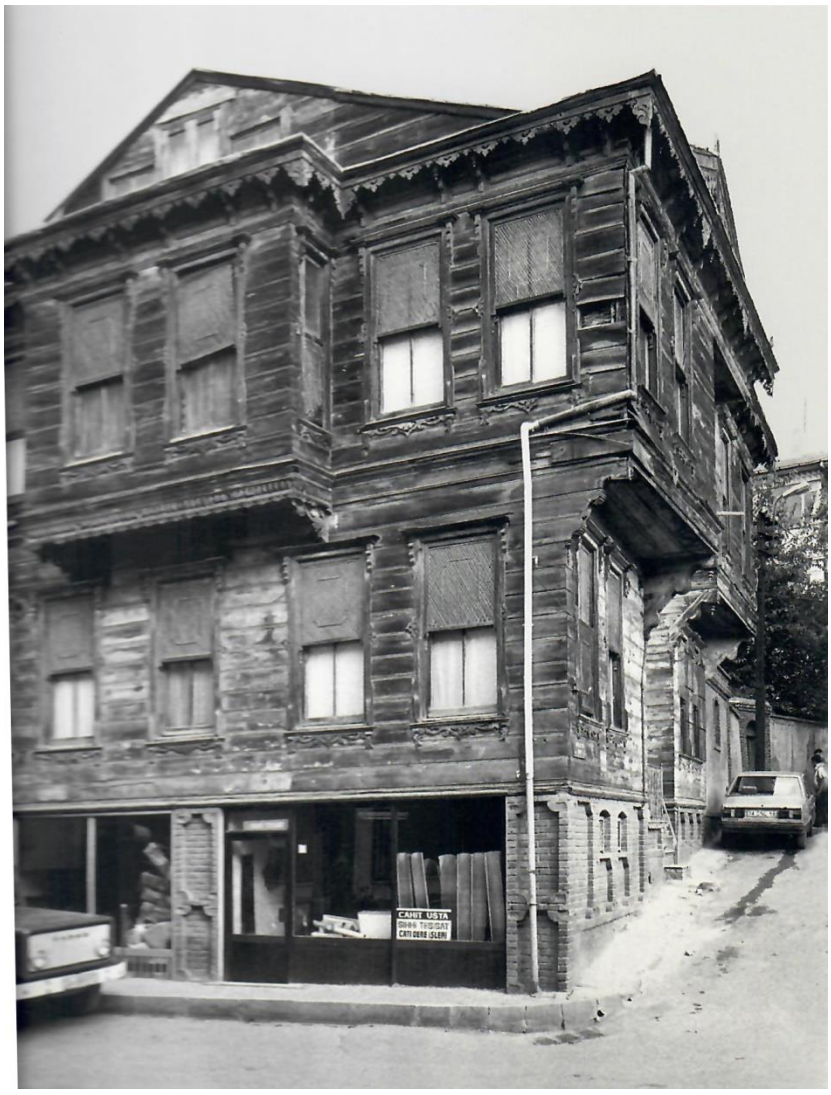
Şekil 4.18: Tez Konusu Konak, 1960 (Gültekin Mangit Arşivi)

Şekil 4.19: Yapının Karşısındaki Dükkan, 1964 (Gültekin Mangit Arşivi)

4.6.2.1. İkinci Dönem

Ev sahibi ile yapılan görüşmeler sonucunda; yapıda mutfak ve banyonun, bu döneme kadar tek bir hacim olduğu ve banyo oluşturmak amacıyla mutfağın duvarla bölünerek elde edildikleri anlaşılmaktadır. Bu duvar üzerinde yer alan kapı ile mekânın doğu duvarındaki pencerelerinin bu onarım sırasında yapılmış olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu mekânların döşeme kotunun bahçe kotu altında kalması ve Z-07 numaralı mekândan mutfağa açılan kapı önünde 30 cm'lik kot farkına rağmen basamak bulunmayışı, ahşap portatif basamak kullanılması, mutfak mekânı döşeme kotu hakkında çelişkilere sebep olmaktadır. Mutfak ve banyo mekânlarının karo mozaik döşeme kaplamasının da bu dönemde yapıldığı öngörülmektedir.

Şekil 4.20: Tez Konusu Konak, 1992 (Günay R., İstanbulun Kaybolan Ahşap Konakları, 2013)

Bu dönemde yapının çatısında yapılan onarımla, kiremitlerin bir kısmı değiştirilmiştir. Ev sahibi ile yapılan görüşmede; bu onarımda Üsküdar'da yıkılan Reji Tütün İşlemeleri

Binası'na ait kiremitlerin kullanıldığı öğrenilmiştir. Bu yapının 1980'lerde hala mevcut olması nedeniyle, onarımın bu tarihten sonra yapıldığı düşünülmektedir.

Yapının kuzey cephesi incelendiğinde, çatının NK1-03 numaralı mekânı örten kısmında yer alan ahşap alın tahtalarının bir bölümünün farklı renkte olması, bu elemanların değiştirildiğini düşündürmektedir. Ev sahibi, çatının NK1-03 numaralı mekâna ait balkonun üzerine kadar uzandığını ve balkonun üzerini örten bu kesimin ahşap direklerle taşıtıldığını belirtmektedir. Bu nedenle, 1980'lerden sonra yapılan çatı onarımı sırasında balkonun üzerini örten kısmın yeniden yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Yapının Z-06 numaralı mekânın dış duvarlarının sıvalı olmasına karşın üst katlarda cephenin ahşap kaplanmış olduğu görülmektedir. Yapı cephelerinin tümüyle ahşap kaplama olduğu dikkate alınarak cephenin bu bölümünün de ahşap kaplı olduğu ancak, yapılan onarımlar sırasında sonradan sıvandığı düşünülmektedir.

Şekil 4.21: Tez Konusu Konak, 1992 (Günay R., İstanbulun Kaybolan Ahşap Konakları, 2013)

4.7. Restorasyon Önerisi

Tez konusu olan konak, günümüzde de konut işlevini sürdürmekte olup, ev sahibi tarafından satılmak istenmektedir. Yapının el değiştirmesiyle; kullanıcı ihtiyaçlarının değişmesi sonucunda yapıya bazı müdahaleler söz konusu olabilir. Yeni mal sahibinin kullanıma yönelik olası talepleri belirsiz olmasına karşın, günümüz konfor koşulları sağlanarak yapıyı konut olarak yaşatmak hedeflenmiştir.

Yapının bodrum katında özgün işlevleri dükkan olan iki mekân, günümüzde boş durumda olup, bu mekânın aynı işlev sürdürülerek korunması önerilmektedir.

Özgün işlev şemasında olduğu gibi; yapının zemin katının servis ve yaşama işleviyle, birinci katının ise yatak odaları olarak kullanılması önerilmektedir. Yatak odalarının bulunduğu ikinci katta banyo ihtiyacını karşılamak amacıyla, özgün işlevi helâ olan NK-07 numaralı mekân banyoya dönüştürülecektir. Böylelikle yapının özgün plan şeması değiştirilmemiş, iki ıslak hacmin yine üst üste ve aynı alanda konumlanması sağlanmış olacaktır.

İkinci kat mekânlarından NK1-01 numaralı sofanın okuma odası, NK1-03 numaralı odanın ise çalışma odası olarak değerlendirilmesi önerilmektedir. NK1-02 ve NK1-04 numaralı mekânlar ise boyutları ve konumları gereği yine depo olarak değerlendirilecektir.

4.8. Yapının Onarımına İlişkin Öneriler

4.8.1. Temizleme

4.8.1.1. Niteliksiz Eklerin Kaldırılması

Z-08 ve Z-09 numaralı mekânlar arasındaki duvar kaldırılarak mekânın bütünlüğü sağlanacaktır. Bu mekânın betonarme çatısı yıkılarak, ahşap olarak yapılacaktır.

Birinci kat NK-02 numaralı sofayı bölen ahşap bölme sökülerek mekân özgün bütünlüğüne kavuşturulacaktır.

4.8.1.2. Malzeme Temizliği

Bodrum kata ait volta döşemeyi oluşturan putreller, zemin kat pencere demir parmaklıkları, yapının tüm pencere kilit sistemleri ve giriş sahanlığını çevreleyen korkuluklarda korozyona uğramış olanlara yönelik inceleme yapılarak, kullanılabilecek durumda olanlar pas sökücü ile temizlendikten sonra üzerlerine astar ve iki kat boya sürülmelidir.

Yapının tuğla örgü kemerli bahçe girişi ve bahçe duvarı çimentolu harç kullanılarak yakın tarihte onarım görmüştür. Doldurulan çatlaklar ve derzler temizlenip, özgün harç

bileşiminin incelenmesi sonucunda oluşturulacak olan aynı özelliklerdeki onarım harcı ile bu yerler onarılmalıdır.

4.8.1.3. Cephe Temizliği

Hava kirliliği zaman içerisinde yapıların yüzeyinde kir tabakası oluşmasına, kararmasına neden olur. Yapının tüm cepheleri yoğun olarak kirlenmiştir. Bahçe duvarlarında bitki kökleri, bodrum kat tuğla örgülerde yosunlanma, ahşap cephe kaplamasında ise mantarlaşma ve böcek larvaları görülmektedir. Cephenin kirden arındırılması, bitki köklerinin kurutulması, böcek larvalarının ilaçlanması gerekmektedir.

Temizliğin hangi teknikle yapılmasının uygun olduğuna karar verilebilmesi için cepheyi oluşturan malzemenin türü, kir tabakasının niteliği, yüzey bozulmaları ve yapının bulunduğu ortamın özellikleri koruma kimyacıları tarafından incelenmelidir. Yapının cephe temizliği için önerilen yöntemler; yüzey üzerinde denemeler yapılarak yapıya uygunluğu kontrol edilmelidir.

Yapının cephe elemanlarının kirden arındırıldıktan sonra düzenli olarak da temizlenmesi gerekir. Uzun ve zahmetli bir temizlemenin yerine; kısa aralıklarla yapılan cephe temizliği tercih edilmelidir. Böylelikle kir tabakasının yapıya zarar vermesi de önlenmiş olur.

4.8.2. Sağlamlaştırma

4.8.2.1. Taşıyıcı Sistemin Sağlamlaştırılması

Zaman içerisinde rutubetlenme ve bakımsızlıktan etkilenmiş olan yapının duvarlarının sağlamlığının kontrolü için sıvaların temizlenip taşıyıcı sistem incelenmelidir. Gerekli görülen elemanlar sağlamlaştırılmalı ya da yenileri ile değiştirilmelidir.

Yapının döşemeleri kısmen muşamba ile kaplanmıştır. Ayrıca birinci kat ile ikinci kat arasında yer alan merdiven de muşamba ile kaplanmıştır, basamak burunlarına metal çakılmıştır. Restorasyon aşamasında muşambalar sökülerek bu mekânların döşeme kaplamaları incelenip, gerekli görüldüğü takdirde sağlamlaştırılmalı ve taşıyıcı sistem kontrol edilmelidir. Z-09 numaralı mekâna ait bacanın düşeyden ayrılması nedeniyle, tuğlalarının sökülerek aynı malzeme ile yeniden örülmesi gerekmektedir.

NK-03 numaralı mekânın cumbasının döşemesindeki çökmeler nedeniyle döşeme tahtalarının sökülüp, buradaki taşıyıcının sağlamlaştırılması ve gerekli görüldüğü takdirde yenilenmesi gerekmektedir.

4.8.2.2. Malzemenin Sağlamlaştırılması

Yapıda yer alan tüm ahşap elemanların nem oranları incelenerek, kullanıldıkları yerlere göre uygunlukları kontrol edilmelidir. Standardın üzerinde neme sahip olan ahşap malzeme yenilenmelidir.

Yapıda kullanılan ahşap malzemelerin çürüyen kısımları kesilerek, buralara yeni ahşap parçalar eklenmesiyle sağlamlaştırılabilir. Ancak kullanılacak tüm ahşap malzemenin emprenye edilmiş olmasına dikkat edilmelidir.

Mevcut ahşap yapı elemanları, böceklenme ve mantardan kaynaklanan çürümeleri önlemek amacıyla ilaçlanmalıdır.

4.8.3. Bütünleme

Yapının bütünlenmesi gereken elemanları hakkında yapının kendisinden yeterli bilgi edinilmektedir. Bütünlenmesi gereken ahşap elemanlar cephelerde yer alan furuş, payanda, pencere söve ve kafesleri, pencere eteklerinde yer alan bezemeler, sarkıtlar ve balkon korkuluklarıdır. Ayrıca birinci kattaki mekânların ahşap tavan kaplamaları, kaplamalar üzerinde geometrik formlar oluşturan pasalar ve tavan silmelerinde görülen kopmalar restitüsyon projesi dikkate alınarak tamamlanacaktır. Batı cephesinde tuğla kat silmesi ve bahçe girişinin kemerli kapı boşluğunun tuğla örgüsündeki kopmalar ise bütünlenmesi gereken tuğla yapı öğeleridir.

Bahçe duvarına ait harpuştada görülen kopmalar bütünlenerek duvarın su alması engellenecektir. NK-03 numaralı mekanın duvarı ağır hasarlı olup, taşıyıcı ve kaplama tahtalarının bütünlemesi gerekmektedir.

4.8.4. Yeniden Yapım

Dış hava koşullarından etkilenerek çürüyen tüm ahşap kaplamalar, bezemeler, pencere kafesleri ve tekrar kullanılması mümkün olmayan ahşap doğramalar yenileri ile değiştirilecektir.

Yapının bodrum katında yer alan dükkanların kapı ve pencereleri restitüsyon projesinde belirtildiği gibi ahşap malzemeyle yeniden yapılmalıdır.

Güney cephesindeki pencerelerin özgün olmayan parmaklıkları kaldırılmalı ve yerine yapının diğer pencerelerindeki parmaklıklar örnek alınarak demir parmaklık yapılmalıdır.

Z-08 ve Z-09 numaralı mekânın doğu cephesinde yer alan, özgün olmayan kapı ve pencereler kaldırılarak restorasyon projesinde önerilen şekilde yeniden yapılacaktır.

NK1-03 numaralı mekânın balkonunun üzerini örten çatı, çatıyı taşıyan ahşap dikmeler, balkon korkulukları ve saçak altında yer alan sarkıt bezeme grubu restitüsyon projesinde belirtildiği gibi yeniden yapılmalıdır.

Çatının gerekli görülen yerlerde kiremitlerinin kaldırılarak, kiremit altı tahtalarının yenilenmesi ve kırılan kiremitlerin yenileri ile değiştirilmesi gerekmektedir. Z-08 numaralı mutfak mekânın kırma çatısı yenilenecek, iç mekândan çatı eğimi ve ahşap kaplama tahtaları görülecektir.

4.8.5. Çağdaş Donanımla Destekleme

Elektrik tesisatı yapıya sonradan döşendiği için; tüm mekânlarda kablolar açıktadır ve görünümü bozmaktadır. Ayrıca mevcut tesisat günümüz koşulları için yeterli ve güvenli değildir. Yapılacak onarım sırasında yatayda döşeme kirişleri, düşeyde ise dikme aralarından elektrik tesisatı geçirilebilir. Bu tesisatın yangın tehlikesine karşı gerekli önlemleri alınmalıdır. Bu amaçla özel üretilmiş kablolar tercih edilerek, buat olmadan kabloların sürekliliği sağlanmalı ve her katta tüm mekânların ayrı sigortası olmalıdır. Yapının tüm mekânlarında yangın detektörleri de bulunmalıdır.

1980 yılında ev sahibi tarafından yenilendiği söylenen temiz su tesisatı; zaman içerisinde boruların demirden yapılmış olması nedeniyle paslanmıştır. Bundan dolayı sağlıklı ve istenilen tazyikte su kullanılamamaktadır. Temiz su tesisatının yenilenmesi gerekmektedir. Pis su tesisatı ise; şebekeye bağlantı noktaları kontrol edilip gerekli görüldüğü takdirde yenilenmelidir.

Yapının bazı mekânları soba ile ısıtılmaktadır, mutfakta ise LPG ile çalışan ocak bulunmaktadır. Yapıya doğalgaz tesisatı bağlanarak; ısıtma sisteminde ve mutfakta kullanılması önerilmektedir. Bu amaçla kullanılacak olan kombi yapının zemin katında yer alacak olan mutfağa yerleştirilecektir.

NK-05 numaralı mekânların banyo olarak kullanılması önerilmektedir. Bu mekâna banyo için gerekli sabit donanım yerleştirilecektir. Bu mekânın ve Z-05 numaralı helânın ahşap döşemesi; seramik ile kaplanacaktır. Ayrıca düşük döşeme tercih edilerek, tesisat için gerekli alan elde edilecektir.

Z-07 numaralı mekânın günümüzde olduğu gibi mutfak olarak kullanılması önerilmektedir. Bu işlevin gerektirdiği, günümüz konfor koşularına uygun sabit donanım yerleştirilecektir. Mekânın döşemesi ve kısmen duvarları seramik kaplanacak ve döşeme kotu yükseltilecektir.

Şekil 4.22: 3D Çalışması , Doğancılar Cad. Görünüş

Şekil 4.23 : 3D Çalışması , Hafız Ali Paşa Sok. Görünüş

Şekil 4.24: 3D Çalışması , Arka Cephe Görünüş

Şekil 4.25: 3D Çalışması , Doğancılar Cad. Görünüş

5. SONUÇ

Üsküdar, Ayazma-Rumi Mehmet Paşa Camii ve Çevresi Kentsel Sit Alanı sınırları içerisinde bulunan konak; 20. yy başında inşa edilmiş olup, aynı döneme ait yapılar arasında iyi korunmuş sivil mimarlık örneği olarak kabul edilebilir.

Özgün işlevi konut olan yapı günümüzde de aynı işlevi sürdürmesine karşılık mirasçılar arasındaki anlaşmazlık nedeniyle satılıktır. Yeni kullanıcısını bekleyen yapı bu nedenle hiçbir onarım görmemekte, özellikle çatıda ve cephede meydana gelen hasarlar nedeniyle su alarak hızlı bir şekilde zarar görmektedir. Birçok tarihi miras gibi gözden çıkarılan yapının kaderine terk edildiği ve önlem alınmazsa zamanla yok olacağı söylenebilir.

Tez çalışması boyunca incelenen yapının rölöve çalışması ve restitüsyon projesi tamamlandıktan sonra, günümüz konfor koşullarına uygun olarak aynı işlev ile korunması uygun bulunmuştur. Bu amaçla temizleme, sağlamlaştırma, bütünleme, yeniden yapım ve çağdaş donanımla destekleme gibi müdahaleler ile yapının restorasyon projesi hazırlanmıştır.

Tez konusu olan konak, yapıldığı dönemin sosyo-ekonomik şartlarını, mimari özelliklerini ve dönemin sanat anlayışını yansıtan bir belge niteliği taşıdığı unutulmadan, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması gerekli bir sivil mimarlık örneğidir.

KAYNAKÇA

- **Ahunbay, Z.**, Tarihi Çevre Koruma Ve Restorasyon, YEM Yayınları, İstanbul, 1999

- **Akgündüz, A.,** 2002. Bir Aile ve Hizmet Müessesi Olarak Osmanlı'da Harem, Türkler Ansiklopedisi, Cilt 12, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara

- **Aktürk E., Çobanoğlu T.,** Tarihi Eserlerin Güçlendirilmesi ve Geleceğe Güvenle Devredilmesi Sempozyumu, İstanbul, 2015

- **Aybet, Ü.G.,** 2002. XVII. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Sosyal İlişkiler, Türkler Ansiklopedisi Cilt 12, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara

- **Akın, N.,** 1997. Konak, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Cilt 2, Yem Yayınları, İstanbul

- **Akıncı, N.F.,** 2000. Geleneksel Sivil Mimarinin Sosyo-Kültürel ve İşlevsellik Bağlamında Tarihsel Sürekliliği için Planlama/Finans Modeli, *Doktora Tezi,* Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- **Aksel, A.**, Üsküdar İlçesi maddesi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 7, Ana Basım AŞ, İstanbul, 1194

- **Alan, S.,** 2005. Sâmiha Ayverdi'nin Eserlerinde Üç Temel Mekân: Konak, Köşk ve Yalı, Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir

- **Anonim**, Demiryolları maddesi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 3, Ana Basım AŞ, İstanbul, 1994

- **Anonim**, Fethi Seyreden Üsküdar, Üsküdar İmar ve Kültür Derneği Yayınları, İstanbul, 1986

- **Aras, L.,** 1991. Üsküdar Doğancılarda Bir Paşa Konağı Restorasyon Projesi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

- **Aybet, Ü.G.,** 2002. XVII. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Sosyal İlişkiler, Türkler Ansiklopedisi Cilt 12, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara

- **Belge, M.**, İstanbul Gezi Rehberi, Tarih Vakfı Yayınları, 9. Baskı, İstanbul, 2003

- **Ciner, S.**, Son Osmanlı Dönemi İstanbul Ahşap Konutlarında Cephe Bezemeleri, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1982

- **Dağdelen, İ.** Değişen İstanbul'un Tanığı Harita Arşivleri, Üsküdar'ın Tarihi Haritaları, İsmek El Sanatları Dergisi, İstanbul, 2015

- **Eldem, S. H.,** Türk Evi Plan Tipleri, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Pulhan Matbaası, İstanbul 62, 1955

- **Eldem, S. H.**, Türk Evi Osmanlı Dönemi 1, Taç Vakfı Yayınları, İstanbul, 1984

- **Fildişi E.,** Kişisel Görüşme, 2018

- **Göktaş, U.,** 1994. İftar Adetleri, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 4, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul

- **Gültekin, G.**, Şemsi Paşa Külliyesi maddesi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 7, Ana Basım AŞ, İstanbul, 1994

- **Günay, R.** İstanbul'un Kaybolan Ahşap Konutları, YEM Yayınları, İstanbul, 2013

- **Haskan, M.N.,** 2001. Yüzyıllar Boyunca Üsküdar, Cilt 3, Üsküdar Belediyesi Üsküdar Araştırmaları Merkezi Yayınları, İstanbul

- **Haskan, M. N.**, Yüzyıllar Boyunca Üsküdar, Cilt 1-3, Üsküdar Belediyesi Yayınları, İstanbul, 2004

- **Hür, A.**, Doğancılar maddesi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 3, Ana Basım AŞ, İstanbul, 1994

- **Karaman, K.**, Yeşildal, A., Güngör, C., Ünlü, S., 2003. Üsküdar Hatırası, Üsküdar Belediyesi Yayınları, İstanbul, 2003

- **Konyalı, İ.H.**, Abideleri ve Kitabileriyle Üsküdar Tarihi, Cilt 1, İstanbul, 1976

- **Konyalı, İ.H.**, Abideleri ve Kitabileriyle Üsküdar Tarihi, Cilt 2, İstanbul 6, 1976

- **Kuban, D.**, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 5, Ana Basım AŞ, İstanbul, 1994

- **Kuban, D.**, İstanbul Bir Kent Tarihi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2000

- **Kutlu, R.** 1999. İkinci Konutların Tasarımında Geleneksel Türk Evi Tasarım İlkelerinin Kullanılması, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- **Kültür Turizm İl Müdürlüğü,** Şehir Ve Kültür, İstanbul Baskısı, İstanbul, 2013

- **Madran, E. ve Özgönül, N.,** 2005. Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması Mimarlar Odası, Yayınları, Ankara

- **Mantran, R.**, 17.yy'ın 2. yarısında İstanbul, Cilt 1,Verso Yayınları, Ankara, 1986

- **Mazlum, D.**, Üsküdar maddesi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 7, Ana Basım AŞ, İstanbul, 1994

- **Öz, T.**, İstanbul Camileri, Cilt 1, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1962

- **Özemre, A. Y.,** Üsküdar Ah Üsküdar, 5. Baskı, İstanbul, 2007

- **Özemre, A. Y.,** Üsküdar'da Bir Attâr Dükkanı, İstanbul, 2014

- **Pamukciyan, K.,** 1994. Depremler Osmanlı dönemi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 6, Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul

- **Sakaoğlu, N.,** 1994. Yangınlar Osmanlı dönemi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 7, Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul

- **Şehsuvaroğlu, H.Y.,** 1959. Ali Paşa Konağı, İstanbul Ansiklopedisi Cilt 2, (Reşad Ekrem Koçu), Reşad Ekrem Koçu ve Ali Akbay İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat Kollektif Şirketi Yayınları, İstanbul

- **Şehsuvaroğlu, H.Y.,** 1999. İstanbul'dan Sesler ve Renkler, Türkiye Sinai Kalkınma Bankası A.Ş. (TSKB), Creative Yayınları, İstanbul

- **Soygeniş, M.D.,** 1995. 19.Yüzyılda İstanbul Evinin Mekansal Değişimi ve Nedenlerinin Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- **Sözen, M., ve Eruzun, C.,** 1992. Anadolu'da Ev ve İnsan, Emlak Bankası Yayınları, İstanbul

- **Tanışık, İ. H.**, İstanbul Çeşmeleri, Cilt 2, Maarif Matbaası, İstanbul, 1943

- **Tanman, B.M.**, Aziz Mahmud Hüdai Külliyesi maddesi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 1, Ana Basım AŞ, İstanbul, 1994

- **Tanman, B.M.**, Üsküdar Mevlevihanesi maddesi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 6 Ana Basım AŞ, İstanbul, 1994

- **Tutel, E.**, Şirket-i Hayriye, İletişim Yayınları, İstanbul, 1994

- **Uluengin, N. Y.**, Osmanlı Türk Sivil Mimarisinde Pencere Açıklıklarının Gelişimi, Y.E.M. Yayınları, İstanbul, 2000

- **Üsküdar Belediyesi,** Üsküdar Sokak İsimleri Tarihçesi, 2013

- **www. uskudarim.com**, Coğrafi Konumu ve Yaşam, 2014

- **www.ibb.gov.tr**, İstanbul'da Toplu Taşımanın Tarihçesi, 2004

- **www. istanbul-constantinople.culturalspot.org**
- **www.eskiistanbul.net**

- **Yazıcı, T.**, Üsküdar, Fetih Sonrası İstanbul, Türk devri, İslam Ansiklopedisi, Cilt 13, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 1986

EKLER:

EK1: RÖLÖVE
EK2: MALZEME VE HASAR TESPİT
EK3: RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
EK4: RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
EK5: RESTORASYON
EK6: FOTOĞRAF ALBÜMÜ
EK7: CD

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARİ KORUMA VE RESTORASYON BÖLÜMÜ

EK1-RÖLÖVE

İL	İSTANBUL
İLÇE	ÜSKÜDAR
MAHALLE	AZİZ MAHMUD HÜDAİ
SOKAK	HAFIZ ALİ PAŞA
PAFTA	33
ADA	400
PARSEL	78-79

ÜSKÜDAR HAFIZ ALİ PAŞA SOKAĞI 78 PARSELDE YER ALAN KONAĞIN KORUMA PROJESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI	DR. ÖĞR. ÜYESİ ALİDOST ERTUĞRUL
ÖĞRENCİ	MEHMET ESAD IŞILDAR

YAPININ SAHİBİ

EKREM FİLDİŞİ

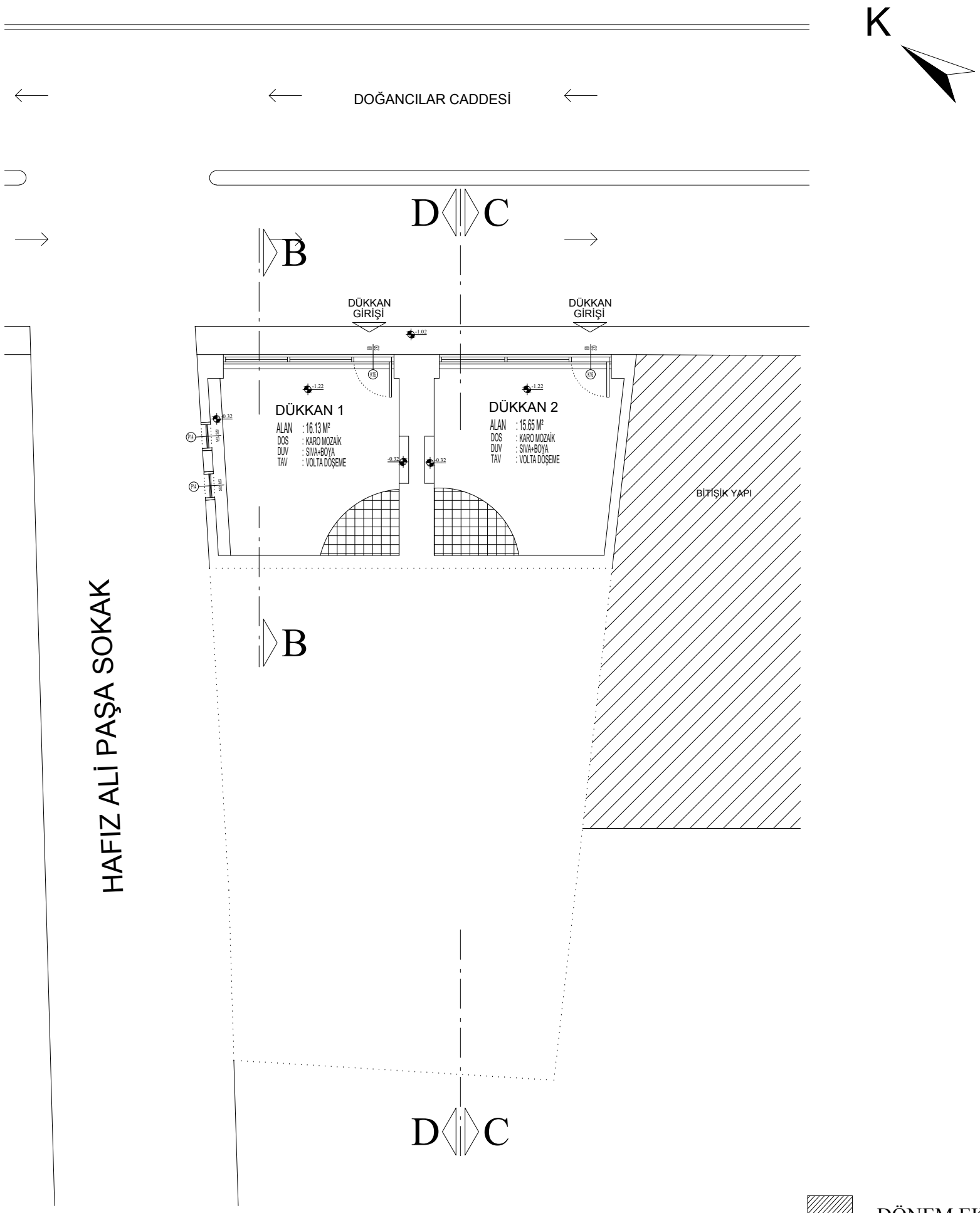
JURİ ÜYELERİ

Dr. Öğr. Üyesi Alidost ERTUĞRUL	Dr. Öğr. Üyesi Gülhan BENLİ	Dr. Öğr. Üyesi Mine ESMER

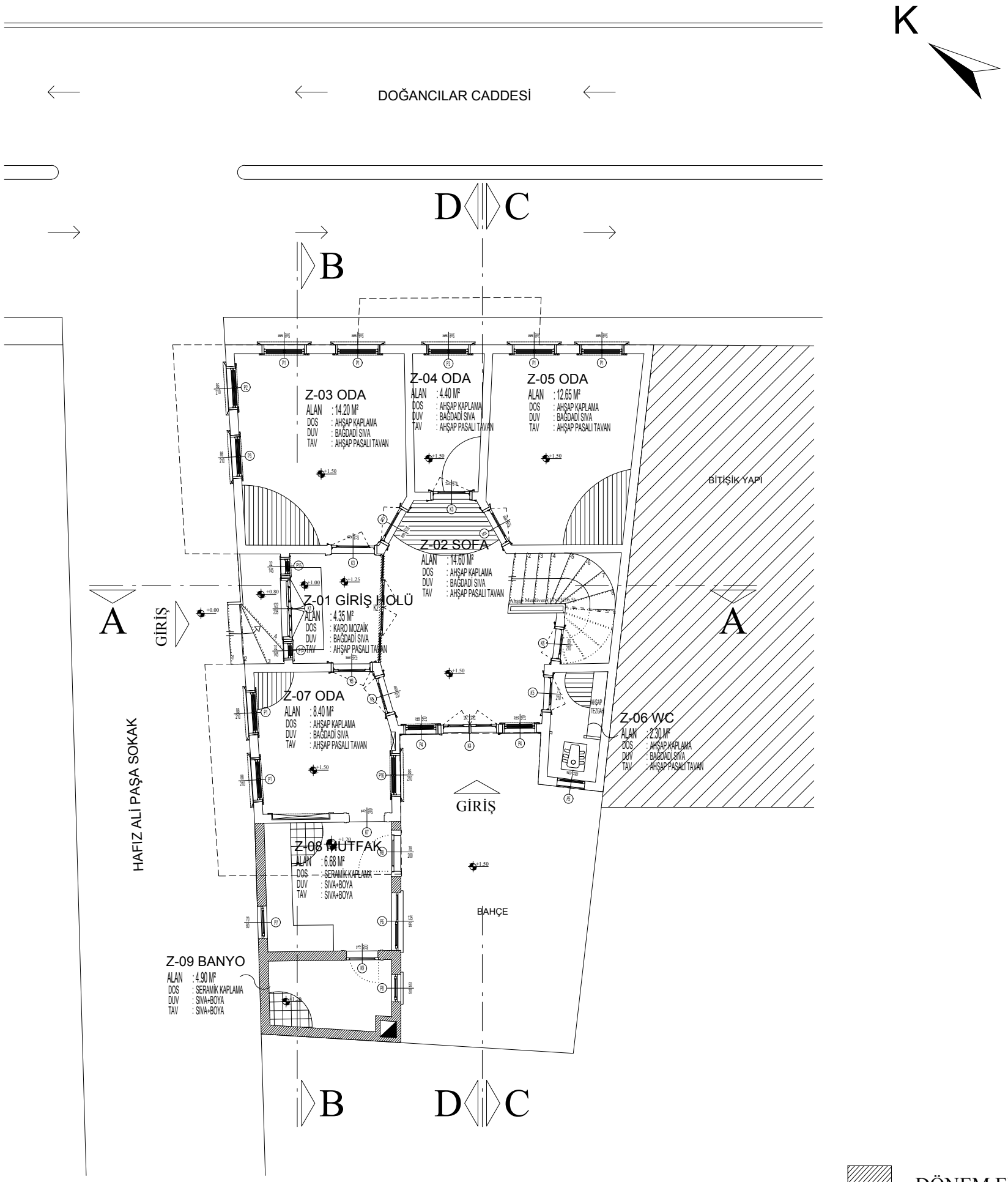
TARİH:19/06/2018

7
1
137
2
116
2
3
374
DOGANCILAR
115
83
4
+10.51
+9.21
+8.35
+5.10
+1.50
±0.00
-1.52
82
400
5
81
129
79
78
131
7
HAFIZ ALi PASA SOKAGI
1
14
8
9
20
2
3
4

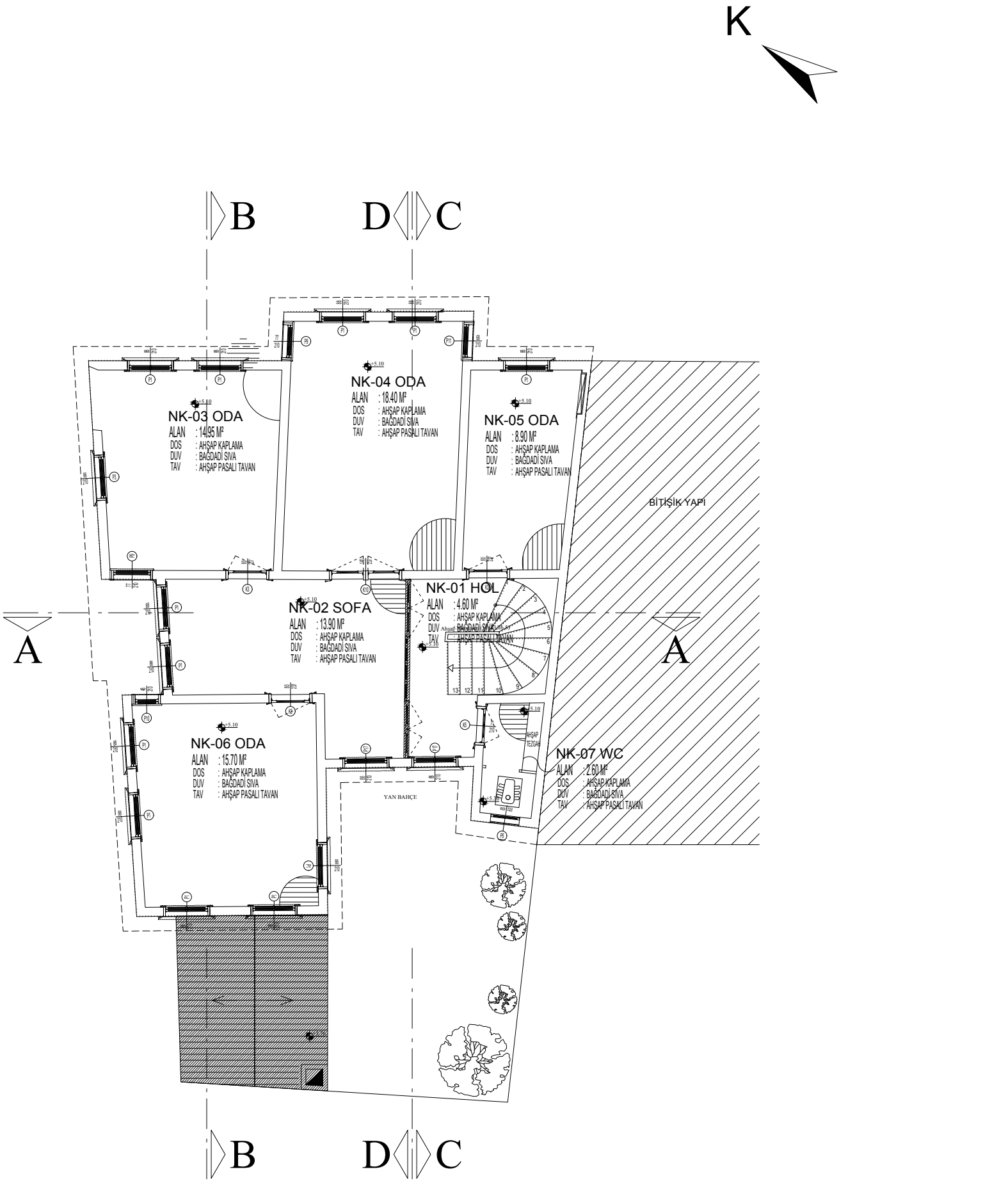
EK1 VAZİYET PLANI Ö:1/200

EK1 BODRUM KAT PLANI Ö:1/100

EK1 ZEMİN KAT PLANI Ö:1/100

EK1 BİRİNCİ KAT PLANI Ö:1/100

K

B D C

ÇİNKO KAPLAMA

NK1-03 ODA
ALAN : 10.43 M²
DOS : AHŞAP KAPLAMA
DUV : BAĞDADİ SIVA
TAV : AHŞAP KAPLAMA

NK1-04 DEPO
ALAN : 3.63 M²
DOS : AHŞAP KAPLAMA
DUV : BAĞDADİ SIVA
TAV : AHŞAP KAPLAMA

NK1-02 DEPO
ALAN : 2.69 M²
DOS : AHŞAP KAPLAMA
DUV : AHŞAP KAPLAMA
TAV : AHŞAP KAPLAMA

BİTİŞİK YAPI

NK1-01 SOFA
ALAN : 24.23 M²
DOS : AHŞAP KAPLAMA
DUV : BAĞDADİ SIVA
TAV : AHŞAP KAPLAMA

A A

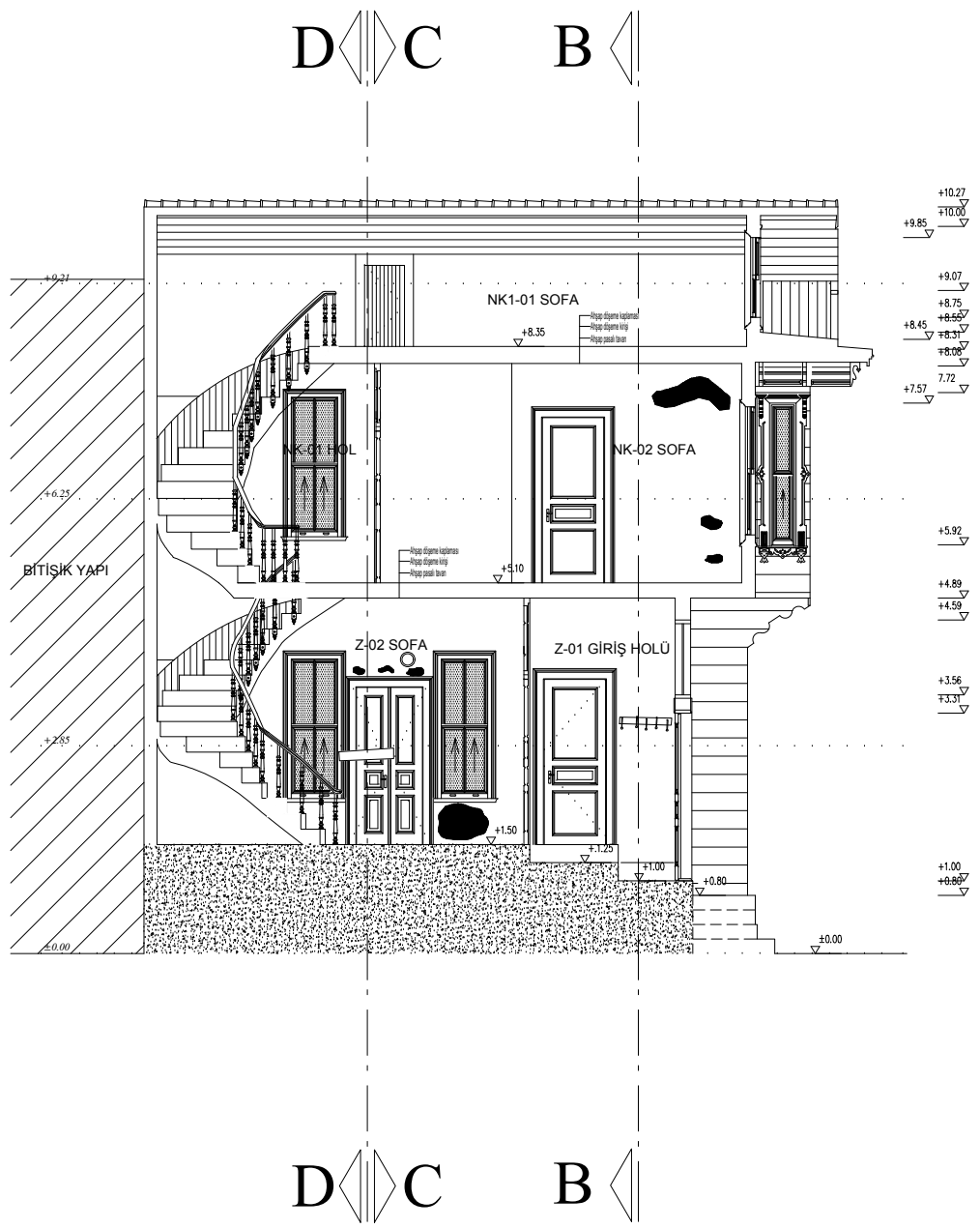
ÇATI ARASI

B D C

DÖNEM EKİ

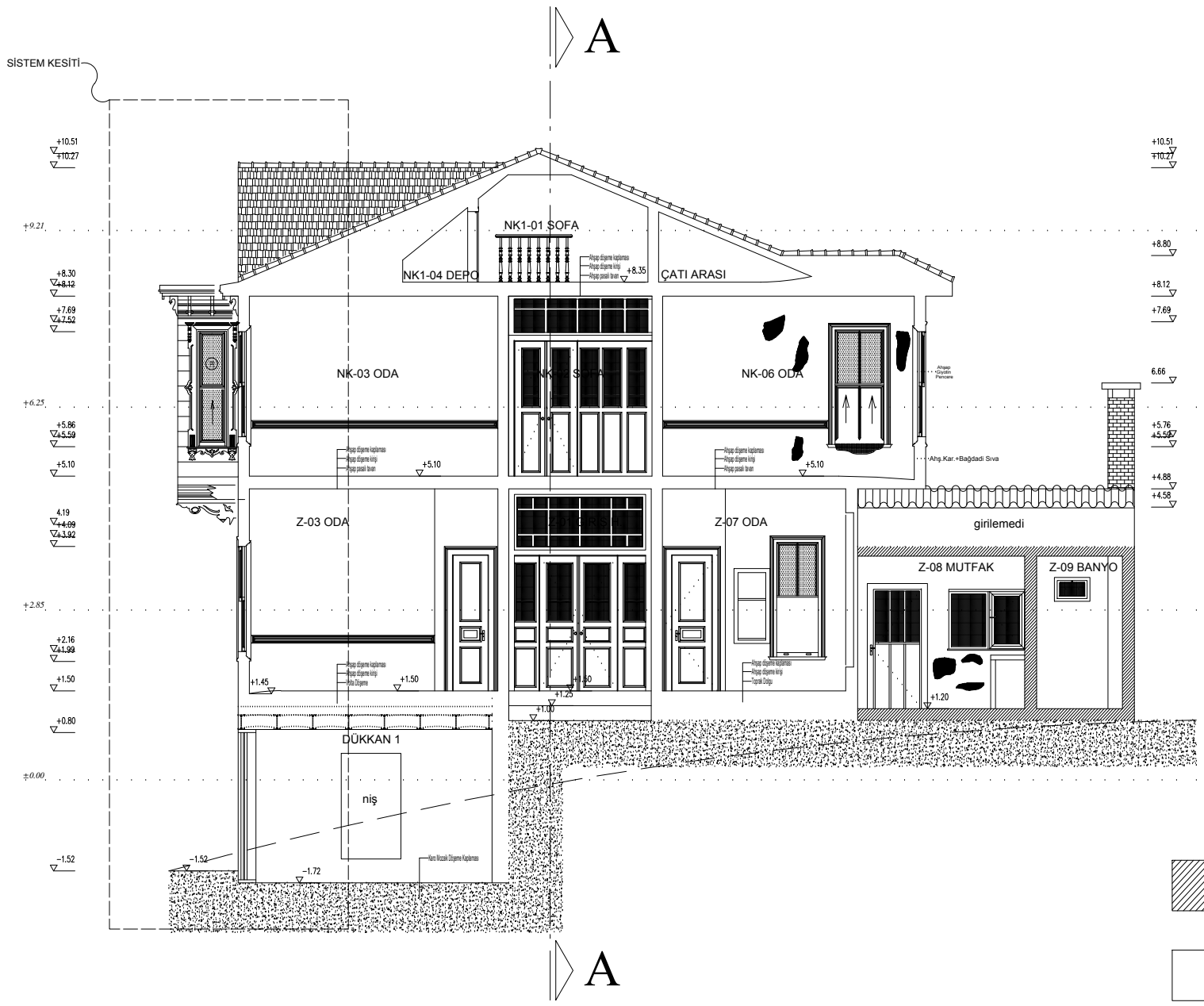
ÖZGÜN YAPI

EK1 İKİNCİ KAT PLANI Ö:1/100

A-A KESİTİ

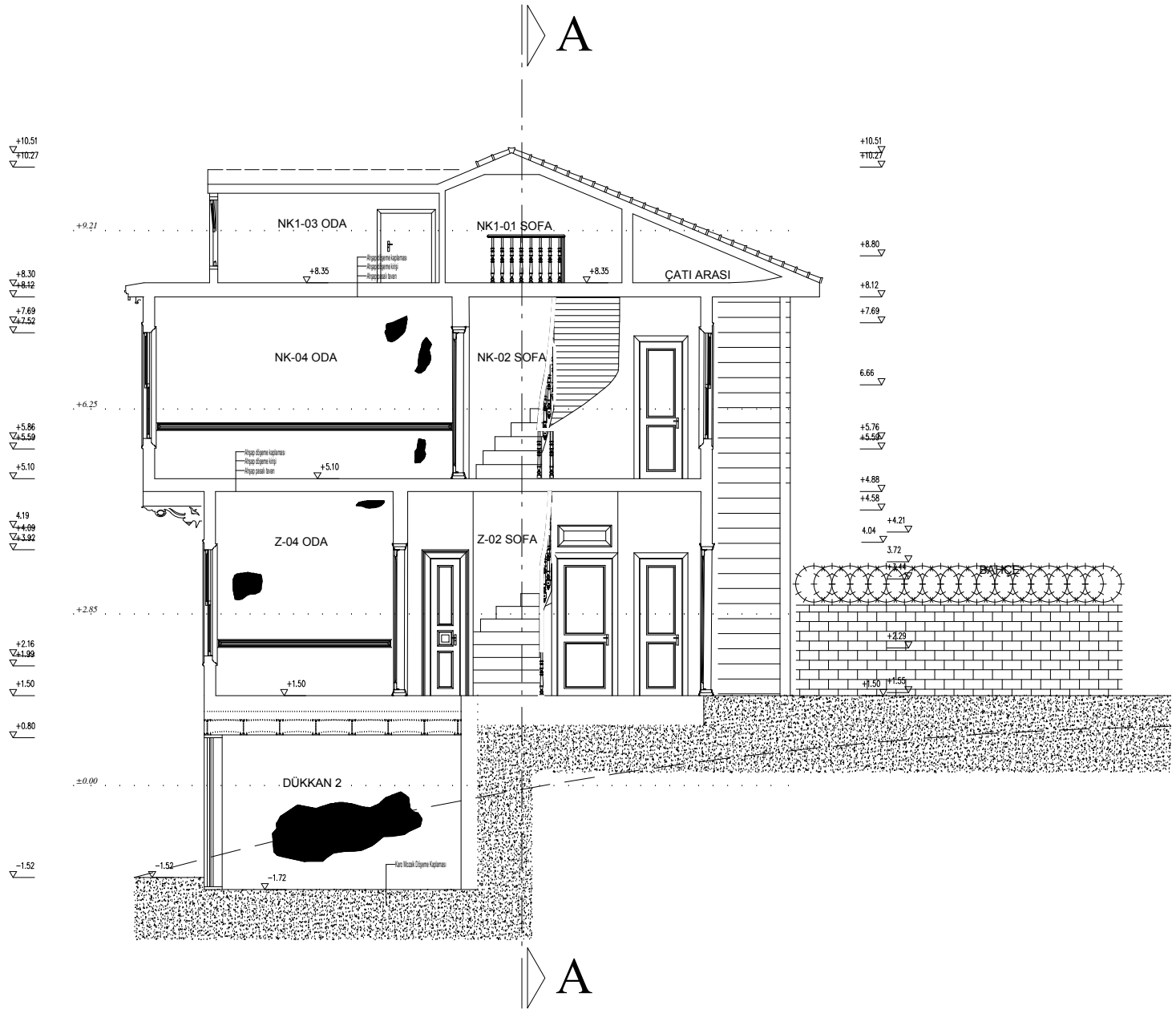
Ö:1/100

EK1

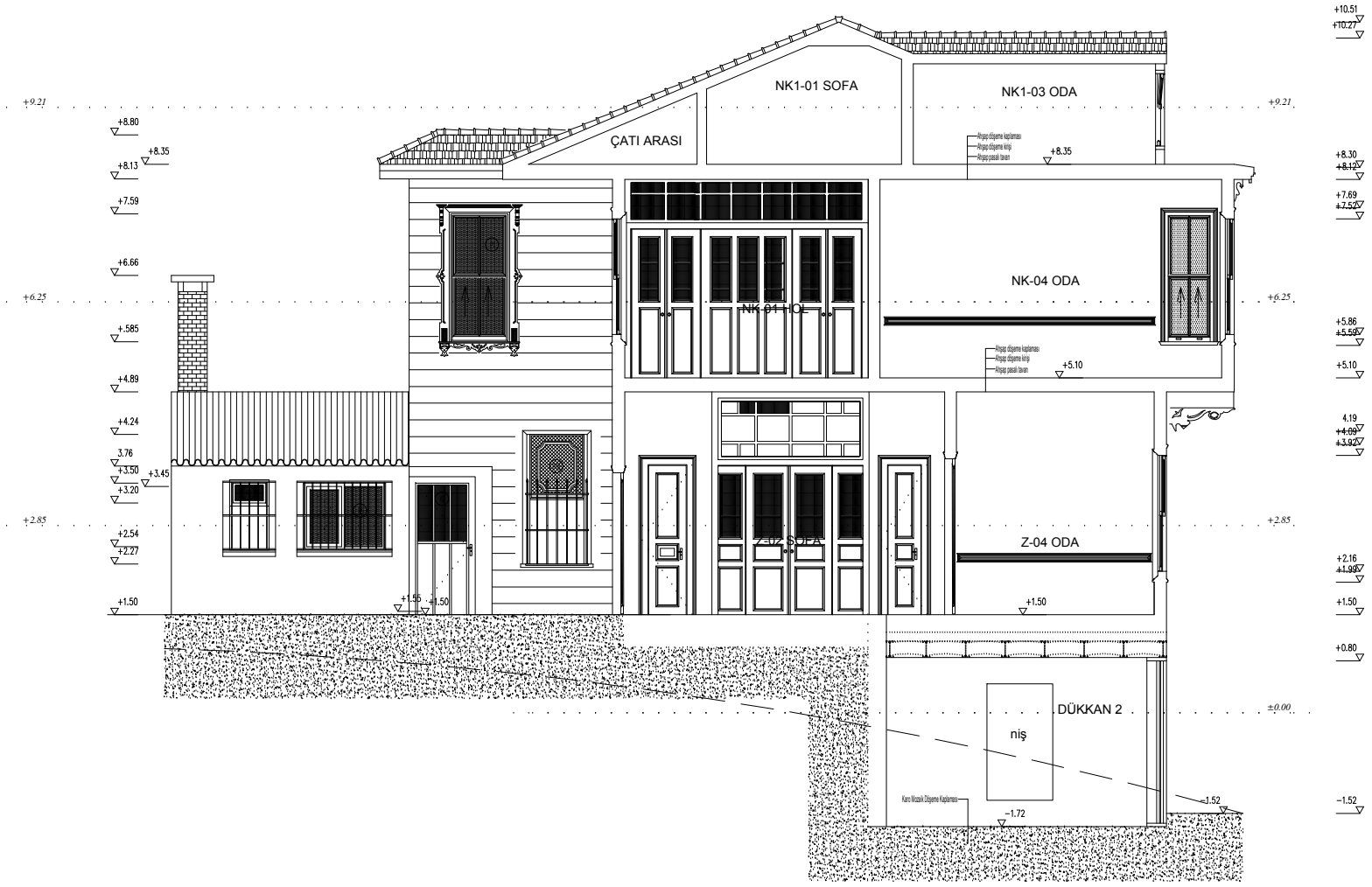
B-B KESİTİ

Ö:1/100

C-C KESİTİ

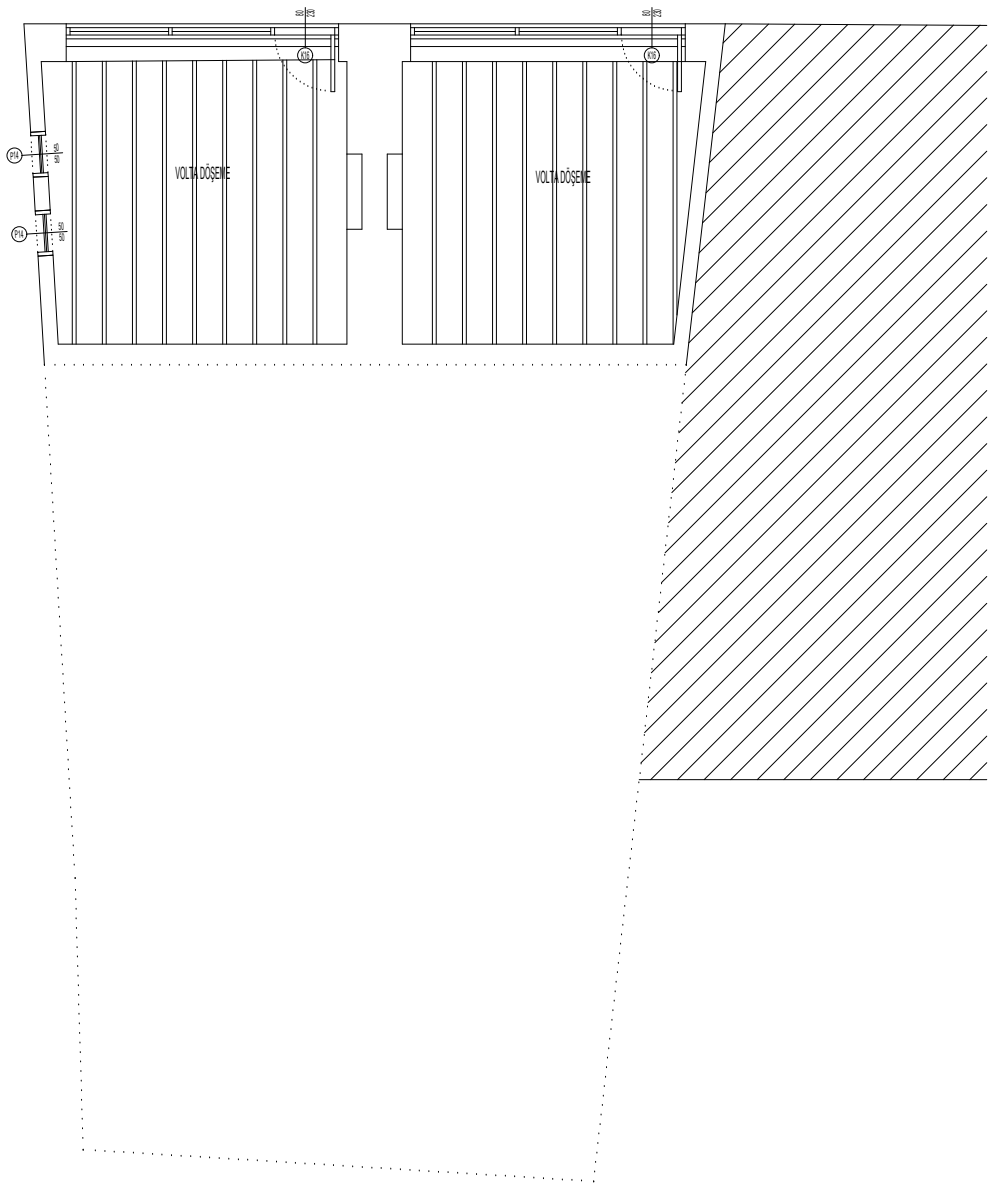
Ö:1/100

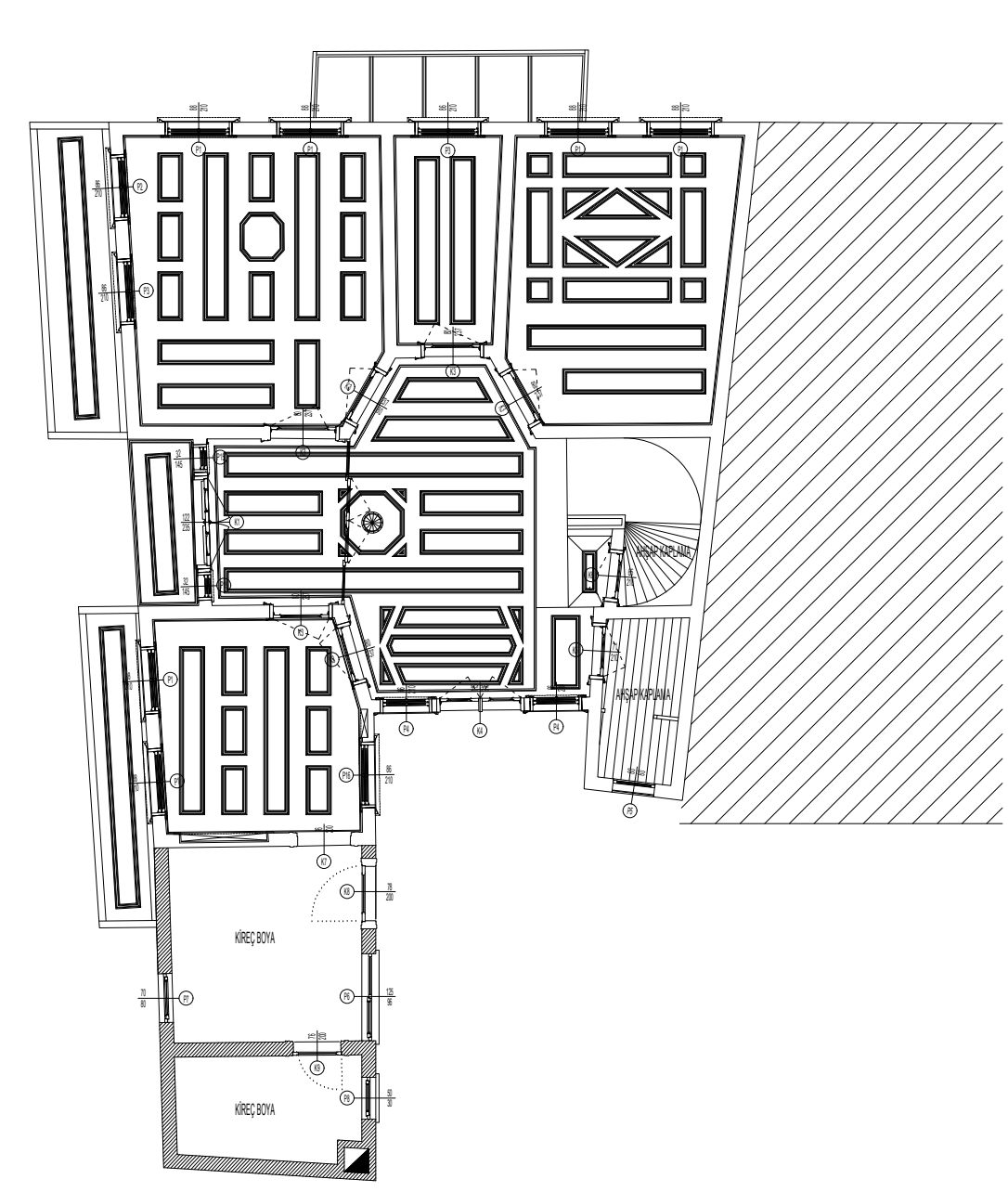
EK1

D-D KESİTİ

Ö:1/100

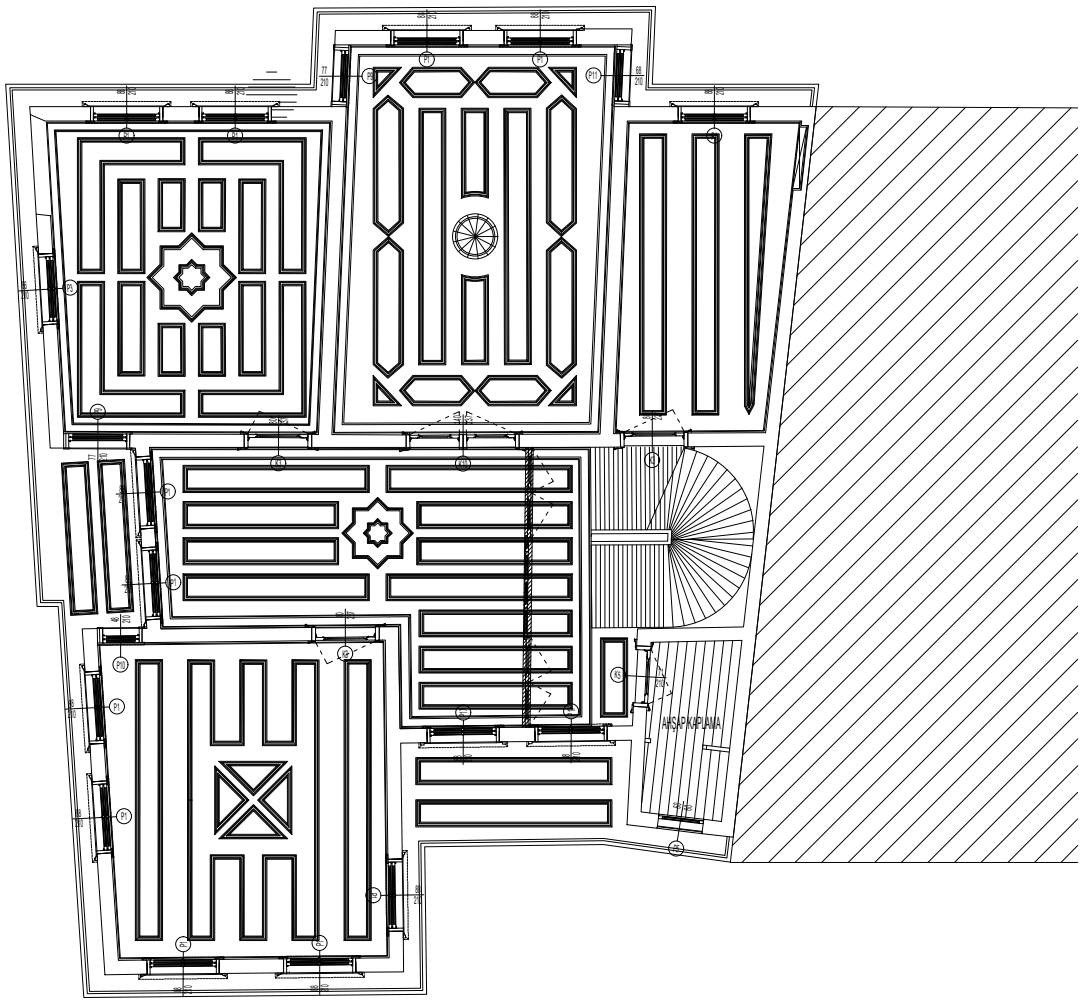

BODRUM KAT TAVAN PLANI Ö:1/100

EK1 ZEMİN KAT TAVAN PLANI Ö:1/100

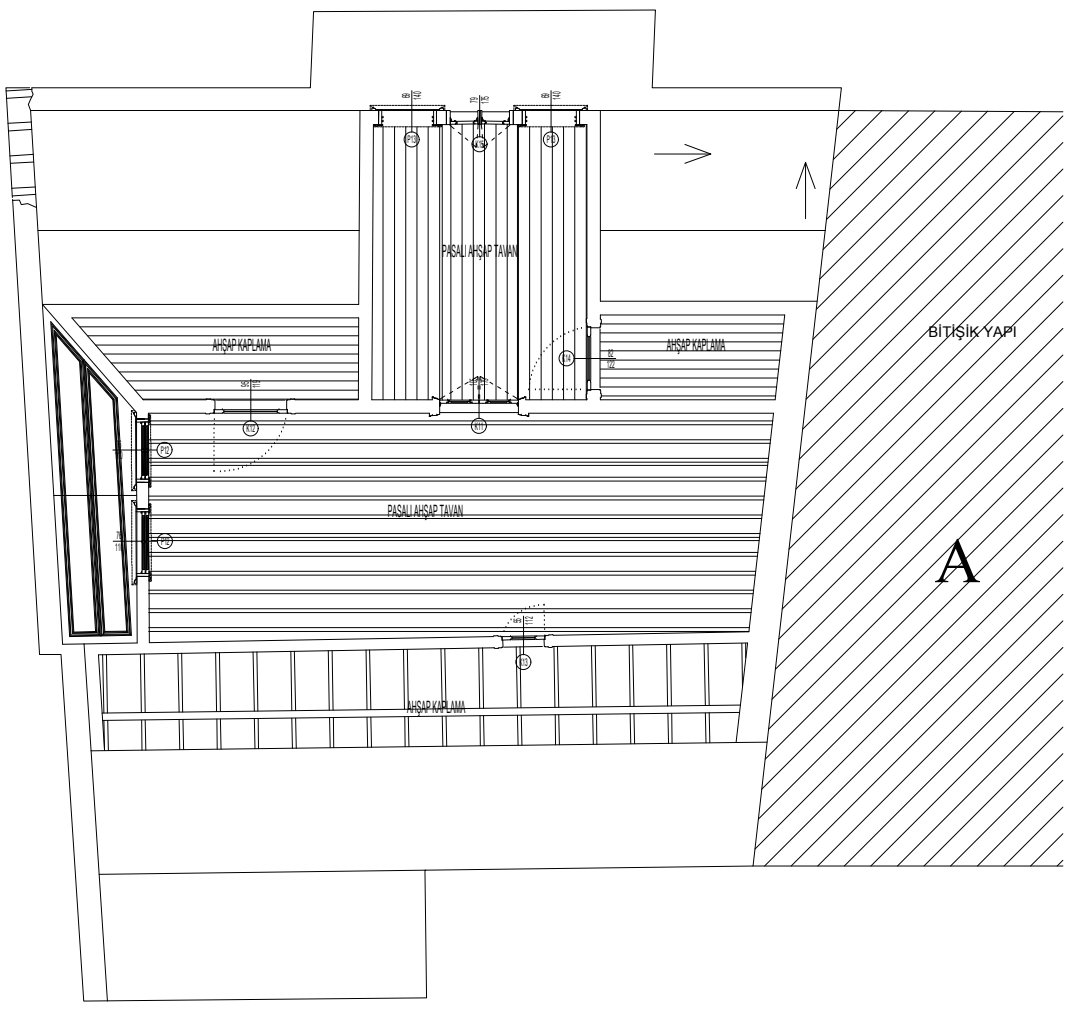
K

BİRİNCİ KAT TAVAN PLANI

Ö:1/100

K

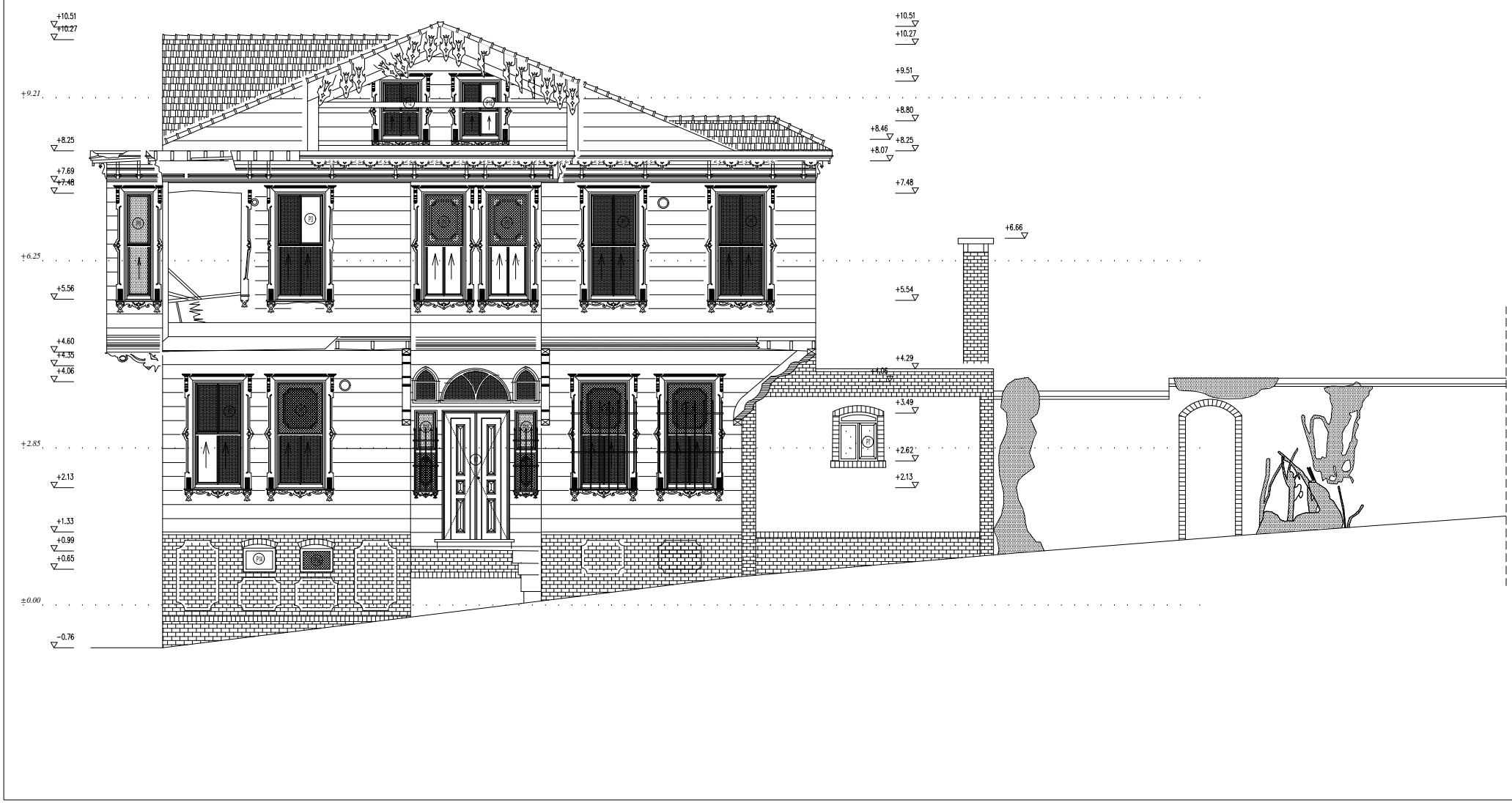
EK1

İKİNCİ KAT TAVAN PLANI

Ö:1/100

KUZEY DOĞU CEPHESİ Ö:1/100

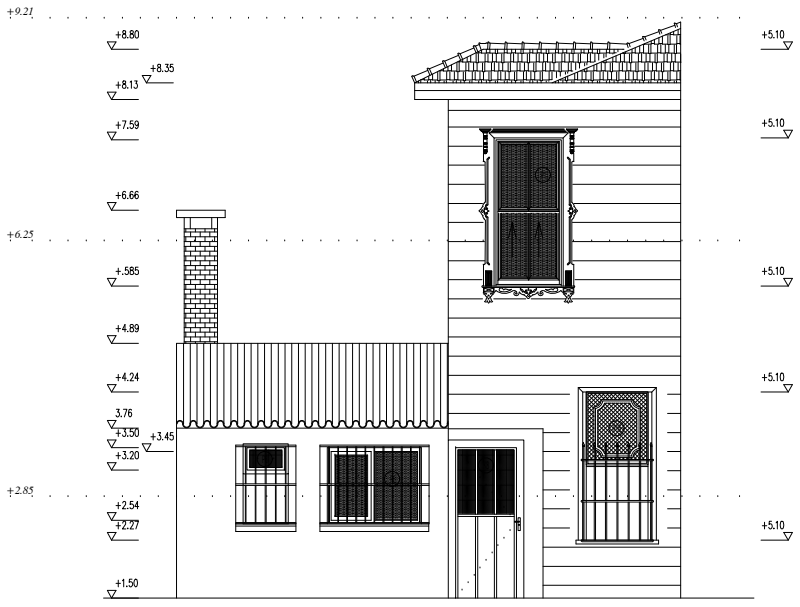

EK1

KUZEY BATI CEPHESİ Ö:1/100

GÜNEY BATI CEPHESİ Ö:1/100

EK1 GÜNEY DOĞU CEPHESİ Ö:1/100

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARİ KORUMA VE RESTORASYON BÖLÜMÜ

EK2-MALZEME-HASAR TESBİT

İL	İSTANBUL
İLÇE	ÜSKÜDAR
MAHALLE	AZİZ MAHMUD HÜDAİ
SOKAK	HAFIZ ALİ PAŞA
PAFTA	33
ADA	400
PARSEL	78-79

ÜSKÜDAR HAFIZ ALİ PAŞA SOKAĞI 78 PARSELDE YER ALAN KONAĞIN KORUMA PROJESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI	DR. ÖĞR. ÜYESİ ALİDOST ERTUĞRUL
ÖĞRENCİ	MEHMET ESAD IŞILDAR

YAPININ SAHİBİ

EKREM FİLDİŞİ

JURİ ÜYELERİ

Dr. Öğr. Üyesi Alidost ERTUĞRUL	Dr. Öğr. Üyesi Gülhan BENLİ	Dr. Öğr. Üyesi Mine ESMER

TARİH:19/06/2018

SIVA DÖKÜLMESİ

BITKILENME : YAPI GENELINDE BEDEN DUVARLARINDA, DUVAR DIPLERINDE OLUŞAN BITKILER

MALZEMEDE RENK DEĞİŞİMİ

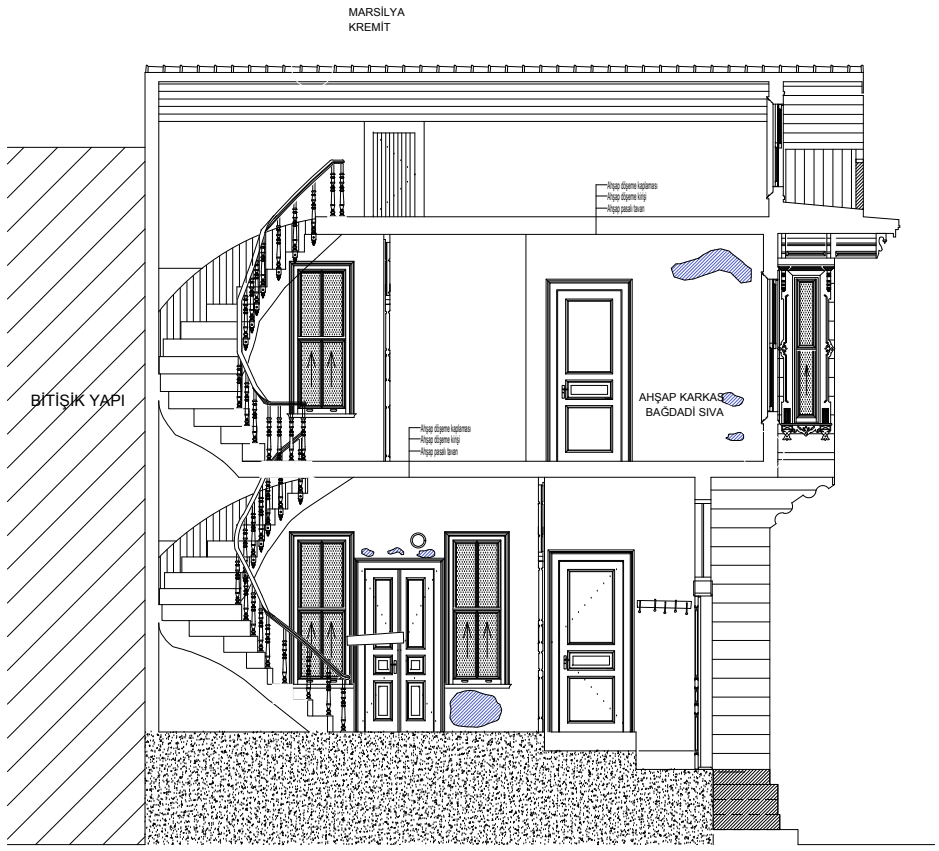
MALZEMENİN YOKOLMASI

NİTELİKSİZ MÜDAHELE : YAPI GENELINDE ÇIMENTO HARÇ ILE YAPILMIŞ; DOLGULAR SIVALAR, TAMIRLER VE ÇIMENTO ŞERBETI GÖRÜLEN YERLER

MUHDES EKLENTI : YAPIYA SONRADAN YAPILAN BÖLÜMLER

TAŞIYICI ÖGENİN KAYBOLMASI

MALZEME BOZULMASI

A-A KESİTİ

Ö:1/100

SIVA DÖKÜLMESİ

BITKILENME : YAPI GENELINDE BEDEN DUVARLARINDA, DUVAR DIPLERINDE OLUŞAN BITKILER

MALZEMEDE RENK DEĞİŞİMİ

MALZEMENİN YOKOLMASI

NİTELİKSİZ MÜDAHELE : YAPI GENELINDE ÇIMENTO HARÇ ILE YAPILMIŞ; DOLGULAR SIVALAR, TAMIRLER VE ÇIMENTO ŞERBETI GÖRÜLEN YERLER

MUHDES EKLENTI : YAPIYA SONRADAN YAPILAN BÖLÜMLER

TAŞIYICI ÖGENİN KAYBOLMASI

MALZEME BOZULMASI

EK2

B-B KESİTİ

Ö:1/100

SIVA DÖKÜLMESİ

BITKILENME : YAPI GENELINDE BEDEN DUVARLARINDA, DUVAR DIPLERINDE OLUŞAN BITKILER

MALZEMEDE RENK DEĞİŞİMİ

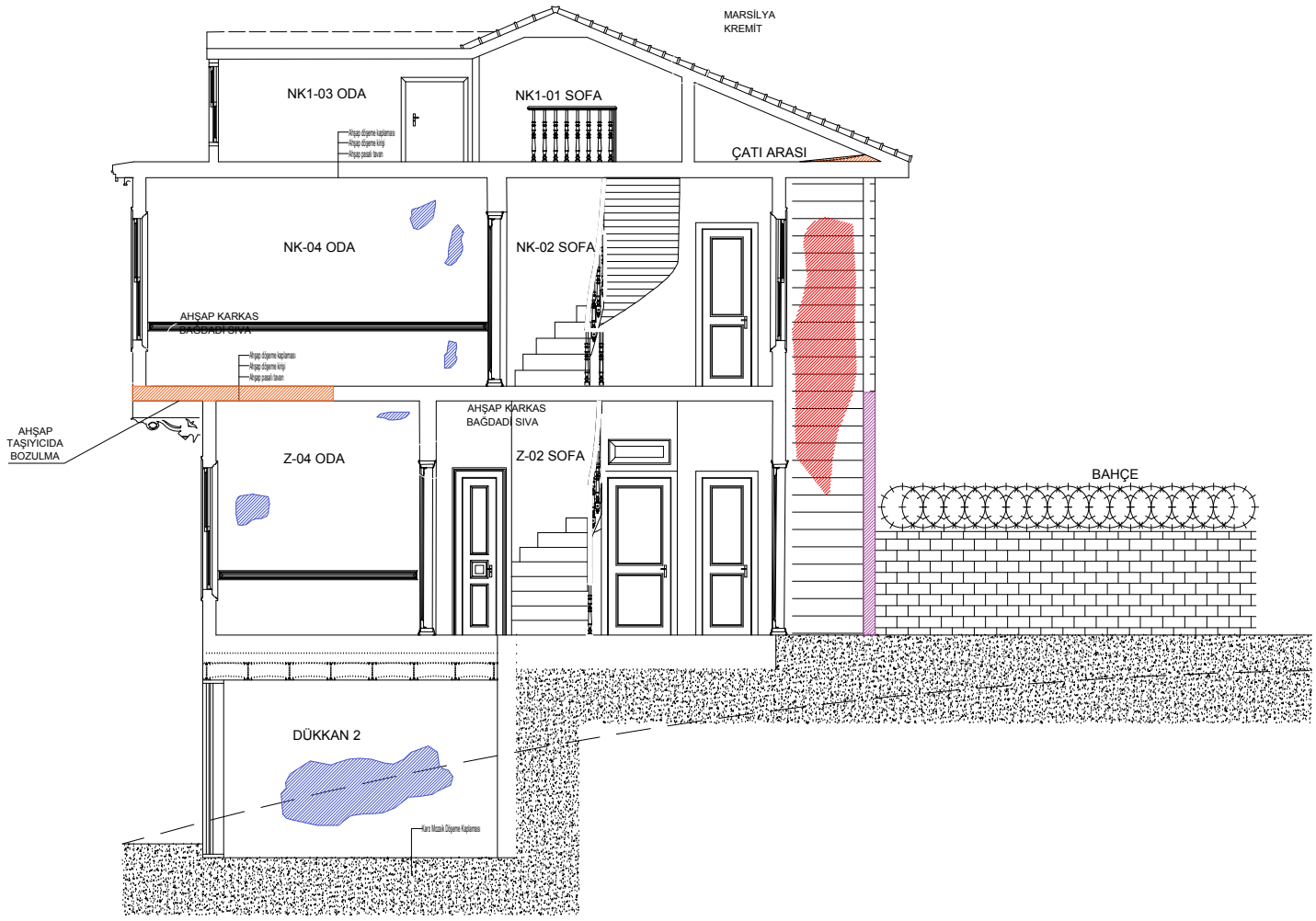
MALZEMENİN YOKOLMASI

NİTELİKSİZ MÜDAHELE : YAPI GENELINDE ÇIMENTO HARÇ ILE YAPILMIŞ; DOLGULAR SIVALAR, TAMIRLER VE ÇIMENTO ŞERBETI GÖRÜLEN YERLER

MUHDES EKLENTI : YAPIYA SONRADAN YAPILAN BÖLÜMLER

TAŞIYICI ÖGENİN KAYBOLMASI

MALZEME BOZULMASI

C-C KESİTİ

Ö:1/100

SIVA DÖKÜLMESİ

BITKILENME : YAPI GENELINDE BEDEN DUVARLARINDA, DUVAR DIPLERINDE OLUŞAN BITKILER

MALZEMEDE RENK DEĞİŞİMİ

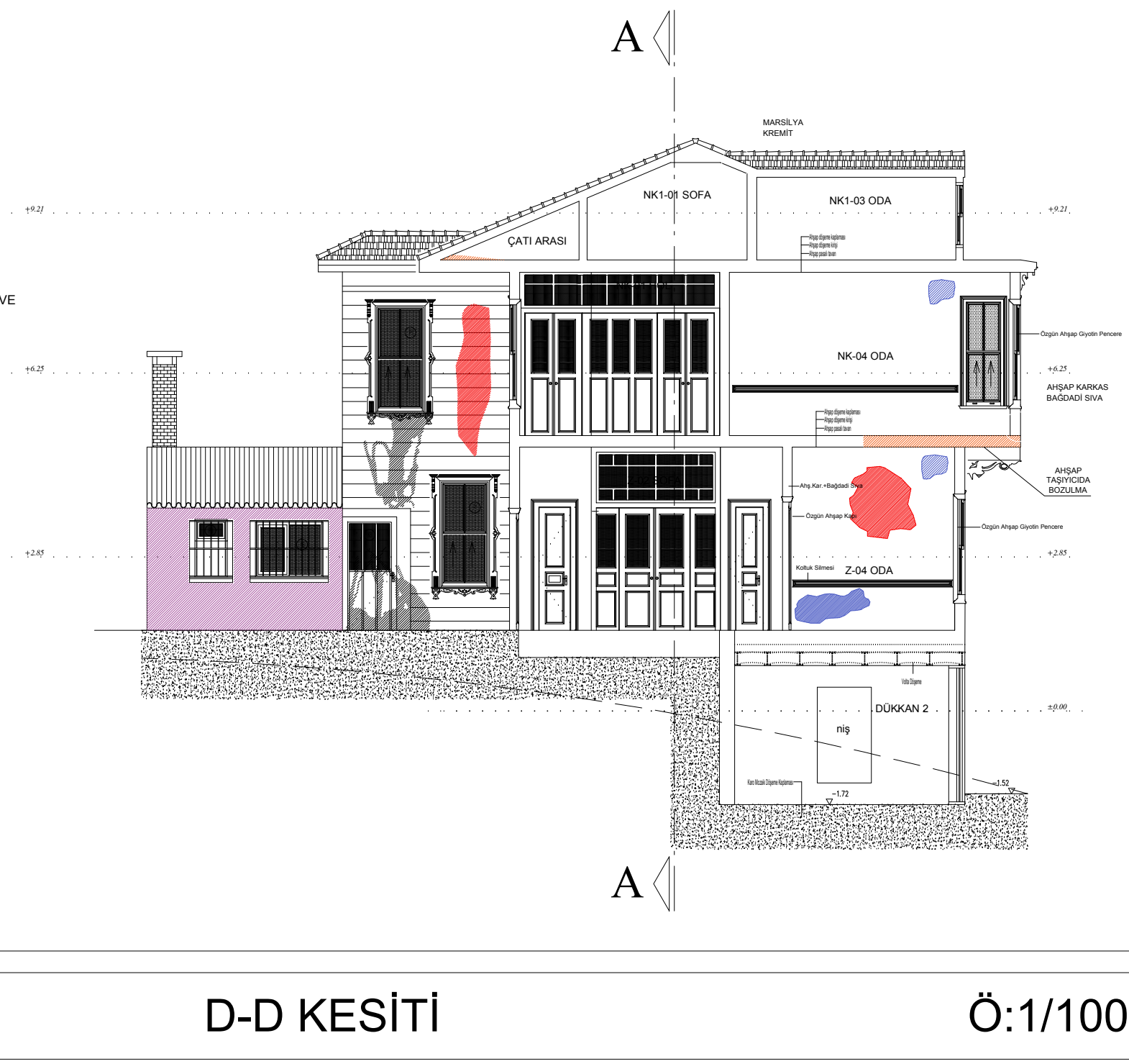
MALZEMENİN YOKOLMASI

NİTELİKSİZ MÜDAHELE : YAPI GENELINDE ÇIMENTO HARÇ ILE YAPILMIŞ; DOLGULAR SIVALAR, TAMIRLER VE ÇIMENTO ŞERBETI GÖRÜLEN YERLER

MUHDES EKLENTI : YAPIYA SONRADAN YAPILAN BÖLÜMLER

TAŞIYICI ÖGENİN KAYBOLMASI

MALZEME BOZULMASI

EK2 D-D KESİTİ Ö:1/100

SIVA DÖKÜLMESİ

BITKILENME : YAPI GENELINDE BEDEN DUVARLARINDA, DUVAR DIPLERINDE OLUŞAN BITKILER

MALZEMEDE RENK DEĞİŞİMİ

MALZEMENİN YOKOLMASI

NİTELİKSİZ MÜDAHELE : YAPI GENELINDE ÇIMENTO HARÇ ILE YAPILMIŞ; DOLGULAR SIVALAR, TAMIRLER VE ÇIMENTO ŞERBETI GÖRÜLEN YERLER

MUHDES EKLENTI : YAPIYA SONRADAN YAPILAN BÖLÜMLER

TAŞIYICI ÖGENİN KAYBOLMASI

MALZEME BOZULMASI

KUZEY DOĞU CEPHESİ Ö:1/100

SIVA DÖKÜLMESİ

MALZEMEDE RENK DEĞİŞİMİ

NİTELİKSİZ MÜDAHELE : YAPI GENELINDE ÇIMENTO HARÇ ILE YAPILMIŞ; DOLGULAR SIVALAR, TAMIRLER VE ÇIMENTO ŞERBETI GÖRÜLEN YERLER

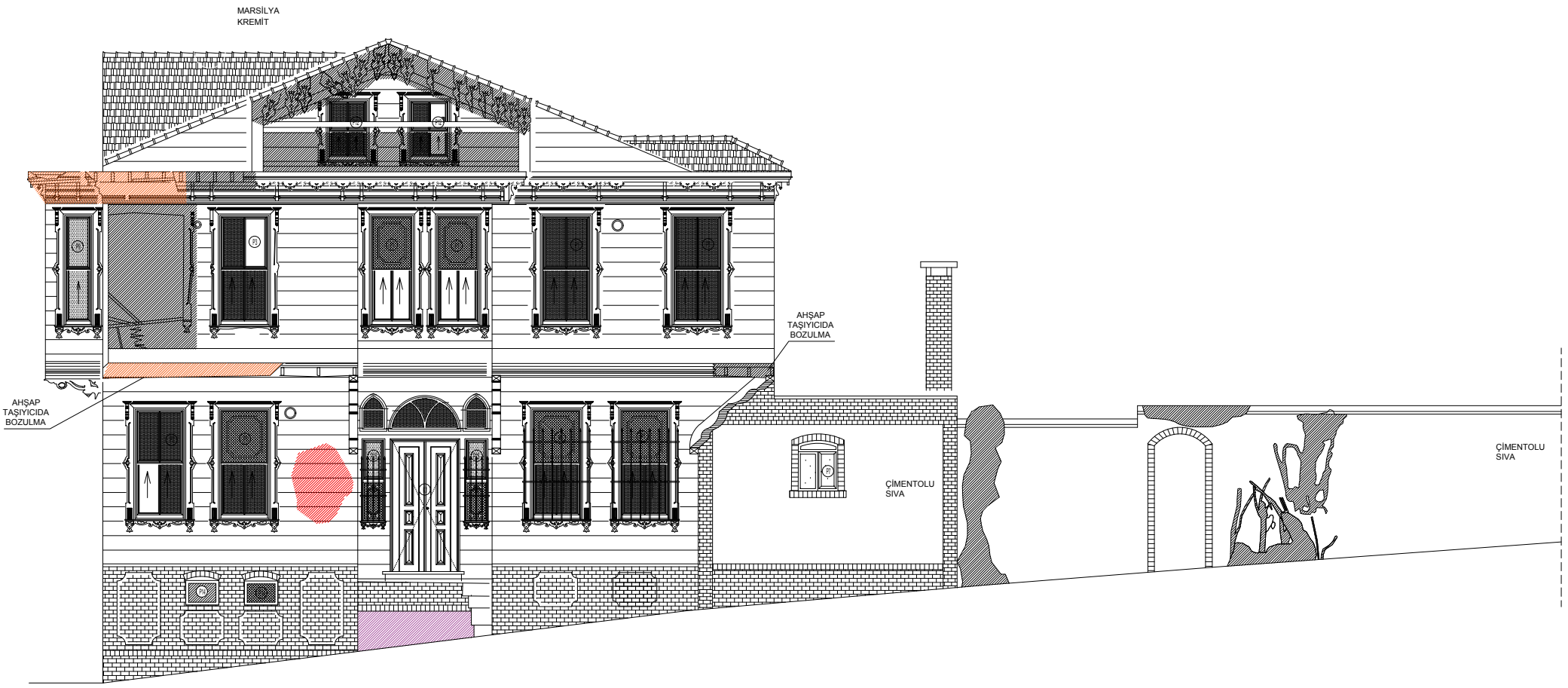
TAŞIYICI ÖGENİN KAYBOLMASI

BITKILENME : YAPI GENELINDE BEDEN DUVARLARINDA, DUVAR DIPLERINDE OLUŞAN BITKILER

MALZEMENİN YOKOLMASI

MUHDES EKLENTI : YAPIYA SONRADAN YAPILAN BÖLÜMLER

MALZEME BOZULMASI

EK2

KUZEY BATI CEPHESİ Ö:1/100

SIVA DÖKÜLMESİ

BITKILENME : YAPI GENELINDE BEDEN DUVARLARINDA, DUVAR DIPLERINDE OLUŞAN BITKILER

MALZEMEDE RENK DEĞİŞİMİ

MALZEMENİN YOKOLMASI

NİTELİKSİZ MÜDAHELE : YAPI GENELINDE ÇIMENTO HARÇ ILE YAPILMIŞ; DOLGULAR SIVALAR, TAMIRLER VE ÇIMENTO ŞERBETI GÖRÜLEN YERLER

MUHDES EKLENTI : YAPIYA SONRADAN YAPILAN BÖLÜMLER

TAŞIYICI ÖGENİN KAYBOLMASI

MALZEME BOZULMASI

GÜNEY BATI CEPHESİ Ö:1/100

SIVA DÖKÜLMESİ

BITKILENME : YAPI GENELINDE BEDEN DUVARLARINDA, DUVAR DIPLERINDE OLUŞAN BITKILER

MALZEMEDE RENK DEĞİŞİMİ

MALZEMENİN YOKOLMASI

NİTELİKSİZ MÜDAHELE : YAPI GENELINDE ÇIMENTO HARÇ ILE YAPILMIŞ; DOLGULAR SIVALAR, TAMIRLER VE ÇIMENTO ŞERBETI GÖRÜLEN YERLER

MUHDES EKLENTI : YAPIYA SONRADAN YAPILAN BÖLÜMLER

TAŞIYICI ÖGENİN KAYBOLMASI

MALZEME BOZULMASI

EK2

GÜNEY DOĞU CEPHESİ Ö:1/100

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARİ KORUMA VE RESTORASYON BÖLÜMÜ

EK3-RESTİTÜSYON-1.DÖNEM

İL	İSTANBUL
İLÇE	ÜSKÜDAR
MAHALLE	AZİZ MAHMUD HÜDAİ
SOKAK	HAFIZ ALİ PAŞA
PAFTA	33
ADA	400
PARSEL	78-79

ÜSKÜDAR HAFIZ ALİ PAŞA SOKAĞI 78 PARSELDE YER ALAN KONAĞIN KORUMA PROJESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI	DR. ÖĞR. ÜYESİ ALİDOST ERTUĞRUL
ÖĞRENCİ	MEHMET ESAD IŞILDAR

YAPININ SAHİBİ

EKREM FİLDİŞİ

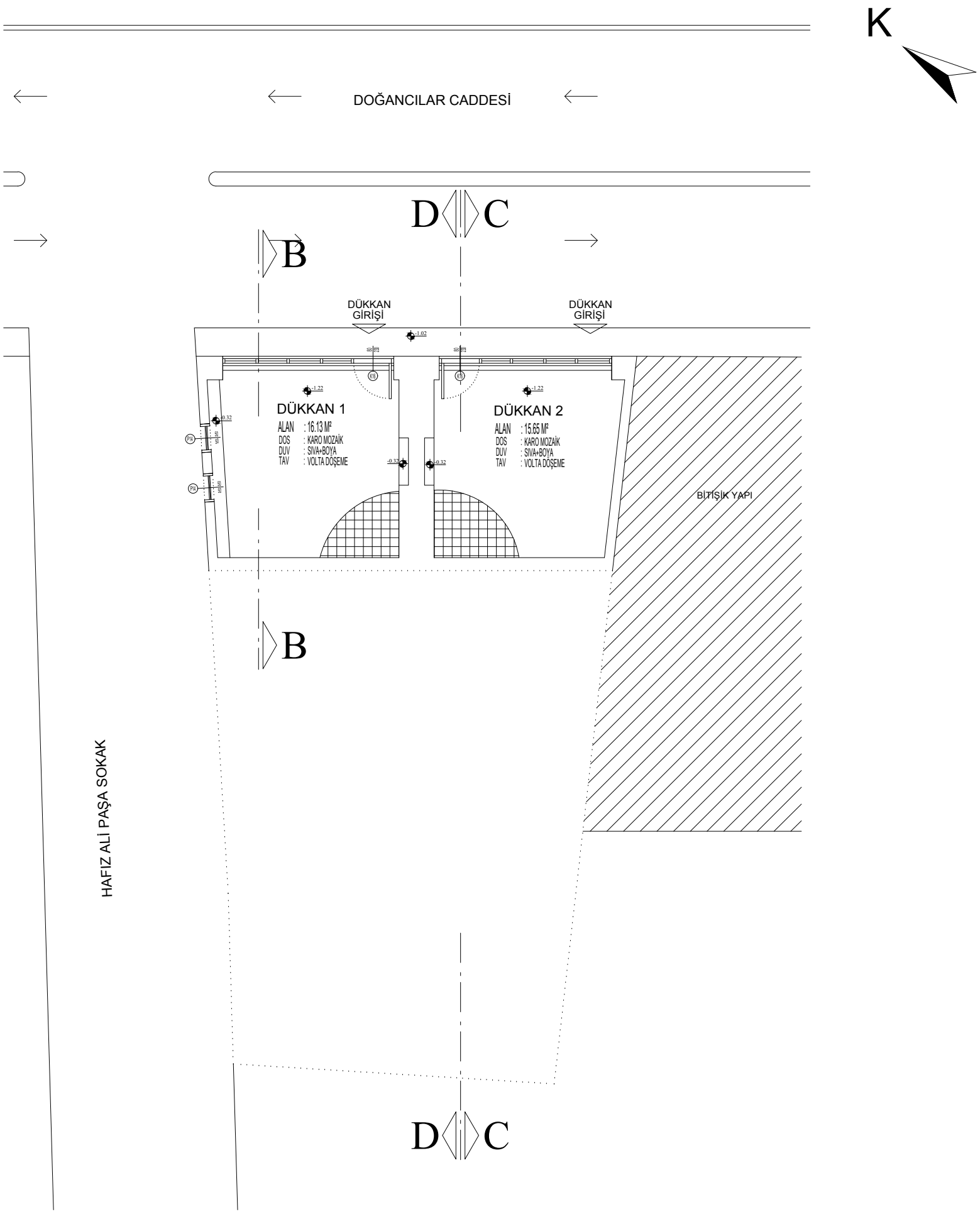
JURİ ÜYELERİ

Dr. Öğr. Üyesi Alidost ERTUĞRUL	Dr. Öğr. Üyesi Gülhan BENLİ	Dr. Öğr. Üyesi Mine ESMER

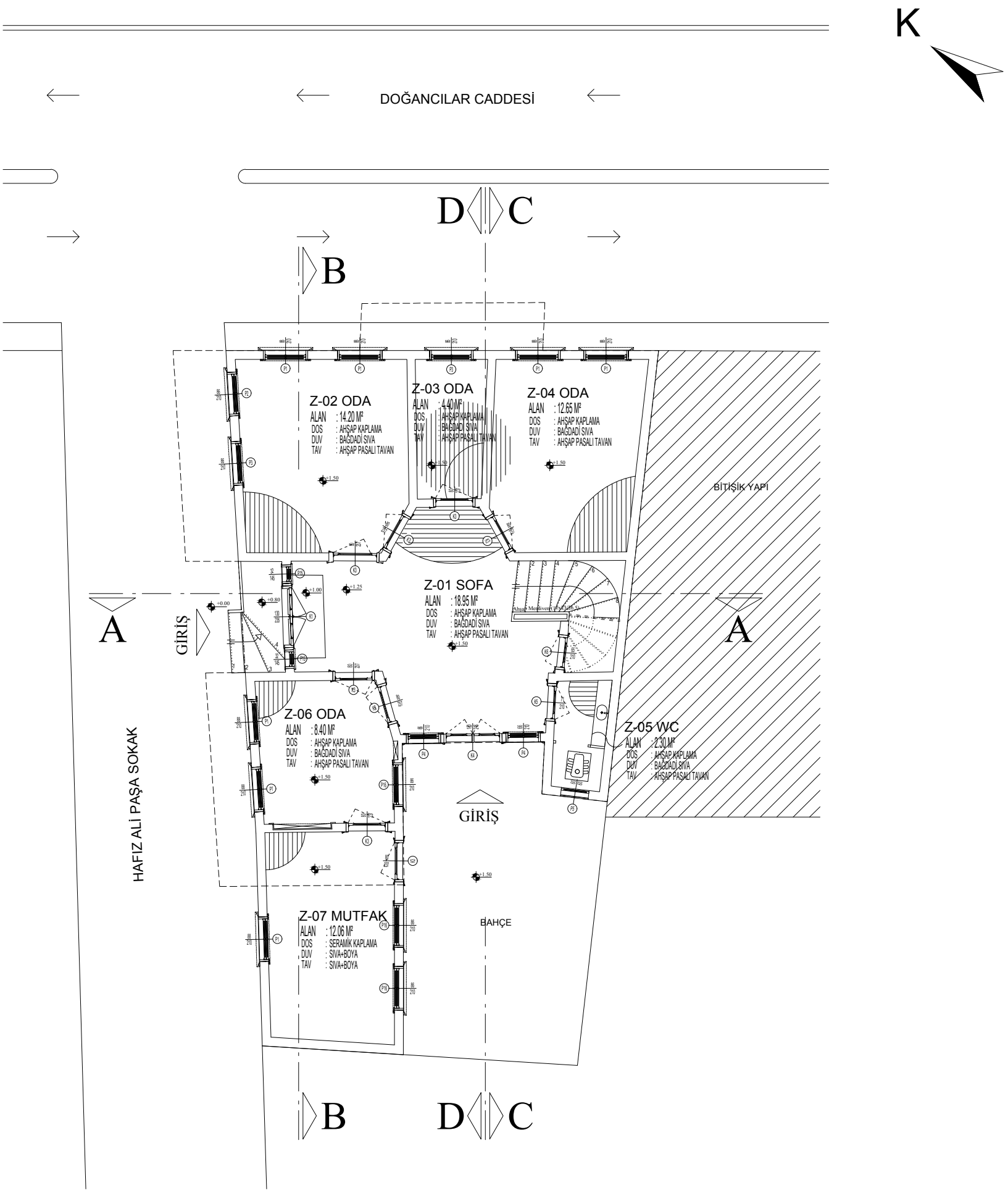
TARİH:19/06/2018

7
1
137
2
116
2
3
374
DOGANCILAR
115
83
4
+10.51
+9.21
+8.35
+5.10
+1.50
±0.00
−1.52
82
400
5
81
129
7
78
131
HAFIZ ALi PASA SOKAGI
1
14
8
9
20
2
3
4

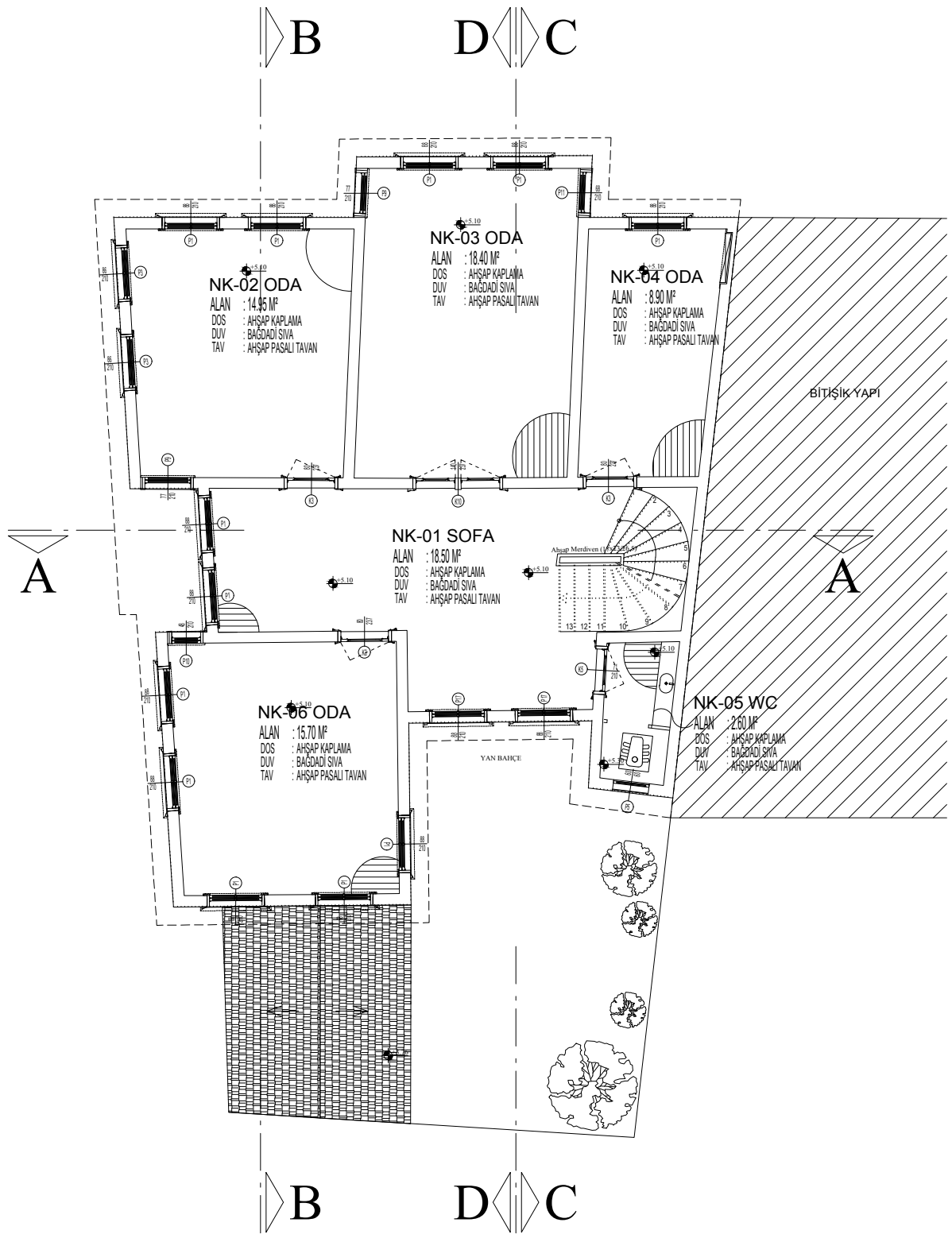
EK3 VAZİYET PLANI Ö:1/200

EK3 BODRUM KAT PLANI Ö:1/100

EK3 ZEMİN KAT PLANI Ö:1/100

EK3 BİRİNCİ KAT PLANI Ö:1/100

K

B D C

NK1-03 ODA
ALAN : 10.43 M²
DOS : AHŞAP KAPLAMA
DUV : BAĞDADİ SIVA
TAV : AHŞAP KAPLAMA

NK1-04 DEPO
ALAN : 3.63 M²
DOS : AHŞAP KAPLAMA
DUV : BAĞDADİ SIVA
TAV : AHŞAP KAPLAMA

NK1-02 DEPO
ALAN : 2.69 M²
DOS : AHŞAP KAPLAMA
DUV : AHŞAP KAPLAMA
TAV : AHŞAP KAPLAMA

BİTİŞİK YAPI

NK1-01 SOFA
ALAN : 24.23 M²
DOS : AHŞAP KAPLAMA
DUV : BAĞDADİ SIVA
TAV AHŞAP KAPLAMA

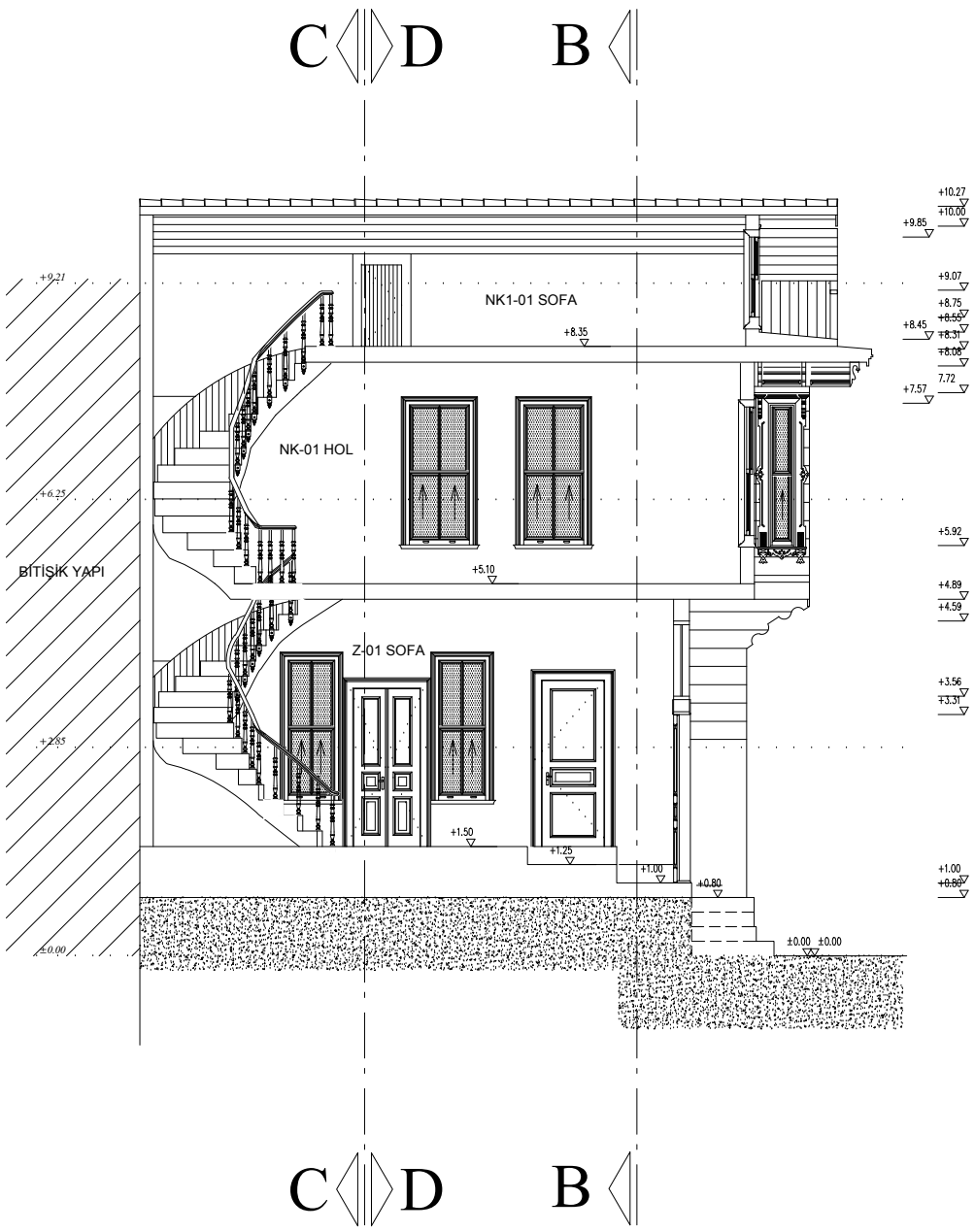
A A

ÇATI ARASI

B D C

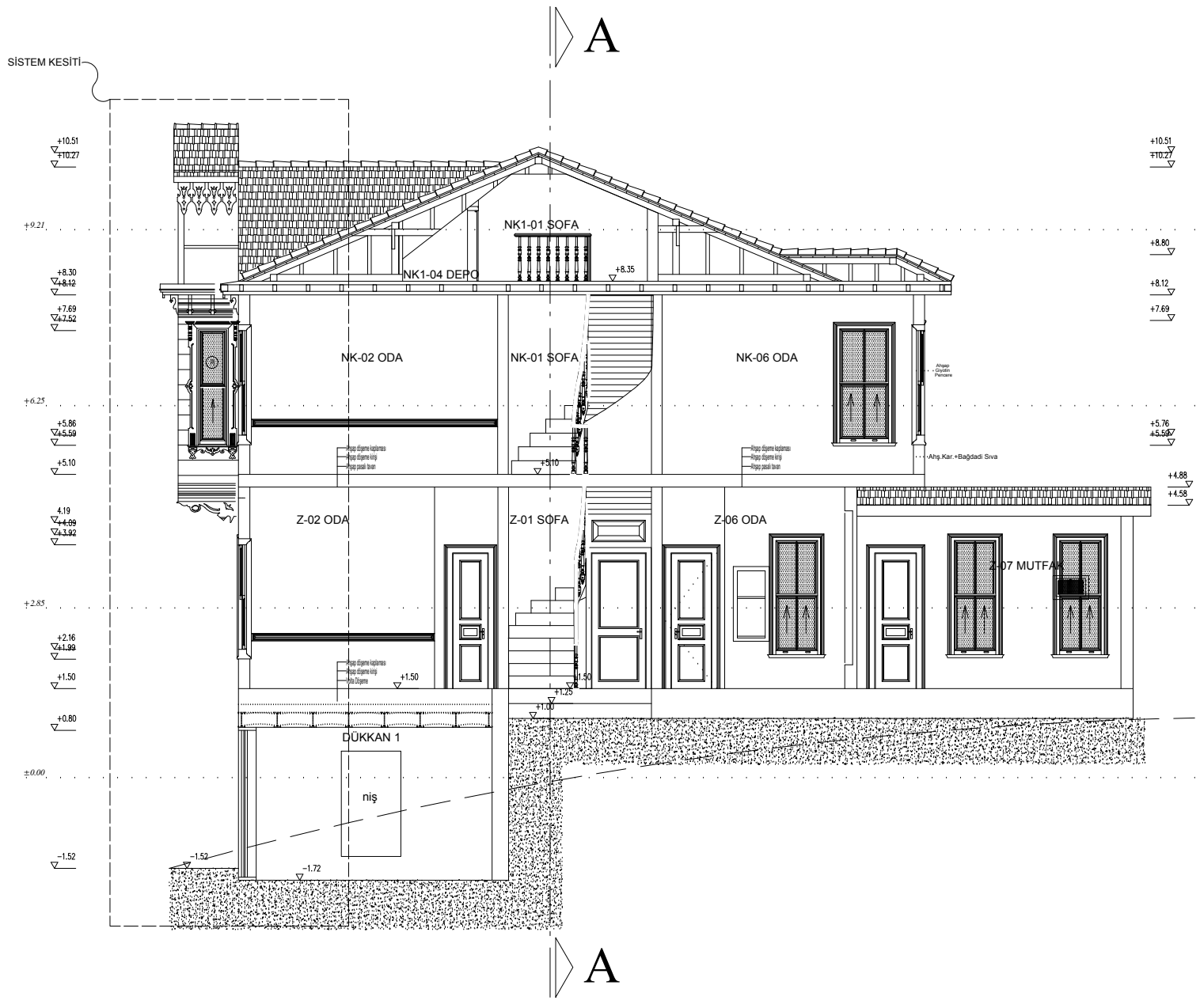
EK3

İKİNCİ KAT PLANI

A-A KESİTİ

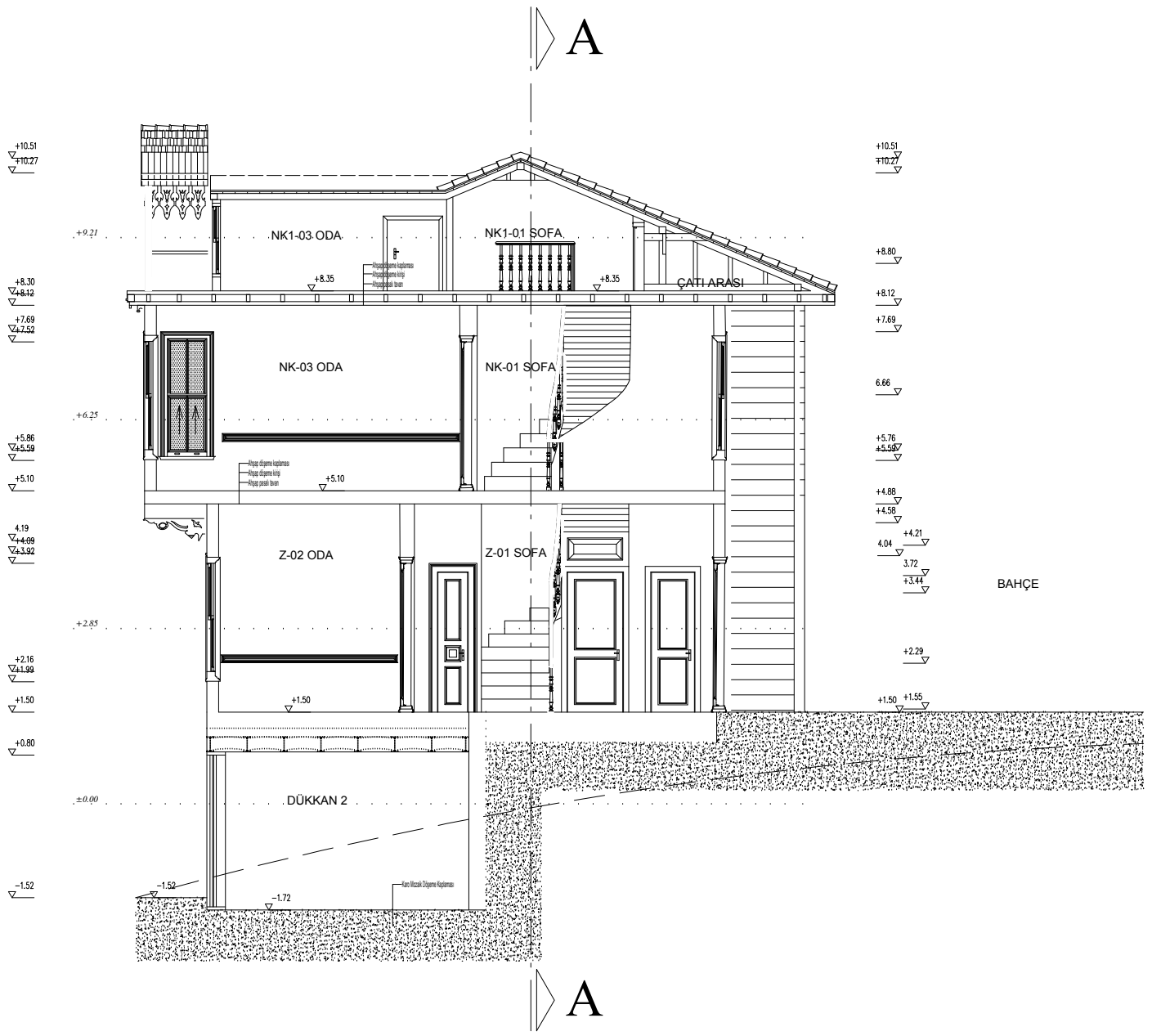
Ö:1/100

EK3

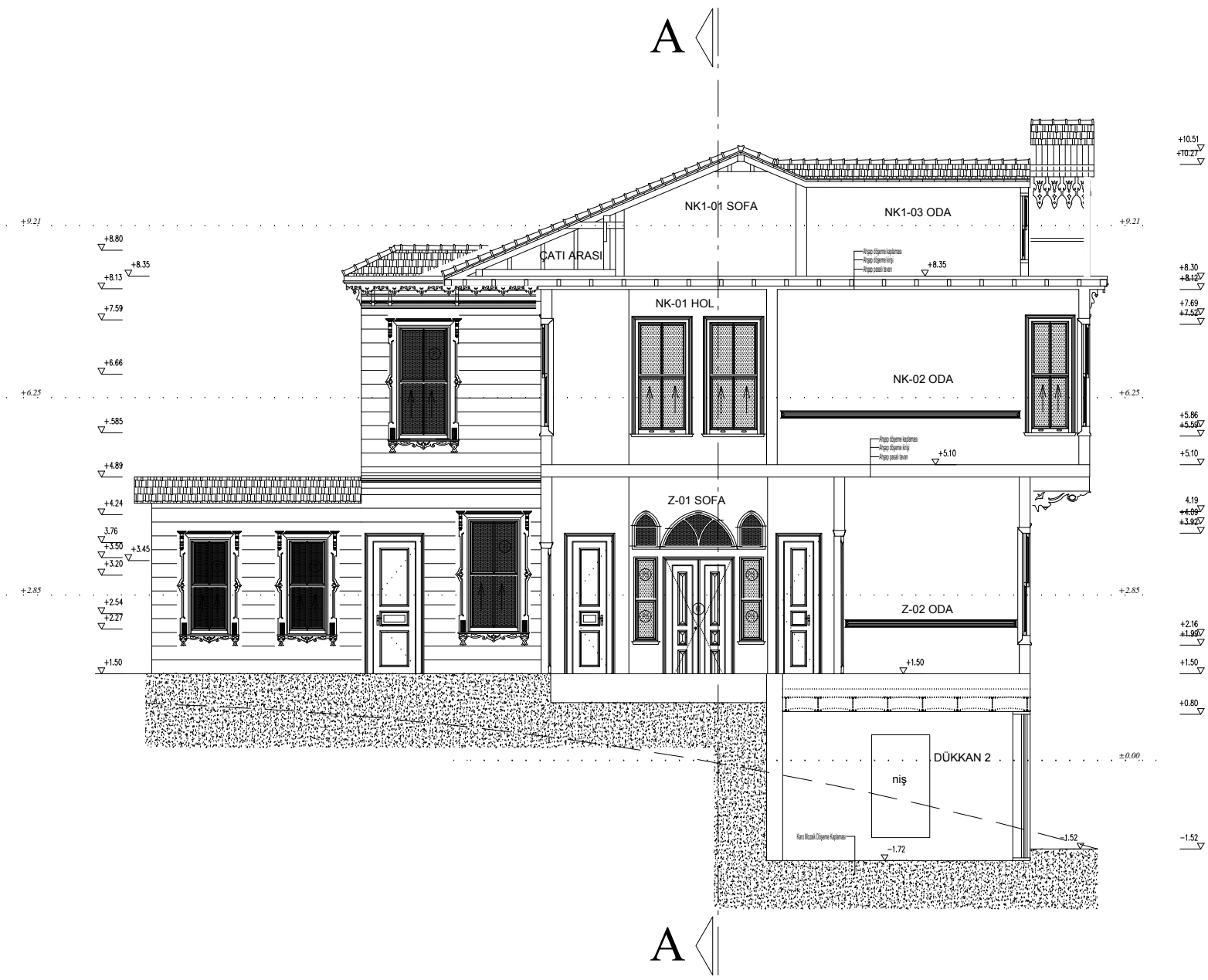
B-B KESİTİ

Ö:1/100

C-C KESİTİ

Ö:1/100

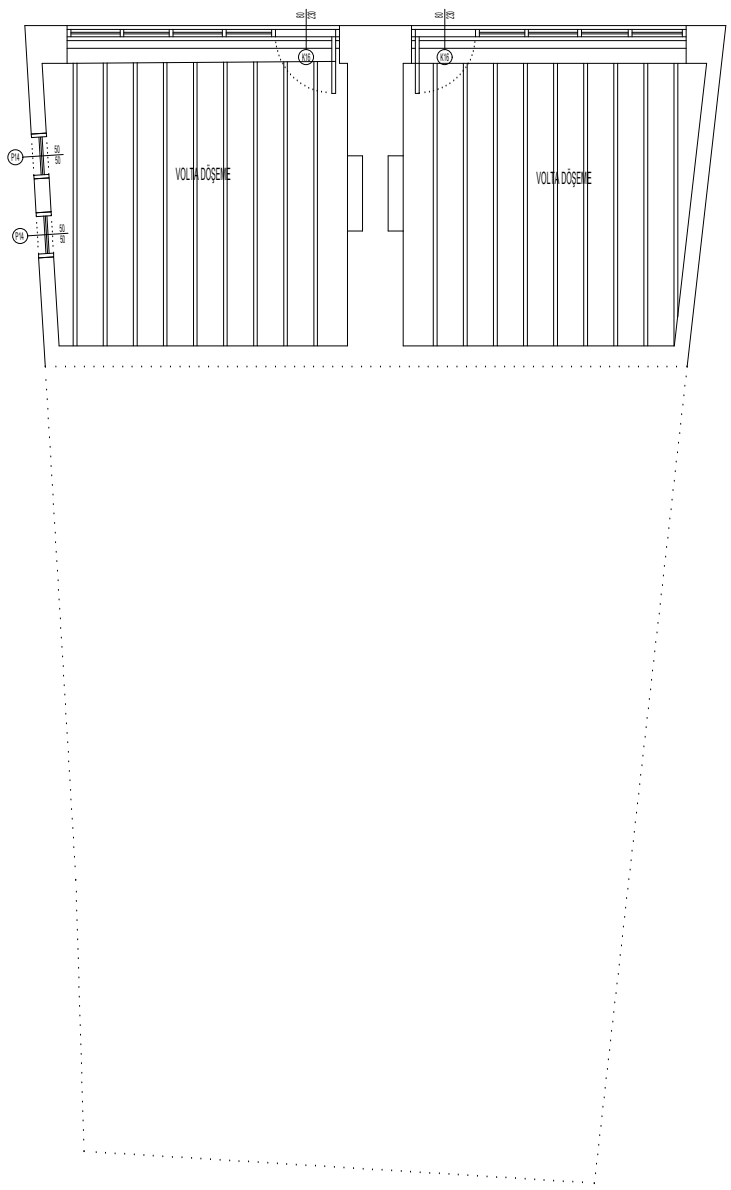

EK3

D-D KESİTİ

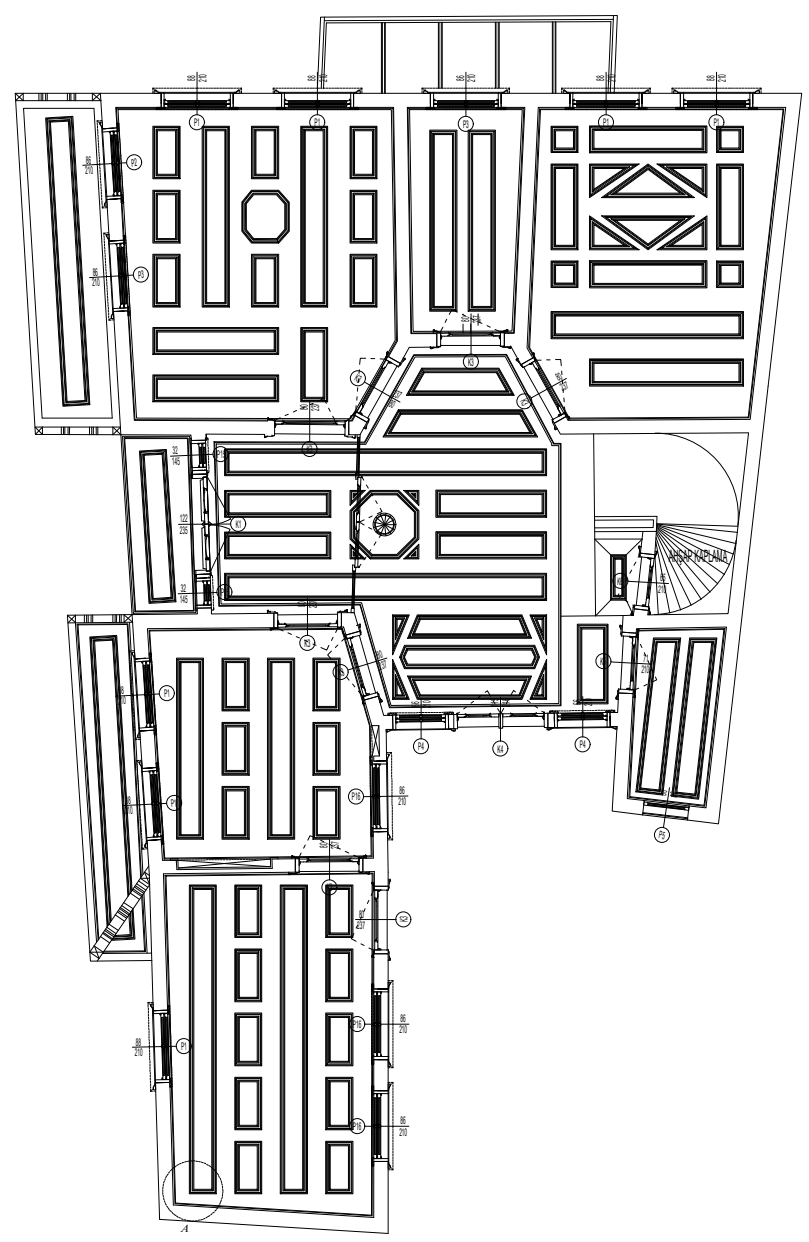
Ö:1/100

K

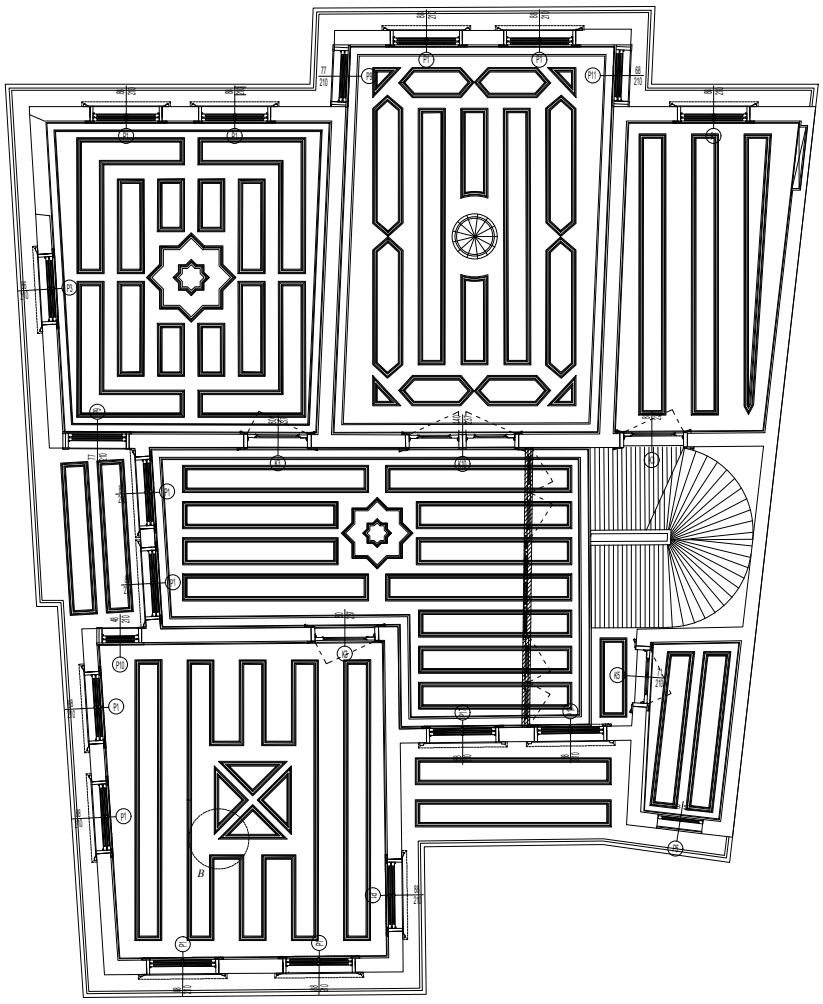
BODRUM KAT TAVAN PLANI Ö:1/100

K

EK3 ZEMİN KAT TAVAN PLANI Ö:1/100

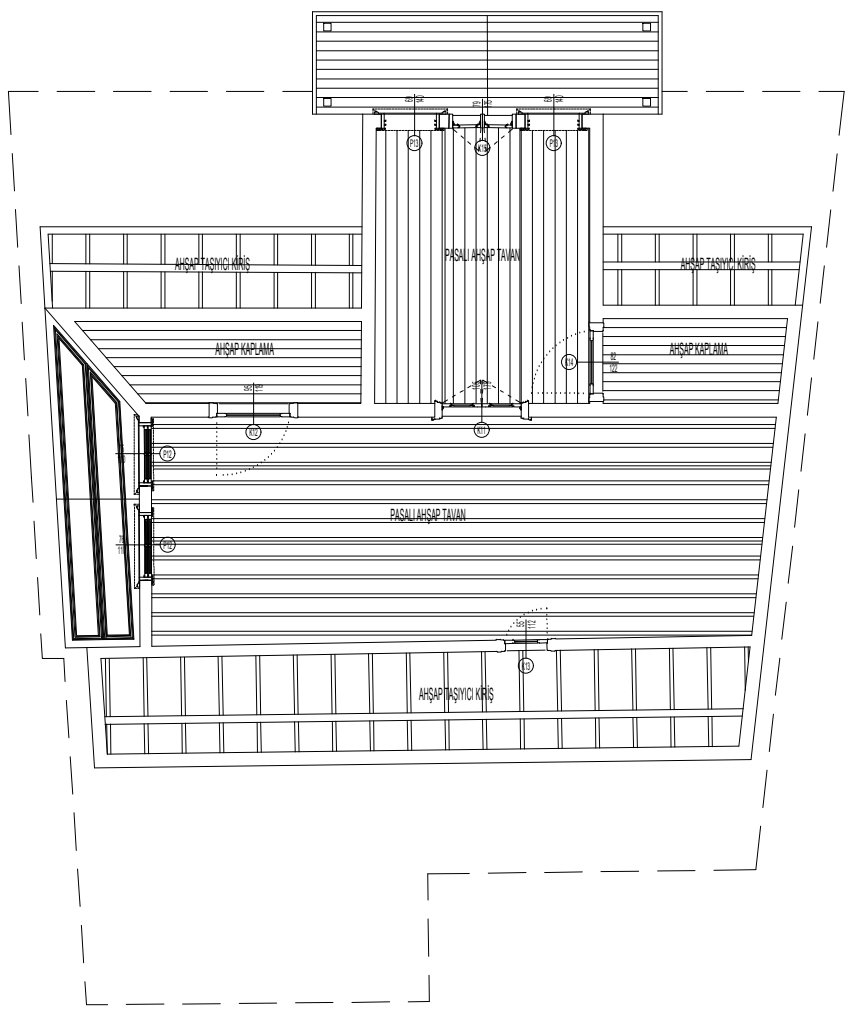
K

BİRİNCİ KAT TAVAN PLANI

Ö:1/100

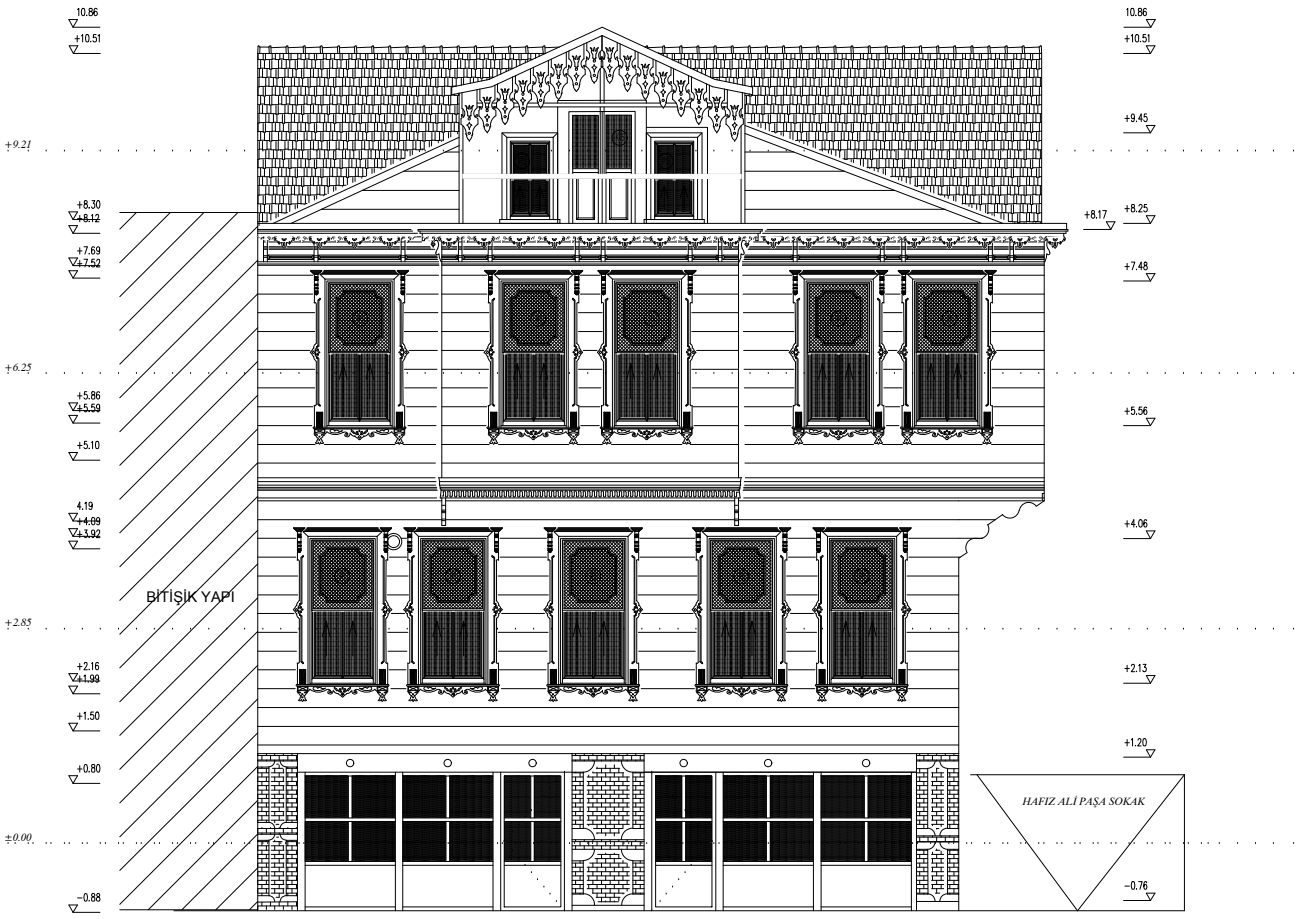
K

EK3

İKİNCİ KAT TAVAN PLANI

Ö:1/100

KUZEY DOĞU CEPHESİ Ö:1/100

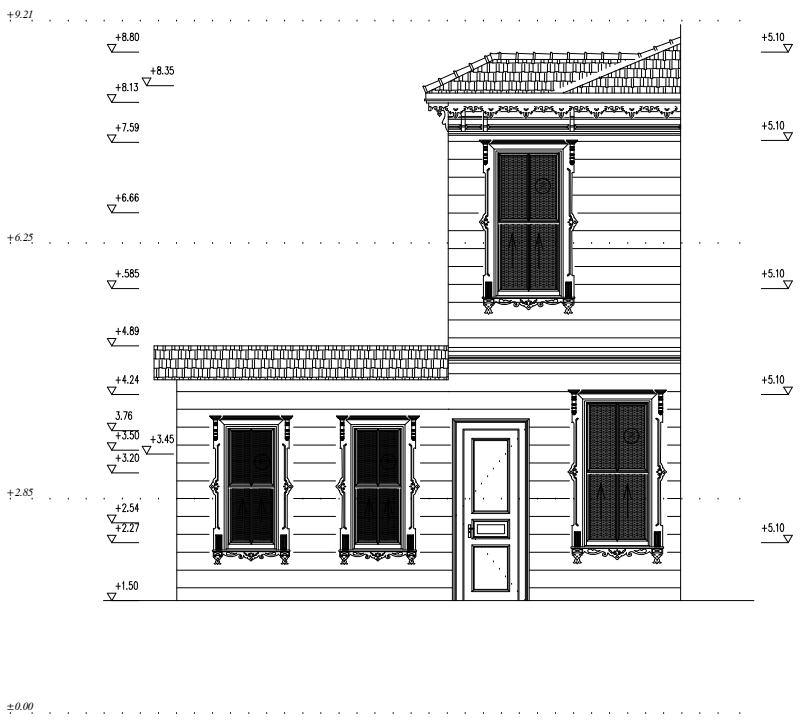
EK3

KUZEY BATI CEPHESİ Ö:1/100

GÜNEY BATI CEPHESİ

Ö:1/100

EK3

GÜNEY DOĞU CEPHESİ

Ö:1/100

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARİ KORUMA VE RESTORASYON BÖLÜMÜ

EK4-RESTİTÜSYON-2.DÖNEM

İL	İSTANBUL
İLÇE	ÜSKÜDAR
MAHALLE	AZİZ MAHMUD HÜDAİ
SOKAK	HAFIZ ALİ PAŞA
PAFTA	33
ADA	400
PARSEL	78-79

ÜSKÜDAR HAFIZ ALİ PAŞA SOKAĞI 78 PARSELDE YER ALAN KONAĞIN KORUMA PROJESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI	DR. ÖĞR. ÜYESİ ALİDOST ERTUĞRUL
ÖĞRENCİ	MEHMET ESAD IŞILDAR

YAPININ SAHİBİ

EKREM FİLDİŞİ

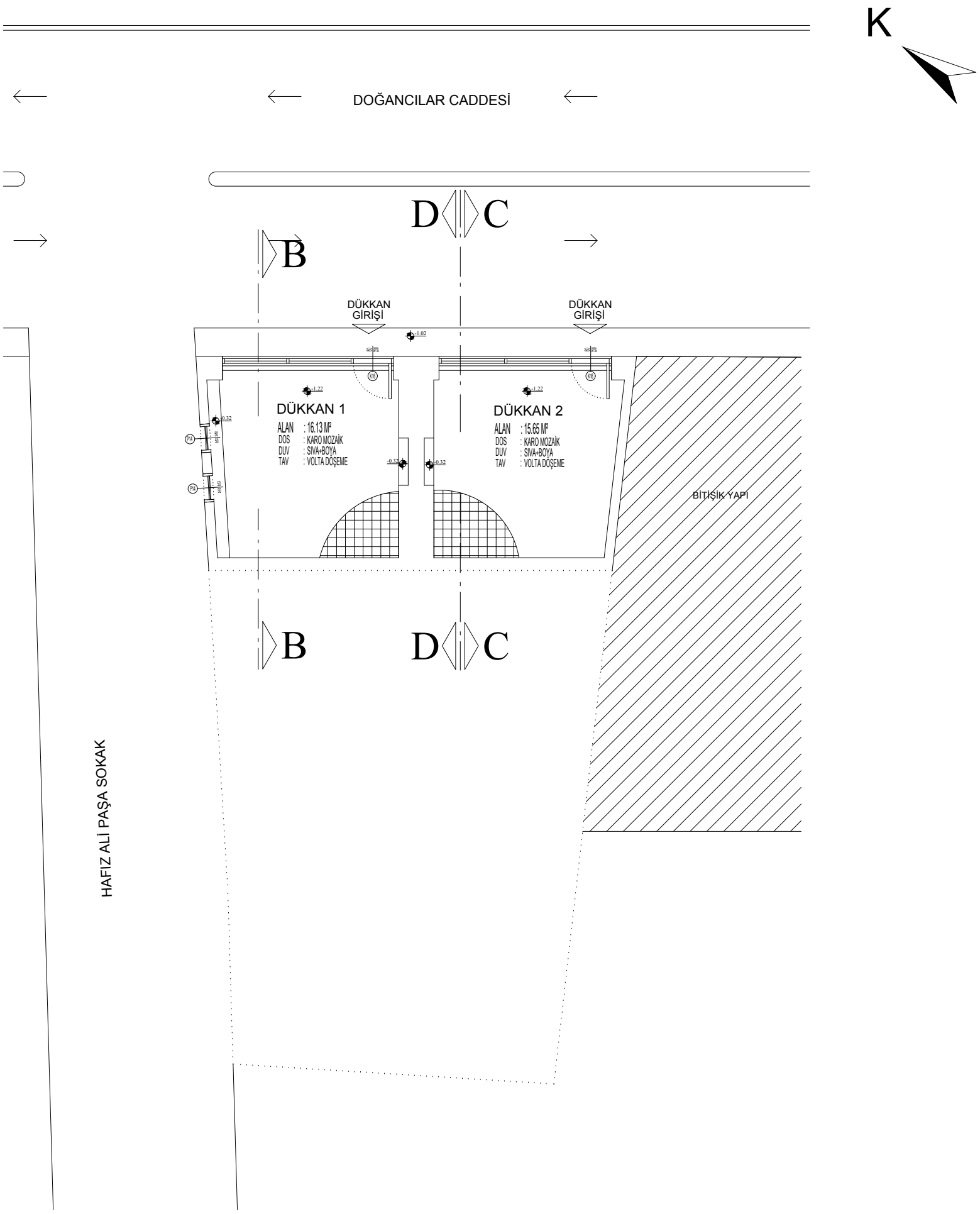
JURİ ÜYELERİ

Dr. Öğr. Üyesi Alidost ERTUĞRUL	Dr. Öğr. Üyesi Gülhan BENLİ	Dr. Öğr. Üyesi Mine ESMER

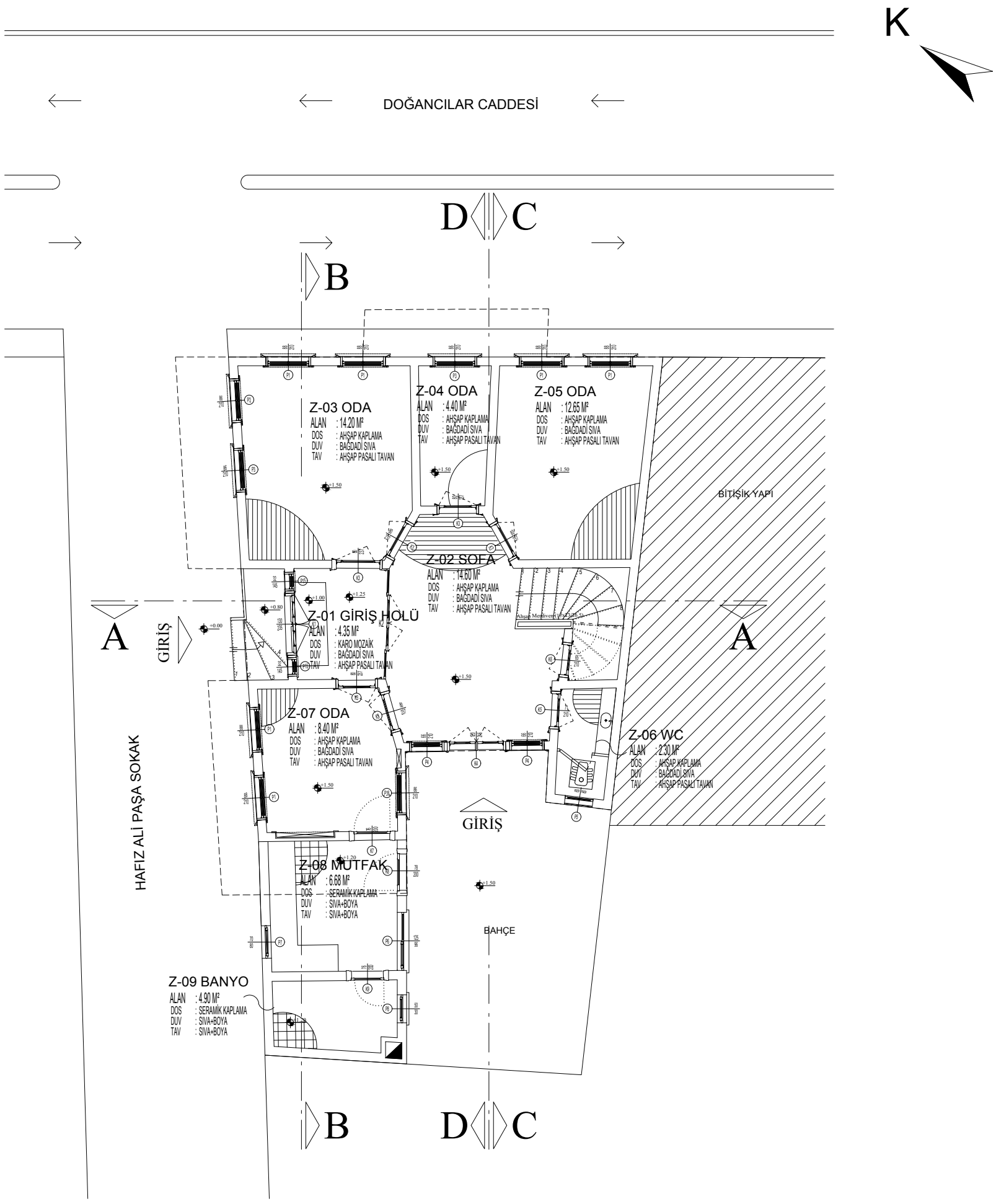
TARİH:19/06/2018

7
1
137
2
116
2
3
374
DOGANCILAR
115
83
4
+10.51
+9.21
+8.35
+5.10
+1.50
±0.00
-1.52
82
5
400
81
129
79
78
7
131
HAFIZ ALi PASA SOKAGI
1
14
8
9
20
2
3
4

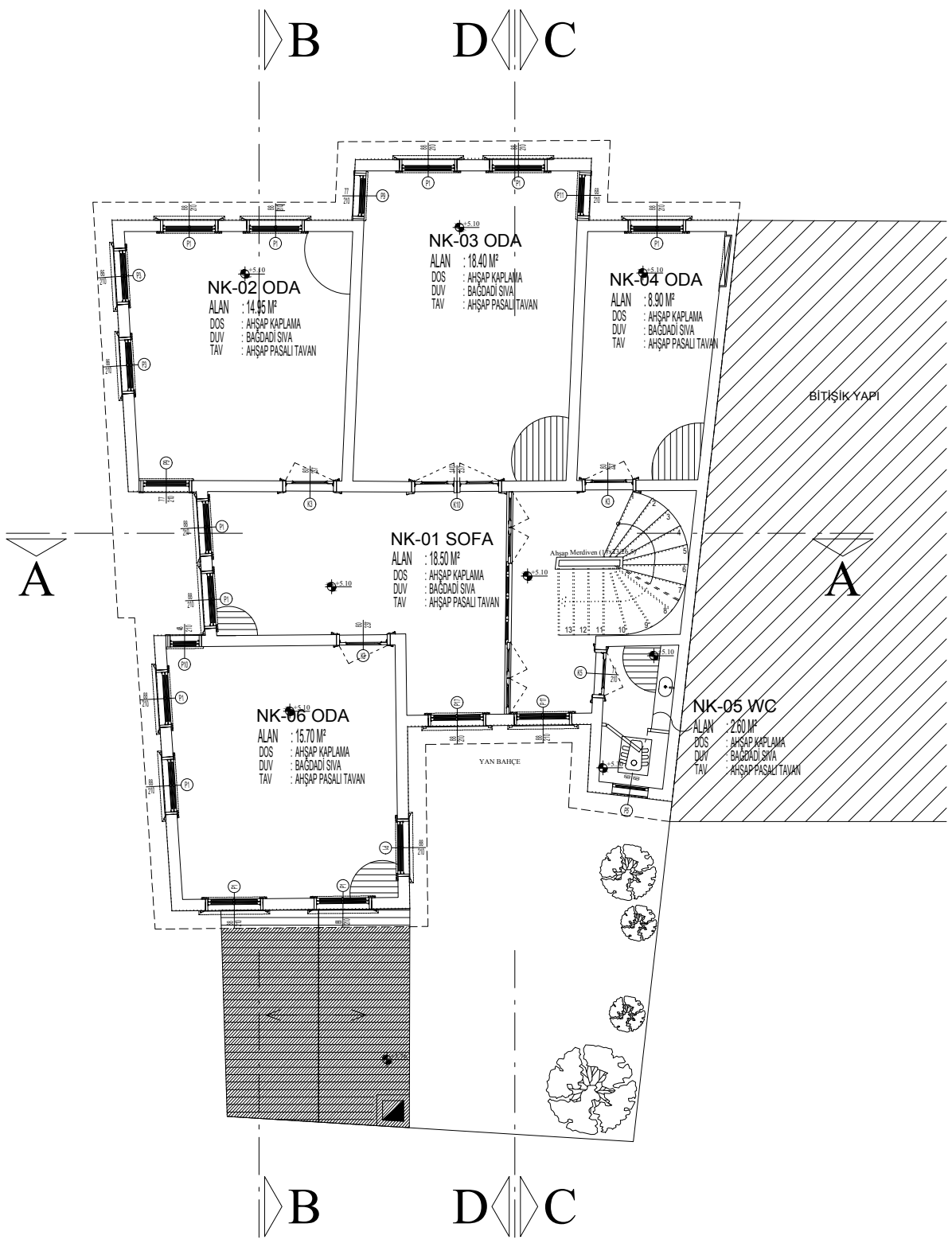
EK4 VAZİYET PLANI Ö:1/200

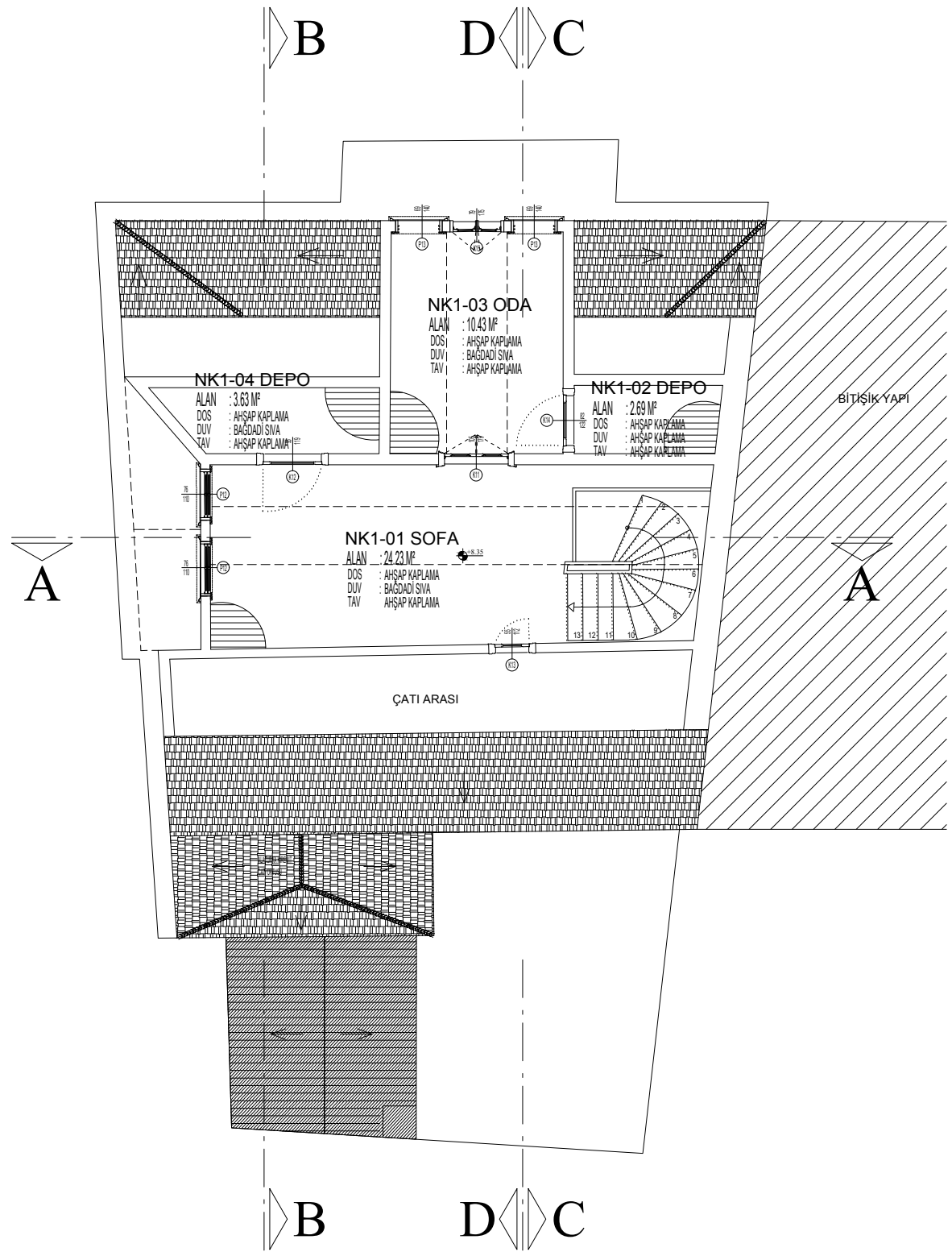
EK4 BODRUM KAT PLANI Ö:1/100

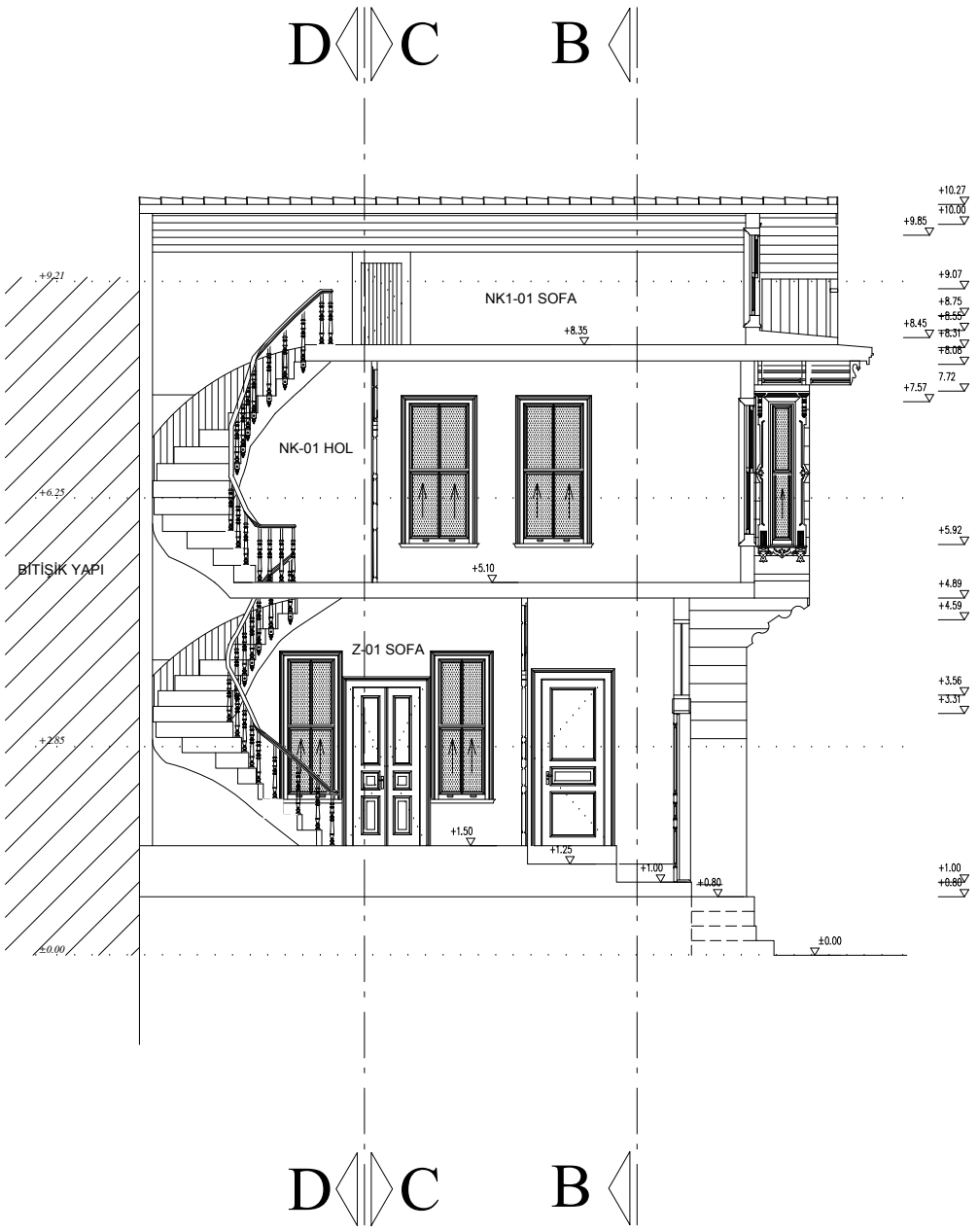
EK4 ZEMİN KAT PLANI Ö:1/100

EK4 BİRİNCİ KAT PLANI Ö:1/100

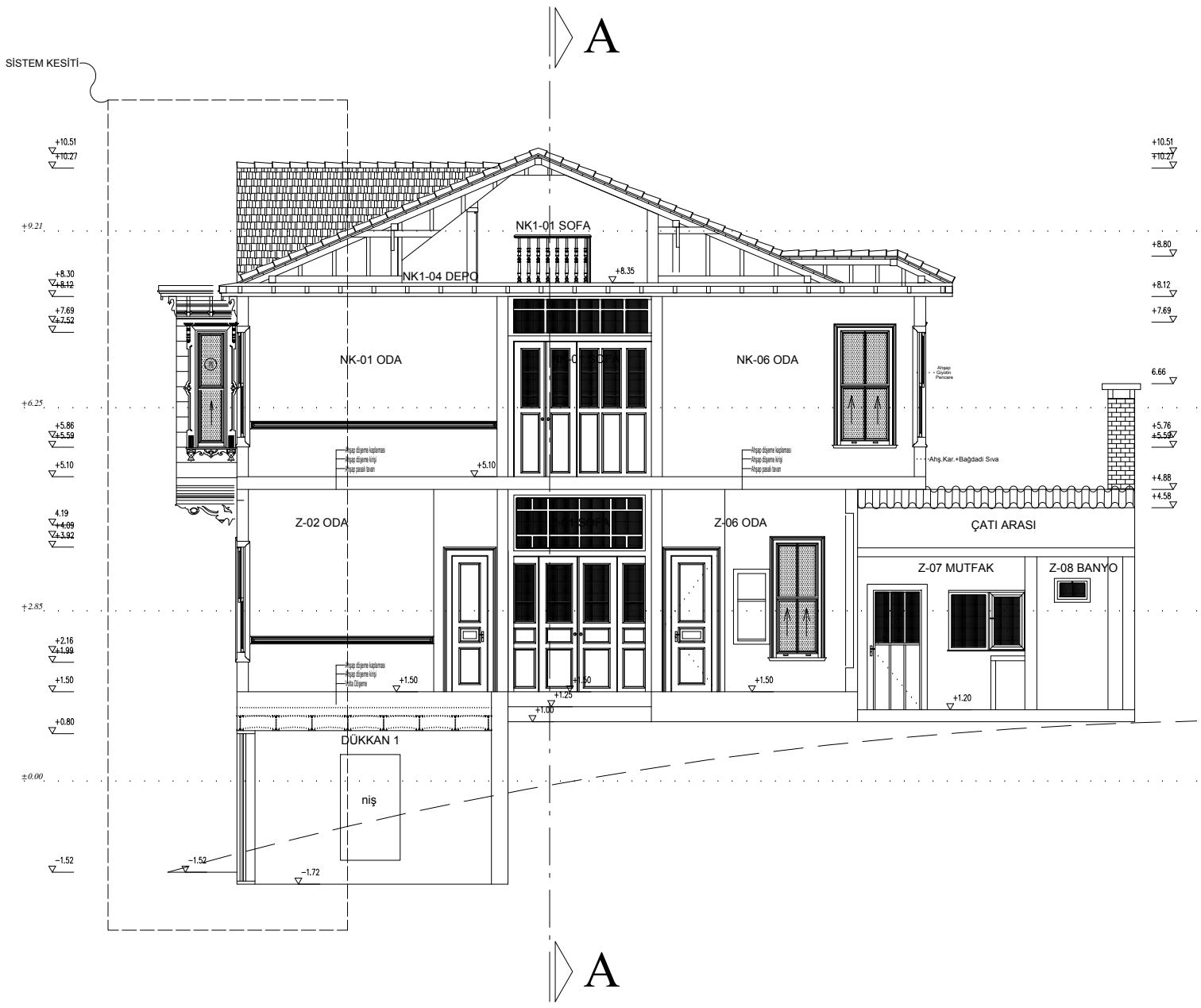

EK4 İKİNCİ KAT PLANI Ö:1/100

A-A KESİTİ

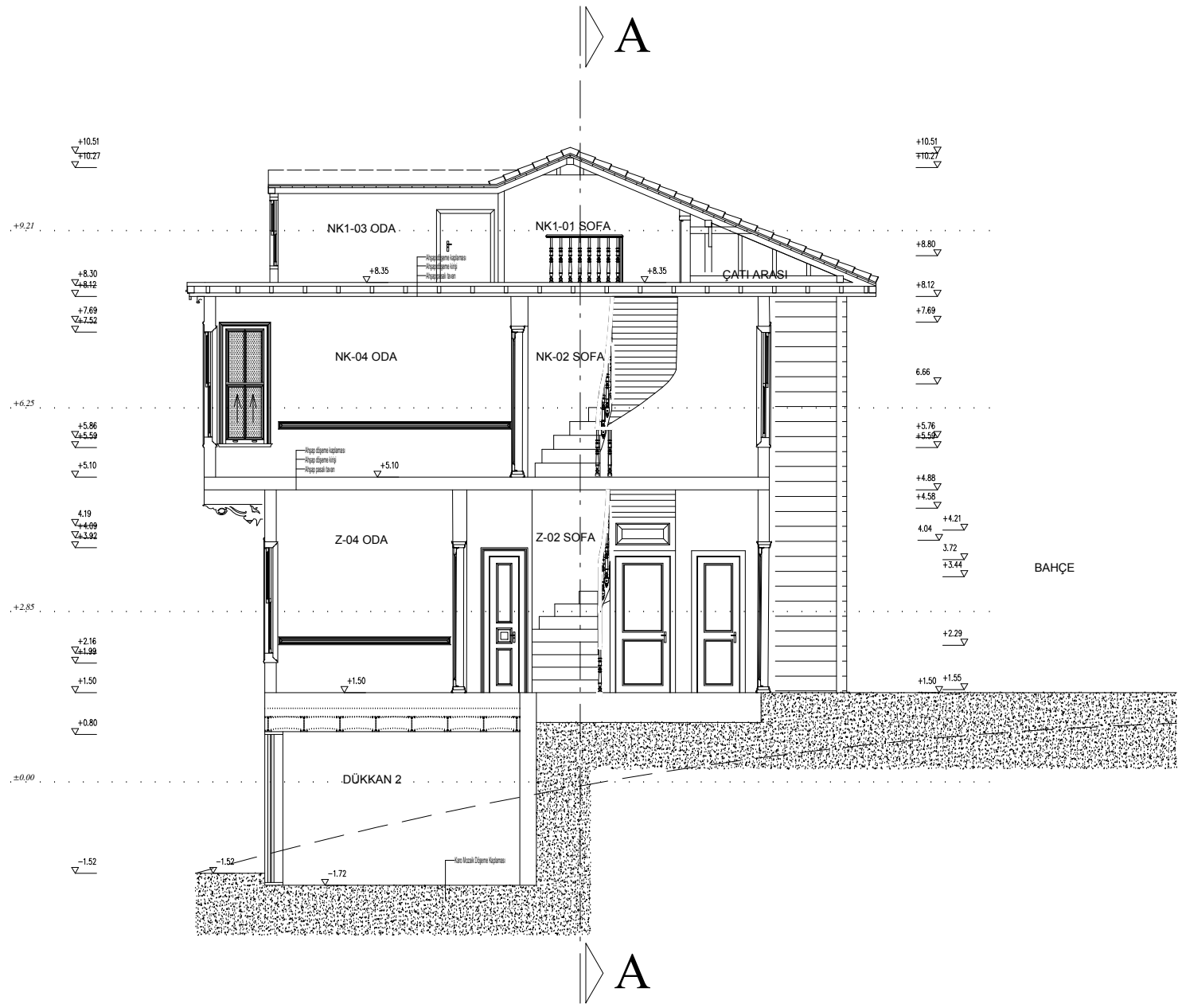
Ö:1/100

EK4

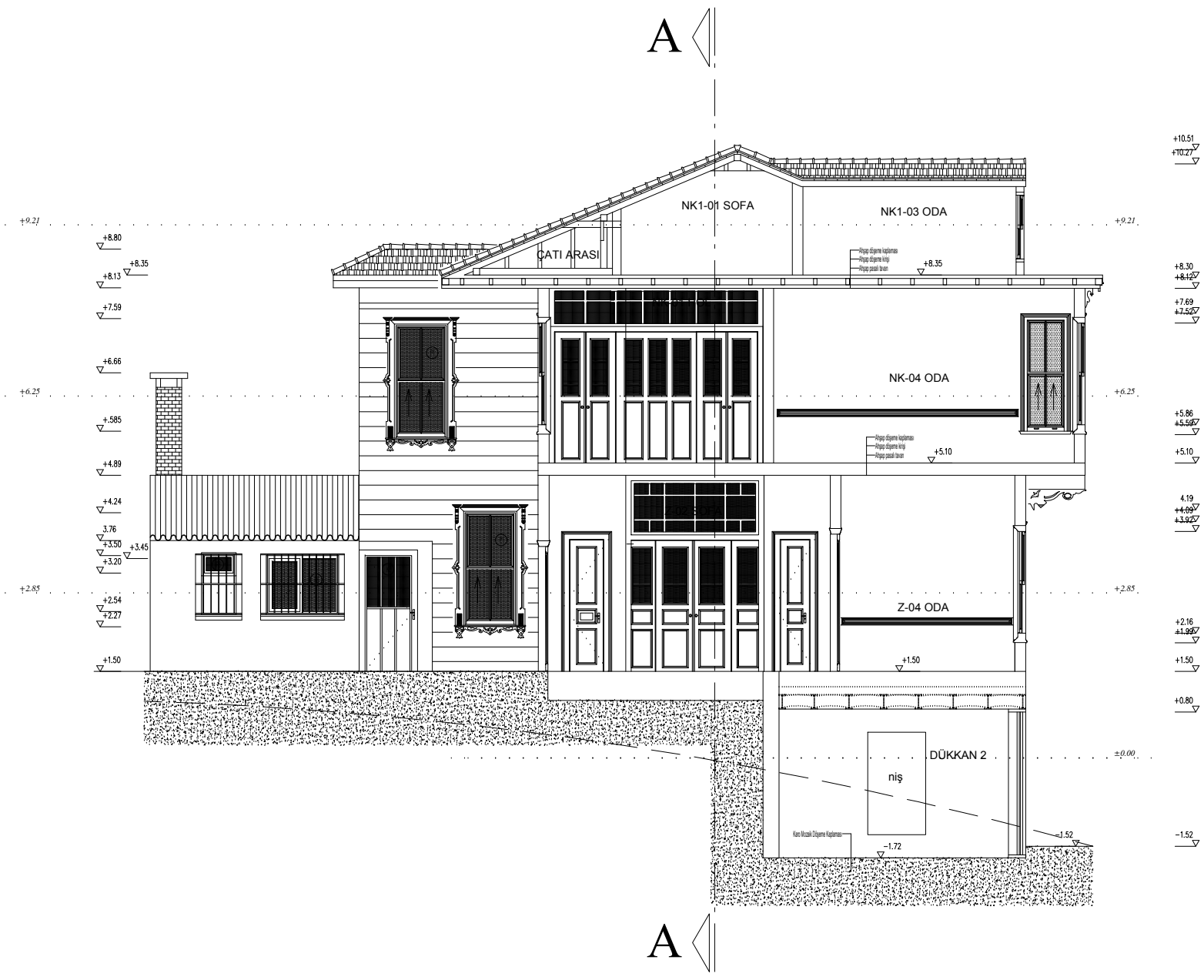
B-B KESİTİ

Ö:1/100

C-C KESİTİ

Ö:1/100

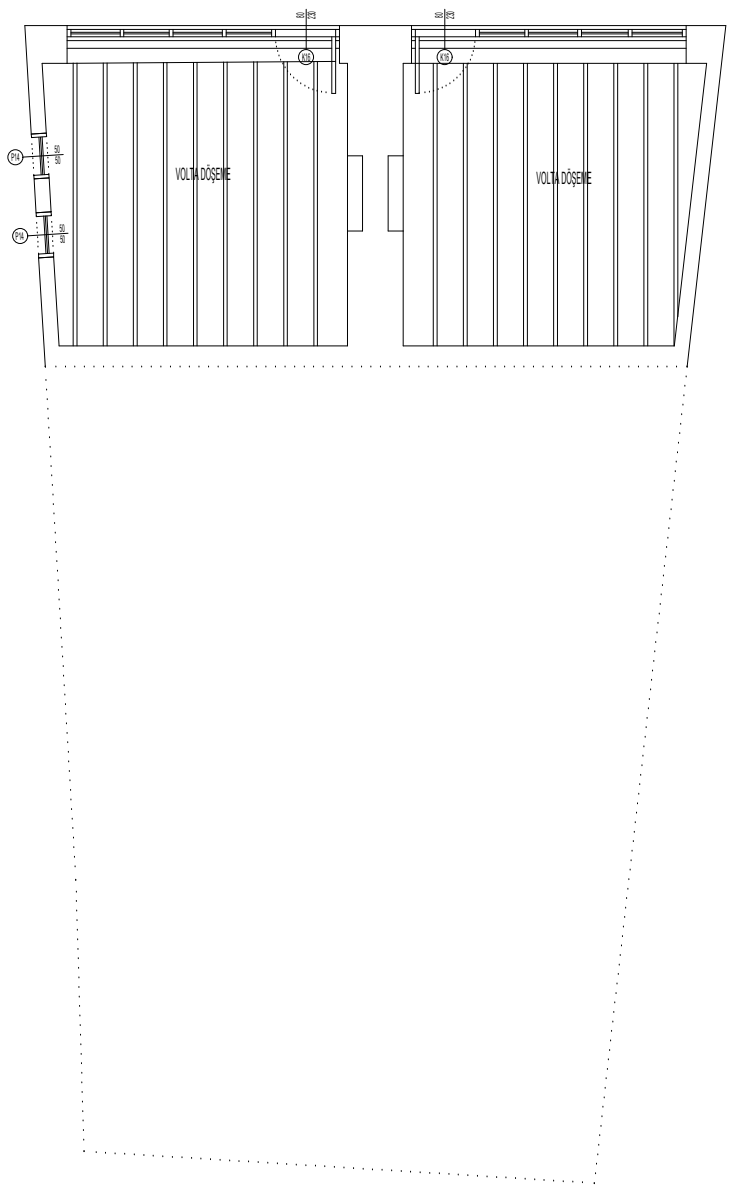

EK4

D-D KESİTİ

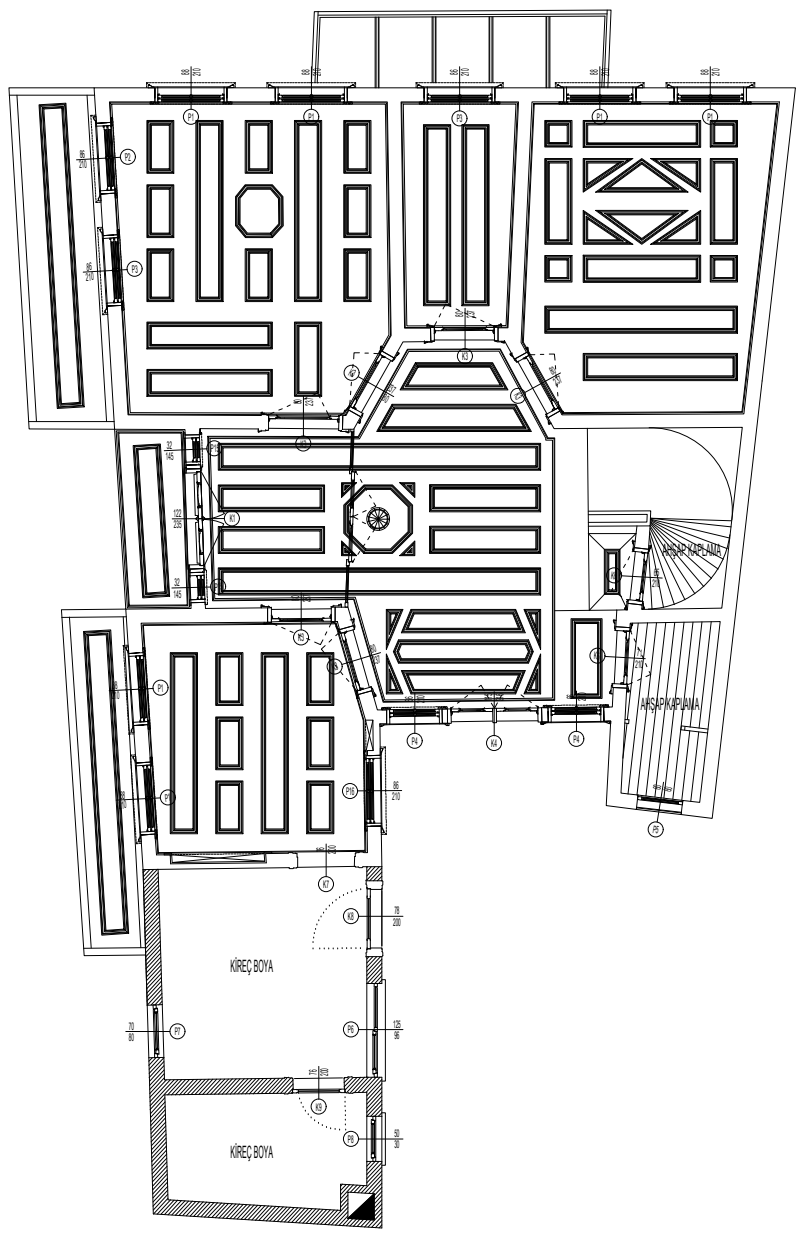
Ö:1/100

K

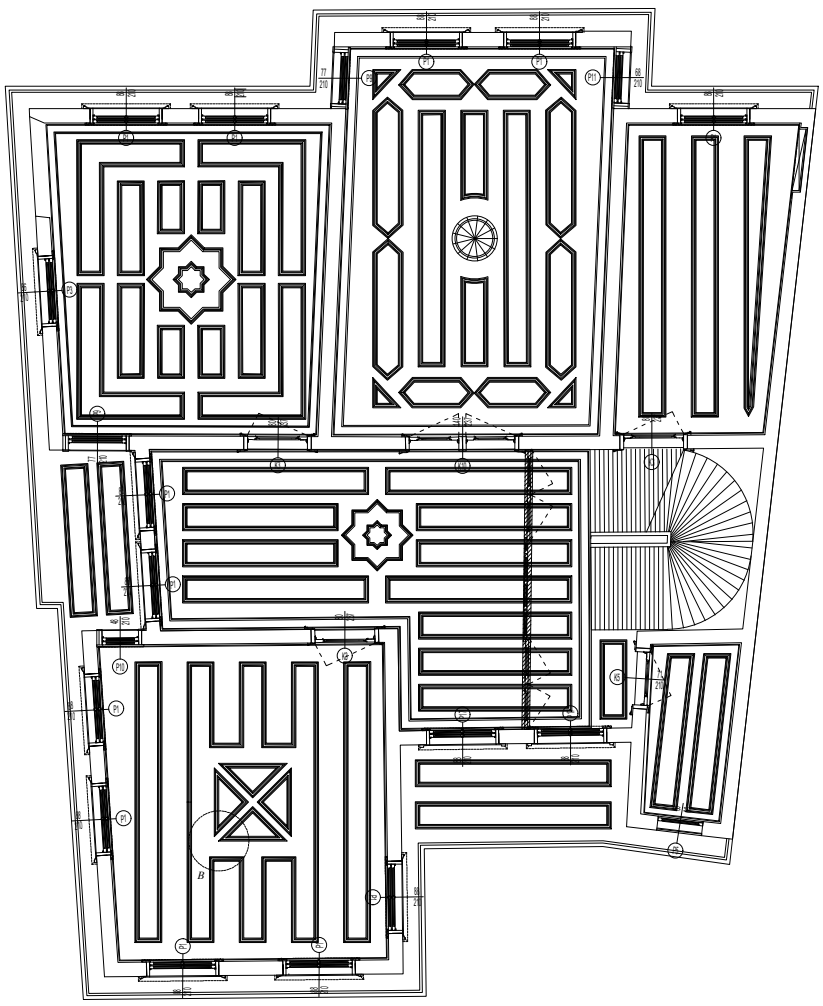
BODRUM KAT TAVAN PLANI Ö:1/100

K

EK4 ZEMİN KAT TAVAN PLANI Ö:1/100

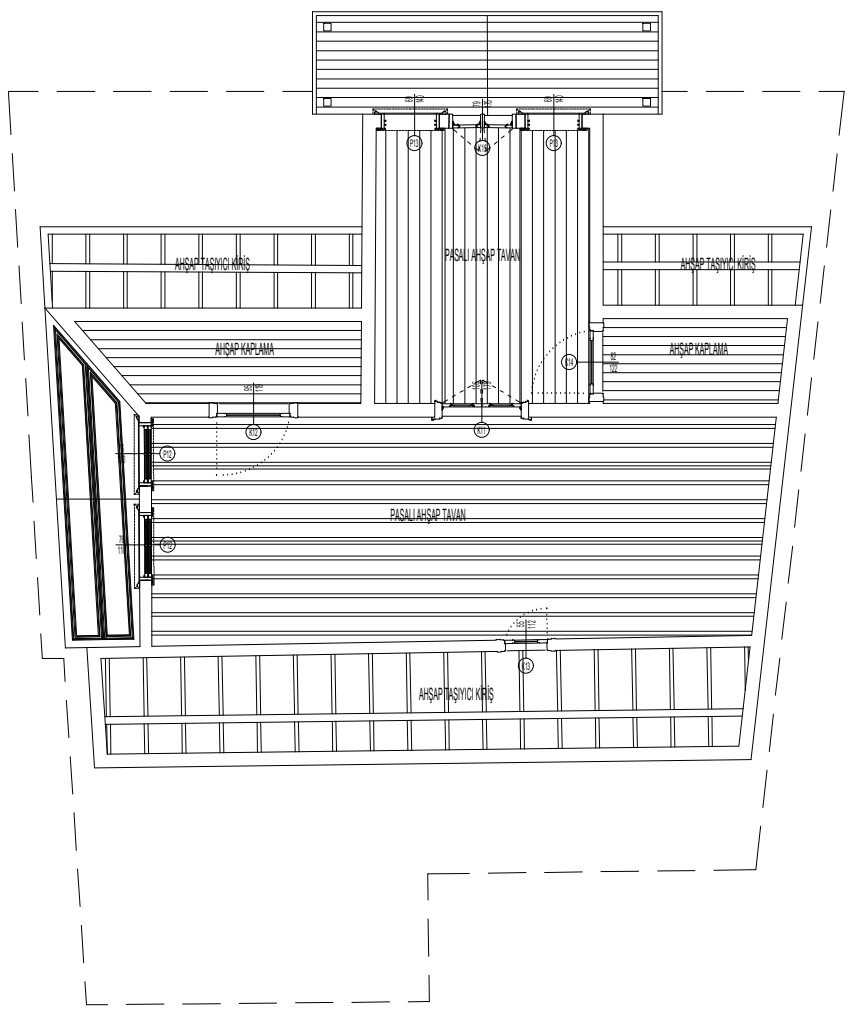
K

BİRİNCİ KAT TAVAN PLANI

Ö:1/100

K

EK4

İKİNCİ KAT TAVAN PLANI

Ö:1/100

KUZEY DOĞU CEPHESİ Ö:1/100

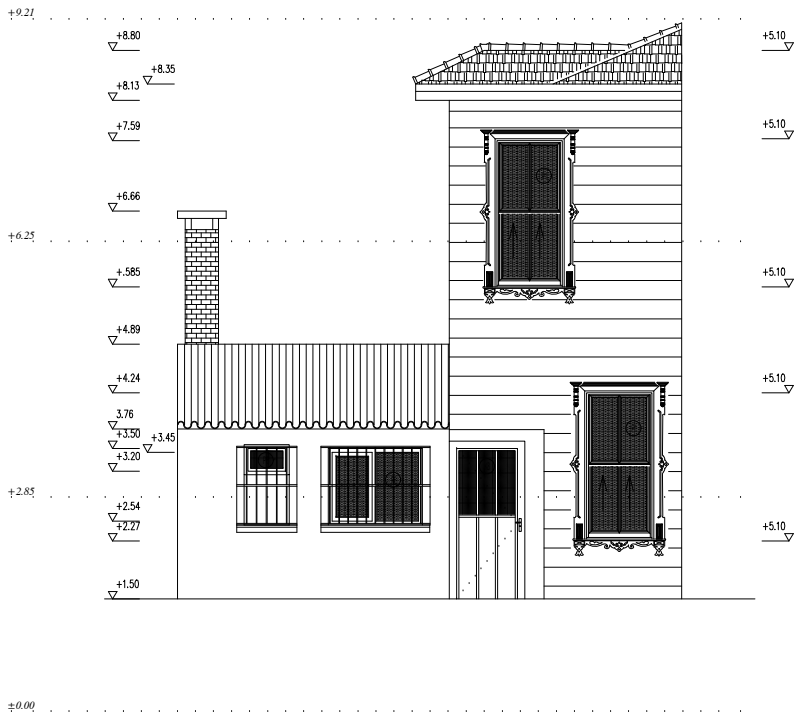

EK4 KUZEY BATI CEPHESİ Ö:1/100

GÜNEY BATI CEPHESİ

Ö:1/100

EK4

GÜNEY DOĞU CEPHESİ

Ö:1/100

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARİ KORUMA VE RESTORASYON BÖLÜMÜ

EK5-RESTORASYON

İL	İSTANBUL
İLÇE	ÜSKÜDAR
MAHALLE	AZİZ MAHMUD HÜDAİ
SOKAK	HAFIZ ALİ PAŞA
PAFTA	33
ADA	400
PARSEL	78-79

ÜSKÜDAR HAFIZ ALİ PAŞA SOKAĞI 78 PARSELDE YER ALAN KONAĞIN KORUMA PROJESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI	DR. ÖĞR. ÜYESİ ALİDOST ERTUĞRUL
ÖĞRENCİ	MEHMET ESAD IŞILDAR

YAPININ SAHİBİ

EKREM FİLDİŞİ

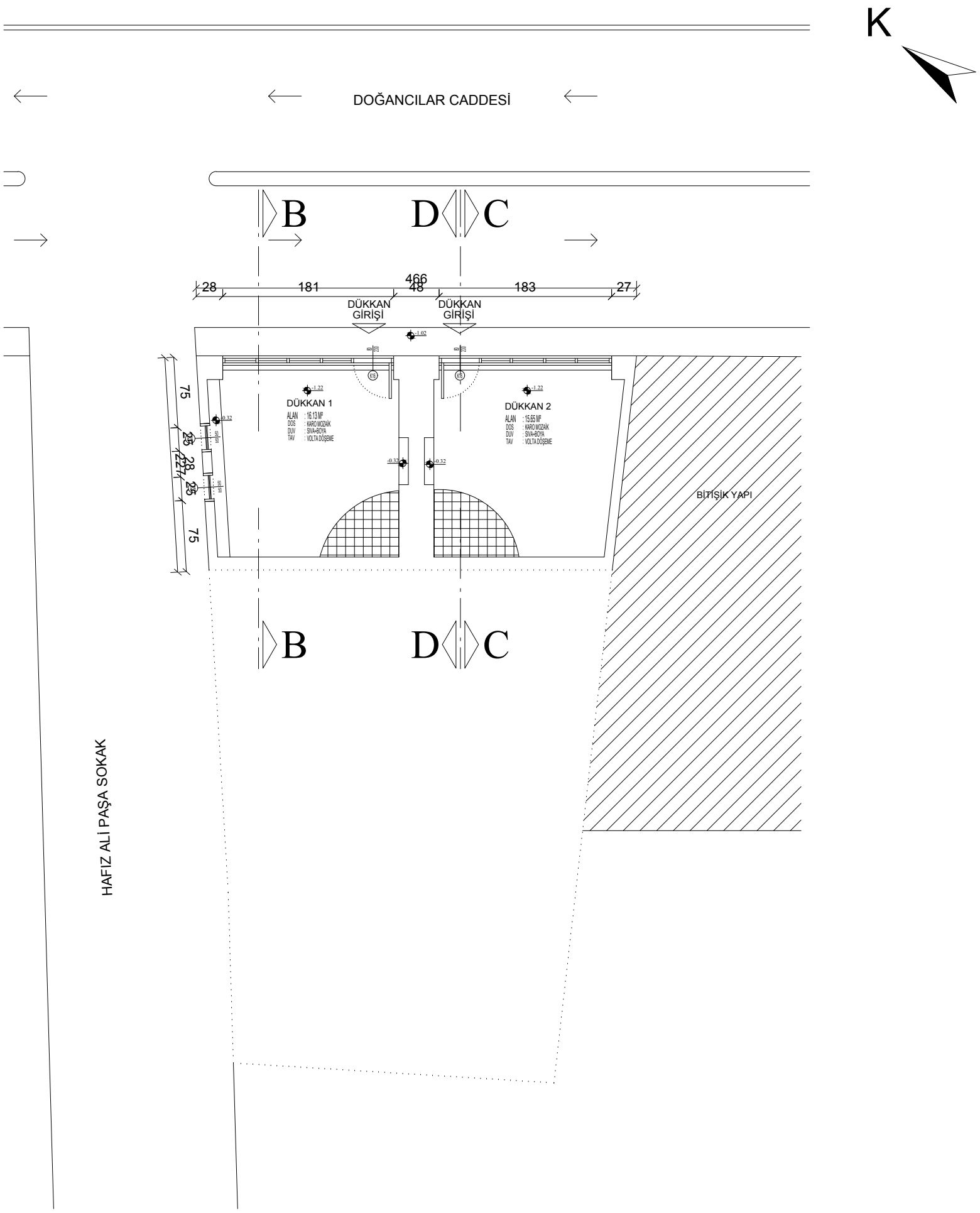
JURİ ÜYELERİ

Dr. Öğr. Üyesi Alidost ERTUĞRUL	Dr. Öğr. Üyesi Gülhan BENLİ	Dr. Öğr. Üyesi Mine ESMER

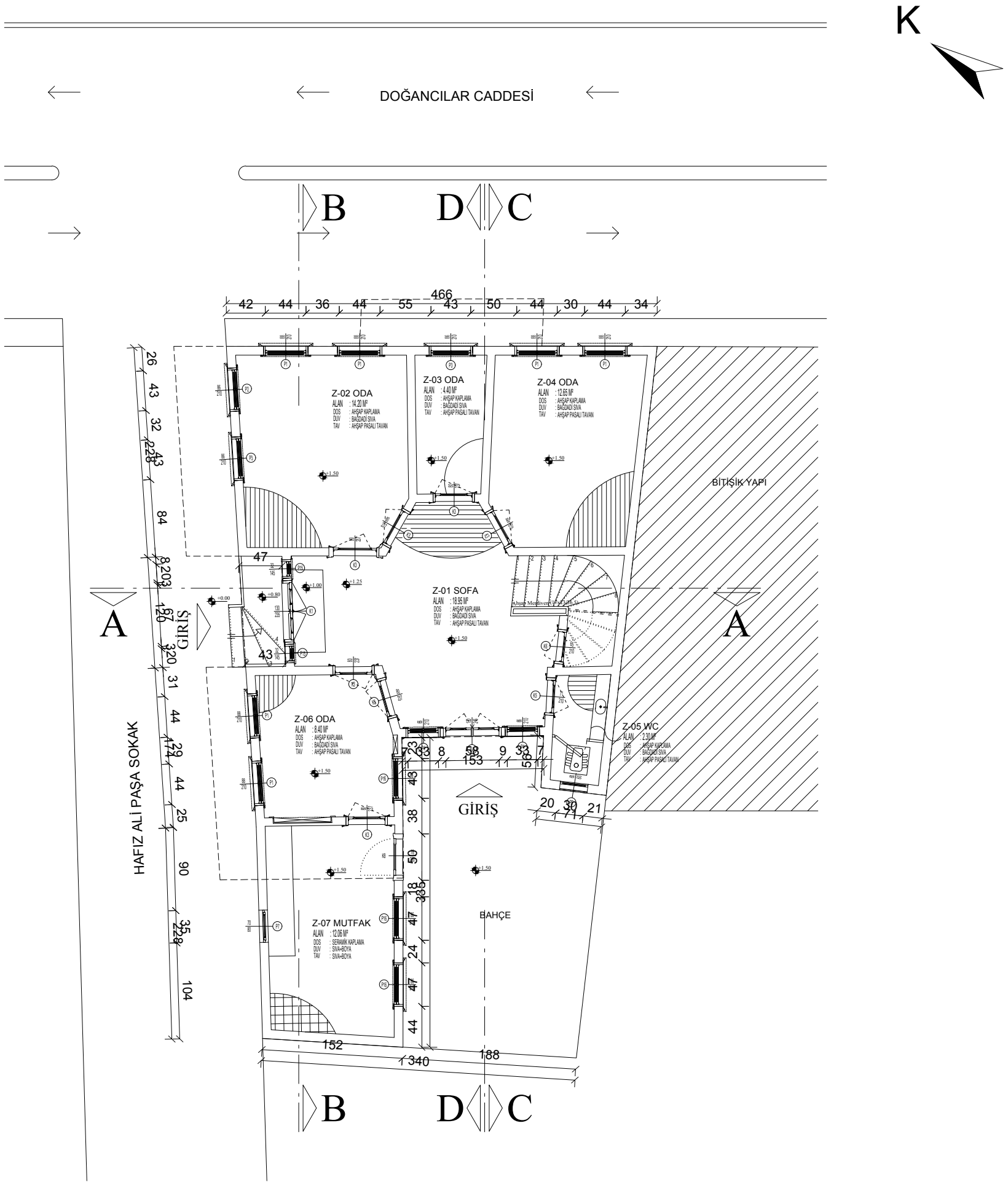
TARİH:19/06/2018

7
1
137
2
116
2
3
374
DOGANCILAR
115
83
4
+10.51
+9.21
+8.35
+5.10
+1.50
±0.00
-1.52
82
5
400
81
129
79
78
7
131
HAFIZ ALi PASA SOKAGI
1
14
8
9
20
2
3
4

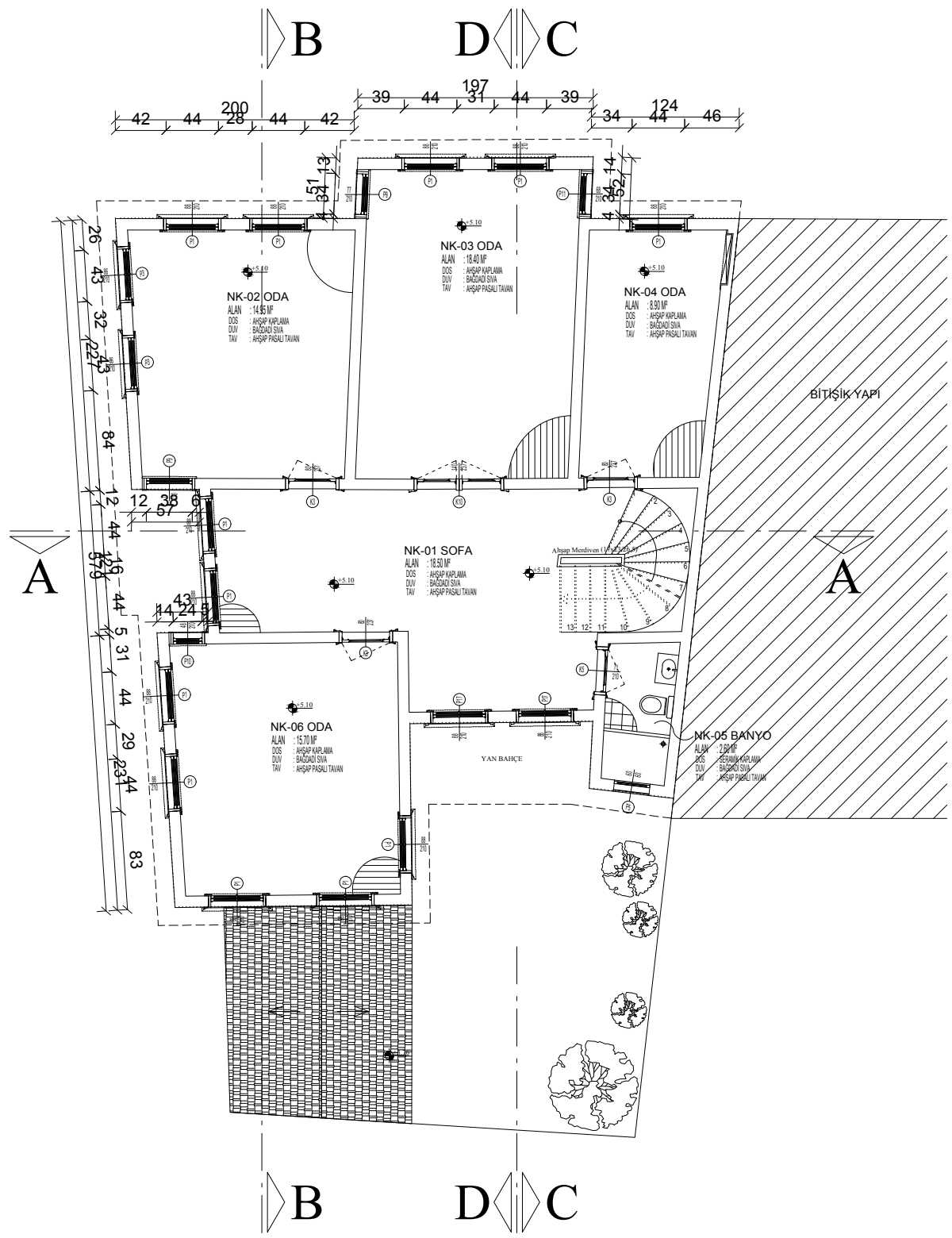
EK5 VAZİYET PLANI Ö:1/200

EK5 BODRUM KAT PLANI Ö:1/100

EK5 ZEMİN KAT PLANI Ö:1/100

EK5 BİRİNCİ KAT PLANI Ö:1/100

K

B D C

537
219 49 11 39 11 34 16 159

129 95 6 38 22 41 48 32 381 84

NK1-03 ODA
ALAN : 10.43 M²
DÖS : AHŞAP KAPLAMA
DUV : BAĞDADİ SIVA
TAV : AHŞAP KAPLAMA

NK1-04 DEPO
ALAN : 3.63 M²
DÖS : AHŞAP KAPLAMA
DUV : BAĞDADİ SIVA
TAV : AHŞAP KAPLAMA

NK1-02 DEPO
ALAN : 2.69 M²
DÖS : AHŞAP KAPLAMA
DUV : AHŞAP KAPLAMA
TAV : AHŞAP KAPLAMA

BİTİŞİK YAPI

NK1-01 SOFA
ALAN : 24.23 M²
DÖS : AHŞAP KAPLAMA
DUV : BAĞDADİ SIVA
TAV : AHŞAP KAPLAMA

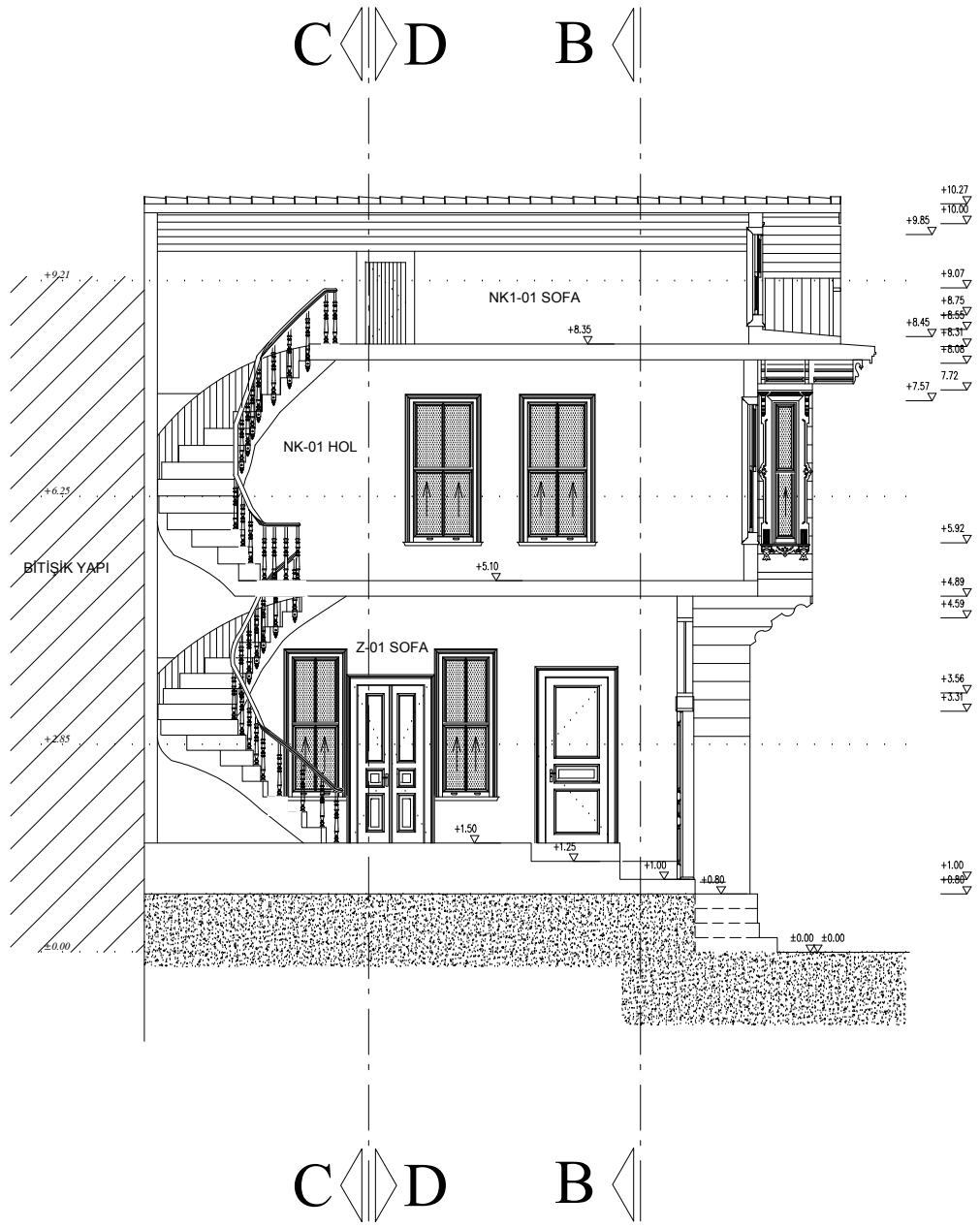
A A

ÇATI ARASI

495
218
85
202

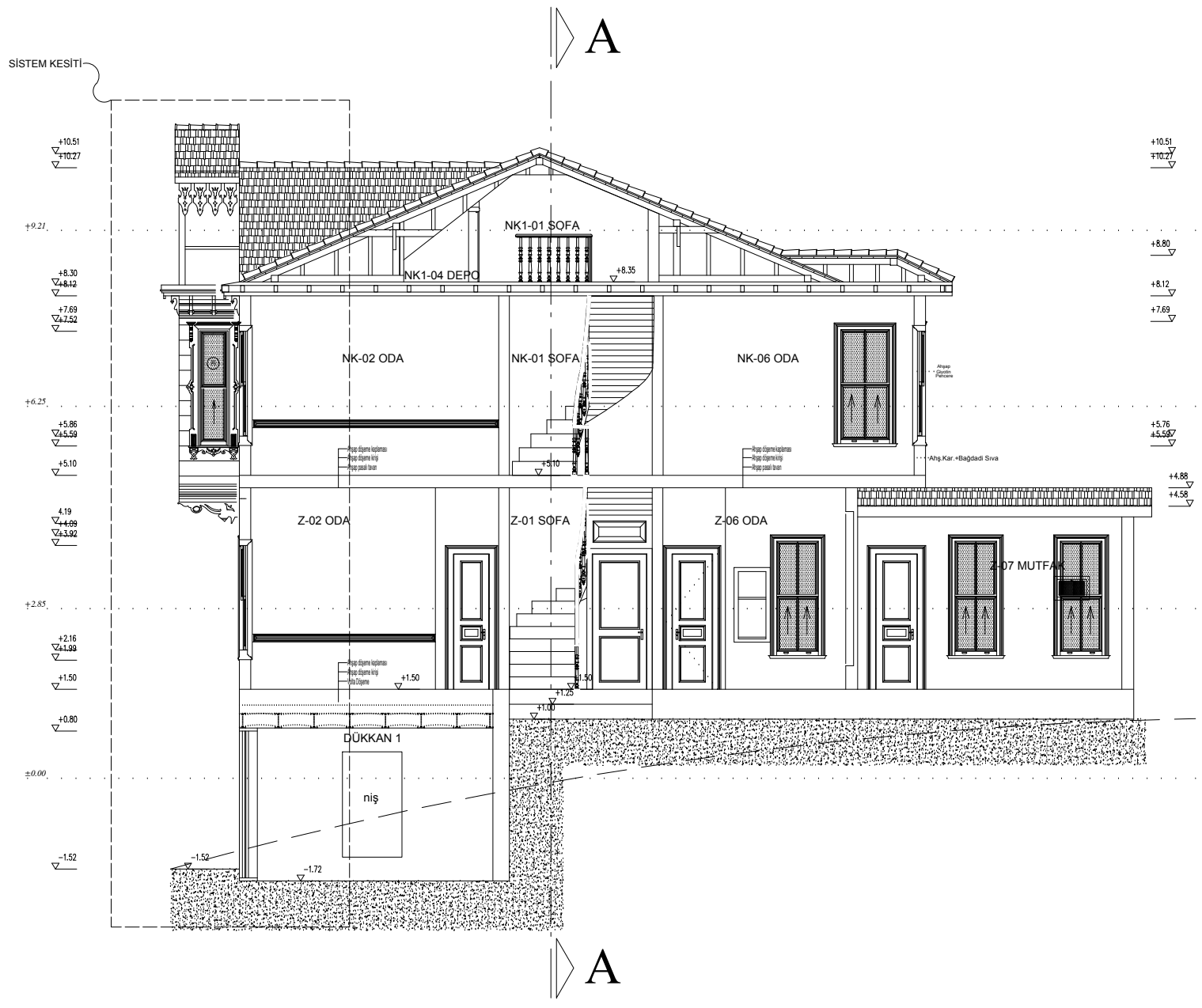
B D C

EK5 İKİNCİ KAT PLANI Ö:1/100

A-A KESİTİ

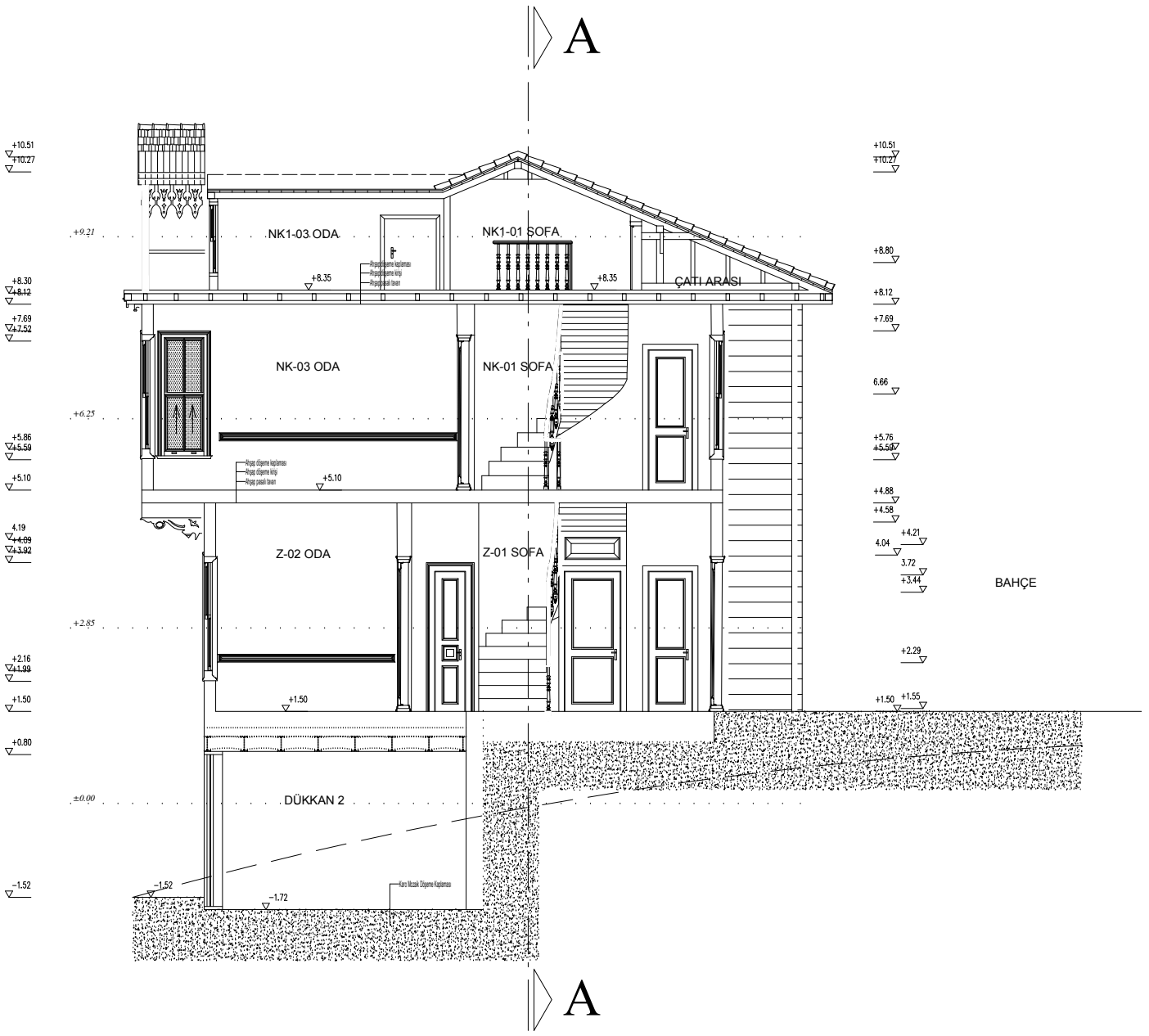
Ö:1/100

EK5

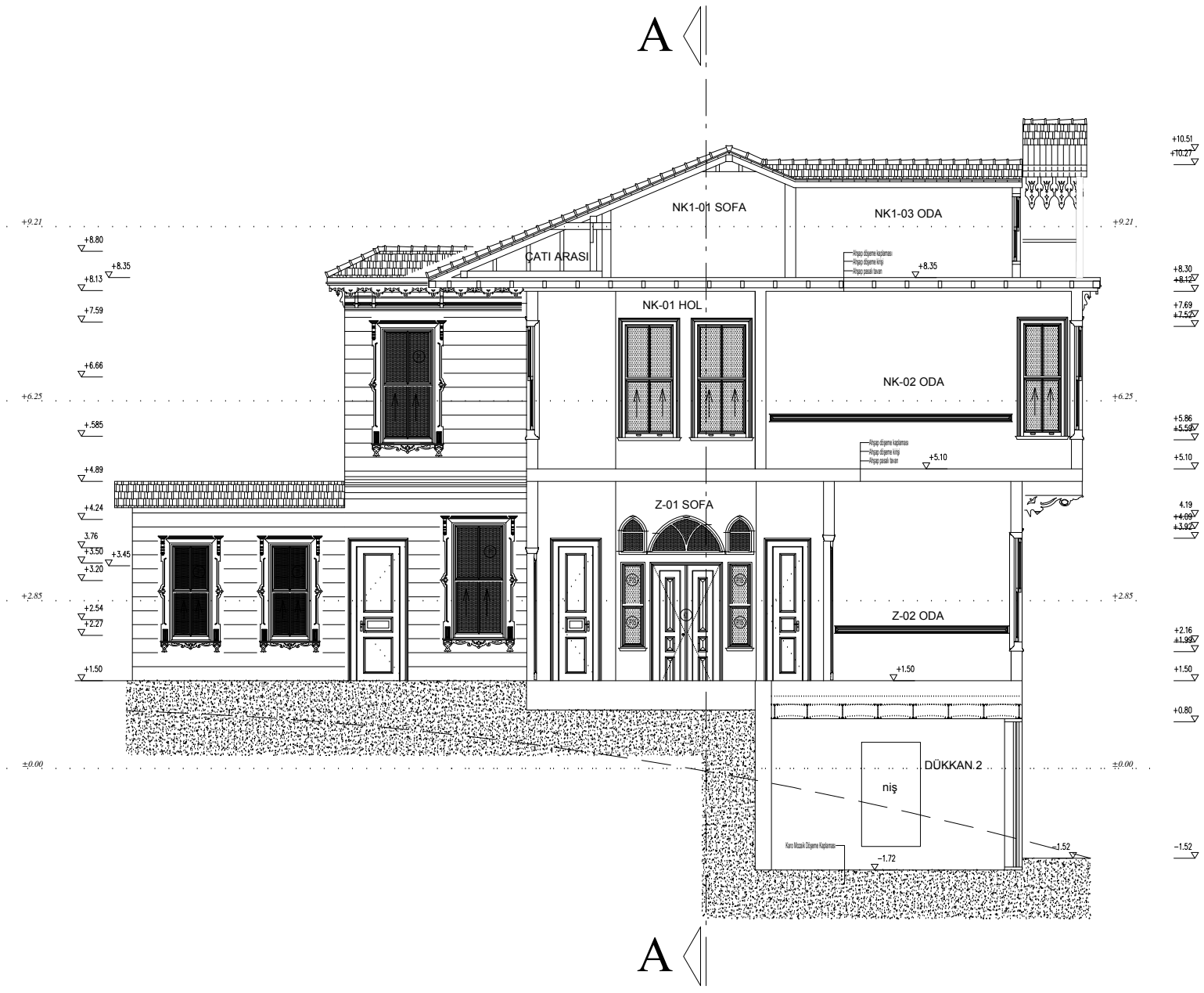
B-B KESİTİ

Ö:1/100

C-C KESİTİ

Ö:1/100

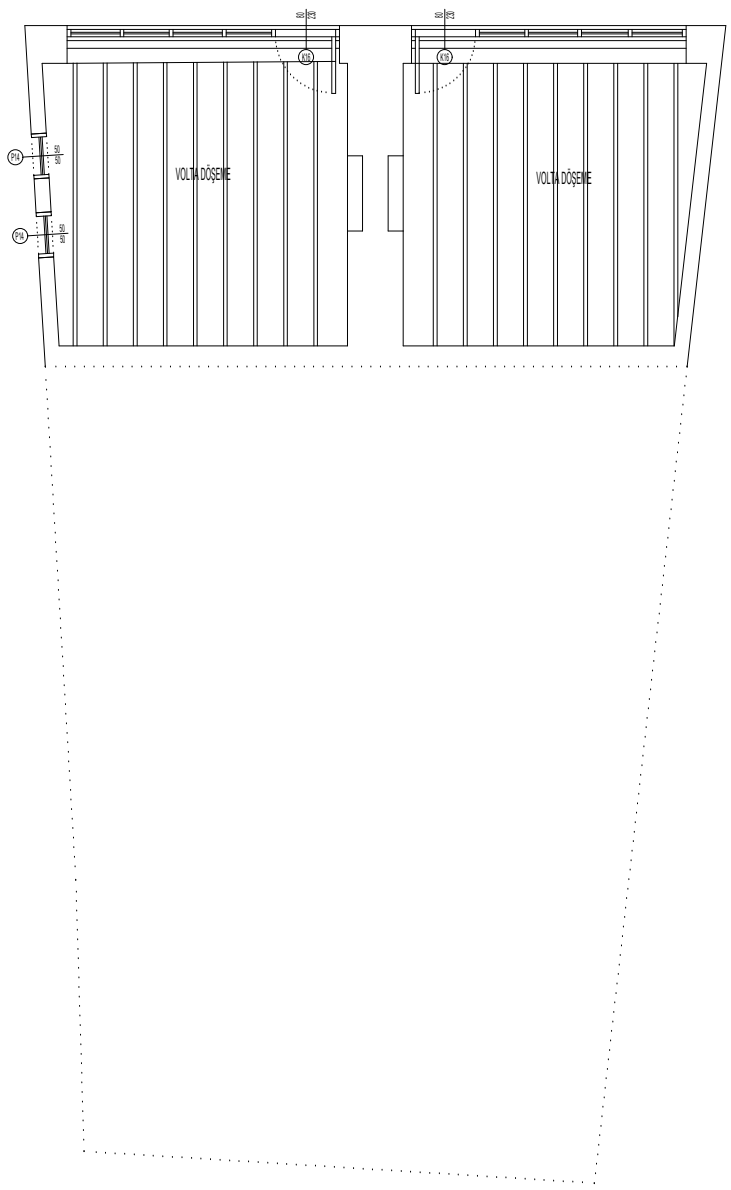

EK5

D-D KESİTİ

Ö:1/100

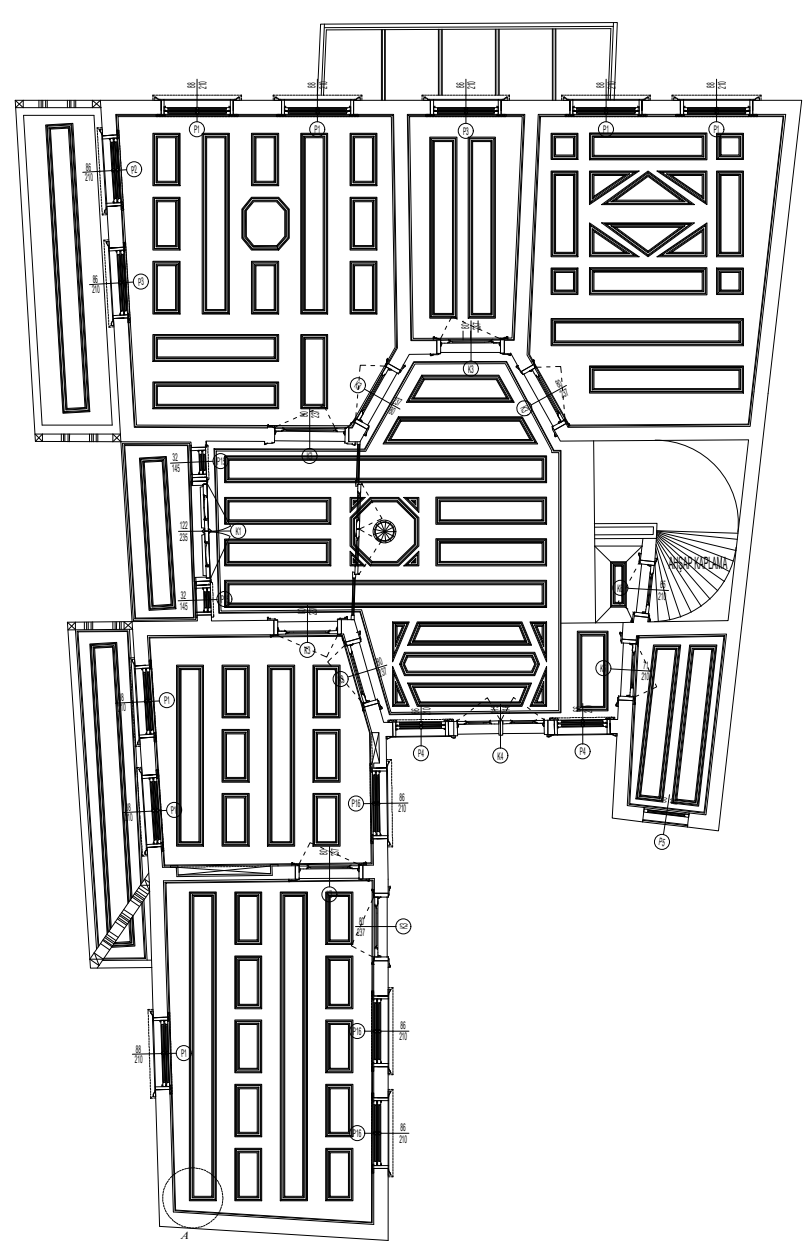
K

BODRUM KAT TAVAN PLANI

Ö:1/100

K

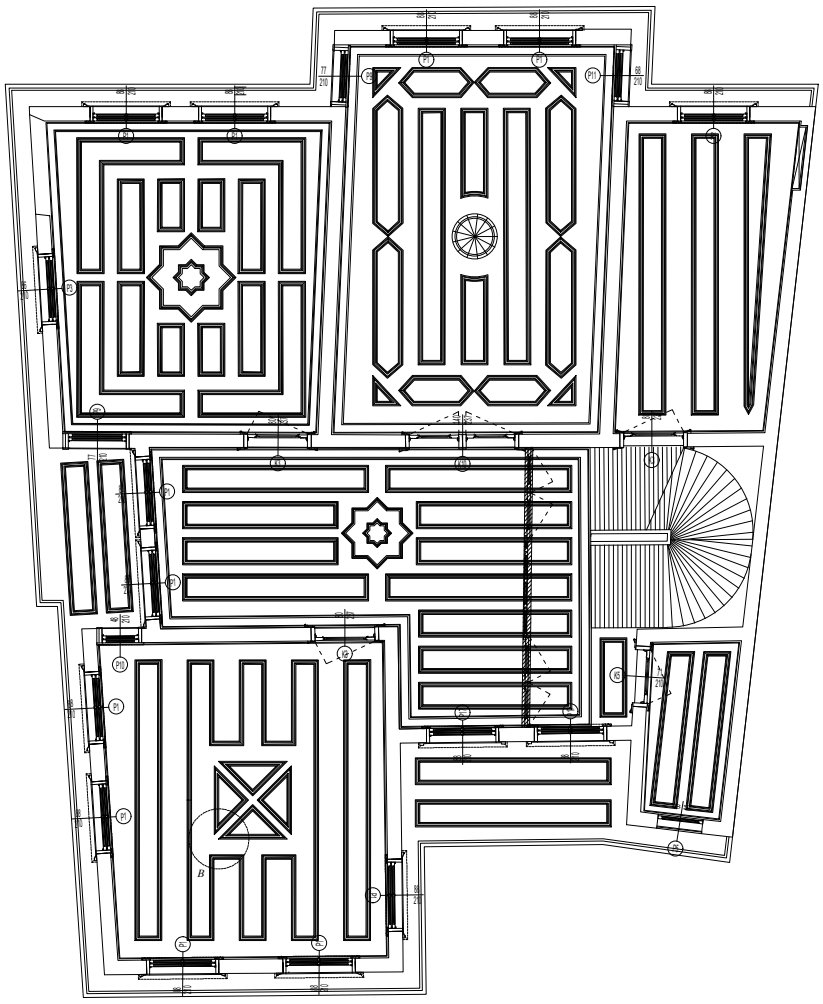

EK5

ZEMİN KAT TAVAN PLANI

Ö:1/100

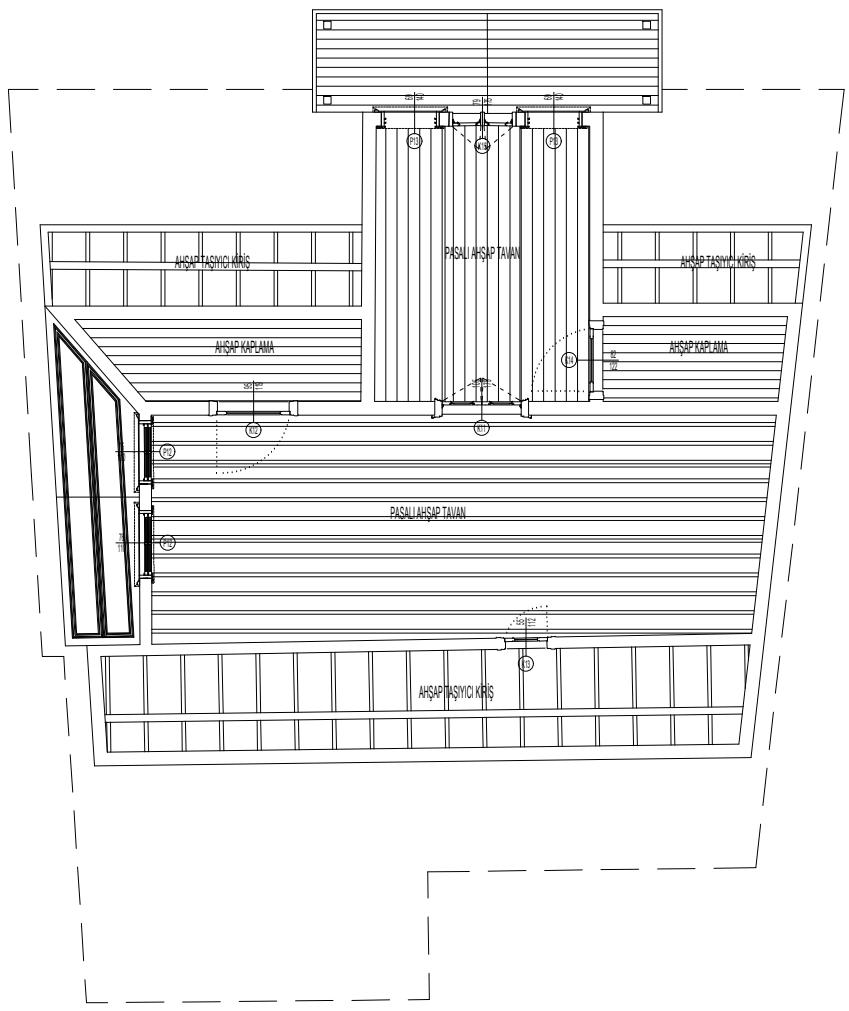
K

BİRİNCİ KAT TAVAN PLANI

Ö:1/100

K

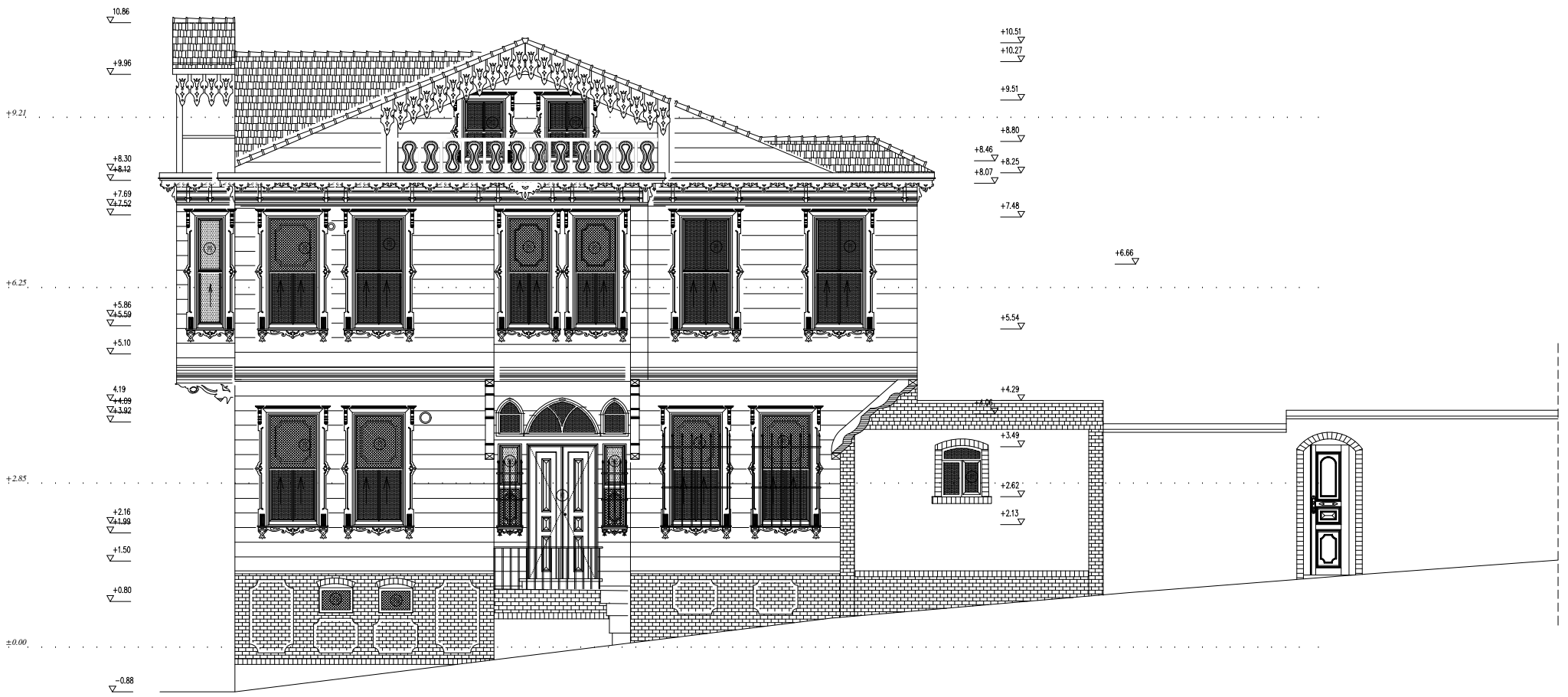
EK5

İKİNCİ KAT TAVAN PLANI

Ö:1/100

KUZEY DOĞU CEPHESİ Ö:1/100

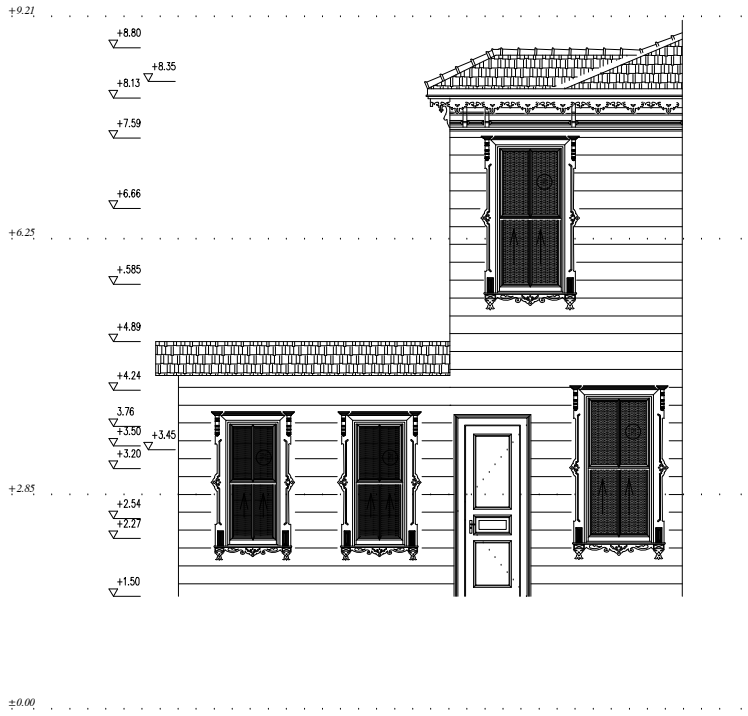

EK5

KUZEY BATI CEPHESİ Ö:1/100

GÜNEY BATI CEPHESİ Ö:1/100

EK5 GÜNEY DOĞU CEPHESİ Ö:1/100

EK 6 – FOTOĞRAF ALBÜMÜ

Fotoğraf 1: Zemin Kat Giriş Holü Z-01

Fotoğraf 2: Zemin Kat Giriş Holü Z-01

Fotoğraf 3: Zemin Kat Sofa Z-02

Fotoğraf 4: Zemin Kat Giriş Holü Tavanı Z-02

Fotoğraf 5: Zemin Kat Sofa, Bahçe Çıkış Kapısı Z-02

Fotoğraf 6: Zemin Kat Z-07

Fotoğraf 7: Zemin Kat Mutfak Z-08

Fotoğraf 8: Zemin Kat Mutfak Z-08

Fotoğraf 9: Zemin Kat Banyo Z-09

Fotoğraf 10: Zemin Kat Merdiven Altı

Fotoğraf 11: Zemin Kat WC Z-06

Fotoğraf 12: Zemin Kat WC Z-06

Fotoğraf 13: Zemin Kat WC Z-06

Fotoğraf 14: Zemin Kat WC Z-06

Fotoğraf 15: Zemin Kat Oda Z-05

Fotoğraf 16: Zemin Kat WC Z-05

Fotoğraf 17: Zemin Kat Oda Z-05

Fotoğraf 18: Zemin Kat Oda Koltuk Silmesi Z-05

Fotoğraf 19: Zemin Kat Oda Z-04

Fotoğraf 20: Zemin Kat Oda Z-04

Fotoğraf 21: Zemin Kat Sofa Z-02

Fotoğraf 22: Zemin Kat Sofa Tavanı Z-02

Fotoğraf 23: Zemin Kat Oda Z-03

Fotoğraf 24: Zemin Kat Oda Z-03

Fotoğraf 25: Zemin Kat Oda Tavanı Z-03

Fotoğraf 26: Zemin Kat Oda Tavanı Z-03

Fotoğraf 27: Zemin Kat Oda Z-03

Fotoğraf 28: Zemin Kat Oda Z-03

Fotoğraf 29: Zemin Kat Giriş Holü Z-01

Fotoğraf 30: Zemin Kat Sofa Tavanı Z-02

Fotoğraf 31: Zemin Kat Giriş Holü Z-01

Fotoğraf 32: Birinci Kat Hol NK-01

Fotoğraf 33: Birinci Kat Hol NK-01

Fotoğraf 34: Birinci Kat Hol NK-01

Fotoğraf 35: Birinci Kat Hol NK-01

Fotoğraf 36: Birinci Kat WC NK-07

Fotoğraf 37: Birinci Kat WC NK-07

Fotoğraf 38: Birinci Kat WC NK-07

Fotoğraf 39: Birinci Kat WC NK-07

Fotoğraf 40: Birinci Kat WC NK-07

Fotoğraf 41: Birinci Kat Sofa NK-02

Fotoğraf 42: Birinci Kat Oda NK-06

Fotoğraf 43: Birinci Kat Oda NK-06

Fotoğraf 44: Birinci Kat Oda NK-06

Fotoğraf 45: Birinci Kat Oda NK-06

Fotoğraf 46: Birinci Kat Sofa NK-02

Fotoğraf 47: Birinci Kat Oda NK-03

Fotoğraf 48: Birinci Kat Oda NK-03

Fotoğraf 49: Birinci Kat Oda NK-03

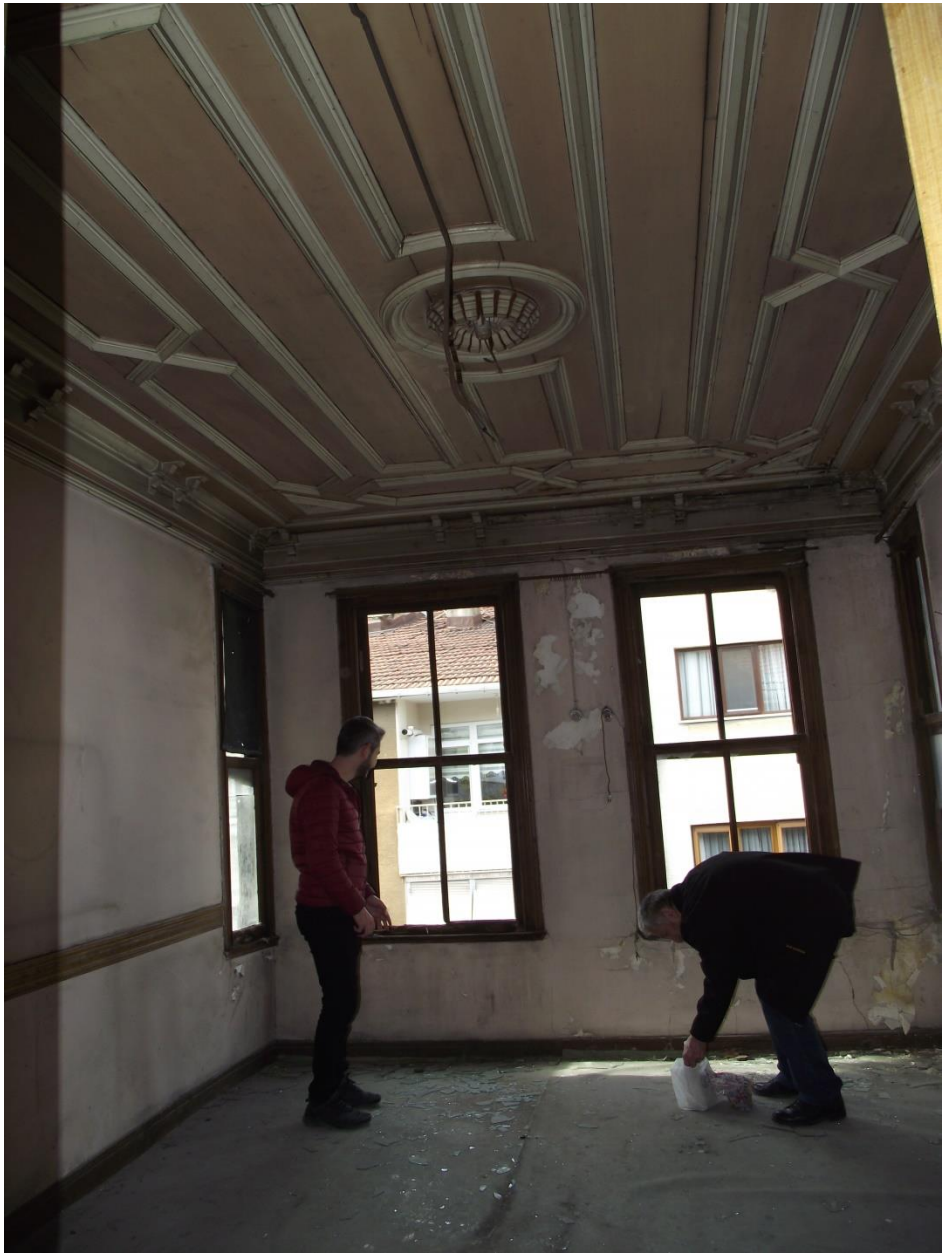
Fotoğraf 50: Birinci Kat Oda NK-04

Fotoğraf 51: Birinci Kat Oda NK-04

Fotoğraf 52: Birinci Kat Oda NK-04

Fotoğraf 53: Birinci Kat Oda NK-04

Fotoğraf 54: Birinci Kat Oda NK-05

Fotoğraf 55: Birinci Kat Oda NK-05

Fotoğraf 56: Birinci Kat Oda NK-05

Fotoğraf 57: İkinci Kat Sofa NK1-01

Fotoğraf 58: İkinci Kat Sofa NK1-01

Fotoğraf 59: İkinci Kat Sofa NK1-01

Fotoğraf 60: İkinci Kat Depo NK1-04

Fotoğraf 61: İkinci Kat Depo NK1-04

Fotoğraf 62: İkinci Kat Oda NK1-03

Fotoğraf 63: İkinci Kat Oda NK1-03

Fotoğraf 64: İkinci Kat Oda NK1-03

Fotoğraf 65: İkinci Kat Depo NK1-02

Fotoğraf 66: İkinci Kat Oda Balkonu NK1-03

Fotoğraf 67: İkinci Kat Oda Balkonu NK1-03

Fotoğraf 68: İkinci Kat Sofa Çatı Arası NK1-01

Fotoğraf 69: İkinci Kat Sofa Çatı Arası NK1-01

Fotoğraf 70: İkinci Kat Sofa Çatı Arası NK1-01

Fotoğraf 71: İkinci Kat Sofa NK1-01

Fotoğraf 72: İkinci Kat Sofa Balkonu NK1-01

Fotoğraf 73: İkinci Kat Sofa Balkonu NK1-01

Fotoğraf 74: İkinci Kat Sofa Balkonu NK1-01

Fotoğraf 75: İkinci Kat Sofa Balkonu NK1-01

Fotoğraf 76: Pencere Sövesi

Fotoğraf 77: Güney Cephesi 2. Kat

Fotoğraf 78: Kuzey Cephesi Dükkanlar (Doğancılar Cad.)

Fotoğraf 79: Kuzey Cephesi (Doğancılar Cad.)

Fotoğraf 80: Batı Cephesi (Hafız Ali Paşa Sok.)

Fotoğraf 81: Mutfak Penceresi (Hafız Ali Paşa Sok.)

Fotoğraf 82: Mutfak Cephesi (Ahşap Ve Tuğla Birleşimi)

Fotoğraf 83: Güney Cephesi (Bahçe Cephesi)

Fotoğraf 84: Cephe Kaplamasında Mantar Oluşumu

Fotoğraf 85: Mutfak Doğu Cephesi